

## Et ungdomsliv under pres?

*Når udskolingselever skal navigere i præstationer, køn og sociale medier*

Krogh, Søren Christian

DOI (link to publication from Publisher):  
[10.54337/aau495535869](https://doi.org/10.54337/aau495535869)

Publication date:  
2022

Document Version  
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Krogh, S. C. (2022). *Et ungdomsliv under pres? Når udskolingselever skal navigere i præstationer, køn og sociale medier*. Aalborg Universitetsforlag. <https://doi.org/10.54337/aau495535869>

### General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

### Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at [vbn@aub.aau.dk](mailto:vbn@aub.aau.dk) providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

# **ET UNGDOMSLIV UNDER PRES?**

NÅR UDSKOLINGSELEVER SKAL NAVIGERE I  
PRÆSTATIONER, KØN OG SOCIALE MEDIER

**AF  
SØREN CHRISTIAN KROGH**

PH.D. AFHANDLING 2022



**AALBORG UNIVERSITET**



# ET UNGDOMSLIV UNDER PRES?

**NÅR UDSKOLINGSELEVER SKAL NAVIGERE I PRÆSTATIONER, KØN OG SOCIALE MEDIER**

af

Søren Christian Krogh



**AALBORG UNIVERSITY**  
DENMARK

Afhandling indleveret

Mens det nivellerede middelstandssamfund kunne indfri sine løfter om en behagelig livsstil for de fleste, stiller senmoderniteten en forbilledlig og attraktiv, singulariseret livsstil i udsigt, om end dette løfte ikke kan indfris for flertallets vedkommende.

(Reckwitz, 2019, p. 255)

Ph.d. indleveret: 12/05 2022

Ph.d. vejleder: Lektor Stine Thidemann Faber  
Aalborg Universitet

Ph.d. bivejledere: Lektor Anders Petersen  
Aalborg Universitet  
Lektor Morten Kyed  
Aalborg Universitet

Ph.d. bedømmelsesudvalg: Lektor Inger Glavind Bo (chair)  
Aalborg Universitet  
Professor Thomas Johansson  
Göteborgs Universitet  
Senior Lecturer Signe Ravn  
The University of Melbourne

Ph.d. serie: Det Humanistiske og Samfundsvidenskabelige fakultet,  
Aalborg Universitet

ISSN (online): 2794-2694  
ISBN (online): 978-87-7573-897-7

Udgivet af:  
Aalborg Universitetsforlag  
Kroghstræde 3  
9220 Aalborg Ø  
Tlf. 9940 7140  
aauf@forlag.aau.dk  
forlag.aau.dk

© Copyright: Søren Christian Krogh

Trykt i Danmark af Stibo Complete, 2022

# ENGLISH SUMMARY

This thesis investigates how achievements, gender and social media interact and create certain conditions for the everyday lives of early adolescents, and how these conditions affect their well-being and mental health. Theoretically, the dissertation draws on traditions from diagnosis of the times and social pathologies, gender and intersectionality, and perspectives for understanding divisions between physical and digital arenas. In the thesis, a sequential mixed-method design was applied, combining both quantitative and qualitative methods. The quantitative parts consist of a representative survey conducted among Danish early adolescents along with a combination of registry and administrative data. The qualitative parts consist of school fieldwork, and 18 focus group interviews and 20 individual interviews (n=80) equally distributed between four distinctive schools in relation to geographical location and socioeconomic status among the school district's residents. The thesis consists of four research articles, which I will briefly summarize in the following.

Article 1 ("It's Just Performance all the Time": Early Adolescents' Accounts of School-Related Performance Demands and Well-being) investigates how early adolescents experience and navigate contemporary school-related performance demands. The article shows connections between performance demands, self-critique, and well-being, particularly among adolescents in schools located within more resourceful areas, as these contexts are characterized by competitive environments and no alternatives to being a high-performing girl. The adolescents within less resourceful school districts tend to be more selective about where they are expected to perform – both inside and outside of school contexts. Similarly, school performance can to a greater extent result in a loss of masculine status among the boys in less resourceful areas.

Article 2 ("You Can't Do Anything Right": Early Adolescents' Accounts of Experienced Achievement Demands on Social Media) investigates how early adolescents experience and navigate contemporary achievement demands on social media. The article shows how achievement demands were mainly experienced in relation to adolescents' public digital lives and, particularly among the youngest adolescents, the quantity and frequency of communication with friends. The article also shows how achievement demands on social media, along with their negative effects, were particularly present among girls. Boys more often viewed escalation of conflicts and foul language as the negative sides of social media. The article also describes the sides of social media that the adolescents view as positive in relation to their well-being, in particular the platforms' ability to support their social lives.

Article 3 (The Beautiful and the Fit Reap the Spoils: Body Image as a Condition for the Positive Effects of Electronic Media Communication on Well-being Among Early Adolescents) examines the connection between intensity of electronic media commu-

nication and well-being among early adolescents, and whether this connection is moderated by body image. The article finds a positive connection between the intensity of electronic media communication with friends and acquaintances and well-being. However, the article also shows how this connection is moderated by body image, where this positive relationship disappears when the adolescents assess themselves as either 'too thin' or 'too fat'.

Article 4 (Dissecting the Achievement Generation: How Different Groups of Early Adolescents Experience and Navigate Contemporary Achievement Demands) investigates how contemporary achievement demands and ideals are intersectionally structured among early adolescents. The article shows the different ways in which achievements can threaten the well-being of early adolescents, but it also provides nuances to the ways in which achievement demands and ideals influence different groups of young people. The article concludes that achievement demands are more present and internalized among adolescents, particularly girls, in the schools located in resourceful areas, whereas adolescents from less resourceful areas are more likely to experience other forms of strain in their everyday lives. It is discussed in the article how gendered expectations of achievement are structured by socioeconomic differences and the concrete contexts in which the adolescents are embedded. Finally, the article warns about the dangers of broad generational depictions of the conditions of contemporary youth.

The dissertation shows how many early adolescents experience pressure to navigate dominant expectations of success, attractiveness, and perfection in multiple areas of their everyday lives. This pressure is accelerated by the competitive environments that are particularly present among adolescents from more resourceful areas. Furthermore, achievement demands tended to be amplified by dominant feminine notions of success and flawlessness along with expectations of being able to present an ideal and attractive version of oneself on social media. The dominant feminine notions were particularly present among girls in more resourceful areas. Adolescents from less resourceful areas experienced a wider range of gendered alternatives to complying with dominant achievement demands and were able to be more selective about which areas of their lives they chose to prioritize. However, the adolescents from less resourceful areas more often experienced different types of strain on their well-being. These feelings related to experiences of injustice, bias, powerlessness and the 'system' being against them, especially within school contexts.

# DANSK RESUME

Denne afhandling belyser, hvordan præstationer, køn og sociale medier i samspil skaber betingelser for hverdagslivet blandt danske udskolings elever, samt hvordan disse betingelser påvirker deres oplevelser af trivsel og mental sundhed. Afhandlingen trækker primært på teoretiske traditioner inden for samtidsdiagnostik og sociale patologier, køn og interseksionalitet samt perspektiver på at forstå overgange mellem fysiske og digitale arenaer. Metodisk bygger afhandlingen på en sekventielt design, hvor der er anvendt en række kvalitative og kvantitative metoder i forlængelse af hinanden. Nærmere bestemt er der anvendt en repræsentativ surveyundersøgelse blandt danske udskolings elever samt en sammenkørsel af registre- og administrative data i afhandlingens kvantitative del. Det kvalitative datamateriale i afhandlingen stammer fra feltstudier, 18 fokusgruppeinterview og 20 individuelle interview (n=80) ligeligt fordelt på fire særdeles forskelligartede skoler ift. geografi og socioøkonomisk sammensætning af lokalområdet. Afhandlingen består af fire separate videnskabelige artikler, som jeg her vil resumere.

Artikel 1 ("It's Just Performance all the Time": Early Adolescents' Accounts of School-Related Performance Demands and Well-being) belyser, hvordan udskolings elever oplever og navigerer i samtidens præstationskrav inden for skolesammenhænge. I artiklen påvises en klar sammenhæng mellem oplevede præstationskrav, selvkritik og mistrivsel, særligt blandt elever fra mere ressourcerstærke områder. Disse kontekster er kendetegnede ved et konkurrencepræget miljø, hvor der samtidigt er meget lidt plads til ikke at være en præsterende pige. Elever på skoler i mindre ressourcerstærke områder oplever oftere, at de kan være mere selektive med, hvor de skal præstere – både i og udenfor skolekonteksten. Samtidigt kan præstationer i skolekonteksten betyde et tab af maskulin status blandt drengene på skoler i mindre ressourcerstærke områder.

Artikel 2 ("You Can't Do Anything Right": Early Adolescents' Accounts of Experienced Achievement Demands on Social Media) belyser, hvordan udskolings elever oplever og navigerer i samtidens præstationskrav i relation til sociale medier. I artiklen konkluderes det, at præstationskrav særligt opleves i relation til de mere offentlige dele af sociale medier samt størrelsen af ens netværk. Artiklen viser også, at præstationskrav på sociale medier, samt de negative effekter heraf, er særligt stærk blandt pigerne. Drengene oplever oftere, at konfliktoptrapning og et generelt grimt sprog er de dårlige sider ved medierne. Artiklen belyser også de sider af sociale medier, som de unge oplever som værende positivt styrende for deres trivsel, herunder særligt mediernes evne til at understøtte deres sociale liv.

Artikel 3 (The Beautiful and the Fit Reap the Spoils: Body Image as a Condition for the Positive Effects of Electronic Media Communication on Well-being Among Early



Adolescents) undersøger sammenhængen mellem intensiteten af elektronisk mediekommunikation (f.eks. igennem Snapchat) og velbefindende blandt udskolings elever, samt hvorvidt styrken af denne sammenhæng afhænger af kropsoptagelse. I artiklen konkluderes det, at der er en positiv sammenhæng mellem, hvor meget udskolings elever er i kontakt med deres venner og bekendte igennem elektroniske kommunikationsmedier og deres velbefindende, men at denne sammenhæng er betinget af deres kropsoptagelse. De unge, som vurderer sig som værende 'for tykke' eller 'for tynde', oplever i gennemsnit ikke den samme positive sammenhæng som resten.

Artikel 4 (Dissecting the Achievement Generation: How Different Groups of Early Adolescents Experience and Navigate Contemporary Achievement Demands) diskuterer, hvordan samtidens præstationskrav og -idealer er intersektionelt struktureret blandt udskolings elever. Artiklen belyser de forskellige måder, hvorpå præstationer kan true unges trivsel, men tilbyder samtidig en række nuancer ift., hvordan dette tager ud blandt forskellige grupper af unge. I artiklen konkluderes det, at præstationspres synes særligt udbredt blandt unge fra mere ressourcestærke områder, hvorimod unge fra mindre ressourcestærke områder i højere grad oplever andre aspekter, som påvirker dem negativt. I artiklen diskuteres det også, hvordan kønnede forventninger til præstationer opleves forskelligt alt efter det socioøkonomiske område, hvori de unge befinder sig. Artiklen understreger samtidig farerne ved brede, generationelle betragtninger om ungdomslivets betingelser.

Afhandlingen viser, hvordan mange udskolings elever oplever at skulle navigere efter dominerende forestillinger om succes, attraktivitet og perfektion i flere facetter af deres liv, samt hvordan dette kan resultere i følelser af stress, tristhed og ængstelighed. Dette er særligt forstærket af konkurrenceprægede miljøer, som mange unge fra mere ressourcestærke områder oplever at færdes i. Ligeledes bliver præstationskrav forstærket af dominerende feminine forestillinger om succes og ufejlbarlighed samt forventninger om at skulle præsentere et idealiseret og attraktivt billede af sig selv på visse dele af sociale medier. Disse dominerende forestillinger var specielt udtalte blandt unge fra mere ressourcestærke områder. Unge fra mindre ressourcestærke områder oplever i højere grad forskellige kønnede alternative positioneringer ift. præstationskrav i deres hverdagsliv. De oplevede således i mindre grad, at præstationskrav forfulgte dem i alle dele af deres tilværelse. Derimod trues deres trivsel oftere af oplevelser, der nærmere karakteriserer marginaliserede unge såsom følelser af uretfærdighed, afmagt og ikke 'system', der er imod dem – særligt inden for skolekonteksten.

# FORORD

Jeg vil gerne benytte dette forord til at takke de personer, der på forskellig vis har været positivt medvirkende til tilblivelsen af denne afhandling. Fra Aalborg Universitet vil jeg først og fremmest takke Stine Thidemann Faber og Anders Petersen for, at vi i første omgang søgte om midlerne til at finansiere dette projekt samt, mest af alt, deres kyndige vejledning og støtte igennem hele processen. Uden jer havde denne afhandling ikke været mulig. Jeg vil ligeledes takke medlemmerne af forskningsgruppen FREIA, som jeg igennem de seneste år har haft fornøjelse af at være en del af. Både fagligt og socialt er jeg meget taknemmelig for at kunne være en del af lige netop denne forskningsgruppe. Jeg vil også takke Morten Kyed for at træde til som bivejleder med feedback og sparring i forbindelse mod afslutningen på forløbet. Slutteligt skal der også lyde en tak til Rolf Lyneborg Lund for den faglige sparring og den venskabelige støtte, som han altid har været god for.

Da projektet har været organiseret som et erhvervsph.d.-projekt, har jeg også igennem forløbet haft fornøjelsen af at være ansat i Skoleforvaltningen (nu Børn og Unge) i Aalborg Kommune. Her skal lyde en stor tak alle personer i og omkring Fagcenter for Forebyggelse og Fællesskaber (senere hen Fagcenter for Sammenhæng og Kvalitet), hvor jeg i løbet af denne proces har haft min daglige gang i forvaltningen. Jeres sparring og viden om praksis har været helt uundværlig, når man som jeg selv bevæger sig i et praksisfelt, hvor man på mange måder er på udebane. I forvaltningen skal der især lyde en tak til min erhvervsph.d.-vejleder, Rasmus Greve Henriksen, foruden hvem mit samarbejde med praksis på ingen måde havde lykkedes i den grad, som det gjorde. Særligt skal der også lyde den største tak til de skoler i forvaltningen, som indvilligede i at deltage i undersøgelsen samt de modige unge mennesker, som stillede op til interview og gav mig et indblik i deres liv.

Jeg vil også benytte lejligheden til at takke de internationale forskningsmiljøer, som jeg på forskelligvis (online såvel som offline) har fået mulighed for at stifte bekendtskab med under dette forløb, og som har bidraget med sparring og konstruktive kommentarer til mit arbejde. Dette gælder helt konkret Department of Sociology & Criminology på University College Cork, Department of Sociology på Indiana University Bloomington og Psykologisk institutt på Universitet i Oslo. Heraf skal lyde en særlig tak til Ole Jacob Madsen, som indvilligede i at være medforfatter til en af afhandlingens artikler.

Sidst men ikke mindst vil jeg gerne takke min familie for alt deres støtte og for at holde mig ud i disse tre år. Specielt det sidste har ikke altid været lige nemt. Særligt skal min kæreste, Julie have den største tak for at være en konstant og fuldstændig uundværlig støtte i mit liv – selv når tingene har været allermest hektiske og frustrerende. Det sætter jeg utrolig stor pris på.



# AFHANDLINGENS ARTIKLER

Afhandlingen består af fire artikler. Nedenfor ses en referenceliste over de artikler, som afhandlingen består af, samt hvor de er udgivet (hvis muligt):

- Artikel 1.** Krogh, Søren Christian (2022): “It’s Just Performance all the time”: Early Adolescents’ Accounts of School-Related Performance Demands and Well-being. *Scandinavian Journal of Educational Research* (E-pub ahead of print, 04.01.2022)  
<https://doi.org/10.1080/00313831.2021.2021446>.
- Artikel 2.** Krogh, Søren Christian (2022): “You Can’t Do Anything Right”: Early Adolescents’ Accounts of Experienced Achievement Demands on Social Media. *YOUNG* (resubmitted after minor revisions).
- Artikel 3.** Krogh, Søren Christian (2022): The Beautiful and the Fit Reap the Spoils: Body Image as a Condition for the Positive Effects of Electronic Media Communication on Well-being Among Early Adolescents. *YOUNG*, 30(1), 97-115. (E-pub ahead of print, 25.04.2021).  
<https://doi.org/10.1177/11033088211009128>
- Artikel 4.** Krogh, Søren Christian & Ole Jacob Madsen (2022): Dissecting the Achievement Generation: How Different Groups of Early Adolescents Experience and Navigate Contemporary Achievement Demands. *Journal of Youth Studies* (in review).

# ANDRE RELEVANTE UDGIVELSER

Petersen, Anders & Søren Christian Krogh (2021): *Præstationskultur*. Aarhus Universitetsforlag. ISBN: 978 87 7219 535 3.

Krogh, Søren Christian (2022): *Udskolings elever under pres: Præstationskultur, køn og sociale medier*. Børn og Unge, Aalborg Kommune.

Krogh, Søren Christian & Stine Thidemann Faber (2022): Kønnede digitale rum: Udskolings elever, køn og sociale medier. *Dansk Sociologi* (under udarbejdelse).



# INDHOLDSFORTEGNELSE

<b>Kapitel 1. Introduktion.....</b>	<b>13</b>
1.1. Behovet for et sociologisk perspektiv på den nye udsathed.....	15
1.2. Afhandlingens tre omdrejningspunkter.....	16
1.3. Afhandlingens problemstilling.....	19
<b>Kapitel 2. Tidligere forskning på områderne .....</b>	<b>23</b>
2.1. Præstationsimperativet.....	23
2.2. Ny kønnet udsathed.....	29
2.3. Den digitale udvidelse af unges sociale verden.....	35
2.4. Afhandlingens aktualitet .....	41
<b>Kapitel 3. Den teoretiske tilgang.....</b>	<b>43</b>
3.1. Samtidsdiagnoser og sociale patologier .....	45
3.2. Teoretiske perspektiver på køn .....	48
3.1. Digitale og fysiske sociale arenaer.....	52
<b>Kapitel 4. Metodiske tilgange.....</b>	<b>59</b>
4.1. Afhandlingens kvantitative tilgange.....	60
4.2. Afhandlingens kvalitative tilgange.....	62
4.3. Ethiske overvejelser .....	83
<b>Kapitel 5. Afhandlingens artikler .....</b>	<b>87</b>
5.1. Opsummering af artiklernes væsentligste fund .....	87
<b>Kapitel 6. Diskussion.....</b>	<b>93</b>
6.1. Præstationsimperativet og ny udsathed blandt unge .....	93
6.2. Køn og socialt differentierede trusler mod unges trivsel.....	100
6.3. Sociale medier på godt og ondt.....	106
6.4. Implikationer for praksis .....	112
<b>Kapitel 7. Konklusion .....</b>	<b>115</b>
<b>Referencer.....</b>	<b>119</b>



# KAPITEL 1. INTRODUKTION

At studere ungdommen og ungdomskulturer er på mange måder som at arbejde med en seismograf for de sociale og kulturelle forandringer, som samfundet undergår (Johansson, 2017). Af samme årsag har en række fremtrædende teoretikere inden for sociologien, filosofien og andre socialvidenskaber i perioder af deres forfatterskab beskæftiget sig med ungdomslivet til at besvare store teoretiske spørgsmål (f.eks. Bourdieu, Parsons og Elias) (Furlong, 2013). Ungdomsforskning sætter os nemlig i stand til at stille skarpt på de nyeste subjektivitets- og samfundstransformationer, som samfundet undergår, idet unge vil som regel være blandt de første, der reagerer på samfundets nyeste udviklinger inden for modernisering, kultur og teknologi og gør det til en del af deres egen kultur. Samtidigt rummer ungdomskulturer også en række særegne, unikke og til tider oprørske kulturer, praksisser og livsstile, der både står i kontrast til børne- og voksenlivet.

Ser vi på samtidens ungdom – og specifikt på udskolings elever (7.-9. klasse, 12-16 år) som denne afhandling beskæftiger sig med – synes få karakteriseringer mere retvisende end en generation *under pres*. Til trods for at de fleste unge stadig trives og har det godt, har de seneste årtier set en udvikling, hvor andelen af danske udskolings elever der føler sig pressede i skolen og mere generelt er steget (Ottosen et al., 2018; Rasmussen et al., 2015, 2018). I særdeleshed blandt de ældste elever i udskolingen (Korsgaard, 2020; Rasmussen et al., 2018). Ligeledes har andre symptomer på mistroivsel såsom dårlig søvn, ensomhed, tristhed og lavere livstilfredshed blandt udskolingsbørn også været stigende i perioden (Dieckmann et al., 2018; Korsgaard, 2020; Nielsen et al., 2018), hvilket samtidigt synes at have konsekvenser for en række aspekter af deres tilværelser såsom udskolings elevernes sociale liv, fritidsliv mfl. (Dieckmann et al., 2019; Jønson & Holm, 2014; Juul & Østergaard, 2016). Selvom denne afhandlings fokus ikke omhandler konsekvenserne af Covid-19-pandemien, skal det samtidigt nævnes, hvordan pandemien kun synes at have forværret denne i forvejen negative udvikling blandt unge (Rambøll, 2020).

Af de mest alvorlige tilfælde kan denne udvikling også tydeligt ses i opgørelser fra hospitalspsykiatrien, hvor der i perioden 2009 til 2019 er sket en fordobling i antallet af 0 til 17-årige, der har fået stillet en psykiatrisk diagnose. Modsat autismespektrumforstyrrelser og ADHD, der oftere diagnosticeres i børneårene, er det blandt udskolings elever særligt belastningsreaktioner, angst, depression, spiseforstyrrelser og personlighedsforstyrrelser, der er steget i perioden – i særdeleshed angst og belastningsreaktioner (Social- og Indenrigsministeriet, 2020). Ydermere er der her et stort mørketal, idet privatpraktiserende speciallæger også diagnosticerer psykiske lidelser uden en central registrering (Toft, 2018). Derfor er det også relevant at undersøge andelen, der har modtaget psykologhjælp. Her viser tal fra 2018, hvordan op imod 26 pct. af de 15-årige piger og 13 pct. af de 15-årige drenge har modtaget psykologhjælp på et tidspunkt i deres liv (Ottosen et al., 2018).



Hvad nyt i denne udvikling er også særligt det faktum, at der synes at være opstået en 'ny udsathed' i ungelivet, hvor trivselsmæssige problematikker og psykisk lidelse ikke længere er overvejende repræsenteret blandt mere traditionelt udsatte unge, men i langt højere grad har rodfæstet sig blandt unge i alle samfundslag, herunder også blandt unge fra mere ressourcestærke hjem (Görlich et al., 2019; Katznelson et al., 2021). Når vi taler om den mere traditionelle form for udsathed blandt unge, så taler vi ofte om en særdeles lille gruppe sammenlignet med hele ungegruppen, som er kendetegnet ved dårlig/ingen tilknytning til både uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, ligesom de også er massivt overrepræsenterede, hvad angår både fysisk og psykisk sygdom (Landersø & Andersen, 2021). Det er med andre ord en særlig gruppe af unge 'på kanten' af samfundet. Forskningen i traditionelt udsatte unge er også i høj grad et særskilt forskningsområde med en lang historie i både dansk og international kontekst. Denne forskning har især kredset om risikofaktorer såsom misbrug, anbringelse, vold, hjemløshed, kriminalitet og fattigdom (Ejrnæs, 2019; Noemi et al., 2019; Sapiro & Ward, 2020). Samtidigt er der en markant lavere andel af traditionelt udsatte unge, som gennemfører afgangsprøverne i 9. klasse (KL, 2018). Denne afhandling afgrænser sig fra denne forskningstradition ved at fokusere på 'resten' – altså hvad man kan kalde de ikke-traditionelt udsatte grupper af udskolings elever, hvor der synes at være opstået en ny udsathed. Som det fremgår af opgørelserne, er udsathed ift. mental sundhed og psykisk lidelse nemlig ikke længere overvejende forbeholdt gruppen af traditionelt udsatte unge. Udsathed har fået en langt større tilstedeværelse blandt flere grupper af udskolings elever (og unge mere generelt) end tidligere. Dog kan vi ikke nødvendigvis tilskrive denne udvikling de samme risikofaktorer, som vi normalt forbinder med de mere traditionelle former for udsathed blandt unge. Særligt da langt flere unge fra mere ressourcestærke og øjensynligt velfungerende hjem nu også oplever mistrivsel og psykisk lidelse i langt højere grad end tidligere. Vi kan således ikke med rimelighed forklare denne negative udvikling med misbrug, vold, hjemløshed, kriminalitet og fattigdom på samme måde, som vi kender det fra forskningsfeltet i de traditionelt udsatte unge. Der er brug for andre forklaringer af den nye udsathed blandt den resterende gruppe af udskolings elever (Eckersley, 2011).

Kendetegnende for den resterende gruppe af udskolings elever er nemlig, at denne gruppe generelt har fået det værre. Også uden at det nødvendigvis skubber en tilsvarende andel udover kanten i samme omfang, som det er tilfældet med den mere traditionelle udsathed (f.eks. ud af uddannelsessystemet, længere perioder med arbejdsløshed og de allermest alvorlige former for psykiske lidelser) (Ejrnæs, 2019; Görlich et al., 2019; Rose, 2019). Symptomatisk for den nye udsathed i en dansk kontekst er det dog, at flere er mindre glade for at gå i skole, har lavere livstilfredshed, oftere er triste og føler sig pressede i hverdagen (Ottosen et al., 2018; Rasmussen et al., 2015, 2018). Dette er en særdeles bekymrende udvikling, særligt idet tidlige erfaringer med psykisk mistrivsel øger risikoen for at opleve psykisk lidelse igennem resten af livet (Costello & Maughan, 2015). Samtidigt viser tendensen også, at psykisk mistrivsel blandt unge har en tendens til at stige igennem udskolingsårene, fortsætte gennem ungdomsud-

dannelserne (Jensen et al., 2017; Ottosen et al., 2018) og toppe særligt blandt universitetsstuderende (Krogh, 2017). Derfor er det også helt essentielt, at der opnås mere viden om og en bedre forståelse for den nye udsathed, der er vokset frem blandt ikke-traditionelt udsatte unge – i særdeleshed også i et forebyggelsesøjemed. Og det er netop denne gruppe af udskolingselever, som denne afhandling beskæftiger sig med: den brede gruppe af udskolingselever, som igennem de seneste årtier langsomt men sikkert har oplevet et generelt fald i deres trivsel og mentale sundhed. Kendetegnende for denne gruppe er det nemlig også, at der mangler empirisk og nuanceret viden om, hvad der præger denne gruppes trivselsmæssige udfordringer. Det vil jeg forsøge at bidrage med igennem denne afhandling.

## **1.1. BEHOVET FOR ET SOCIOLOGISK PERSPEKTIV PÅ DEN NYE UDSATHED**

Dykker man ned i tallene for at undersøge, hvad der kendetegner den nye udsathed i en dansk kontekst, tegner der sig en række mønstre. Gennemgående temaer i udskolingselevernes oplevelser af pres og mistrivsel er bekymringer om fremtiden ift. ikke at kunne slå til og klare sig i bl.a. uddannelsessystemet, på arbejdsmarkedet, på sociale medier og i samfundet generelt (Dieckmann et al., 2018; Korsgaard, 2020; Nielsen et al., 2018; Ottosen et al., 2018; Rasmussen et al., 2015, 2018). For en stigende gruppe af udskolingselever er der samtidigt klare tendenser til, at dette billede ikke kun omhandler kortvarige perioder, men derimod oplevelser der strækker sig over længere perioder og på et mere generelt plan (Korsgaard, 2020). Tallene peger således på, at nye former for udsathed blandt udskolingselever opstår i forbindelse med de krav og forventninger, som de unge oplever. Krav og forventninger der synes at skabe en mere kronisk belastning for udskolingseleverne (Petersen, 2016).

Det er veldokumenteret, at mental sundhed (og sundhed mere generelt) er en bio-psyko-social størrelse, hvor biologiske, psykologiske og sociale faktorer og processer i vekselvirkning både påvirker og udgør vores sundhed (Jørgensen & Pedersen, 2004; Suls & Rothman, 2004). Men hvor den mere psykologiorienterede forskning i unges mentale sundhed eksempelvis omkredser særlige livsbegivenheder (f.eks. skilsmisse, vold i hjemmet, nære dødsfald og traumatiserende oplevelser) (Wheaton, 1999), så kalder denne kroniske belastning på forklaringer, der tager udgangspunkt i et sociologisk perspektiv. Det vil sige et perspektiv, der undersøger rammerne og betingelserne for ungdomslivet blandt den gruppe af ikke-traditionelt udsatte udskolingselever, som denne afhandling beskæftiger sig med. Hvad bunder denne nye udsathed i, og hvordan kan vi bedre forstå den? Både ift. den bredere samfundsmæssige udvikling, hvori ungdomslivet indgår, men også i relation til de specifikke kontekster og steder hvori ungdomslivet i hverdagen udspiller sig (McLeod, 2012). Hvilke oplevelser og forventninger strukturerer betingelserne for hverdagslivet for de fleste unge i dag?

Jeg vil i denne afhandling forfølge disse spørgsmål ved at dykke ned i tre konkrete aspekter ved det samtidige ungdomsliv, som alle har været sat i relation til den negative udvikling i udskolingselevs mentale sundhed, nemlig *præstationer*, *køn* og *sociale medier*. Fælles for disse aspekter er, at de skaber særlige rammer og betingelser for det samtidige ungdomsliv, og de udgør samtidigt elementer, som alle unge kan siges at skulle 'forholde' sig til i dag. Formålet med denne afhandling er at forstå, hvordan disse tre aspekter sammenvirker, og således skaber bestemte betingelser for det samtidige ungdomsliv, samt hvordan dette påvirker udskolingselevs oplevelser af trivsel og mental sundhed. Når jeg her henviser til begrebet 'mental sundhed', så placerer jeg mig i tråd med WHO's definition, der refererer til mere end blot fraværet af psykiske lidelse, men i lige så høj grad andre aspekter såsom velbefindende, livstilfredshed, glæde mv. (WHO, 2018). På den måde er formålet med denne afhandling at bidrage med mere viden om, hvad der præger trivselsmønstrene blandt den brede, ikke-traditionelt udsatte gruppe af udskolingselever.

## 1.2. AFHANDLINGENS TRE OMDREJNINGSPUNKTER

Når jeg har valgt at gøre præstationer, køn og sociale medier til afhandlingens omdrejningspunkter, så skyldes det, at de alle er blevet sat i forbindelse med den negative udvikling i unges mentale sundhed, men at der samtidigt mangler viden om, hvordan disse tre elementer sammenvirker og skaber bestemte betingelser for det samtidige ungdomsliv. At fokusere på sammenvirkningen mellem disse tre aspekter har samtidigt den fordel, at der opvejes for dele af den kritik, som aspekterne hver især har mødt i forbindelse med deres evne til at forklare de nye mønstre i udsathed blandt unge.

Tidligere forskning har på forskellig vis beskæftiget sig med et præstationsmæssigt fokus i relation til unges mentale sundhed under tematikker såsom præstationsorientering, -krav, -pres, -kultur og -samfundet. Jeg har i denne afhandling tilladt mig at samle denne forskning under begrebet 'præstationsimperativet'. Som forklaring på den negative udvikling i unges mentale sundhed kredser denne forskning om et stigende præstationspres, krav om personlig succes og perfektion samt idealiserede forestillinger om, hvad 'det gode liv' indeholder (Curran & Hill, 2019; Eckersley, 2011; Illeris et al., 2009; Juul & Østergaard, 2016; Madsen, 2018; Nylandsted, 2016; Petersen & Krogh, 2021; Sørensen et al., 2017). Samtidigt ses der tendenser til, at dette ikke kun omhandler enkelte facetter af ungdomslivet, men i højere grad gør sig gældende i adskillige dele af unges tilværelser såsom ved karakterer, test og præstationer i skolekonteksten (særligt ift. fremtidige uddannelses- og arbejdsmuligheder), aktiviteter i fritidslivet og selvfremsstillinger på sociale medier (Eriksen, 2021; Petersen, 2016, 2019). På den måde kredser disse forklaringer om, at samtidens unge er langt mere pressede af præstationskrav i adskillige dele af deres liv sammenlignet med tidligere tiders unge. Skyggesiden ved præstationsimperativet er, at mange unge presses

i bund af imperatives idealer om at være attraktiv, få høje karakterer, have en stor vennekreds, være effektiv, fleksibel og have et højt ambitionsniveau. Dette pres risikerer at sætte sig som stress, angst, depression (Madsen, 2018; Nylandsted, 2016; Petersen, 2016), diffust psykisk ubehag og følelser af utilstrækkelighed (Hummelmose et al., 2017; Juul & Østergaard, 2016). At præstationsimperativet er så omfattende blandt unge, gør samtidigt, at alle bliver potentielt udsatte for mistrivsel og psykisk lidelse (Petersen, 2019). Præstationsimperativet har dog også mødt modstand fra flere sider. For det første er præstationsimperativet blevet kritiseret for at være overvejende teoretisk og mindre funderet i forskellige grupper af unges egne oplevelser og erfaringer (Madsen, 2018). På den måde risikerer præstationsimperativet at blive en 'catch-all' forklaring, der tegner et billede af unge som en homogen gruppe, hvor der ikke tages højde for social differentiering og forskellige grupperinger i ungdomslivet (Furlong, 2013; White & Wyn, 1998). Samtidigt kan disse udlægninger også mangle et blik for, hvordan strukturelle betingelserne formes af de konkrete kontekster, hvori unge befinder sig (Gilliam, 2016; Mcleod, 2012). Slutteligt har Madsen (2018) også stillet spørgsmålstegn ved, hvorvidt disse udlægninger i højere grad viser sig at være selvopfyldende diskursive profetier, end de egentligt har rod i virkeligheden. På den måde antyder kritikken af præstationsimperativet, at der mangler mere empiriske forskning i, hvordan præstationsimperativet opleves og navigeres blandt forskellige grupper af unge.

Hvor den generelle nedgang i mental sundhed ses uanfægtet køn, peger flere indikationer på, at den negative udvikling har været mere omfattende blandt piger (Dieckmann et al., 2018, 2019; Due et al., 2014; Flachs et al., 2015; Nielsen et al., 2018; Ottosen et al., 2018; Rasmussen et al., 2015, 2018). Et lignende billede ses også i andre nordiske lande (Bakken, 2021; Folkhälsomyndigheten, 2018) og mere bredt på verdensplan (Collishaw, 2015; Cosma et al., 2020). Den nye udsathed i ungelivet synes derfor er være markant mere omfattende blandt unge piger. I forlængelse heraf har flere påpeget, hvordan samtidige kønnede forventninger skaber et større pres på piger (Dabrowski, 2021; Gill & Scharff, 2013; McRobbie, 2009; Ringrose, 2007). En problemstilling der vel sagtens kendes bedst i brede offentlighed som italesættelser af hhv. '12-talspiger' og 'taberdrenge'. Disse udlægninger har dog ikke været uden modstand. For det første kan disse udlægninger kritiseres for ikke at tage højde for, hvordan køn sammenvirker med andre sociale kategorier såsom klasse (Cossens & Jackson, 2020; Eriksen, 2019; Landstedt & Gådin, 2012; Ringrose, 2007; Skeggs, 2004). Disse udlægninger risikerer således at universalisere én særlig fortælling om drenge og piger. For det andet har tidligere forskning også påpeget, hvordan der kan være store kønnede forskelle i reaktionsmønstre, hvordan følelserne kommer til udtryk, og hvorledes symptomer fortolkes (Bornäs & Sandell, 2016; Låftman et al., 2013; Ussher, 2011), hvilket kan medføre, at piger (og kvinder) oftere bliver opfattet som patologiske, imens psykiske lidelser hos drenge (og mænd) overses (Robertson, 2007). Slutteligt har tidligere forskning også påpeget, hvordan bredere samfundsimperativer (f.eks. individualisering og præstationsimperativet) ofte vil være afhængig

af kønnede muligheds- og magtstrukturer, samt hvordan køn sammenvirker med andre kategorier såsom klasse (Ahmed, 2017; Gill & Scharff, 2013; Skeggs, 2004). Særligt i en dansk kontekst, mangler der mere viden om, hvordan køn og køn i samspil med andre sociale kategorier hænger sammen med den negative udvikling i unges mentale sundhed samt med samtidens præstationsimperativ. Når denne afhandling fokuserer på køn, bidrager afhandlingen derfor også med relevant viden om social differentiering, som præstationsimperativet er blevet kritiseret for at mangle – også på en måde der forsøger at undgå universaliserende fortællinger om én særlig type af drenge og piger.

Endeligt er sociale medier også gjort til et af afhandlingens omdrejningspunkter. Ungdomslivet har længe udfoldet sig i mange arenaer. Det være sig i skolen, fritidsklubben, sportsklubben, blandt vennerne og hjemme hos familien. Med fremvæksten af sociale medier blev der tilføjet en digital udvidelse af unges arenaer for social interaktion, der i udgangspunktet rummer få begrænsninger, men som også kun synes at have øget kompleksiteten i ungdomslivet (Eckersley, 2011; Johansen & Larsen, 2019; Korsgaard, 2020; O'Neill et al., 2011). Når Danmarks Statistik samtidigt anslår, at over 97 pct. af danske unge mellem 15-18 år bruger mindst ét socialt medie (Tassy, 2016), bliver disse arenaer for social interaktion en helt central og integreret del af ungdomslivet (Bollmer, 2018). Både i dansk og særligt i international kontekst har fremvæksten af sociale medier været sat i forbindelse med den negative udvikling i unges mentale sundhed af en række årsager, såsom sociale mediers evne til at medføre social isolation, mindreværd (Best et al., 2014), manglende intimitet (Caplan, 2003; Peter & Valkenburg, 2006; Richards et al., 2015), digital mobning (Lindberg et al., 2015; Rasmussen et al., 2018; Richards et al., 2015), afhængighedslignende forhold og *FoMo* (fear of missing out) (Dhir et al., 2018; Elhai et al., 2018; Jønson & Eistrup, 2015; Korsgaard, 2020). Alle disse aspekter er forbundne med tegn på psykisk mistrivsel blandt unge såsom depression, angst, udmattelse, ensomhed mf. Ligeledes har forskningen i sociale medier været særdeles optaget af, hvordan medierne kan forårsage negative kropsopfattelser blandt unge grundet mediernes visuelle natur og idealiserede selvfrestillinger. På den måde er kropsopfattelse en særdeles fremtrædende problemstilling ift. de negative sider ved sociale medier blandt unge (Fardouly & Vartanian, 2016; Liu et al., 2017; Marengo et al., 2018; Richards et al., 2015). Ydermere finder den tidligere forskning en række indikationer på, at disse negative sider ved sociale medier rammer unge piger hårdere end drenge (Wood et al., 2016). Dog tegner der sig ikke et entydigt billede fra forskningen i effekterne af sociale medier, da der kontinuerligt identificeres både positive og negative aspekter (Frost & Rickwood, 2017; Keles et al., 2019; Radovic et al., 2017). Tidligere forskning har således også påpeget mediernes evne til at understøtte sociale aspekter af unges tilværelser, der indvirker positivt på mental sundhed, såsom følelsen af fællesskab og social støtte (Kofoed & Larsen, 2016; Oh et al., 2014; Valkenburg & Peter, 2011), fortrolighed (Best et al., 2014; Davis, 2012) og rum til at glemme sine problemer for en stund (Richards et al., 2015). Der mangler derfor også i høj grad mere forskning, der sætter os i stand til bedre at forstå, under hvilke betingelser sociale medier påvirker unge

positivt og negativt – og i særdeles ift. hvordan sociale medier samvirker med andre aspekter af unges tilværelser, samt hvordan digitale verdener påvirker og påvirkes af bredere samfundsmæssige tendenser (Bollmer, 2018). Samtidigt er en stor del af den tidligere forskning også foretaget blandt ældre unge (særligt collegestuderende) og i internationale kontekster. Der mangler derfor også i høj grad mere forskning, der fokuserer på den aldersgruppe, som denne afhandling beskæftiger sig med og i en dansk kontekst.

### 1.3. AFHANDLINGENS PROBLEMSTILLING

Som følge af det forrige er formålet med denne afhandling at besvare problemstillingen: hvordan sammenvirker og betinger præstationer, køn og sociale medier hverdagslivet blandt ikke-traditionelt udsatte udskolings elever, og hvordan påvirker dette udskolings elevers oplevelser af trivsel og mental sundhed? For at gøre det muligt at besvare denne problemstilling, har jeg valgt at nedbryde problemstillingen i fire separate forskningsspørgsmål, hvoraf tre af spørgsmålene er kvalitativt orienterede og et kvantitativt. De fire forskningsspørgsmål har jeg besvaret igennem fire dertilhørende videnskabelige artikler. Hvert forskningsspørgsmål har sit eget, separate fokus i relation til afhandlingens overordnede problemstilling, men alle fire forskningsspørgsmål er designet til at rumme alle tre fokusområder for afhandlingen. I hvor høj grad det enkelte fokusområde indgår som en del af forskningsspørgsmålet vil variere fra spørgsmål til spørgsmål. Hvert forskningsspørgsmål, og den tilhørende videnskabelige artikel, er på den måde brudstykkerne, der i fællesskab skal besvare afhandlingens overordnede problemstilling. Mit ærinde med denne kappe er således i høj grad at diskutere disse fire artikler i samspil for på den måde at kunne tilvejebringe en mere samlet og mere nuanceret diskussion af, hvordan præstationer, køn og sociale medier vekselvirker, skaber bestemte betingelser for hverdagslivet blandt udskolings elever, og hvordan dette påvirker udskolings elevers trivsel og mentale sundhed. De fire forskningsspørgsmål lyder som følgende:

- 1) Hvordan oplever og navigerer udskolings elever samtidens skolemæssige præstationskrav?
- 2) Hvordan oplever og navigerer udskolings elever samtidens præstationskrav på sociale medier?
- 3) Hvad er sammenhængen mellem intensiteten af elektronisk medie kommunikation og trivsel blandt udskolings elever, og afhænger styrken af denne sammenhæng af kropsopfattelse?
- 4) Hvordan opleves og påvirkes udskolings elevers trivsel af samtidens præstationskrav, og hvordan relaterer dette sig til køn, klasse og de lokale kontekster/steder, hvori udskolings elever færdes?

De første to spørgsmål tager udgangspunkt i henholdsvis skolen og sociale medier som 'præstationsarenaer' (Petersen, 2016). Skolen, og uddannelse mere generelt, er af flere blevet betegnet som en helt central mulighedsbetingelse for deltagelse og derigennem tilegnelse af de rette kvalifikationer til indfrielsen af 'det gode liv' (Dieckmann et al., 2018; Furlong, 2013; Hummelmoose et al., 2017; Illeris et al., 2009; Nielsen et al., 2018; Petersen & Krogh, 2021). Samtidigt har flere perspektiver også problematiseret, hvordan strukturelle ændringer i skolen som institution har accelereret præstationers betydning i denne arena i ungdomslivet (Drejer, 2014; Mårtensson, 2015; Rose, 2019). Samtidigt har flere påpeget, at sociale medier også kan være særdeles præstationsbetonede for unge. Dette skyldes særligt, at medierne er dominerede af idealiserede og positive selvfrestillinger (Banjanin et al., 2015; Dhir et al., 2018; Elhai et al., 2018; Richards et al., 2015; Woods & Scott, 2016). Sociale medier er dog også forskellige, har forskellige funktionaliteter og udfylder forskellige roller i unges hverdagsliv (Kofoed & Larsen, 2016; Masciantonio et al., 2021). Samtidigt identificerer forskningen i sociale medier kontinuerligt både positive og negative sider ved medierne ift. unges trivsel og mental sundhed (Frost & Rickwood, 2017; Keles et al., 2019; Radovic et al., 2017). Der er derfor behov for mere forskning i de unges oplevelser af kulturer, forventninger og mulige sociale sanktioner i deres daglige ageren på sociale medier, der særligt fokuserer på det præstationsbetonede. I relation til afhandlingens overordnede problemstilling er det derfor væsentligt at undersøge, hvordan samtidens skolemæssige præstationskrav og præstationskrav i relation til sociale medier opleves, og hvordan de unge navigerer i disse krav. Lige så vigtigt er det at opnå mere viden om, hvordan dette formes af køn, klasse og den konkrete kontekst/sted, hvori udskolingseleverne befinder sig. Ved en åben tilgang til at undersøge, hvordan udskolingselever navigerer i samtidens præstationskrav i disse to områder, åbner disse spørgsmål derfor også op for at undersøge de unges strategier, orienteringer og alternative positioner, samt hvorledes disse formes af sociale differentieringer i ungdomslivet.

Det tredje forskningsspørgsmål tager også udgangspunkt i de forskelligartede resultater, som særligt den kvantitativt orienterede forskning i effekterne af sociale medier kontinuerligt finder. Dette kan i høj grad skyldes, at tiden brugt på sociale medier ofte anvendes som den uafhængige variabel. Dette mål informerer os ikke om, hvilke medier der anvendes, og måske endnu vigtigere, hvad medierne anvendes til (Appel et al., 2016; Johansen & Larsen, 2019; Kofoed & Larsen, 2016). Af den årsag er det nødvendigt at anvende andre og mere specifikke måleinstrumenter, når vi kvantitativt undersøger effekterne af sociale medier på unges trivsel og mentale sundhed. Derfor anvendes intensiteten af kommunikation via sociale medier og andre elektroniske kommunikationsmedier som den uafhængige variabel. Altså et mere specifikt mål ift. sociale medier, der indikerer, hvor meget de unge bruger sociale medier og andre elektroniske kommunikationsformer til at interagere med venner og bekendte. Modsat at anvende tiden brugt på disse medier som den uafhængige variabel, estimeres effekterne af en helt bestemt del af sociale medier, nemlig deres evne til at understøtte

unges sociale liv. Samtidigt er de medier, som favoriseres af denne afhandlings aldersgruppe, overvejende visuelle af natur (f.eks. Snapchat, Instagram og TikTok) (Smahel et al., 2020), hvorfor en betydelig del af tidligere forskning har gjort opmærksom på vigtigheden af at inddrage et fokus på kropsopfattelsers betydning, når medierne undersøges (Burnette et al., 2017; Fardouly & Vartanian, 2016; Marengo et al., 2018; Richards et al., 2015). Derfor lægger dette forskningsspørgsmål også op til en moderationsanalyse, hvor det undersøges, hvorvidt styrken af denne sammenhæng afhænger af de unges kropsopfattelser. Det vil med andre ord sige, hvorvidt der er tale om en betinget sammenhæng, hvor forskellige grupper af unge i gennemsnit vil opleve forskellige effekter af at interagere med venner og bekendte via sociale medier og andre elektroniske kommunikationsmedier.

Det fjerde og sidste forskningsspørgsmål tager udgangspunkt i de teoretiske diskussioner omkring, hvordan samtidens udviklinger i individualiseringstendenser relaterer sig til nye mønstre i unges mentale sundhed. Hvis vi vender tilbage til den indledende bemærkning om, hvordan studier af ungdommen er som at arbejde med en seismograf for samtidens sociale og kulturelle forandringer, så indikerer en seismograf ikke kun, hvorvidt der er et jordskælv eller ej. En seismograf har både vertikal- og horisontalpenduler, der måler styrker og retninger. Det sidste spørgsmål har til formål at diskutere styrke og retning af præstationsimperativet ved at undersøge, hvordan imperativet tager sig ud i forskellige grupper af udskolingselever (med fokus på køn, socioøkonomisk baggrund og forskellige kontekster/steder), samt hvordan dette påvirker de unges trivsel og mentale sundhed. Teoretiseringerne af præstationers rolle i ungdomslivet udspringer i høj grad af specifikke (kritisk)teoretiske skoler, der særligt beskæftiger sig med samtidsdiagnostisk og sociale patologier. Men som allerede nævnt er præstationsimperativet også blevet kritiseret for at mangle empirisk forankring samt et blik for social differentiering og den konkrete kontekst/sted, hvori de unge indgår. Både i relation til den mere samtidsdiagnostiske og socialpatologiske tilgang, som teoretiseringerne af præstationsimperativet repræsenterer, og i relation til nye mønstre i udsathed, er det derfor helt essentielt at opnå en bedre forståelse for, hvorledes dette tager sig ud for forskellige grupper af udskolingselever og i forskellige kontekster/steder. Formålet med dette afsluttende forskningsspørgsmål er på den måde at lade de unges egne erfaringer og vurderinger fra hverdagen agere som brudstykker og byggesten i en diskussion af teoretiseringerne af ungdomslivets betingelser i dag. På den måde afsøges teoretiseringers muligheder og begrænsninger ved at tage højde for sociale differentieringer i ungdomslivet (herunder særligt i relation til køn og køns betydning i sammenvirkning med andre sociale kategorier) samt de forskellige kontekster og steder, hvori samtidens ungdomsliv udspilles.

Jeg vil i det efterfølgende kapitel udfolde den forskning, der ligger til grund for afhandlingens tre fokuspunkter præstationer, køn og sociale medier med det for øje, at jeg ved at besvare disse fire spørgsmål, ønsker at indsamle de fornødne brudstykker til at kaste lys over, hvordan disse tre aspekter sammenvirker og skaber særlige betingelser for udskolingselever. Og væsentligst af alt, hvordan disse betingelser relaterer



sig til den nye udsathed blandt ikke-traditionelt udskolingselever, som er vokset frem igennem de seneste årtier.

# KAPITEL 2. TIDLIGERE FORSKNING PÅ OMRÅDERNE

Jeg vil i det følgende udfolde den tidligere forskning på området, der har lagt til grund for afhandlingens tre fokusområder. Dette vil jeg gøre med særligt henblik på at identificerer 'blinde pletter' ift. den tidligere forskning. Hertil er mit hovedargument for at arbejde med netop disse tre fokusområder, at der mangler systematisk og empirisk viden om, hvordan disse tre fokusområder sammenvirker samt skaber bestemte betingelser for ungdomslivet i dag, samt hvordan det påvirker udskolingselevs oplevelser af trivsel og mentale sundhed i hverdagen. Særligt i relation til den 'brede' gruppe af udskolingselever. De tre fokusområder repræsenterer hver især områder, som tidligere ungdomsforskning har problematiseret i relation til udviklingen i unges mental sundhed og nye former for udsathed. Men der vides væsentligt mindre om, hvordan disse tre områder sammenvirker ift. ungelivet i en dansk kontekst. Det er derfor netop formålet med denne afhandling at undersøge, hvordan præstationer, køn og sociale medier i samspil former hverdagslivet for udskolingselever. Ved at gøre dette, adresseres der samtidigt punkter inden for hver af de tre fokusområder individuelt set, som anden tidligere forskning har problematiseret i relation til fokusområdernes evne til at forklare og forstå ny udsathed blandt unge.

## 2.1. PRÆSTATIONSIMPERATIVET

Når jeg har valgt at samle litteraturen om præstationsorientering, -krav, -pres, -kultur og -samfundet under fællesbetegnelsen 'præstationsimperativet' i relation til unges mentale sundhed, så skyldes det, at denne litteratur beskæftiger sig med præstationsbetonede normative krav og idealer samt de patologiske konsekvenser, som disse af føder (udfoldes senere) (Rosa, 2014; Willig & Østergaard, 2005). Ligeledes kredser denne litteratur om elementer såsom individualiseringstendenser, frigørelse og selvansvarliggørelse, og den vidner samtidigt om et ungdomsliv, hvor barren er blevet sat utroligt højt for, hvad der kræves for at slå til i dag.

Flere ungdomsstudier har påpeget, hvordan der er sket en udvikling i ungdomslivet, hvor de unges normalitetsforståelse er blevet fortættet. En fortætning der vel og mærket har centreret sig omkring perfektion og personlige succeser (Curran & Hill, 2019; Eckersley, 2011; Sørensen et al., 2017). På den måde opfattes perfektion og personlig succes ikke som noget, der er forbeholdt de få, men i langt højere grad som en målestok for normalitet, selvrealisering og individualisering. Blandt unge synes dette særligt forstærket af dominerende forestillinger om, hvad 'det gode liv' indeholder – et liv i udvikling, succes, et godt fremtidigt arbejdsliv, at være fysisk tiltrækkende, gode

karakterer og et højt ambitionsniveau, effektivitet samt en stor vennekreds (Eckersley, 2011; Madsen, 2018; Petersen & Krogh, 2021). Mange unge synes derfor også at navigere efter perfektion og succes som pejlemærker for deres forhold til verdenen (Curran & Hill, 2019; Sørensen et al., 2017). Af samme grund har flere også påpeget, hvordan unge i dag er uhyre motiverede for at udmærke og markere sig som de bedste, klogeste og mest succesfulde (Låftman et al., 2013; Madsen, 2013). Samtidigt har flere også påpeget en ungdomskultur, hvor der skelnes benhårdt mellem succes og fiasko, og hvor der samtidigt efterlades meget lidt rum til mellempositioner mellem disse to yderpoler (Eckersley, 2011; Görlich et al., 2019; Petersen, 2016, 2019; Warming, 2019). Ungdomsforskning har på den måde i flere ombæring fremhævet en dominerende opfattelse blandt unge, hvor betingelserne for normalitet omkredser en individualiseret forståelse af perfektion og personlig succes. Det er i samme ombæring væsentligt at påpege, hvordan tidligere forskning også har identificeret, hvordan denne dominerende opfattelse strækker sig til mange sfærer og i høj grad koloniserer mange aspekter ved unges tilværelser (Eriksen, 2021; Korsgaard, 2020; Petersen, 2016, 2019).

Indenfor præstationsimperativet kan der også opstå en frygt for at spille tiden. Heraf har flere studier fundet et skifte i unges holdninger til fritid, idet ”ren” fritid let kan opfattes som spildtid. For kontinuerligt at være aktiv, produktiv og attraktiv kan unge opleve et pres for strategisk at skulle udfylde alt fritid med tætpakkede og forskelligartede aktiviteter (Batchelor et al., 2020). Væsentligt bliver det her, hvordan ens fritidsaktiviteter skal skabe rum for personlig udvikling og mestring af nye facetter, og samtidigt bliver det sociale aspekt ved fritidsaktiviteten sekundært (Juul & Østergaard, 2016). Ligeledes fandt Mørch et al. (2018), hvordan der blandt unge var en dominerende instrumentel tilgang til egne interesser, og hvordan formålet bag disse interesser var et skabe kompetencer og kvalifikationer relateret til deres fremtidige mål for uddannelse, jobmuligheder og indkomst. På den måde identificerer den tidligere forskning også en oplevelse blandt unge af en vis instrumentel sammenhæng mellem præstationer i forskellige facetter af deres liv.

Forklaringerne fra tidligere forskning vidner om et ungdomsliv, hvor de unge oplever forventninger og krav til, at de skal præstere i en stor mængde af forskellige arenaer, som de færdes i. Som jeg vil udfolde senere i kapitlet, synes denne udvikling også kun at blive mere kompleks af, at de unge også færdes i en række af digitale arenaer (Rose, 2019). Væsentligt er det her, hvordan tidligere forskning har påpeget, at fortætningen af normalitetsforståelsen blandt unge ikke kun omhandler faglige præstationer, men at den i høj grad også er sket i mange andre arenaer i ungdomslivet. Fælles for disse fund er, at unge i høj grad orienterer sig efter præstationer og samtidigt oplever alsidige præstationskrav i adskillige aspekter af deres tilværelser.

### 2.1.1. PRÆSTATIONSELEVEN

Som en indflydelsesrig og central del af unges hverdage står uddannelsessystemet. Når jeg med denne afhandling beskæftiger mig med udskolingselever, er det særligt relevant også at inddrage en forståelse af folkeskolen som institution, og hvordan denne passer ind i den beskrevne præstationsorienterede udvikling i ungdomslivet. Som Ulrich Beck (2002) forklarer, er en af konsekvenserne ved individualiseringen, at der opstår en ny form for social integration og en stigende institutionel afhængighed – en såkaldt 'institutionaliseret individualisering'. For Beck medfører den institutionaliserede individualisering, at individet i højere grad tvinges til at tilpasse sig nye former for integration på arbejdsmarkedet vha. institutionerne. Denne tilpasning sker gennem institutionerne i samfundet og i kohærens med den pågældende institutions begrænsninger og kontrolformer. (Beck, 2002; Rasborg, 2013). Af samme årsag spiller udviklingen i folkeskolens indretning som institution også en stor rolle for forskningen i den præstationsorienterede ungdomslitteratur.

Af den mere kritiskorienterede forskning inden for dette område har flere pointeret, hvordan indretningen af folkeskolen har bevæget sig at være baseret på en velfærdspædagogik til en konkurrencestatspædagogik, hvor 'præstationseleven' er fremvokset som den ideelle elevtype (Drejer, 2014). Funktionen af folkeskolen bliver i højere grad at tilskynde den opvoksende borger til at være omstillingsparat, effektiv og lærevillig: "subjektet skal her være egennyttigt og opportunistisk, idet staten herved kan sikre størst mulig økonomisk aktivitet" (Mårtensson, 2015, p. 60). Dette opnås ved, at eleven skal undervises efter forudbestemte politiske mål (f.eks. PISA-test) for at sikre produktivitet og konkurrenceevnen. Dette repræsenterer et skifte i folkeskolens tidligere fokus på dannelse, medborgerskab og demokrati, til nu i højere grad at oplære eleverne i at forandre sig under styringen efter synlige, kontrollerede og udefra kommende målsætninger (Drejer, 2014; Mårtensson, 2015). Især den positivistiske og evidensorienterede drejning mod standardiserede test fylder meget i disses beskrivelser af folkeskolens udvikling (Rose, 2019). Samtidigt kan dette skabe en øget opmærksomhed på intern konkurrence eleverne imellem, idet test er blevet implementeret tidligere i folkeskolen, og eleverne eksempelvis også kan sammenligne egne resultater med andre i klassen, andre på skolen og landsgennemsnit (Mørch et al., 2018; Petersen, 2019). Flere studier har også problematiseret den individuelle fokusering på tests og karakterer, og hvordan dette perspektiv internaliseres blandt de unge selv, således at egne præstationer vurderes som altafgørende for et fremtidigt lykkeligt og godt liv (Dieckmann et al., 2018; Furlong, 2013; Hummelose et al., 2017; Illeris et al., 2009; Nielsen et al., 2018). Dette forstærkes yderligere af, at uddannelse i langt højere grad en tidligere er direkte forbundet med arbejdsmarkedsplacering og indkomst. Folkeskolen fungerer derved også som et sorteringsapparat, hvor den enkeltes vurderinger, evalueringer, tests og eksamenskarakterer bliver altafgørende. I den institutionelle individualisering må eleven derfor i højere grad på egen hånd navigere efter at placere sig mest fordelagtigt under sorteringsprocessen inden for folkeskolens rammer. Inden

for disse rammer opleves elevens egen stillingtagen og valg helt essentielle for fremtidsperspektiverne for, hvem man gerne vil blive, og hvem man kan blive (Illeris et al., 2009). Skoleelever bliver derved pressede af præstations- og karakterkrav samt bekymringer om ikke at kunne slå til i uddannelsessystemet (Dieckmann et al., 2018). Uddannelse italesættes også i stigende grad som en investering i fremtidsmuligheder blandt de unge, hvorimod andre elementer, såsom dannelse, glider i baggrunden. Det væsentligste bliver et godt eksamensbevis med gode karakterer, hvilket ultimativt skal sikre et godt fremtidigt job (Furlong, 2013; Sørensen et al., 2017). Dette stemmer igen overens med dominerende forståelser af, hvad 'det gode liv' indeholder. Folkeskolens indretning kan på den måde medvirke til internaliseringen af selvansvarliggørelsen af dette projekt blandt de unge (Nielsen et al., 2018).

Argumentationen for at folkeskolens indretning har medvirket til fremvæksten af præstationseleven kendetegner i høj grad en bestemt måde at anskue folkeskolen som institution på. Denne udlægning har derfor også mødt modstand flere steder fra. En af de væsentligste pointer i denne modstand er, at udlægnings af præstationseleven sjældent forholder sig til, hvordan politiske initiativer og lovgivning omfortolkes og forandres i mødet med praksis (Gilliam, 2016; Sørensen et al., 2017). Det vil med andre ord sige, at udlægnings af præstationselevens fremvækst eksempelvis ikke tager højde for, hvordan kulturen og personerne på den enkelte skole som organisation (ledelsen, lærerne, pædagogerne mv.) påvirker dagligdagen på skolen. Udlægningen af skolesystemets rolle i fremvæksten af præstationseleven kan derfor kritiseres for at overse alle de led, der er imellem politiske beslutninger og mødet med skoleeleverne.

Formålet med denne afhandling er ikke at be- eller afkræfte disse påstande, ej heller er det en organisatorisk undersøgelse af skoler. De videnskabelige diskussioner om folkeskolens indretning er i højere grad med til at synliggøre en problematisering af, hvordan og i hvor høj grad udskolings elever også får præstationslogikkerne indpodet institutionelt set igennem selve indretningen af folkeskolen (Petersen & Krogh, 2021). Her tydeliggør forskningen i folkeskolen i høj grad, hvordan udskolings elever både møder en verden, der påvirkes af det politiske beslutningsniveau (både nationalt og kommunalt), men som også påvirkes af den enkelte skoles kultur samt skolens ledelse, lærere mv.

### **2.1.2. PRÆSTATIONSSAMFUNDETS UDMATTENDE SKYGGESIDE**

Koblingen mellem præstationsimperativet og psykisk lidelse skal i høj grad findes i, hvad der bedst kan karakteriseres som 'præstationssamfundets skyggesider' (Petersen, 2016) eller 'selvrealiseringens utmattende bakside' (Madsen, 2018). Med en stigende individualisering og en fortætning af normalitetsforståelsen følger det også, at unge i dag ikke kan undsige sig individuelle valg, idet intet er givet på forhånd. På den måde er individualisering både et vilkår og en tvang for de unge (Furlong, 2013;

Illeris et al., 2009). Særligt følger det af denne udvikling en følelse blandt unge af, at de oplever sig selv som værende den eneste ansvarlige for egen succes – men i særdeleshed også fejltagelser og fiaskoer.

Hvor der førhen var en dybere forståelse af, at der kan ligge samfundsmæssige årsager til grund for, at man ikke klarer sig så godt i visse sammenhænge, er der i dette perspektiv nu en dominerende forståelse blandt unge om, at man kan, hvad man vil, hvis man bare arbejder hårdt nok for det (Warming, 2019). Samtidigt kan en kontinuerlig søgen efter perfektion og personlig udvikling også være et modsvar på den stigende uvished og usikkerhed omkring fremtiden, som unge kan opleve i det samtidige samfund (Côté, 2009; Scherger & Savage, 2010). Unge kan på den måde opleve perfektion og præstationer som værende det optimale modsvar hertil (Juul & Østergaard, 2016). Og hvis du så stadig oplever nederlag, så er det fordi, at du ikke arbejdede hårdt nok, havde vilje nok, var robust nok eller tilpasningsdygtig nok (Rose, 2019). Måden hvorpå dette kobles til trivsel og mental sundhed er særligt, at mange unge presses i bund af samtidens idealer om at være attraktiv, få høje karakterer, have en stor vennekreds, være effektiv, fleksibel og have et højt ambitionsniveau. Dette pres risikerer at sætte sig som stress, angst og depression (Madsen, 2018; Nylandsted, 2016; Petersen, 2016), psykisk ubehag og utilstrækkelighed (Hummelmose et al., 2017; Juul & Østergaard, 2016). Der er med præstationsimperativet så at sige sat en utrolig høj barre for det normale – og man er selv skyld i, hvis ikke man klarer denne barre. Det er særligt den personlige ansvarliggørelse i et individualiseret samfund og den fortættede normalitetsforståelse, som er problematiseret ift. stigningen i mentale sundhedsproblematikker i dette perspektiv. Hvis noget ikke lykkes, bliver man i højere grad tvunget til introspektive undersøgelser af sig selv for at få løst sine problemer, så man kan leve op til normative og idealiserede krav om det gode ungdoms- og voksenliv. Flere har pointeret, hvordan det særligt er i disse introspektive undersøgelser af sig selv, hvor koblingen mellem præstationsimperativet og depression skal findes (Madsen, 2018; Petersen, 2005, 2016; Willig, 2013), idet kritisk introspektion bl.a. kendetegnende for personer med en klinisk depression (Bech et al., 2001). Det samme kan siges at være tilfældet for individets oplevelser af, at egen biografiske erfaringshorisont ikke stemmer overens med samfundets anerkendelsesværdige normer og værdier (Madsen, 2018; Willig, 2005). Samme kobling er lavet mellem præstationsimperativets krav om tempo og produktivitet ift. stress og belastningsreaktioner (Rosa, 2014). På den måde medfører en fortætning i normalitetsforståelsen blandt unge også en potentielt større risiko for at falde uden for skiven, hvilket kan være stærkt forbundet med ens oplevelser af trivsel og mental sundhed.

I regeringsgrundlaget for Socialdemokratiet og dets støttepartier fremgår det da også, hvordan børn og unges trivsel skal fremmes ved at mindske 'præstationskulturen' (Statsministeriet, 2019). Ligeledes har dagspressen ved flere lejligheder prydet deres forsider med overskrifter såsom "Den danske præstationskultur er sygelig" (Læbo, 2018) og "Folkeskolens brug af tests og prøver fremmer en præstationskultur, der gør

børn usikre” (Sjøberg, 2019). Forskningen i, og den offentlige debat om, unges præstationsorientering og præstationskrav bygger således i høj grad på, hvordan de allerede fra barns ben har internaliseret tidens krav om kontinuerligt at skulle præstere i og udenfor skolen (Madsen, 2018; Petersen, 2019; Petersen & Krogh, 2021). I disse udlægninger kan begrebet ’præstationskultur’ dog ofte blive fremlagt som en kultur, der alene er verserende blandt unge. Det skal i den forbindelse nævnes, hvordan dele af forskningen i præstationsimperativet i højere grad taler om en problemstilling, der nærmere karakteriserer samfundet som helhed, men som muligvis særligt rammer unge. Det samme kan siges at være tilfældet for de patologiske og samfundsdiagnostiske udlægninger af samtidige betingelser, som denne litteratur ofte trækker på. I forlængelse heraf har især Madsen (2018) været kritisk overfor to elementer, nemlig at denne forskning er overvejende teoretisk og mindre empirisk underbygget, samt at disse udlægninger i højere grad kan vise sig at være selvopfyldende diskursive profetier, end de egentligt har rod i virkeligheden. Dette udbygger Madsen med en kritisk læsning af kvantitative opgørelser, hvor han påpeger, at opgørelser og mediebilledet ikke udelukkende afspejler en objektiv virkelighed, men også i høj grad er med til at skabe den. I tråd med dette har andre også pointeret, hvordan der i det forskningsmæssige arbejde med samfundsdiagnostiske udlægninger af ungdomslivet betingelser bør arbejdes mere omfattende med systematiske empiriske grundlag, hvor der tages udgangspunkt i de unges egne tilværelser, vurderinger, følelser og holdninger (Furlong, 2013; Madsen, 2018).

Hernæst følger det også, at præstationsimperativet i høj grad bygger på udviklinger i individualiseringstendenser, hvorfor det afslutningsvist skal nævnes, at de individualiserede udlægninger af ungdomslivet også har mødt forskningsmæssig modstand ved særligt at stille spørgsmål ved, hvorvidt og i hvor høj grad denne løsrivelse af samtlige traditionelt kollektivt organiserede livsformer er indtrådt. I adskillige tilfælde har tidligere forskning påpeget, hvordan unges liv stadig i høj grad er struktureret af klasse, køn og etnicitet (Coffey & Farrugia, 2014; Gill & Scharff, 2013; Johansson, 2017; Woodman & Wyn, 2015), samt hvordan unge også er opmærksomme på, hvordan deres liv påvirkes af ulige mulighedsstrukturer (Furlong, 2013). På trods af en udvikling i uddannelsesmobilitet, hvor langt flere unge opnår højere uddannelsesniveau end deres forældre (Ejrnæs, 2019), bliver der til stadighed også fundet klare mønstre i unges uddannelsesniveau i relation til socioøkonomisk- og kulturel baggrund (Jackson et al., 2007; Karlson & Jæger, 2011; McIntosh & Munk, 2007; Muller & Karle, 1993; Munk & Baklanov, 2014; Savage & Egerton, 1997). På den måde begrundes denne modstand i, at betydningen af social differentiering undervurderes i disse præstationsorienterede udlægninger. Det betyder dog ikke nødvendigvis, at der ikke blandt mange unge stadig kan herske en stærk oplevelse af at have næsten grænseløse mulighederne for at forme sine egne tilværelser og identiteter igennem deres egne individuelle valg (Illeris et al., 2009). Af denne årsag kan der derfor også argumenteres for, at unge kan risikere at overvurdere, hvor stor en del af deres tilværelse, de reelt set er i kontrol over. Opfattelsen heraf kan dog stadigvæk medføre en ople-

velse af selvansvarliggørelse for egne fejltagelser og nederlag – også selvom betingelserne for den unges tilværelse har været struktureret af ulige mulighedsstrukturer. For denne afhandling er disse diskussioner kun med til at understrege vigtigheden af, at der foretages videre systematisk empirisk forskning, hvor de unges egne perspektiver, oplevelser og følelser bliver gjort til omdrejningspunktet, når det handler om at forstå betingelserne for samtidens ungdomsliv.

## 2.2. NY KØNNET UDSATHED

Køns betydning for trivsel, mental sundhed, psykiske lidelse mf. er et område, som en række forskellige forskningsmæssige traditioner og perspektiver har bidraget med perspektiver på. Det er dog ikke mit ærinde med denne afhandling at indgå i dialog med alt forskning på dette område. Særligt idet en betydningsfuld andel af forskningen inden for sammenhængene mellem køn og mental sundhed har været – og stadig er i høj udstrækning – farvet af biodeterministiske og kulturessentielle forklaringer. Forklaringer der centrerer omkring prædeterminerede kemiske ubalancer samt kulturessentielle fastlåste og personlige træk (ofte ved piger og kvinder). Biodeterministiske og kulturessentielle forklaringer ankommer ofte til monokausale, endogene og universaliserende forklaringer om køns rolle ift. mental sundhed og samtidigt afpolitiserer området (Gordon, 2010; Lykke, 2008; Robertson, 2007; Ussher, 2011). Formatet af denne kappe kan ikke rumme en udførlig og fyldestgørende diskussion af problemstillingerne ved de biodeterministiske og kulturessentielle forklaringer af kønnede mentale sundhedsmønstre. Jeg vil dog her indledningsvist kort skitsere de væsentligste argumenter for, hvorfor jeg i min afhandling primært beskæftiger mig med et socialt orienteret blik for de kønnede aspekter ved mit forskningsområde. For det første er det som forklaret ovenfor særdeles veldokumenteret, hvordan mental sundhed, og sundhed mere generelt, er stærkt relateret til sociale faktorer (Jørgensen & Pedersen, 2004; Suls & Rothman, 2004), hvilket netop er det, som jeg i denne afhandling beskæftiger mig med. For det andet kan det siges, at ligesom det er særdeles urealistisk, at de sidste årtiers generelle fald i mental sundhed blandt unge kan være forårsaget af biologiske faktorer, kan det samme siges at være gældende for den stigende forskel på visse parametre blandt unge drenge og piger ift. mental sundhed (Gordon, 2010). Det er således særdeles usandsynligt, at nye former for udsathed blandt unge alene er forårsaget af udviklingen i kemiske balancer blandt unge. Slutteligt har flere nyere og større undersøgelser fundet mellem forsvindende lidt til ingen sammenhæng mellem genetiske forskelle og f.eks. depression blandt mænd og kvinder. Det samme gælder også ift. studier af overgange under puberteten, hvilket er et tidsrum, hvor biogenetiske forklaringer ellers har været særdeles dominerende i forklaringer af forskelle i drenge og pigers mentale sundhed (Gordon, 2010; Ussher, 2011).

Når jeg inddrager et socialt perspektiv på køn i denne afhandling, skyldes det flere opmærksomhedspunkter, som dele af den tidligere forskning har rejst. For det første



synes den nye udsathed i ungelivet at være særdeles kønnet, idet den negative udvikling har været mere omfattende blandt piger (Dieckmann et al., 2018, 2019; Due et al., 2014; Flachs et al., 2015; Nielsen et al., 2018; Rasmussen et al., 2015, 2018). Selvom ulige kønnede mønstre i mental sundhed ikke er noget nyt fænomen (Robertson, 2007; Ussher, 2011), står denne udvikling på sin vis i kontrast til mere traditionelle former for udsathed såsom ledighed, manglende uddannelse, kriminalitet og misbrug, hvor drengene oftere bliver fremhævet som værende de mest udsatte (Sapiro & Ward, 2020). For det andet mangler der i høj grad mere viden om social differentiering ift. præstationsimperativet, da ulige mulighedsstrukturer ofte enten kun berøres særdeles endimensionelt (f.eks. i form af de højtpræsterende og ambitiøse men skrøbelige '12-talspiger' og de umotiverede 'taberdrenge') (McRobbie, 2009; Morris, 2012; Ringrose, 2007; Vogt, 2018) eller helt udelades bredere generationelle betragtninger såsom 'præstationsgenerationen' (Madsen, 2018). At social differentiering udlades eller nedtones i bredere generationelle betragtninger, kan skyldes, hvad der af flere betegnes som et postfeministisk standpunkt (Gill & Scharff, 2013; Kanai, 2019; Pomerrantz & Raby, 2017) eller hvad Sara Ahmed (2017) betegner som 'overing'. Altså idéen om, at vi med opblomstringen af det individualiserede samfund har overstået strukturelle ulighedskabende elementer i samfundet. Ved at anvende brede generationelle imperativer omkring ungdommen risikerer man derfor at overse eller nedtone, hvordan det samtidige ungdomsliv er struktureret af elementer såsom køn, klasse, positioneringer og den konkrete kontekst, hvori ungdomslivet udspiller sig (McLeod, 2012; Skeggs, 2004). Dette understreger kun vigtigheden af at bidrage til en mere nuanceret forståelse af social differentiering i det samtidige ungdomsliv, og i særdeleshed i en dansk kontekst, hvoraf jeg særligt har fokus på køn og køn i samspil med andre sociale kategorier.

### 2.2.1. SUCCESFULDE FEMININITETER

De seneste årtiers stigning i mistrivsel og psykiske lidelse har som før forklaret været særligt omfattende blandt unge piger. Dette har fået flere til at stille spørgsmålstejn ved, hvorvidt betingelserne for det samtidige ungdomsliv er særligt belastende for unge piger. Heraf har tidligere forskning særligt omkredset to overordnede problematikker, nemlig hvordan fejl, nederlag og dårlige oplevelser ikke længere kan tilskrives systemisk ulighed i det samfund præget af individualiserings- og aftraditionaliseringstendenser, samt hvordan samtidige forventninger om perfektionisme, selvstyring, præstationer og personlig succes er særligt feminint betoned (Dabrowski, 2021; Gill & Scharff, 2013; McRobbie, 2009; Ringrose, 2007). Disse karakteriseringer tegner et billede af, at der forventes mere af piger (og kvinder), og samtidigt medfører dominerende forestillinger om selvbestemmelse, frihed og autonomi, at manglende indfrielse af disse forventninger ikke kan tilskrives andet end individet selv.

Blandt danske udskolings elever viser en række kvantitative opgørelse også tendenser, som umiddelbart kunne understøtte disse karakteriseringer. Til sammenligning med

drengene i udskolingen, har der igennem de seneste årtier været en kraftigere stigning i andelen af piger med lavt selvværd, lav tiltro til egne evner, der føler sig pressede af skolearbejde og pressede mere generelt (Dieckmann et al., 2018; Ottosen et al., 2018; Rasmussen et al., 2018). Et lignende billede går igen i de andre nordiske lande (Bakken, 2021; Folkhälsomyndigheten, 2018). I den brede mediedækning er dette velsagtens bedst kendt fra fænomener såsom '12-talspiger', 'duktig flicka' (Sverige) og 'flinke pike-syndromet' (Norge), hvor unge piger præsenteres som fremstormende og ambitiøse men også skrøbelige og under stor risiko for at opleve mentale helbredsproblematikker (Hansen & Blom, 2017; Madsen, 2018).

Flere studier har også bidraget med bud på, hvorfor netop piger (og kvinder) er mere udsatte i det samtidige ungdomsliv. Blandt kvalitative studier har tidligere forskning fundet, at unge piger kan opleve forventninger om at skulle arbejde væsentligt hårdere end drengene i mange aspekter af deres tilværelser for at opnå samme resultater (Pomerrantz & Raby, 2017; Wiklund et al., 2010; Wiklund & Bengs, 2012). Strömbäck et al. (2014) fandt, at unge kvinders kontinuerlige investeringer dominerende feminine forestillinger om perfektion, succes og tilgængelighed var roden til deres stærke oplevelser af stress og udbrændthed. Ydermere fandt Wilhsson et al. (2017) ikke nogen forskelle i, hvordan drenge og piger italesatte vigtigheden af succes, uddannelse samt det at klare sig godt mere generelt. Studiet fandt dog samtidigt, at de negative effekter ved følelse af og tanker om ikke at være i stand til at indfri disse forventninger var langt mere udtalte blandt pigerne i studiet. At unge piger i højere grad italesætter præstationsforventninger i relation til deres trivsel, er særligt blevet påpeget af kvalitative studier af uddannelseskontekster (Banks & Smyth, 2015; Låftman et al., 2013; Stentiford et al., 2021). Et billede der også flere gange er bekræftet i kvantitative studier (Cosma et al., 2020; Giota & Gustafsson, 2020; Högberg, 2021). Dette er også til trods for, at piger og kvinder inden for uddannelsesområdet langt overgår drenge og mænd, hvad angår alt fra karakterer i folkeskolens afgangsprøver (Børne- og Undervisningsministeriet, 2020) til optag på gymnasiale- og videregående uddannelser (Børne- og Undervisningsministeriet, 2022; Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2022). Der er således ingen indikationer på, at bedre faglige præstationer skulle medføre bedre mental sundhed blandt unge piger (Landstedt & Gådin, 2012; Rasmussen et al., 2018; Sørensen et al., 2017). At mistrivsel blandt piger er særligt udbredt pga. feminine forestillinger om succes og præstationer er også fundet i relation til andre elementer såsom sociale medier (udfoldes senere), fysik attraktivitet (Dilling & Petersen, 2021; Eriksen, 2021; Landstedt & Gådin, 2012; McRobbie, 2009) og venskaber/sociale relationer (Einberg et al., 2015; Landstedt et al., 2009). Disse studier bevidner på flere måder, hvordan samtidige forventninger om perfektionisme, præstationer og personlig succes synes at være mere udtalte og udslagsgivende ift. mental sundhed blandt unge piger. De tegner på den måde et billede af, hvordan samtidige dominerende forestillinger om succesfulde femininiteter er tæt sammenhængende med pigers udsathed i det samtidige ungdomsliv.

I forlængelse heraf har tidligere forskning også påpeget, at piger (og kvinder) kan opleve et særligt belastende krydspres, da traditionelle forestillinger om femininitet ikke altid er lige kompatible med dominerende præstationskrav om individuel succes. Dette kan medføre, at unge piger oplever deciderede modsatrettede krav, idet de forventes at være “‘bright and beautiful’, ‘heterofeminine/desirable and successful learner’, ‘aggressor and nurturer’, among other highly contradictory subject locations enlivened through the discourses of successful girls” (Ringrose, 2007, p. 485). Dette bygger altså på beskrivelser af, hvordan særlige samtidige krav om præstationer og succes synes mere maskulint konnoterede og derfor modsatrettede ift. populærfeminine normer. Af samme årsag kan det være særdeles vanskeligt for unge piger at indfri disse modsatrettede forventninger på samme tid. Unge piger kan derfor opleve et krydspres for at præsentere sig selv som stærke, selvstændige og succesfulde, imens på samme tid at være smukke, føjelige og imødekommende (Cossens & Jackson, 2020; MacIsaac et al., 2018; Ussher, 2011). I et studie blandt unge piger og drenge fandt Pomerrantz & Raby (2017), at klogskab, succes and høje ambitioner oftere risikerede at fremstå negativt blandt pigerne, idet de blev opfattet som selvhævdende, udadreagerende og konkurrerende på måder, der modsagde sig populærfeminine forestillinger. Som en måde at navigerer i dette spændingsfelt, kunne de unge piger f.eks. opleve et behov for at fremstå mindre intelligente i deres interaktioner med drenge, end det faktisk er tilfældet, for på den måde at kunne indgå i romantiske relationer. Som disse studier indikerer, kan det derfor skabe et yderligere pres, når piger (og kvinder) skal balancere populærfeminine forestillinger med samtidige krav om præstationer og personlige succeser.

Opsummerende kan det siges, at der af denne forskning tegner sig et billede af, hvordan det samtidige ungdomsliv rummer dominerende feminine forestillinger om succes, perfektion og præstationer, der på forskellig vis sætter piger mere under pres, end det er tilfældet for drengene. Tidligere forskning har dog også sat spørgsmålstejn ved disse udlægninger, hvilket jeg i det følgende vil udlægge for på den måde at understrege vigtigheden af at foretage yderligere forskning i køns betydning for danske uddannelseslever.

## 2.2.2. HVEM MANGLER I DENNE FORTÆLLING?

Tidligere ungdomsforskning har på forskellig vis påpeget, hvordan der i fortællingen om de succesfulde, fremstormende, udsatte piger og de umotiverede, upåvirkede drenge synes at mangle væsentlige nuancer. For det første rammer mentale sundhedsproblematikker såsom mistrivsel, stress, depression og angst ikke kun unge piger. Ligeledes har stigningen i mistrivsel blandt unge ikke kun være foranlediget af udviklinger blandt piger (Curran & Hill, 2019; Eriksen, 2021; Låftman & Modin, 2012; Ottosen et al., 2018; Rasmussen et al., 2018). Samtidigt rummer fortællingen fra før

heller ikke mange nuancer ift. hvordan køn sammenvirker med andre sociale kategorier (Landstedt & Gådin, 2012). Fortællingerne om forventninger til succesfulde femininiteter kan derfor kritiseres for at universalisere én særlig gruppe af piger og drenge oplevelser ved ikke at udvise forståelse for, hvordan kønnede forventninger også formes af andre faktorer såsom klasse (Cossens & Jackson, 2020; Eriksen, 2019; Ringrose, 2007). En af årsagerne til at disse problematikker opstår, kan være, som det er blevet påpeget af et større metastudier, at en større del af forskningen i unges mentale sundhed ikke har et klart kønsmæssigt perspektiv fra starten af forskningsprocessen, men at kønsvinklen oftere opstår som et 'add-on' undervejs i processen (Bottorff et al., 2011). Af samme årsag kan der argumenteres for, at der mangler mere intersektioneltorienteret forskning i betingelserne for det samtidige ungdomsliv. En problemstilling jeg har forsøgt at undgå ved at have et blik for køn og køn i samspil med andre kategorier fra begyndelsen af forskningsprocessen (udfoldes i kapitel 3).

Hernæst følger også en anden problemstilling fra tidligere forskning, der mere konkret omhandler maskulinitet og mental sundhed blandt unge. Her har tidligere forskning problematiseret, hvordan bestemte psykiske lidelser har højere prævalens blandt piger og kvinder, idet piger og kvinders reaktionsmønstre har en potentielt højere risiko for at fremstå patologiske (Ussher, 2011), samtidigt med at følelser og mentale problemstillinger lettere overses blandt drenge og mænd (Danielsson & Johansson, 2005; Robertson, 2007). Særligt kredser denne forskning om, at følelser blandt drenge og mænd i højere grad kommer til udtryk igennem handlinger – herunder også i relation til, hvordan samtidige forventninger i ungdomslivet sammenvirker med kønnede forventninger og reaktionsmønstre. I et studie af depression blandt unge fandt Bornäs & Sandell (2016), at depression blandt unge kommer til udtryk på forskellig vis alt efter hvilken kønnet krop, der oplever depression. De deprimerede kvinder beskrev i højere grad, hvordan deres kroppe blev objektiveret i løbet af deres depression, herunder særligt i form af en stærk internalisering af omverdenens syn. Unge drenge beskrev i langt højere grad depression som en proces, hvor deres kroppe blev usynlige, hvilket synes at forstærke et behov for at reagere udadtil. Lignende fund er gjort i andre studier, der på forskelligvis tegner et billede af, hvordan kønnede normalitetsforståelser har stor indvirkning på alt fra reaktionsmønstre og italesættelsen af følelser til omverdenens fortolkninger og søgen efter hjælp ift. trivselsproblematikker blandt unge (Bornäs & Sandell, 2016; Danielsson & Johansson, 2005; Låftman et al., 2013; Robertson, 2007; Ussher, 2011). Dette understreger igen vigtigheden af at tilgå studier af unges trivsel med et mere nuanceret og teoretisk forankret udgangspunkt, når det handler om køn.

Slutteligt har tidligere forskning ikke udelukkende problematiseret, hvordan samtidige idealer for succes og præstationer kan være vanskelig at balancerer med populærfeminine forventninger. Det samme er også tilfældet ift. populærmaskuline forventninger. Såvel som det kan være vanskeligt for unge piger at navigere i de maskulint konnoterede elementer ved samtidige præstations- og individualiseringskrav

(f.eks. selvsikkerhed, uafhængighed og risikovillighed), værdsættes tilpasning, lydighed og fleksibilitet ligeledes højt – egenskaber som kan siges at være forbundne med traditionelt feminine egenskaber (Pomerrantz & Raby, 2017; Ringrose, 2007). Tidligere forskning har påpeget, hvordan afvigelser fra populærmaskulinitet (ligesom afvigelser fra populærfemininitet) kan føre til sociale sanktioner såsom mobning, eksklusion fra fællesskabet og dårlig mental sundhed (Landstedt et al., 2009; Lehman, 2020; Reidy et al., 2018; Renold, 2004; Vantieghem et al., 2014). På samme vis som den tidligere forskning har identificeret praksisser, hvorpå piger kan balancere samtidige præstations- og individualiseringskrav med populærfeminine forventninger, er det samme tilfældet blandt drenge. Studier har vist, hvordan drenge kan opleve et pres for at nedtone deres engagement i eksempelvis skolen (Bradford & Hey, 2007; Pomerrantz & Raby, 2017) og samtidigt investere i populærmaskulinitet igennem sport (Parker, 1996; Renold, 2004; Warrington & Younger, 2011), humor (Pomerrantz & Raby, 2017; Warrington & Younger, 2011) og rebelske handlinger såsom rygning (Hollingworth, 2015). Et pres der som ofte er foranlediget af de negative konsekvenser, som det potentielt kan medføre ikke at forfølge populærmaskuline forventninger. På den måde bevidner tidligere forskning også, at samtidige præstations- og individualiseringskrav ligeledes kan skabe et krydspres blandt drenge.

Opsummerende ift. køn og ny udsathed i ungelivet kan det siges, at der er et behov for mere nuanceret forskning på området, hvor der udvises varsomhed med at forfalde til, samt forstærke, binære forestillinger om køns betydning for trivselsmønstre i det samtidige ungdomsliv. Det er ligeledes væsentligt at forholde sig til forskellene i trivsels- og reaktionsmønstre blandt unge. Det er så at sige essentielt at udvise en forståelse for, at et ungdomsliv under pres ikke kun kan se ud på én bestemt måde. Ydermere synes det særdeles væsentligt, at der skabes mere nuanceret og empiriske forankret viden om de forskellige måder, hvorpå køn og køn i samspil med andre kategorier sammenvirker med præstationsbetonede krav og idealer i samtidens ungdomsliv. Det er derfor væsentligt for denne afhandling, at køns betydning for ungdomslivet tilgås med stor åbenhed og samtidig med øje for, at køn kan have forskellige betydninger alt afhængig af gruppen af udskolingselever og den konkrete kontekst, hvori de indgår. Netop ift. konteksten viser større metastudier nemlig også, hvordan en lang række kontekstuelle faktorer, såsom klassekulturen, konflikter, forældrepåvirkning, venskaber, romantiske forhold mf. kan sammenvirke på forskellige måder, der både fremmer og mindsker mental sundhed blandt udskolingselever (De Goede et al., 2009; Núñez-Regueiro & Núñez-Regueiro, 2021). På den måde viser den tidligere forskning behovet for mere viden om de forskellige måder, hvorpå køn betinger det samtidige ungdomsliv, og hvordan dette påvirker unges trivsel.

## 2.3. DEN DIGITALE UDVIDELSE AF UNGES SOCIALE VERDEN

Når Danmarks Statistik anslår, at 97 pct. af danske unge mellem 15-18 år bruger mindst ét socialt medie (Tassy, 2016), så er det vanskeligt at komme omkring det faktum, at sociale medier og andre elektroniske kommunikationsformer på det kraftigste har udvidet de unges interaktionsmuligheder, og samtidigt er en større del verden kommet inden for de unges rækkevidde (Rosa, 2020). Af samme årsag synes udbredelsen af sociale medier at være en af de mest distinkte fænomener i ungdomslivet. Ifølge Eckersley (2011) bør sociale medier derfor forstås som: “powerful and ubiquitous, employing stunning technologies, dominating young people’s leisure time” (p. 634). I en undersøgelse af betingelserne for ungdomslivet er det derfor helt essentielt at få indfanget kompleksiteten ved denne digitale udvidelse af udskolingslever sociale verden, hvor unges hverdagsliv kontinuerligt udspiller sig i en vekselvirkning mellem fysiske og digitale rum (Johansen & Larsen, 2019; O’Neill et al., 2011). For hvor internetbrugen førhen var domineret af søgning efter underholdning (Valkenburg & Peter, 2007), har Web 2.0 set en sammensmeltning af produktionen og konsumeringen af medieret indhold (“prosumption”) (Ritzer & Jurgenson, 2010), således at skabelsen og forbrug af medieret indhold finder sted simultant og er foretaget af de samme personer (Kaplan & Haenlein, 2010; Zajc, 2015). De arenaer, hvor ungdomslivet udspiller sig i dag, er derfor både de ’klassiske’ fysiske steder såsom skole og fritidsklubber, men også digitale platforme såsom Snapchat og Instagram, hvor de unge kan interagere, finde underholdning samt producere og dele indhold i form af billeder, videoer m.fl. For unge flyder fysiske og digitale arenaer derfor også i mange tilfælde sammen, men er samtidigt også delvist gensidigt konstituerende (Johansen & Larsen, 2019; O’Neill et al., 2011).

Blandt unge er Facebook, Instagram, Snapchat og TikTok de mest anvendte sociale medier (Tassy, 2016), hvor særligt Instagram og Snapchat bruges mest af de yngre grupper af unge (Smahel et al., 2020), som denne afhandling beskæftiger sig med. Hvor alle disse platforme kan betegnes som sociale medier, kan der være stor forskel på disse platformes kultur, funktioner og deres brug blandt unge. Kofoed & Larsen (2016) fandt eksempelvis, hvordan der i deres studie af sociale medievaner blandt 12-17-årige danske unge var stor forskel ift. brugen af billeddelingsmedierne Snapchat og Instagram. De fandt, at billeddeling på Instagram er karakteriseret ved mere pole-rede, pæne og perfekte billeder, hvorimod Snapchat i langt højere grad består af direkte kommunikation med venner og bekendte samt billeddeling af mere intim karakter, hvor ”grimmere” billeder (f.eks. billeder med dobbelthage) kan deles mere frit – især fordi Snapchat-billeder i udgangspunktet forsvinder igen. Hvor kulturen på Instagram af flere unge bliver beskrevet som båret af en høj grad af positiv, visuel selvfremstilling, så beskrives Snapchat omvendt i højere grad som et medie, der er forbundet med direkte og ikke-idealiserede selvfremstilling (Handyside & Ringrose, 2017; Kofoed & Larsen, 2016). Ligesom Instagram, er Facebook- og TikTok-profiler også i højere grad blevet karakteriseret som steder, hvor indholdet overvejende omhandler positiv selvfremstilling (Banjanin et al., 2015; Masciantonio et al., 2021;

Woods & Scott, 2016). Tidligere forskning har derfor vist vigtigheden af at holde sig for øje, hvordan brugen og kulturen kan variere meget alt efter det pågældende sociale medie. Særligt også når det handler om sammenhængene mellem medierne og unges trivsel (Masciantonio et al., 2021).

Som jeg vil gennemgå i det efterfølgende, er effekten og påvirkningen af de sociale mediers fremvækst og popularitet blandt unge nemlig et yderst debatteret og polariseret forskningsområde, hvor der ikke hersker noget entydigt svar. Forskningen i sociale medier har således gentagende gange påvist både positive og negative effekter af medierne på unges trivsel. Der mangler dog i høj grad mere viden om disse positive og negative elementer ved sociale medier. Sociale medier er samtidigt særdeles fremtrædende og problematiseret i forskningsmæssige debatter, der relaterer sig til både præstationer og køn. Dog vil man også i disse debatter se en tendens til, at sociale medier beskrives under en fællesbetegnelse, der sjældent tager højde for, at de forskellige sociale medieplatforme også opfylder forskellige funktioner i de unges liv og har forskellige funktionaliteter og dominerende kulturer inden for hver platform. Ligeledes er forskningen i sociale medier blandt unge – i særdeleshed den kvantitative – oftere fokuseret på at undersøge sociale medier i sig selv og isolere disses effekter på unge, fremfor at forstå hvordan medierne er situerede i de bredere samfundsmæssige tendenser. Samtidigt er spørgsmål omkring social differentiering underbelyst i forskningsmæssige sammenhænge. Ved at koble disse dele sammen, som det gøres i afhandlingen, er formålet på bedre vis at være i stand til at forstå kompleksiteten ved mediernes forskelligartede indvirkninger på unges trivsel samt overgangene mellem fysiske og digitale verdener. Det er netop her, hvor denne afhandling bidrager til forskningen på området i kraft af den problemstilling, der belyses.

### **2.3.1. SOCIALE MEDIER OG UNGES MENTALE SUNDHED**

Hvor den brede offentlige debat om påvirkningen af sociale medier på unges mentale sundhed har været præget af stor bekymring og panikreaktioner, er forskningen på området overvejende mere tilbageholdende med at udlede ensidige konklusioner af mediernes påvirkning (Johansen & Larsen, 2019). Forskningen i effekterne af sociale medier på unges mentale helbred har varieret særdeles i sine fund, hvilket især kommer til udtryk ved, at den konsekvent finder positive såvel som negative effekter (Frost & Rickwood, 2017; Hjetland et al., 2021; Keles et al., 2019; O'Reilly, 2020; Radovic et al., 2017). Samtidigt lægges flere af de samme forklaringer til grund for både positive og negative effekter.

Studier med forskning i de mere positive aspekter ved sociale medier har påpeget, hvordan det sociale ved medierne kan føre til bedre selvtillid, social støtte, et rum for sikker eksperimentering med ens identitet samt øgede muligheder for at udtrykke sine følelser (Best et al., 2014; Davis, 2012; Oh et al., 2014; Richards et al., 2015). Som

det er tilfældet ved andre sociale arenaer, giver sociale medier mulighed for, at relationer kan skabes og vedligeholdes unge imellem. Flere studier har således påpeget, hvordan sociale medier er et vigtigt redskab til at holde relationer ved lige blandt unge (Castellacci & Tveito, 2018). Medierne kan også tilbyde unge et rum, hvor de kan tale om alting og ingenting med både nære og perifere relationer (Johansen & Larsen, 2019). Disse relationer er essentielle for individets positive oplevelse af identitet og psykisk velbefindende, idet følelsen af at høre til, at kunne udtrykke sine følelser, at have social støtte samt at være en del af et fællesskab er væsentlige elementer i at udvikle sin identitet som ung. Det er også blevet påpeget, hvordan sociale medier kan skabe et rum, hvor man for en stund kan glemme sine sociale problemer (Richards et al., 2015). Denne påstand bakkes op af Rasmussen og kollegaer (2018) som fandt, at henholdsvis 42 pct. og 40 pct. af 13- og 15-årige danske piger ofte har anvendt sociale medier for at glemme negative følelser. Det samme gælder for holdholdsvis 25 pct. og 24 pct. af drengene. Som det også blev forklaret tidligere i forbindelse med de unges brug af Snapchat, så er delingen af billeder og information relationerne imellem også med til at skabe og opretholde tillid til hinanden (Dahl et al., 2018). En undersøgelse blandt danske 9. klasseelever fandt også en klar sammenhæng mellem et aktivt onlineliv, og hvorvidt ens sociale liv af præget af støtte og fortrolighed. I opretholdelsen af social støtte og fortrolighed i de unges relationer kan sociale medier altså spille en væsentlig rolle (Dieckmann et al., 2019).

Blandt de negative konsekvenser ved sociale medier på unges trivsel udpeges flere af de samme elementer – dog med negative konsekvenser. Bekymringer er bl.a. blevet rejst over, hvorvidt tiden brugt på sociale medier erstatter en mere meningsfuld tid, som kunne være brugt på offline-interaktion (Valkenburg & Peter, 2011). Den bekymring beror på en antagelse om, at offline-kommunikation i udgangspunktet vil have en højere grad af intimitet, og derfor oplever børn og unge ikke i samme grad positive effekter af deres sociale relationer, når kommunikationen foregår online (Kaplan & Haenlein, 2010). Blandt Børnerådets ungepanel for 7. klasser angav 17 pct. af disse unge også, at sociale medier gør dem mindre sociale. Med andre ord en følelse af, at sociale medier afholder disse unge fra at interagere med andre og pleje deres sociale relationer. Modsat angav 40 pct. i samme undersøgelse dog, at sociale medier gør dem mere sociale. Der er derfor en vis diskrepans mellem de unge der oplever, at sociale medier understøtter deres sociale liv, og dem der ikke gør. Undersøgelsen pegede ligeledes på et sammenfald med popularitet og vurdering af sociale medier som positive (Jønson & Bechgaard, 2014). Samtidigt viste en anden undersøgelse, hvordan der blandt danske unge er 10 pct. af de 15-årige drenge, som jævnligt har undgået andre fritidsaktiviteter (f.eks. fritidsinteresser og sport), fordi de gerne ville på sociale medier. Det samme gælder 7 pct. af de 15-årige piger (Rasmussen et al., 2018).

Hvor sociale medier i nogle tilfælde kan skabe gode og trygge rammer for at udtrykke tanker og følelser i interaktion med andre, kan de også potentielt medføre en højere risiko for skadelige effekter såsom social isolation, depression og digital-mobning (Best et al., 2014). Den manglende intimitet og forøgede anonymitet kan resultere i



digital-mobning, idet de unge kan blive mere tilbøjelige til at sige og gøre ting, som de ellers ikke ville have sagt eller gjort i en offline-interaktion med personen (Richards et al., 2015). Desuden ses der også en tendens til, at desto mere tid unge bruger på sociale medier, desto højere er risikoen for at blive udsat for mobning. (Lindberg et al., 2015), selvom kausaliteten kan være svær endegyldig at fastslå i dette forhold. Omkring 10 pct. af danske 13-årige angiver at være blevet mobbet på internettet inden for de sidste par måneder. Tilsvarende angiver omkring 8 pct. af de 15-årige det samme. Tallene er nogenlunde det samme for dem, som angiver at have mobbet andre inden for de sidste par måneder. Her er der dog en klarere kønsforskel, idet drengene oftere oplever at have mobbet andre end pigerne i alle aldersgrupper (Rasmussen et al., 2018). Et positivt element i denne udlægning af digital-mobning er dog det faktum, at en stor del danske unge synes at have en tendens til at reagere på digital-mobning ved eksempelvis at underrette en voksen (Lindberg et al., 2015). I et andet studie fandt Koutamanis og kollegaer (2015) også, hvordan kun en relativt lille gruppe af de unge har oplevet sårende kommentarer over sociale medier. Studiet fandt dog også, hvordan risikabel online adfærd (såsom at dele billeder af seksuel karakter eller billeder i badetøj) medfører en potentiel højere risiko for at modtage sårende kommentarer fra sine venner og bekendte på sociale medier. Studiet fandt ingen kønnede forskelligheder i risikabel online adfærd. Studiet viste dog, modsat flere andre studier, at drengene oftere modtog sårende kommentarer over sociale medier. Påvirkningen af negativ feedback på sociale medier kan dog variere afhængigt af andre faktorer såsom selvværd og forholdet til afsenderen (Jackson & Luchner, 2018).

Samtidigt har en stor del af den psykologiske forskning i de negative konsekvenser ved de unges brug af sociale medier omkredset kompulsive- og afhængighedslignende forhold til brugen af sociale medierne. Et af de områder der er blevet problematiseret i forbindelse med forskning inden for afhængighed af sociale medier og problematisk forbrug er, i hvor høj grad de unge oplever dybde og nærhed ved online kommunikation, samt hvorvidt de besidder en præference for online interaktion. Tidligere forskning har påvist, hvordan disse aspekter relaterer sig til psykosocialt helbred og har en negativ indvirkning på trivsel (Caplan, 2003; Peter & Valkenburg, 2006). En undersøgelse blandt landets 7. klasseelever har også påvist, hvordan 41 pct. af de unge sjældent/aldrig har deres telefon uden for rækkevidde, og hvordan 40 pct. af pigerne og 22 pct. af drengene medgiver, at de føler sig afhængige af deres telefon. Blandt de unge, der bruger sociale medier mere end fire timer om dagen, har en større andel svære ved at koncentrere sig, er oftere trætte, og del af dem besvarer også beskeder i løbet af natten et par gange om ugen eller måneden (Jønson & Eistrup, 2015). Disse tal bekræftes i Rasmussen og kollegaer (2018), hvor 12 pct. af de 13- og 15-årige drenge angav, at de ofte føler sig utilpasse, hvis de ikke kan komme til at bruge sociale medier. Det samme gælder 19 pct. af pigerne i samme aldersgruppe. Hver tredje pige blandt de 13- og 15-årige medgiver, at de jævnligt oplever at tænke på, hvornår de næste gang kan komme på sociale medier. Det samme gør sig kun gældende for hver femte dreng. I afhængighedsoptikken er sociale medier i visse tilfælde blevet koblet med en latent frygt for at gå glip af noget, måske bedre kendt som 'fear of missing

out' eller 'FoMo'. Fear of missing out kan siges at være et meget sociologisk fænomen og er blevet defineret som en ængstelse eller bekymring for at være frakoblet eller fraværende fra oplevelser, som andre (f.eks. venner eller familie) oplever og får glæde af. Den store tilgængelighed af sociale medier og det tilsyneladende utømmelige indhold kan i visse tilfælde medføre, at den unge oplever en forstærket ængstelighed ved at gå glip af noget. Følelser der (ligesom et kompulsivt forbrug af sociale medier) kan forårsage depression, angst og udmattelse blandt unge (Dhir et al., 2018; Elhai et al., 2018).

Det skal i denne forbindelse nævnes, hvordan forskningen i sammenhængene mellem unges brug af sociale medier og mental sundhed især er karakteriseret ved, at undersøgelserne overvejende er foretaget blandt ældre grupper af unge, end det er tilfældet i denne afhandling. Ungdomsfasen er i dag udvidet betydeligt til sammenligning med tidligere tider, hvilket også betyder, at ungegruppen rummer flere aldersgrupper end tidligere – grupper der kan variere betydeligt, og hvis identitetsarbejde, praksisser og hverdagsliv også rummer behov for at kunne distancere sig fra hinanden (Trondman, 2013). Der er således klart et behov for mere forskning inden for yngre unge grundet deres distinkte brug af sociale medier (Johansen & Larsen, 2019), udviklende identiteter, præference for de visuelle sociale medier samt generelle højere medieforbrug (Appel, Gerlach, & Crusius, 2016).

### 2.3.2. INTENSIVERING AF DET KROPSLIGE OG VISUELLE

Sociale medier kan siges at have medført en intensivering af det kropslige og det visuelle. Både nationale og internationale studier her i flere ombæring påpeget, at yngre unge har en klar tendens til at favorisere højvisuelle sociale medier (såsom Snapchat og Instagram) fremfor de mere tekstbaserede (Burnette et al., 2017; Kofoed & Larsen, 2016; Marengo et al., 2018; Smahel et al., 2020). Forskning i sociale medier har konsistent fundet belæg for forbindelser mellem brugen af sociale medier og negative kropsopfattelser (Richards et al., 2015), især når unge sammenligner egne kroppe med andres på sociale medier (Faber & Rolandsen, 2016; Fardouly & Vartanian, 2016; Marengo et al., 2018), idet sammenligninger med konventionelt fysisk attraktive personer øger risikoen for mistrivsel (Liu et al., 2017). Disse diskussioner har især omhandlet, hvordan sociale medier er dominerede af overvejende idealiserede og positive selvfrestillinger (også på andre områder end kroppe), hvilket er fremført som en af forklaringerne på sammenhængen mellem brugen af sociale medier og den potentielle højere risiko for at opleve ensomhed, misundelse, lavere selvværd og mistrivsel (Banjanin et al., 2015; Woods & Scott, 2016). Der er intet nyt i, at teenageårene og puberteten er forbundet med en periode, hvor unges forhold til seksualitet, egne og andres kroppe mv. intensiveres under de kropslige og identitetsmæssige forandringer, der finder sted i denne periode. Hvad nyt er, at sociale medier i højere grad skaber kropslige markører i et hidtil ukendt omfang, hvor markørerne ikke kun skabes i egne netværker og af traditionelle medier. I de digitale rum kan alle potentielt

skabe og genskabe kropsmarkører, hvorfor mulighederne for spejling i andres kroppe derfor på det kraftigste er udvidet (Dahl et al., 2018; Handyside & Ringrose, 2017; Juul & Østergaard, 2016). Som en pige i 9. klasse fortalte Juul & Østergaard (2016) under et interview: ”På Instagram er der billeder af piger på min alder, så det er sådan man skal se ud. Modeller har ikke noget med mig at gøre – men på Instagram kommer det tæt på” (p. 59).

Flere studier finder generelt en tendens til, at de positive aspekter ved sociale medier har en tendens til at tilgodese drengene (Wood et al., 2016), hvilket kommer stærkt til syne ift. selvfremstilling og kropsmarkører. Angående kropslige markører og de negative effekter af sociale medier har tidligere forskning ligeledes påpeget, hvordan selvpræsentation på sociale medier er særdeles kønnede (Tifferet & Vilnai-Yavetz, 2014) og har en stærk tendens til at reproducere yderst traditionelle, stereotype fremstillinger af køn – særligt ift. til en åbenlys seksualisering af piger (Duschinsky, 2013; Ruckel & Hill, 2017). Af samme årsag har flere studier også fundet, hvordan sammenhængen mellem brugen af sociale medier og kropsutilfredshed er stærkere hos unge piger end hos drenge (Fardouly et al., 2015, 2017; Tiggemann et al., 2013). Som det tidligere har vist sig tilfældet i andre kontekster, har køn og selvfremstilling gentagende gange været sat i forbindelse med en dobbelt standard. Pigers kroppe er i højere grad genstand for overvågning, og pigerne bliver lettere opfattet som skamfulde, ”billige”, dumme, naive eller i besiddelse af en manglende selvrespekt på sociale medier (Dahl et al., 2018; Handyside & Ringrose, 2017; Ringrose et al., 2013; Ringrose & Harvey, 2015). Omvendt er der dog væsentligt mindre viden om, hvordan dette tager sig ud for drenge, og hvordan fremstillinger af drengekroppe (og mandekroppe) spiller ind i disse sammenhænge.

Slutteligt har tidligere forskning også påpeget, hvordan en ”falsk” selvfremstilling kan øge sandsynligheden for negative kommentarer over sociale medier (Jackson & Luchner, 2018). Denne dobbelte standard kan være yderst vanskelig at navigere i for særligt unge piger, idet piger både opfordres af drengene til at dele billeder af seksuel karakter, men samtidigt oplever sanktioner herfor (f.eks. i forbindelse med ”sexting”). Modsat kan besiddelse af billeder af seksuel karakter fungere som et trofæ for maskulinitet for unge drenge, hvorfor disse også kan tillægges høj værdi (Dahl et al., 2018; Ringrose et al., 2013). Heraf følger også en særdeles omdiskuteret problematik ift. videreledning af seksuelle billeder og digital seksuelle krænkelser (Anastassiou, 2017; Burkett, 2015; Demant et al., 2018; Faber & Rolandsen, 2016), hvor det også i langt højere grad er piger, der oplever at få videredelt seksuelt materiale til tredjepart uden samtykke (Arffmann et al., 2016; Dahl et al., 2018). Det er dog ikke et nyt fænomen, at kvindelig seksualitet medfører en potentiel højere risiko for sociale sanktioner og afsmag i form af at blive opfattet som vulgær, ustyrlig mv. (Skeggs, 1997). Hvad nyt er omfanget, som sociale medier medfører samt et bredere publikum, hvor disse sanktioner kan komme fra.

## 2.4. AFHANDLINGENS AKTUALITET

Som det fremgår af denne gennemgang, er præstationer, køn og sociale medier alle blevet sat i relation til den negative udvikling i unges mentale sundhed og fremvæksten af nye former for udsathed. Ligeledes peger gennemgangen også på bestemte krav og forventninger, der synes at strukturere betingelserne for ungdomslivet i dag. Dette kalder i høj grad på en undersøgelse af, hvordan de sociale sider af ungdomslivet i dag påvirker unges trivsel og mentale sundhed. Billedet er ikke entydigt, og der mangler i høj grad stadig mere viden om, hvordan disse tre aspekter sammenvirker og i fællesskab strukturerer betingelserne for det samtidige ungdomsliv, særligt i relation til fremvæksten af mistrivsel og psykosomatiske problemer blandt den brede gruppe af ikke-traditionelt udsatte udskolings elever. Ved at undersøge vekselvirkningen mellem disse tre aspekter imødekommes ligeledes store dele af den kritik, som disse tre aspekter individuelt har modtaget i relation til deres forklaringspotentialer ift. den nye udsathed blandt unge. Det vil med andre ord sige, at en undersøgelse af disse perspektiver i samspil vil imødekomme nogle af de forskningsmæssige ”blinde pletter”, som de hver især er blevet kritiseret for at have. Og samtidigt gøre os klogere på, hvad der ligger bag de nye former for udsathed, der er vokset frem i det samtidige ungeliv. Ved netop at sammenkoble disse tre perspektiver i et systematisk empirisk studie, er det formålet med denne afhandling at tilvejebringe en nuanceret forståelse af trivsel og mental sundhed blandt udskolings elever, hvor der samtidigt tages højde for de sociale differentieringer, som ungdomslivet også rummer. Et perspektiv der både mangler inden for forskningen i sociale medier, men også især ift. præstationsimperativet.

Med inspiration fra tankerne bag den kritiske realisme (Fletcher, 2017; Sayer, 2000), består afhandlingens aktualitet for det første i at indsamle systematisk empirisk materiale, hvor de unge selv gøres til de vigtigste talspersoner for deres egne tilværelser, oplevelser og erfaringer – kvalitativt såvel som kvantitativt. Ved at gøre dette, placerer denne afhandling sig dermed i forlængelse af en nyere tradition indenfor ungdomsforskning, hvor de unges egne erfaringshorisonter og synsvinkler tages seriøst og inddrages som den væsentligste kilde til viden på området (Pless & Sørensen, 2018). Hvor banalt dette end kan lyde, skal vi ikke mange årtier tilbage før, at dette ikke var almen forskningspraksis (Johansen & Larsen, 2020). På baggrund i dette empiriske materiale, søger jeg med denne afhandling at afdække og forstå, hvordan betingelserne for ungdomslivet i dag indeholder særlige mekanismer, der under bestemte omstændigheder kan føre til mistrivsel og nedsat mental sundhed, herunder med særligt fokus på de mekanismer, som præstationer, køn og sociale medier skaber i fællesskab.

Nye mønstre i mistrivsel og mental sundhed blandt udskolings elever kalder på en undersøgelse af ungdomslivets betingelser i det senmoderne samfund, og netop ved at bygge bro mellem disse tre aspekter ved ungdomslivet i dag er formålet at kunne tilvejebringe en mere nuanceret og fyldestgørende forklaring end hvert perspektiv kan egenhændigt (Abbott, 2004; Alvesson & Sandberg, 2014; Layder, 1998; Swedberg, 2016). Det vil med andre ord sige, at jeg med denne afhandling søger at bidrage med

viden om de kausalitetspotentialer for mistrivsel, som det samtidige ungdomsliv rummer, samt under hvilke omstændigheder disse kausalitetspotentialer udløses. Vi ved fra adskillige opgørelser, at udsathed i ungelivet har spredt sig til stort set alle grupper af unge. Vi ved dog mindre om, hvorfor dette er tilfældet. Altså hvad der har muliggjort den nye udsathed i ungelivet. Denne afhandlings aktualitet består netop i at bidrage til en bedre forståelse af nye former for udsathed blandt ikke-traditionelt udsatte unge ved at undersøge, hvordan en bred gruppe af udskolingselevers hverdagsliv betinges af samspillet mellem præstationer, køn og sociale medier, samt hvorledes dette påvirker deres oplevelser af trivsel og mentale sundhed.

## KAPITEL 3. DEN TEORETISKE TILGANG

Jeg vil i det følgende præsentere de teoretiske perspektiver og begreber, som jeg i min afhandling har anvendt som mine 'samtalepartnere'. Når jeg bruger betegnelsen samtalepartnere, referer jeg til, at jeg ikke helt og holdent har vedkendt mig én særlig sociologisk forskningstradition, som jeg har forfulgt. Jeg har eksempelvis ikke fra begyndelsen vedkendt mig at være 'Foucault-dianer' og Butler-dianer', for så efterfølgende at forfølge den teoretiske traditionsretning. Teorien har i stedet haft en anden rolle i afhandlingen.

I min teoretiske tilgang til arbejdet med denne afhandling har jeg efterstræbt en åben, fleksibel og kreativ tilgang til teoriens rolle, hvor jeg hverken har lagt mig fast på en teoretisk ramme på forhånd, som jeg har tolket min empiri 'igennem' eller arbejdet deduktivt i den forstand, at jeg eksempelvis har forsøgt at be- eller afkræfte præstationssamfundet eller afdække hegemonisk maskulinitet blandt udskolings elever. Med inspiration fra Derek Layders (1998, 2013) beskrivelser af hvordan teoriens rolle anvendes adaptivt i forskningsprocessen, har mit teoretiske arbejde i stedet båret præg af en kontinuerlig vekselvirkning mellem mine empiriske fund og en lang række teoretiske begreber fra forskellige forskningstraditioner, hvor teoretiske begreber inddrages, fjernes og udskiftes løbende i processen.

Orienteret efter traditionerne inden for den kritiske realisme, beror den adaptive tilgang samtidigt også på en høj grad af åbenhed ift. at sammenbringe forskellige teoretiske begreber fra forskellige teoretiske retninger og traditioner for på den måde bedst at kunne forklare og forstå ens empiriske datamateriale (Layder, 1998, 2013). På den måde har mit teoretiske arbejde også haft til formål at bygge bro mellem begreber fra forskellige perspektiver for på den måde at kunne tilvejebringe mere nuancerede og fyldestgørende forklaringer af ungdomslivets betingelser i dag (Abbott, 2004; Alvesson & Sandberg, 2014). For Layder gøres dette ved at anvende en række teoretiske 'orienterende begreber' (mikro- såvel som makroorienterede) til at forklare og forstå det empiriske materiale (Jacobsen, 2007). Den adaptive proces består så løbende i at elaborere på og rekonstruere disse begreber samt at inddrage og udskifte begreber alt efter begrebernes eksplanatoriske begrænsninger ift. empirien. For Layder (1998, 2013) gøres dette ved at vekselvirke mellem deduktion og induktion.

Jeg vil i det følgende forklare de teoretiske perspektiver og orienterende begreber, som jeg har orienteret mig efter i mit analytiske arbejde. Det skal i den forbindelse forklares, hvordan de perspektiver, som jeg her præsenterer, er resultatet af den kontinuerlige vekselvirkning mellem empiri og teori, som jeg løbende har foretaget under udarbejdelsen af denne afhandling, og som har vist sig at være mest relevante ift. at forstå og forklare mit empiriske materiale. De teoretiske perspektiver og orienterende

begreber, som jeg præsenterer, har derfor ikke alle været tilstede fra begyndelsen af processen, men er i højere grad slutproduktet af min søgen efter perspektiver og begreber, som har været brugbare til at forklare og forstå min empiri (Layder, 2013).

Givet afhandlings omdrejningspunkter skal det også her indledningsvist nævnes, hvordan jeg i udgangspunktet har orienteret mig efter bestemte traditioner inden for samtidsdiagnoser og sociale patologier, køn og teoretiseringen af digital versus fysisk interaktion. Heraf har visse af mine teoretiske samtalepartnere også været hentet fra normative teorier. Dette gælder særligt ift. flere af perspektiverne på forventninger til køn og præstationer i relation til psykisk lidelse. I flere af disse teoretiske bidrag opstår psykisk lidelse nemlig, idet samfundsforholdene ikke er, som de *bør* være. Udgangspunkter for denne afhandling er dog ikke normativt på trods af, at dele af mit teoriapparat er normativt informeret. I tråd med Layders (1998, 2013) beskrivelser anvender jeg i højere grad disse teoretiske begreber til at forbinde de unges hverdagsoplevelser med de strukturelle og kulturelle tendenser i samfundet, som teorierne indfanger for på den måde bedre at kunne rammesætte, hvordan ungdomslivets betingelser formes af bredere samfundsmæssige betingelser og ændringer. Jeg gør dog dette uden samtidigt at vedkende mig ét standpunkt for, hvordan samfundet bør være, hvorfor mine analyser af ungdomslivets betingelser heller ikke skal forstås i lyset af et normativt standpunkt for, hvorledes ungdomslivets betingelser bør være. Mine analyser af ungdomslivet – herunder også mine inddragne teoretiske begreber – er i højere grad immanente, idet analyserne bygger på de faktiske ønsker, forventninger, meninger, behov, bevæggrunde mv. fra de unges egne perspektiver i stedet for eksempelvis at formode former for falsk bevidsthed i ungdommen (Illouz, 2008) eller kritisk læse ungdomslivet på baggrund af forudindtagende eksterne betingelser af, hvorledes ungdomslivet bør være (Hansen, 2015).

Dette kan dog også være en særlig vanskelig balance af flere årsager. For det første har denne afhandlingen til formål at bidrage til viden om trivsel og mental sundhed blandt unge for på den måde bedre at kunne forstå og i sidste ende forebygge og modarbejde nye former for udsathed. Dette giver et delvist emancipatorisk sigte, hvilket også kan højne risikoen for, at forskningen potentielt kan kritiseres for at være bias eller politisk motiveret (Layder, 2013). For det andet kan det være vanskeligt at forske i mental sundhed uden at tage stilling til, hvad der kunne forbedre mistrivsel og psykisk lidelse blandt unge. Slutteligt vil jeg mod enden af denne afhandling også diskutere afhandlingens implikationer for praksis. Heraf vil jeg også komme med bud på, hvordan afhandlingens fund kan anvendes af praktikere til at modvirke mistrivsel blandt unge. Jeg søger dog at overkomme disse problematikker ved altid at lade mine forklaringerne være forankrede i de unges egne perspektiver fremfor på forhånd at antage, hvori løsningerne skal findes ud fra et normativt standpunkt.

### 3.1. SAMTIDSDIAGNOSER OG SOCIALE PATOLOGIER

Inden for ungdomsforskningen hersker der en klar forståelse af, at betingelserne for ungdomslivet i høj er indvævet i bredere samfundsmæssige tendenser, der karakteriserer en given periode (Côté, 2009). Hertil har især individualiseringsbegrebet stået helt centralt i nyere ungdomsforskning som forståelsesramme for de betingelser, som unge i dag vokser op under (Pless et al., 2015). Her har fokus særligt været på ungdomslivets frisættelse fra traditionelle livsformer, sociale klasser, classesolidaritet og kollektivt organiserede livsformer. Som det blandt andre fremsættes af Anthony Giddens (1996) og Ulrich Beck (2002), skaber dette grundlaget for stigende refleksivitet (især Giddens), frisættelse af individets valg til identitet og øget social mobilitet. I dette perspektiv oplever unge i dag i højere grad selv at skulle være arkitekten bag deres egen identitet, karrierer, normer og værdier, da disse ikke længere er bundne til opvækst, klasser og tilhørsforhold på samme vis som tidligere. Unge finder derfor i højere grad dem selv i en position, hvor de kontinuerligt skal skabe og genskabe deres sociale identiteter igennem deres individuelle valg (Côté, 2009; Illeris et al., 2009; Sørensen et al., 2017). I forlængelse heraf har jeg anvendt 'selvansvarliggørelse', 'selvforvaltning' og 'selvmonitorering' som orienterende begreber. Fælles for disse begreber er, at de alle er helt centrale begreber i nyere teoretiseringer af udviklinger i individualiseringstendenser (Cabanas & Illouz, 2019; Honneth, 2004; Petersen, 2016; Reckwitz, 2019; Rosa, 2014), idet individet selv er ansvarligt for at forvalte og monitorere sig selv i overensstemmelse med samtidige krav og idealer, og samtidigt er individet eneste ansvarlige for fejlslåede forsøg på at imødekomme disse krav og idealer. Ansvar er så at sige ene og alene på individet selv – et fænomen Rasmus Willig (2013) har betegnet som 'kritikkens U-vending'. Begreberne selvansvarliggørelse, selvforvaltning og selvmonitorering er derfor centrale i teoriudviklingen inden for individualiseringstendenser, ligesom de også er præmissen for at forklare, hvordan samtidige krav og idealer kan forårsage mistro og psykisk lidelse. Særligt idet adskillige teoretiske bidrag til nyere udviklinger i individualiseringstendenser har skitseret, hvordan det samtidige samfund presser individer til at skulle forvalte og monitorere sig selv i langt højere grad end tidligere (Cabanas & Illouz, 2019; Honneth, 2004; Petersen, 2016; Reckwitz, 2019; Rosa, 2014).

I relation hertil har blandt andre Edgar Cabanas & Eva Illouz (2019) beskrevet, hvordan oplevelser af krav om udvikling, selvkontrol, selvmonitorering og selvforvaltning skabes igennem dominerende kulturelle imperativer om, at det er den vej igennem vi skal selvrealiseres for at opnå personlig glæde og lykke. De beskriver således en udvikling, hvor følelser i højere grad bliver et spørgsmål om personlige valg og evnen til at have den rette indstilling – vel og mærket evnen inden for netop udvikling, selvkontrol, selvmonitorering og selvforvaltning. Som en konsekvens heraf får vores følelsesliv også en mere instrumentel karakter, hvor det gælder om at omstille sig, til egne sig det rigtige mindset og hele tiden jage glæde og lykke. For Illouz (2008) hænger dette også sammen med et dominerende kulturelt mantra om selvudvikling og muligheder for perfektioneringen af selvet. Kendetegnende for Cabanas og Illouz



(2019) – og en række andre teorier om udviklinger inden for individualiseringstendenser som jeg vil udfolde efterfølgende – er det, at individer i højere grad presses mod selvansvarlighed, selvforvaltning og selvmonitorering, og jeg har af den årsag valgt disse som orienterende begreber ift. at forstå ungdomslivet i dag. Fælles for de teoretiske perspektiver, som jeg har orienteret mig efter, er det også, at de har kritiseret (særligt ift. neoliberalisme) og problematiseret samtidige idealer og normer for individualisering og selvrealisering ud fra et samtidsdiagnostisk perspektiv – altså hvad der karakteriserer betingelserne for det samtidige samfund, og hvad der forventes af individer i dag (Hammershøj, 2015). Ligeledes kredser de også ofte om strukturelle betingelser for det samtidige samfund såsom usikkerhed og omskiftelighed, samt særlige dominerende kulturelle forestillinger om, hvad 'det gode liv' indeholder. Herunder vil særlige normer og idealer samtidigt ofte fungere som modsvar for individet til at kunne begå sig i betingelserne for et samtidigt samfund præget af usikkerheder og omskiftelighed (som den tidligere forskning også har påpeget ift. unge (jf. kapitel 2). Et andet fællestræk er, at de på forskellig vis har forholdt sig til de patologiske konsekvenser, som disse samtidsdiagnoser afføder (Rosa, 2014; Willig & Østergaard, 2005). Sociale patologier er dog ikke nødvendigvis et entydigt begreb (Laitinen & Särkelä, 2019). Et fællestræk for den forståelse af sociale patologier, som jeg læner mig op ad er, at de ofte vil forholde sig til, hvordan ændringer i samfundets inklusionskriterier og betingelser forårsager menneskelig lidelse (Petersen, 2013; Rosa, 2014).

En sådan sammenkobling mellem hvordan samfundets inklusionskriterier og betingelser forårsager menneskelig lidelse findes hos Anders Petersens (2016) teori om 'præstationssamfundet'. Det er også Petersens teori, som jeg orienterer mig særligt efter ift. mine orienterende begreber for netop 'præstationer' og 'præstationskrav'. Med inspiration fra blandt andre Ehrenberg, Sennett, Rosa og Honneth beskriver Petersen en udvikling, hvor hvad der i første omgang startede som et frigørelsesprojekt (tidlige stadier af individualiseringen), nu er slået over i sin modsætning og blevet til et samfund, hvor vi nu alle tilskyndes og presses til at være fleksible, egennyttige, i konstant udvikling og kontinuerligt at præstere på et højt niveau i alle facetter af vores tilværelser. I Petersens teori står præstationer som det tydeligste ideal for individualisering og selvrealisering i dag. Det er ligeledes et ideal som synes umuligt at undslippe, da det samtidigt koloniserer alle tænkelige facetter af vores liv. Af samme årsag har jeg også anvendt 'kolonisering' som et orienterende begreb. Med visse ligheder til grundtankerne i Jürgen Habermas' (1981) forklaringer af, hvordan systemiske imperativer koloniserer andre sfærer af vores tilværelser, står koloniseringen af præstationskrav helt centralt i Petersens teori. Kolonisering er derfor også gjort til at orienterende begreb for at forklare, hvorfor præstationskrav kan opstå i forskellige sfærer af ungdomslivet. Slutteligt har jeg også orienteret mig efter, hvordan Petersen kobler præstationer og præstationskrav med følelser af utilstrækkelighed, kritisk introspektion/selvkritik, depression og mistro mere generelt. For Petersen repræsenterer

disse følelser nemlig skyggesiden ved præstationssamfundet. På den måde kobler Petersen stigningen i individuelle præstationskrav og -idealer til følgerne af ikke at være i stand til at efterleve disse krav, nemlig psykisk lidelse (Petersen, 2016).

Fra Hartmut Rosas (2014, 2020) samtidsdiagnose har jeg anvendt 'acceleration', 'fremmedgørelse' og 'aggressionspunkter' som orienterende begreber. I sine samtidsdiagnostiske udlægninger beskriver Rosa (2014), hvordan acceleration er et helt central kendetegn ved det samtidige samfund, samt hvordan livstempoet, sociale forandringer og teknologier kontinuerligt accelereres af konkurrence, idealiserede kulturelle forestillinger og accelerationscykluser. At acceleration anvendes som et orienterende begreb giver et blik for at forklare, hvorfor visse kontekster bliver særligt præstationsbetonede. For Rosa sker dette, da det accelererende tempo gør, at vi hele tiden må præstere mere for at bevare samme position i en omskiftelige verden, der kontinuerligt forandres i et stadigt accelererende tempo. Samtidigt kobler Rosa også acceleration til, hvorfor dysfunktionelle former for 'deacceleration' såsom stress, udbrændthed og belastningsreaktioner opstår. Ligeledes hvorfor individer oplever et stærkt pres for følge samtidige præstationskrav, hvilket Rosa bruger 'fremmedgørelse' som en forklaring af – altså følelsen af at være presset til at imødekomme særlige præstationskrav (Rosa, 2014). Slutteligt har jeg også orienteret mig efter Rosas (2020) begreb om 'aggressionspunkter' til at forklare, hvorfor og hvordan unge kan opleve et pres for at beherske, kontrollere og gøre nytte af stadig flere dele af deres hverdagsliv. For Rosa ændrer samtidige krav om selvmonitorering, selvforvaltning og selvoptimering vores forhold til verden til en mere instrumentel karakter, hvorfor vi oftere møder verden som aggressionspunkter såsom bøger der skal læses, opgaver der skal skrives, steder der skal opleves og kroppe der skal trænes og tones. For Rosa resulterer denne instrumentelle trang til at kontrollere verden i indre tomhed og depression.

En anden samtidsdiagnose, som jeg har orienteret mig efter, er Andreas Reckwitz' (2019) beskrivelser af 'Singulariteternes samfund'. Reckwitz argumenterer for, at individualiseringen i høj grad er slået over i normative idealer om at kunne præstere og kuratere singulære og enestående livsstile, oplevelser, bedrifter mv. Modsat tidligere tiders velstandsløft og den tilhørende masseproduktion af materielle- og kulturelle goder, forklarer Reckwitz, hvordan status og anerkendelse nu bliver sammenkoblet med vores evner til at blive opfattet som enestående, unikke og singulære i alle facetter af vores liv. Eksempelvis vores evne til at have de unikke feriedestinationer, specielle faglige kompetencer, særlige madvaner og singulære livsstile. Kolonisering er derfor også væsentligt i Reckwitz' teori. For Reckwitz bliver de konkurrencemæssige forhold i samfundet også forstærket af den enorme overproduktion af varer (tøj, underholdning, indhold på sociale medier mv.) sammenholdt med menneskers naturligt begrænsede opmærksomhed. Fra Reckwitz' teori har jeg anvendt 'singularitet' som et orienterende begreb til at indfange et samtidigt ideal, som for Reckwitz er særligt dominerende. Og netop i relation til de konkurrencemæssige forhold, som Reckwitz be-

skriver, skal det også her nævnes, hvordan 'konkurrence' også er anvendt som et orienterende begreb i relation til præstationsimperativet. Konkurrencebegrebet står ikke kun centralt i Reckwitz' teori, men er ligeledes en central drivkraft bag acceleration hos Rosa (2014) og en af de væsentligste årsager til krav om selvforvaltning og selvmonitorering hos Petersen (2016). Både hos Petersen (2016) og Rosa (2014, 2020) er det ligeledes konkurrence, som skaber et pres hos individet for kontinuerligt at arbejde for personlig udvikling og forbedringer samt selvoptimering. Ligeledes står konkurrence også centralt hos Cabanas & Illouz (2019) i deres kobling mellem, hvordan en evindelig søgen efter lykke og personlig succes kan føre til ængstelighed.

Som orienterende begreber i udarbejdelsen af afhandlingen har jeg på den måde anvendt samtidsdiagnostiske beskrivelser (med tilhørende koblinger til mental sundhed) til at rammesætte de forskellige idealer og normer, som de unge oplever at skulle orientere sig efter og mærker et pres for at skulle indordne sig under. At orientere sig efter disse samtidsdiagnoser har på den måde muliggjort, at de unges oplevelser og følelser kan blive analyseret i kontekst af de bredere samfundsmæssige udviklinger, hvori betingelserne for ungdomslivet formes. Samtidigt har jeg også forholdt mig bredt til flere samtidsdiagnostiske bidrag for at kunne udforske deres eksplanatoriske muligheder og begrænsninger ift. mit empiriske materiale, hvilket der som før nævnt ifølge Madsen (2018) stadig er underbelyst i forskningsmæssige sammenhænge.

### 3.2. TEORETISKE PERSPEKTIVER PÅ KØN

I relation til teoretiseringer af køn har jeg orienteret mig efter analytiske begreber, som giver et blik for at belyse og forstå normer, kultur, praksisser og forventninger, der relaterer sig til køn. Teoretisk har jeg ikke orienteret mig efter forklaringer, der søger at fastlægge betydningen af køn én gang for alle (Lykke, 2008), men i højere grad teoretiske perspektiver på at forstå, hvad køn 'gør' eller kan 'gøre' blandt udskolingselever. Til denne opgave har jeg orienteret mig efter særligt tre aspekter. For det første har jeg orienteret mig efter perspektiver på at forstå kønnede 'normer/forventninger', samt hvordan køn 'gøres' og 'forhandles' i hverdagslivet. For det andet har jeg også ladet mig inspirere af udvalgte dele af den intersektionelle forskningslitteratur. Slutteligt har jeg som følge af det forrige afsnit orienteret mig efter perspektiver på, hvordan individualiseringstendenser formes af køn og kønnede normer, idealer, forventninger mv. Fælles for disse tre aspekter er, at de alle har vist sig relevante ift. at forstå, hvordan kønnede facetter ved ungdomslivet påvirker udskolingselevs oplevelser af trivsel og mental sundhed.

I relation til at forstå og analysere de unges hverdagslivsoplevelser i skolen, på sociale medier, i fritidslivet mv. har jeg orienteret mig efter begreberne kønnede 'normer/forventninger', 'praksisser' og 'forhandlinger'. I relation til studier af unge i det samti-

dige samfund har Anoop Nayak og Mary Jane Kehily (2008) argumenteret for vigtigheden af at forstå køns betydning ved at tage udgangspunkt i disse begreber – herunder særligt praksisser – da disse sætter os bedre i stand til at forstå, hvordan maskuliniteter og femininiteter skabes, genskabes, reguleres og forhandles i overgangen fra barn til voksne i et samfund præget af individualisering og aftraditionalisering. I forlængelse heraf skal de forklares, hvordan jeg med inspiration fra Candace West og Dan H. Zimmermans (1987) perspektiv på 'doing gender' har tilgået køn som noget der kontinuerligt 'gøres' og 'forhandles' i alle hverdagslivets interaktioner. I dette perspektiv forstås køn ikke ud fra eksistentialistiske eller lastlåste perspektiver, men i højere grad som noget vi 'gør' i relation til de kulturelle forestillinger/normer og idealer om køn. Samtidigt har jeg også tilgået køn som en flertydig og foranderlig størrelse, hvorfor jeg også har orienteret mig efter, at forskellige maskuliniteter og femininiteter kan opstå og eksistere – også på samme tid og sted (Connell, 1987, 2005). Derved forstås maskulinitet og femininitet ikke som fastlagte og ensbetydende størrelser, men som maskuliniteter og femininiteter i flertal, der alle er skiftende, differentierende og samtidigt mulige på samme tid. Hvordan dette konkret tager sig ud, vil være afhængigt af konteksten og den konkrete situation, der undersøges – hvad end det handler om skolekonteksten, på sociale medier eller til festen i weekenden. I dette perspektiv kan vi derfor heller ikke antage, at de måder hvorpå unge drenge og piger gør og forhandler køn på ikke nødvendigvis vil være den samme i alle sammenhænge. Af samme årsag kommer kønnede praksisser og forhandlinger også til udtryk igennem bestemte positioneringer og identiteter, som vi kan tage, forhandle om eller blive tildelt i forskellige sfærer og i interaktioner. At være opmærksom på køn på denne måde skaber et blik for at undersøge, hvad der blandt de unge synes 'muligt' i givne situationer, og hvad der ikke gør (West & Zimmerman, 1987). Dette kunne eksempelvis være, hvordan køn kan gøres blandt drenge i en bestemt skolekontekst. Og lige så vigtigt, herunder også hvilke kønnede praksisser, identiteter og positioneringer der synes at være lukkede og ikke-meningsfulde for bestemte individer. For Ahmed (2010) er kønnede praksisser og forhandlinger ligeledes vigtige at forstå, idet især praksisser der gentages om og om igen skaber og opretholder kønnet direksionalitet og retningsanvisninger/normer for, hvordan bestemte kønnede individer bør handle, føle, tænke mv. i givne situationer. For Ahmed skaber praksisser derfor en 'trafik', som vi ofte vil opleve, glider uproblematisk, når blot vi følger disse dominerende retningsanvisninger i den givne situation, på et givent sted eller i en given kontekst. Ved at tilgå køn ud fra en orientering efter de normer/forventninger, som de unge oplever i deres hverdagsliv, samt de måder hvorpå de praktiserer og forhandler køn i forskellige dele af deres liv, skabes der på den måde et analytisk blik for at forstå de måder, hvorpå køn kommer til udtryk og rammesætter betingelser for tilværelsen blandt udskolings elever. Også uden nødvendigvis at antage på forhånd, hvordan dette helt konkret vil komme til udtryk.

Udover disse mere generelle betragtninger ift. køn har jeg ladet med inspirere af, hvad Leslie McCall (2005) har beskrevet en inter-kategorisk tilgang til interseksionalitet. Det er særdeles veldokumentet, at betydningen af køn i ungelivet formes af et utal af

intersektionelle konstellationer med andre sociale kategorier såsom klasse, etnicitet og seksualitet (Morris, 2012). Intersektionalitet er dog et bredt begreb, der rummer adskillige forskelligartede tilgange og perspektiver. Jeg har ikke forfulgt én bestemt intersektionel tilgang slavisk eller til fulde, men jeg har i stedet ladet mig inspirere af, hvordan McCall (2005) beskriver, at bestemte sociale kategorier med fordel kan anvendes som 'ankerpunkter' til at belyse og forstå køn internt og på tværs af andre sociale kategorier. Vel vidende at andre sociale kategorier såsom etnicitet og seksualitet også havde været væsentlige at inddrage, har jeg primært arbejdet med begreberne "klasse" og "sted/kontekst" som ankerpunkter ift. at tilgå køn. Jeg har således orienteret mig efter klasse og sted/kontekst i relation til køn for både metodisk (udfoldes senere) og analytisk at sikre mig, at et bredere udsnit er 'ungestemmer' inkluderet i denne afhandling, og at risikoen for universaliserede beskrivelser af køns betydning for ungdomslivet samtidigt mindskes (jf. kapitel 2).

At jeg har valgt at orientere mig efter klasse ift. køn, skyldes særligt Beverly Skeggs' (2004) argument om, at bredere samfundsmæssige imperativer ift. individualiserings-tendenser glemmer eller overser, hvordan betydningen af disse imperativer differencierer sig alt efter sammensætningen af sociale kategorier, ressourcer og positioneringsmuligheder. Her argumenterer Skeggs for, at individualiseringsimperativer er langt mere kulturelt tilgængeligt for middel- og øvre middelklassen, end det er tilfældet for arbejderklassen. Samtidigt kan middel- og øvre middelklassen anvende denne tilgængelighed til akkumulering af kapital og materiel velstand på en helt anden måde end hos arbejderklassen. Kultur, for Skeggs, repræsenterer på den måde ressourcer, hvoraf ikke alle er lige tilgængelig for alle individer, hvilket ultimativt har stor betydning for individers mulighed for at akkumulere kapital. Skeggs (1997) argumenter ligeledes for, at betydningen af køn også altid sker i processer, der involverer klasse og klassificering. På den måde argumenterer Skeggs for, at hvordan køn gøres, tolkes og evalueres altid vil være forbundet med de dominerende kønnede normer og forventninger, der relaterer sig til den kultur, der hersker i en given klasse. I den forbindelse argumenterer Skeggs bl.a. for, at seksualitet og seksuel frigjorthed oftere forbindes med den type af femininitet, som praktiseres blandt arbejderklasse kvinder, og derfor forårsager afsmag blandt middelklassen. På den måde bliver klasse en essentiel fortolkningsramme ift. køn hos Skeggs. Klasse er ligeledes en væsentlig del i forklaringerne af, hvorfor diversiteten i maskuliniteter og femininiteter opstår hos Connell. For at eksemplificere denne pointe beskriver Connell (2005) en særlig form for maskulinitet i motorcykelmiljøer, der kan opstå blandt arbejderklasse mænd som modsvar til, at mændene ikke har formået at overgå kvinder rent indtjeningsmæssigt igennem de rigtige uddannelsesmæssige kvalifikationer. For både Connell og Skeggs er klasse derfor en helt central del af, hvordan køn gøres, og hvilke maskuliniteter og femininiteter individet udvikler og praktiserer. Ligeledes bidrager Skeggs (2004) med et perspektiv på at forstå, hvordan bredere samfundsmæssige imperativer formes af klasse.

Det andet begreb/ankerpunkt som jeg har orienteret mig efter er 'sted/kontekst'. Med udgangspunkt i skolen som institution argumenterer Edward W. Morris (2012) for,

hvordan betydningen af 'stedet' ofte overses i studier af køn, unge og uddannelse. For Morris er stedet en helt central faktor i at forstå, hvordan normer og forventninger opstår, og hvordan disse skaber retningslinjer og 'regler' for, hvordan køn kan gøres på det givne sted. Steder og kontekster bliver på den måde indlejrede med kønnede betydninger, som guider individers praksisser, og som individer på det pågældende sted eller i den pågældende kontekst få 'forholde' sig til. Af samme årsag kan vi ifølge Morris heller ikke gå ud fra, at de samme kønnede retningslinjer og regler vil være til stede på alle skoler. For Morris er stedet især væsentligt inden for uddannelsesområdet, idet skolen bliver et sådant sted, hvor der opstår og indlejres retningsanvisninger for køn. Retningsanvisninger som individer på det givne sted må forholde sig til og navigere efter. På den måde kan vi tale om, at identiteter og positioner skabes på specifikke og forskellige måder alt afhængig af konteksten og stedet, hvorfor vi heller ikke kan antage, at den samme intersektionelle konstellation vil have samme effekt i én kontekst, som i en anden. Når 'stedet/konteksten' er gjort til et orienterende begreb og et ankerpunkt, så giver det et analytisk blik for, hvordan køn og køn i samspil med klasse kan få særlige betydninger alt afhængig af det sted eller den kontekst, som undersøges – hvad end det handler om klasseværelset, sociale medier, i fritidslivet eller i sociale sammenhænge. Af denne årsag har jeg anvendt 'sted/kontekst' gjort til et orienterende begreb ift. mit analytiske perspektiv på at forstå køn.

Slutteligt skal det også forklares, hvordan jeg i forlængelse af mine teoretiske samtalepartnere inden for individualiseringstendenser også har valgt at inddrage perspektiver på, hvorledes disse formes af køn og køn i samspil med andre kategorier. Dette skyldes hovedsageligt, at flere teoretiske bidrag har beskrevet, hvordan samtidige idealer for individualisering og selvrealisering synes særligt feminint betonedede og mere krævende af unge piger, og samtidigt frarøver piger og kvinder muligheden for at italesætte og forstå ulige magtforhold og undertrykkende forventninger netop som værende kønsbetonedede (Budgeon, 2013; Gill & Scharff, 2013). En udvikling som Angela McRobbie (2009) har karakteriseret som en 'postfeministisk maskerade', hvor patriarkatets undertrykkende facetter og den heteroseksuelle matrix ikke forsvinder under individualiserings og neoliberalismens fremvækst, men i stedet har formået at ændre og genstabilisere sig under disse strømninger. Denne pointe repræsenterer ikke et orienterende begreb i sig selv, men er i højere grad udtryk for et teoretisk perspektiv på, hvorfor køn bliver særligt relevant, når selvansvarliggørelse, selvforvaltning og selvmonitorering inddrages som orienterende begreber. Inden for områder såsom uddannelse, arbejdspladsen og skønhedsidealiser beskriver McRobbie, hvordan individualiserings- og neoliberalistiske strømninger i langt højere grad tvinger unge piger til selvkritik, selvovervågning og personlige forbedringer sammenlignet med drenge. For McRobbie er disse karakteristika også særligt centrede omkring hvide middelklassepiger, hvilket kun synes at forstærke de undertrykkende elementer for underklasse- og ikke-hvide piger i det samtidige samfund. I forlængelse heraf jeg har også orienteret mig efter Ahmeds (2010) teoretiseringer af, hvorledes vores følelsesliv er særligt forbundet med dét, som forventes af os i kraft af den person, som vi er. For Ahmed er dette særligt fremtrædende ved, hvordan heteronormative forventninger forbindes

med glæde og lykke. At orientere sig efter Ahmed giver derfor også et særligt blik for at forstå, hvorledes vores psyke, kønnede forventninger og det sociale er tæt forbundne: “We can think of gendered scripts as “happiness scripts” providing a set of instructions for what women and men must do in order to be happy, whereby happiness is what follows being natural or good” (p. 59). Ligesom McRobbie, har Ahmed (2010, 2017) også problematiseret, hvordan betydningen af køn sløres i kraft af individualisering.

Med udgangspunkt i sine analyser af det ’terapeutiske etos’ har Illouz (2008) dog også forholdt sig kritisk til udlægninger af, at samtidige idealer for selvrealisering og individualisering er særligt feminint konnoterede. Illouz vedgiver, at betydningen af køn sløres eller neutraliseret i det samtidige samfund, men argumenterer samtidigt for, at visse strømninger inden for eksempelvis egenskaber der efterspørges af virksomheder, også har et kvindefrigørende og frisættende sigte. Dette skyldes, at visse feminint konnoterede egenskaber nu i højere grad efterspørges end tidligere. Måske endnu vigtigere for denne afhandling argumenterer Illouz også for, hvordan visse samtidige krav til individet er traditionelt feminint konnoterede (f.eks. empati og lydighed), hvor andre er maskulint konnoterede (f.eks. rationalitet og selvhævdelse). På den måde gør Illouz os særligt opmærksom på den kønnede kompleksitet, der er opstået i forbindelse med udviklingen i individualiseringstendenser i dag. En kompleksitet som denne afhandling ønsker at bidrage til mere forståelse af, hvordan tager sig ud blandt udskolingselever. Illouz advarer samtidigt imod at forfalde til forklaringer i relation til falsk bevidsthed eller alene at forholde til tautologiske forklaringer af forskningsfelter vha. begreber såsom ’hegemonitet’ og ’patriarkatet’.

At orientere mig mod disse teoretiske diskussioner har på den måde både givet mig en orientering mod mulige forklaringer af samtidige ulighedsmønstre i mental sundhed blandt unge, men samtidigt også et øje for, hvordan de førnævnte idealer for individualisering sammenvirker på komplekse, forskellige måder med allerede eksisterende kønnede forventninger til personlige egenskaber og formåen. Mønstre som også er blevet fundet af tidligere forskning (jf. kapitel 2). For afhandlingens teoretiske tilgange er disse diskussioner væsentlige, idet de synliggør vigtigheden i at undersøge og forstå, hvordan forskellige kønnede idealer og normer kan tage sig ud på nye måder i et samtidigt samfund præget af individualisering- og aftraditionaliseringstendenser (Ahmed, 2017; Illouz, 2008; McRobbie, 2009; Pomerrantz & Raby, 2017). Disse teoretiske diskussioner giver således en ekstra kønnet dimension til flere af de orienterende begreber, som jeg beskrev i det forrige afsnit.

### **3.1. DIGITALE OG FYSISKE SOCIALE ARENAER**

Til trods for at teoretiseringer af sociale medier og andre digitale arenaer har en væsentlig kortere historie bag sig end samtidsdiagnoser og kønsteori, er feltet ikke desto

mindre forbundet med komplekse teoretiske diskussioner og perspektiver på, hvorledes vi bør forstå og analysere denne digitale udvidelse af vores sociale liv. Komplexiteten bliver ikke mindre af, at begrebet sociale medier dækker over adskillige, forskelligartede sfærer såsom alt fra kollaborative projekter (f.eks. Wikipedia), blogs/mikroblogs (f.eks. Twitter) og indholdsællesskaber (f.eks. YouTube) til sociale netværksider (f.eks. Facebook og Instagram), virtuelle spilleværldene (f.eks. Minecraft) og virtuelle sociale verdener (f.eks. Second Life) (Kaplan & Haenlein, 2010). Derudover foregår digital interaktion også på andre platforme såsom Snapchat, der kan være vanskelige at placere helt præcist i en af disse seks kategorier, idet platformene primært omhandler direkte interaktion og samtidigt ikke har personlige profiler på samme måde som f.eks. Facebook og Instagram (Kofoed & Larsen, 2016). Af samme årsag har jeg i mit analytiske blik ikke nødvendigvis orienteret mig efter at forstå og forklare sociale medier og andre digitale sfærer under én samlet betegnelse, idet væsentlige nuanceforskelle kan forsvinde ved sådanne betragtninger. Jeg har i stedet efterstræbt en høj grad af åbenhed overfor, at sociale medier og andre digitale sfærer rummer en stor grad af forskellighed, når det handler om kulturer, funktionaliteter og anvendelse i unges hverdagsliv. Denne åbenhed overfor sociale mediers forskellighed er ikke nødvendigvis et orienterende begreb som sådan. Med inspiration fra blandt andre Pierre Bourdieu kan det nærmere betegnes som en åbenhed overfor, at forskellige digitale sfærer, på samme måde som fysiske sfærer, rummer forskellige logikker, krav, muligheder, regelsæt og normer, der samtidigt er anderledes fra andre sfærer (Bourdieu & Wacquant, 1996). Denne pointe repræsenterer på den måde i højere grad en vis analytisk sensibilitet overfor diversiteten og nuancerne ved sociale medier, end det egentligt kan betegnes som et orienterende begreb i Layders (2013) forstand.

Hernæst følger det også, at der i teoretiske diskussioner er stillet spørgsmålstejn ved, om det overhovedet er meningsfyldt at skelne mellem digitale og fysiske arenaer rent analytisk (Bollmer, 2018), idet unge vil have en tendens til kontinuerligt at skifte mellem fysiske og digitale arenaer i deres hverdage. I relation til disse diskussioner har jeg dog i kraft af fundene fra tidligere forskning på området (jf. kapitel 2), og de teoretiske perspektiver på grænserne mellem fysiske og digitale arenaer, som jeg præsenterer nedenfor, vurderet, at det var mest meningsfuldt at have analytiske perspektiver for, hvordan digitale sfærer har bestemte kvaliteter, som gør dem anderledes fra fysiske sfærer. Dermed ikke sagt, at disse teknologier blot er neutrale og værdifrie værktøjer i vores hverdage. De kan, som før nævnt, rumme logikker, krav, regelsæt og normer, ligesom de rummer særlige infrastrukturer og funktionaliteter, der kan have stor indvirkning på, hvordan den digitale interaktion kan foregå (Beer, 2017; Bucher, 2017; Johansen & Larsen, 2019). Ligeledes kan sociale medier også siges at være tæt sammenvævede med bredere samfundsmæssige tendenser på samme vis som den fysiske verden (Wajcman, 2019). Jeg har dog fundet det særligt relevant at inddrage orienterende begreber, som har sat mig bedre i stand til at forstå overgangene mellem fysiske og digitale sfærer for på den måde at skabe et analytisk blik for bedre



at forstå, hvad der gør medierne særlige ift. betingelserne for det samtidige ungdomsliv. Dog uden samtidigt at forvente, at sociale medier kan tilgås som én samlet størrelse blandt unge.

Som to væsentlige orienterende begreber til at forstå disse overgange, har jeg valgt at orientere mig efter 'kommunikation/interaktion' og 'selvfremstilling/kurratering'. Med udgangspunkt i symbolsk interaktionisme, herunder særlig Erving Goffmans arbejde, har Bernie Hogan (2010) anvendt distinktionen mellem disse to begreber til at konceptualisere forskelle mellem fysiske og digitale interaktioner. Hogan laver en væsentlig opdeling mellem situationelle aktiviteter og interaktioner (såsom chats og anden form for mere direkte kommunikation) og personlige kurrateringer/selvfremsstillinger (såsom statusopdateringer og billeder, som andre så efterfølgende kan reagere på ved eksempelvis at 'like' og kommentere). Hogan laver på den måde en vis form for distinktion mellem de dele af sociale medier, som er mere "direkte" former for interaktion, som vi kender det fra den fysiske verden, og så den del af det digitale identitetsarbejde, hvor man udstiller og fremviser et selekteret billede af sig selv – altså selvfremstilling/kurratering. Modsat de situationelle digitale aktiviteter, har de personlige kurrateringer/selvfremsstillinger ikke på samme måde en klar pendant i den fysiske verden. På den måde giver orienteringen efter disse begreber også et blik for at forstå væsentlige forskelle mellem digitale og fysiske sfærer. Med udgangspunkt i symbolsk interaktionisme kan det at uploade billeder, video og tekst stadig opfattes som et væsentligt identitetsarbejde, hvor børn og unge igennem disse kurrateringer/selvfremsstillinger skaber og opretholder relationer til andre (Johansen & Larsen, 2019). Men som Hogan (2010) argumenterer for, så har disse former for selvfremstilling/kurrateringer ikke nødvendigvis den samme pendant i den fysiske verden, som direkte kommunikation og interaktioner har.

I forlængelse heraf følger et andet orienterende begreb, som også tager udgangspunkt i et symbolsk interaktionistisk perspektiv på identitet og performativitet, nemlig 'indtryksstyring'. Igennem flere konceptualiseringer af sociale medier kan der argumenteres for, at sociale medier og andre digitale arenaer i mange tilfælde tillader en væsentlig højere grad af indtryksstyring end i den fysiske tilværelse (Bollmer, 2018; Ritter & Jurgenson, 2010). Dette kommer eksempelvis til udtryk ved, at individer i højere grad kan bestemme og styre, hvordan de visuelt kommer til udtryk igennem et billede på sociale medier, end de kan i fysiske interaktioner. Sociale medier og andre digitale interaktionsformer tilbyder derfor en større grad af styring med, hvordan man kommer til udtryk og fremstår for andre. Den højere grad af kontrol med indtryksstyring kan siges at være et særligt kendetegn, der både knytter sig an til kommunikation/direkte interaktion og i særdeleshed ift. selvfremstilling/kurratering. Begreberne indtryksstyring og selvfremstilling/kurratering er ligeledes væsentlige i forklaringer af, hvorfor sociale medier kan blive præstationsbetonede. Dette gælder eksempelvis for Reckwitz (2019), der beskriver, hvordan sociale medier i høj grad bliver gjort til steder, hvor individer forventes at udstille og kuratere deres singulære livsstile, oplevelser, bedrifter mv. Generelt for Reckwitz' samtididiagnostiske karakteriseringer af

det singulære samfund er det, at der foregår en massiv kulturel overproduktion, og intet sted er dette tydeligere end på digitale medier, hvor strømme af nyt materiale kontinuerligt produceres, uploades og videreledes. For Reckwitz gør denne overproduktion kun konkurrencen for valorisering og anerkendelse mere intensiv på sociale medier. På den måde skaber sociale mediers muligheder for indtryksstyring og selvfremsstilling/kurratering et øget pres for, at det især bliver her, hvor individer forventes at udvise og præstere en singulær fortælling om sin tilværelse, interesser, bedrifter mf.

Et yderligere orienterende begreb, som jeg har anvendt, har ligeledes rødder i den symbolske interaktionisme, nemlig 'publikum'. Begrebet publikum kan anvendes til at forstå overgange mellem fysiske og digitale sfærer på flere måder. For det første vil ens publikum på sociale medier i visse situationer være 'usynligt', idet vi ikke altid ved, hvem der 'ser' på os online (Yau & Reich, 2019). Det kræver derfor, at unge skal forestille sig publikummet på en væsentligt anden måde på sociale medier, end de eksempelvis skal i en skoleklasse. Netop ift. publikum hersker der også debat inden for konceptualiseringen af sociale medier om, hvorvidt og i hvor høj grad grænserne mellem forskellige kontekster nedbrydes og eroderes, idet ens netværker bliver samlet ét sted på sociale medier, og derfor også rummer så stor en diversitet af sociale relationer (f.eks. forældre, familie, venner og perifere bekendte) (Buglass et al., 2016). Altså at ens publikum kommer til at bestå af en bredere vifte af sociale relationer på samme tid. Et fænomen Alice Marwick og danah boyd (2011) har betegnet som 'kontekstkollaps'. Dette skyldes især, at begreber såsom 'venner' tager en anden form på sociale medier. På sociale medier dækker betegnelsen venner over tætte og nære relationer (herunder også potentielt familiemedlemmer), men også mere perifere relationer, som man ikke nødvendigvis ikke har meget direkte interaktion med, eller som man eksempelvis deler intime og personlige tanker med (Johansen & Larsen, 2019). Modsat har andre karakteriseringer af sociale medier været kritiske overfor disse påstande, idet de mest anvendte sociale medier tilbyder en række funktioner til at opretholde skillelinjerne mellem kontekster og grupper af relationer (Bollmer, 2018; Hollenbaugh, 2019). Når publikum anvendes som et orienterende begreb, så giver det et blik for at forstå, 'hvem' der har adgang til de forskellige dele af de unges digitale liv og på hvilke tidspunkter. Med udgangspunkt i et symbolsk interaktionistisk perspektiv på identitet og performativitet peger begreberne indtryksstyring og publikum derfor på to væsentlige aspekter ved digitale sfærer, som jeg har orienteret mig efter, nemlig at de unge i højere grad vil have mulighed for indtryksstyring i deres digitale liv, men samtidigt skal forestille sig og arbejde med deres digitale publikum på særlige måder. Samtidigt kan publikummet også potentielt være større og bestå af mange forskellige typer af relationer på en og samme tid – om end visse medier også tilbyder måder at styre og kontrollere det potentielle publikum på.

Et andet anderledes og mere kritisk aspekt ved overgangene mellem digitale og fysiske sfærer, som jeg også har orienteret mig efter, ligger i forlængelse af mine beskrivelser af selvmonitorering og selvforvaltning som orienterende begreber, og hvorfor disse begreber bliver yderligere relevante, når det omhandler sociale medier (ligesom

det også var tilfældet ved køn). Her har blandt andre Deborah Lupton (2016) problematiseret, hvordan digitale medier (sammen med andre nye teknologier) i høj grad presser individer til at monitorere og overvåge sig selv samt potentielt at skulle forvalte sig selv på andre måder. Et lignende argument findes hos Steffen Krüger (2019), der argumenterer for, at det digitale tilbyder en lang række af værktøjer for individuel selvovervågning, som samtidig er med til at højne krav om netop selvmonitorering og selvforvaltning. For Lupton styrkes dette særligt af, hvad hun betegner som det 'kvantificerede selv' – altså at vi i højere grad kan måle, veje og vurdere os selv igennem kvantitative enheder (såsom antal skridt, 'likes', venner og kalorieforbrænding). Når teknologien på den måde er indrettet efter kvantitative og målbare størrelser, så bidrager det derfor også til et øget pres for selvovervågning og eventuel modificering med henblik på at opnå flere venner, flere daglige skridt, en højere kalorieforbrænding mfl. På sociale medier kan det kvantificerbare måske tydeligst ses ved mediernes anerkendelsesvalutaer (såsom 'likes') og størrelse på netværk (såsom venner og følgere) (Johansen & Larsen, 2019). På den måde kan det mere opsummerende siges ift. mine orienteringer efter selvmonitorering og selvforvaltning, at disse begreber får en måske mere fremtrædende betydning på sociale medier i kraft af mediernes indretning og muligheder. Dette hænger igen sammen med min indledende pointe om, at medierne ikke nødvendigvis kan tilgås som neutrale og værdifrie værktøjer i vores hverdag (Beer, 2017; Bucher, 2017; Johansen & Larsen, 2019).

Netop i den forbindelse vil jeg berøre et andet aspekt ved sociale medier, der ikke har været et direkte orienterende begreb, men nærmere et opmærksomhedspunkt i forlængelse af mediernes indretning og funktionaliteter, nemlig algoritmer. De forskningsmæssige problemstillinger, som knytter sig til algoritmers indvirkninger på digitale medier, kan ikke udførligt rummes i denne kappe (f.eks. spørgsmål omkring hvorvidt algoritmer skaber demokratiske begrænsninger, betydningen af tredjeparts interesser, 'overvågningskapitalisme' og censur). Hvorfor mediernes algoritmer er væsentlige at nævne her skyldes, at den 'virkelighed', som de unge bliver præsenteret for på sociale medier, er modereret igennem mediernes algoritmer og infrastruktur (herunder også elementer såsom rækkefølgen på materiale, hvilke 'venner' der præsenteres, og hvor ofte nyt materiale bliver vist). Ydermere er dette også særdeles individspecifikt, hvorfor dine venner og bekendtes oplevelser med platformene kan være væsentligt forskelligt fra dine egne (Dogruel et al., 2020; Kitchin, 2017). I kraft af dette kan mediernes algoritmer skabe, hvad Benjamin N. Jacobsen (2021) har betegnet som nye 'anerkendelsesregimer'. Altså at sociale mediers algoritmer er determinerende for 'hvem' og hvilket indhold, der skal i søgelyset ift. at modtage anerkendelse, hvilket kan betyde, at mediernes algoritmer fremhæver, former og presser unge mod bestemte forestillinger og idealer om, hvordan de 'bør' være (Montgomery, 2015; Willson, 2019). Også i en højere grad end i den fysiske verden. Mediernes algoritmiske underliggende strukturer kan derfor være medvirkende til en forstærkning af idealer for køn og præstationer. Hvorfor dette yderligere er relevant at nævne ift. denne afhandling skyldes især, at hvor unge i dag ofte betegnes som 'digitalt indfødte' og særdeles ru-

tinerede brugere af medierne og alle disses tilhørende funktionaliteter, så er de algoritmiske underliggende strukturer væsentligt mere vanskelige at gennemskue (hvilket også gælder for voksne) (Johansen & Larsen, 2019). Mediernes algoritmiske strukturer er dog ikke et særskilt fokusområde i afhandlingen, ej heller har jeg selv haft 'fingerene' nede i platformenes algoritmer. Jeg vurderer det dog væsentligt at nævne, at jeg har udvist opmærksomhed overfor, hvordan visse idealer, krav og forventninger kan blive forstærket på sociale medier, idet mediernes underliggende strukturer kan have en tendens til at fremhæve visse dele fremfor andre. Hvorvidt og hvordan dette konkret opleves af de unge, har jeg dog valgt at lade forblive et empirisk spørgsmål i afhandlingen.

Opsummerende for mine teoretiske samtalepartnere i relation til konceptualiseringer af digitale versus fysiske sociale arenaer kan der særligt siges tre aspekter. For det første har jeg orienteret mig efter, hvordan en meget betydningsfuld del af kompleksiteten kan forsvinde ved for overordnede betragtninger omkring sociale medier. Det er således ikke altid meningsfuldt at forholde sig til sociale medie, som én samlet størrelse eller ét samlet rum for social interaktion, ligesom det heller ikke er meningsfuldt at definere fysiske kontekster som én samlet størrelse for interaktion. For det andet har jeg orienteret mig mod symbolsk interaktionistiske måder at forstå, hvordan digitale sfærer skaber særlige rammer for interaktion, hvortil ikke alle har en direkte pendant til fysiske sfærer, ligesom medierne også kan skabe et andet forhold til ens potentielle 'publikum' i hverdagen. Slutteligt har jeg også været opmærksom på ikke kun at tilgå medierne som neutrale og værdifrie redskaber i unges liv, men i høj grad også som sfærer, der 'gør' noget særligt for interaktioner, og som ligeledes er tæt sammenvævede med, og udkrystalliseringer af, bredere samfundsmæssige tendenser.



## KAPITEL 4. METODISKE TILGANGE

Til afhandlingens metodiske tilgange har jeg hentet min inspiration fra en sekventiel tilgang til metodekombination (Creswell & Clark, 2018), hvor de kombinerede metoder i højere grad anvendes i forlængelse af hinanden og i mindre grad er på spil samtidigt. Rationalet bag denne tilgang til metodekombination er, at de forskellige metodiske greb skal fungere som en kæde af forskellige tilgange, der hver især bygger videre på det foregående arbejde. Helt konkret har jeg indledt denne kæde ved at foretage kvantitative analyser baseret på surveydata, geografiske data, registerdata samt administrative skoledata. Surveydata har været anvendt til at besvare et konkret kvantitativt orienteret forskningsspørgsmål (Artikel 3) (Krogh, 2022a) for på den måde at få belyst overordnede sammenhænge ift. sociale medier og trivsel blandt udskolings-elever. Hernæst er geografiske data, registerdata og administrative skoledata blevet samkørt for at skabe et deskriptivt overblik over Aalborg Kommunes skoledistrikter i relation til skolernes geografiske placering, størrelse, elevsammensætning og faglige niveau samt skoledistrikternes socioøkonomiske karakteristika. Dette deskriptive overblik er efterfølgende blevet anvendt som grundlag for udvælgelsen af fire særdeles forskelligartede skoler, hvor jeg har indsamlet afhandlingens kvalitative datagrundlag (Artikel 1, 2 og 4) (Krogh, 2022b, 2022c; Krogh & Madsen, 2022). Hvert skolebesøg har været opbygget af tre dele, hvoraf det første har været en uges kortvarigt etnografisk ophold med deltagelse i undervisningen og uformelle samtaler med eleverne i timerne og frikvartererne. Formålet bag denne start på hvert skolebesøg har delvist været at opnå en bedre forståelse for den enkelte skoles særegenheder, men i lige så høj grad med henblik på at rekruttere til, informere og opkvalificere de efterfølgende fokus- og individuelle interview. Den anden uge af hvert skolebesøg er blevet indledt med fokusgruppeinterview, hvorefter jeg mod slutningen af ugen har foretaget individuelle interview med udskolingseleverne. På den måde har det kvalitative metodiske arbejde i høj grad været en åben og fleksibel proces, hvor det foregående arbejde har været brugt aktivt i det fremadrettede. Dette kommer bl.a. til udtryk ved, at det etnografiske arbejde har informeret og opkvalificeret fokusgruppeinterviewene. Det samme er tilfældet i overgangen fra fokusgruppeinterview til de individuelle dybdegående interview.

På den måde består afhandlingens metodiske tilgange af sekventiel metodekombination (Creswell & Clark, 2018), hvor fremgangsmåden kontinuerligt har bygget videre på viden og fund fra det foregående arbejde. Jeg vil nu i det efterfølgende indlede med at præsentere de kvantitative- og kvalitative tilgange, jeg har anvendt under udarbejdelsen af denne afhandling.

## 4.1. AFHANDLINGENS KVANTITATIVE TILGANGE

Afhandlingen trækker på kvantitative metoder i henhold til to aspekter. For det første har jeg anvendt surveydata til separat at besvare et af afhandlingens forskningsspørgsmål (Krogh, 2022a). Disse analyser er foretaget på baggrund af et repræsentativt udsnit danske udskolingselever i form af den danske HBSC-undersøgelse fra 2018 (Health Behaviour in School-aged Children). Datagrundlaget stammer fra 3.660 skoleelever fra 45 tilfældigt udvalgte skoler, som er udtrukket proportionelt ift. landets fordeling af skoler. For det andet er der anvendt en samkørsel af geografiske data, registerdata og administrative skoledata som baggrund for at udvælge de fire skoler, hvor jeg har gennemført min kvalitative dataindsamling. Jeg vil i det følgende uddybe disse to kvantitative aspekter ved afhandlingens metodiske tilgange.

### 4.1.1. MODERATION OG BETINGEDE EFFEKTER I REGRESSIONSMODELLER

I artiklen ”The Beautiful and the Fit Reap the Spoils: Body Image as a Condition for the Positive Effects of Electronic Media Communication on Well-being Among Early Adolescents” (Krogh, 2022a) anvender jeg OLS regression til at undersøge sammenhængen mellem intensiteten af elektronisk mediekommunikation (EMC) og udskolingselever trivsel, samt hvorvidt denne sammenhæng modereres af de unges syn på egen krop. Der er således tale om en analytisk tilgang, der undersøger sammenhængen mellem  $X$  og  $Y$ , samt hvorvidt styrken af denne sammenhæng afhænger af en mellemkommende faktor,  $W$  (Hayes, 2018). I artiklen består min analyse af to modeller, hvori jeg ved den første model undersøger sammenhængen mellem intensiteten af EMC og trivsel kontrolleret for kropstilfredshed (samt en række andre kontrolvariable). I den anden model undersøger jeg, hvorvidt sammenhængen modereres af kropstilfredshed således:

$$\hat{Y} = b_0 + b_1X + b_2W + b_3XW$$

I min anden model er der indført et interaktionsled ( $XW$ ) for at undersøge, hvorvidt der er en signifikant sammenhæng mellem den afhængige variabel (trivsel) og interaktionen mellem den uafhængige variabel (intensiteten af EMC) og mediatorvariablen (kropstilfredshed) (Hayes, 2018; Hayes & Rockwood, 2017). Det vil i så tilfælde betyde, at styrken på sammenhængen mellem  $X$  og  $Y$  afhænger af  $W$  (kropstilfredshed). Derudover har jeg i modellerne også anvendt omega<sup>2</sup> til at vurdere effektstørrelserne af sammenhængene (Olejnik & Algina, 2003) samt Fields (2017) cutoffs for lille, medium og store effektstørrelser. Slutteligt skal det pointeres, at data er indsamlet på skoleniveau, hvorfor der kan argumenteres for, at der i analyserne bør tages højde for den multilevelstruktur, som data har (Lolle, 2017). Dog viste likelihood-ratio test ingen signifikante forskelle på en-levelmodeller relativt til multilevelmodeller, og der

blev ikke fundet substantielle forskelle i estimaterne for modeller med random intercepts eller fixed effects sammenlignet med modellerne i artiklen. Der blev derfor ikke fundet tegn på, at de sammenhænge der blev undersøgt, varierer signifikant mellem de inkluderede skoler. Disse analyser blev alle foretaget i STATA 16.

#### **4.1.2. SAMKØRSEL AF GEOGRAFISKE DATA, REGISTERDATA OG ADMINISTRATIVE SKOLEDATA**

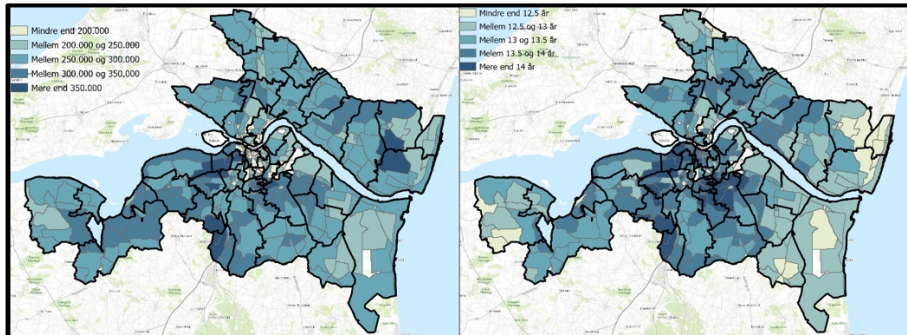
Som første led i udvælgelsen af de skoler, hvor jeg har gennemført dataindsamlingen af det kvalitative datamateriale i afhandlingen, er der foretaget en samkørsel af geografiske data, registerdata og administrative skoledata for på den måde at skabe et deskriptivt overblik over skolerne og deres tilhørende distrikter i Aalborg Kommune. Det skal dog indledningsvist påpeges, hvordan navnene på de udvalgte skoler er anonymiseret af etiske og personhenførbare årsager. Af samme årsag vil jeg kun gennemgå kriterierne for udvælgelsen af skoler i en sådan grad, at de efter min bedste overbevisning ikke bør kunne genkendes af læseren.

Administrationen af folkeskoler i Danmark hører under det kommunale ressortområde. Af samme årsag vil alle kommuner typisk være inddelt i en række administrativt inddelte skoledistrikter, hvoraf alle børn og unge i et pågældende distrikt er garanteret en plads på den tilhørende skole. Skolevalget i Danmark er i udgangspunktet frit, men skoler er udelukkende forpligtet til at optage børn og unge bosat i eget distrikt. Der er derfor ingen garanti for, at man kan vælge en folkeskole, der ligger udenfor det distrikt, hvori man er bosat (Folkeskoleloven, 2019). Særligt ikke på de mere populære skoler i lokalområdet. Af samme årsag vil socioøkonomiske karakteristika for et givent skoledistrikt ofte også komme til udtryk i elevgruppen på den givne skole. På den måde vil jeg i afhandlingen argumentere for, at en kombination af geografiske data af socioøkonomiske skel og skoledistrikternes inddeling kan skabe et forholdsvis retvisende billede af elevgrupperne på de forskellige skoler.

Til at indfange et deskriptivt overblik over skoledistrikternes socioøkonomiske landskab er der anvendt 'automated area redistricting' (Lund, 2018). Denne metode bygger på en sammenkørsel af registerdata om uddannelseslængde, indkomst og bopæl med geografiske data såsom veje, stier, vandløb og ubeboede naturområder. Herefter generes der induktivt områder vha. en klyngeanalytisk tilgang, hvor de geografiske inddelinger baseres på intern homogenitet og ekstern heterogenitet. Efter disse inddelinger af socioøkonomiske skel er geografiske data om skoledistrikternes grænser tilføjet til kortet, som det ses på figuren nedenfor vha. ArcGIS (se figur 1 for en geografisk præsentation af Aalborg Kommunes skoledistrikter samt socioøkonomiske områder generet vha. automated area redistricting). På den måde skabes et nuanceret billede af socioøkonomiske mønstre i kommunens skoledistrikter.



Figur 1: Skoledistrikter, indkomst og uddannelseslængde fordelt på Rolfere (2018)



Hernæst er der tilføjet en række administrative skoledata til hver enkelt skole og skoledistrikt. Disse administrative skoledata er fremskaffet fra Børne- og Undervisningsministeriet samt Aalborg Kommune. Det drejer sig helt konkret om Aalborg Kommunes inddeling af by- og landdistrikter, antallet af elever, andelen af tosprogede elever, skolernes gennemsnit for 9. klasses afgangsprøver igennem de seneste seks år samt forskellige trivselsundersøgelser for den enkelte skole. På den måde er geografiske data, registerdata og administrative skoledata blevet samkørt for at skabe det overblik, der – i tæt dialog med relevante personer i Skoleforvaltningen – har været anvendt til udvælgelsen af de fire skoler, hvor der er indsamlet det kvalitative datagrundlag for afhandlingen.

## 4.2. AFHANDLINGENS KVALITATIVE TILGANGE

Afhandlingens kvalitative tilgange beror på materiale indsamlet på fire forskelligartede skoler i Aalborg Kommune. Jeg vil først indlede dette afsnit med at forklare, hvorfor og hvordan jeg har udvalgt disse fire skoler som min indgangsvinkel til at foretage kvalitative studier af unge. Hernæst vil jeg udfolde de kvalitative faser, som jeg har arbejdet med i afhandlingen, hvilket (udover indledende præinterview) har bestået af den samme trefoldige fremgangsmåde for hvert skolebesøg: feltstudier efterfulgt af fokusgruppeinterview og slutteligt, dybdegående individuelle interview.

### 4.2.1. MED AFSÆT I SKOLEN

Ungdomslivet lader sig på ingen måde begrænse til én særlig lokation. Ungdomslivet udspiller sig således bl.a. i skolen, i hjemmet, i fritidsklubben, i sportsforeningen, hos vennerne, på gader og stræder og ikke mindst i den digitale verden. Jeg har dog i min

afhandling valgt at bruge skoler som mit afsæt til kvalitativt at studere ungdomslivet, idet skolen spiller en helt særlig rolle. For skoleelever vil skolen ofte stadig være forbundet med deres primære referenceramme for socialisering, venskaber, in- og eksklusionskriterier mf. (Vertelyte, 2019). Samtidigt spiller skolen som institution en helt særlig rolle ift. præstationsimperativet, som beskrevet i kapitel 2. Velvidende at denne afhandlings fokus også udspiller sig uden for skolens grænser, har jeg valgt at bruge skolen som min indgang til at studere ungdomslivet blandt udskolingselever. Foruden skolens rolle i ungdomslivet og i præstationsimperativet, giver afsættet i skoler også en bedre mulighed for, at et bredt udsnit af udskolingselever bliver repræsenteret i undersøgelsen. Med mit deskriptive overblik over kommunens skoledistrikter som vidensgrundlag, har jeg nemlig udvalgt fire særdeles forskelligartede skoler. Dette er gjort med inspiration fra casestudier med maksimal variation på udvalgte parametre samt væsentlige ligheder på andre (Antoft & Salomonsen, 2007; Flick, 2006; Flyvbjerg, 2004). Det er et helt bevidst valg, at udvælgelsesprocessen ikke har baseret sig på at finde de mest almindelige eller gennemsnitlige skoler i kommunen i håb om at finde de mest 'gængse' og 'almindelige' elever. Begrundelsen herfor er, at almindelige/gængse cases risikerer at være informationsfattige ift. det fænomen, som man ønsker at undersøge. At foretage udvælgelsen af skoler på baggrund af maksimal variation er udvalgt ud fra en formodning om, at mønstre og tendenser vil træde klarere frem i og ikke mindst på tværs af disse cases. På den måde er tilgangen til udvælgelsen af skoler også delvist inspireret af logikkerne bag ekstreme cases og kritiske cases, hvor det forventes, at mønstre mellem og på tværs af cases vil stå klare i det empiriske materiale (Antoft & Salomonsen, 2007; de Vaus, 2001; Flick, 2006; Flyvbjerg, 2004). Derudover rummer maksimum variation i skoler (cases) også et bedre potentiale for at skabe rum for at gøre fund, der 'forstyrrer' vores tænkning (Becker, 1998). I tæt samråd med Skoleforvaltningen har parametrene for maksimal variation overvejende omhandlet by/land, socioøkonomiske forhold og faglige præstationer. Se Tabel 1 for et overblik over skole- og skoledistriktskarakteristika for de fire udvalgte skoler.

*Tabel 1: Skole- og skoledistriktskarakteristika*

	Skole 1	Skole 2	Skole 3	Skole 4
Geografi	Land	Land	By	By
Uddannelse	13,77	12,89	14,65	13,67
Indkomst	342596,36	298367,62	493498,98	27819,21
9. klasses afgangsprøver	> 3. kvartil	< 1. kvartil	> 3. kvartil	< 1. kvartil
Andel af tosprogede	< 10%	< 10%	> 10%	> 10%

Note. Geografi = skoledistriktets placering ift. Aalborg Kommune administrative inddeling; Uddannelse = skoledistriktets beboeres gennemsnitlige antal fulde års gennemført uddannelse (inkl. folkeskolen); Indkomst = skoledistriktets beboeres gennemsnitlige årlige indkomst før skat; 9. klasses afgangsprøver = skolens karaktergennemsnit for 9. klasses afgangseksaminer for perioden 2014-2019 relativt til alle andre skoler i Aalborg Kommune.

To af skolerne kan betegnes som værende byskoler placeret i Aalborg. De resterende to skoler er begge placeret uden for Aalborg og er såkaldte landskoler (med reference til Aalborg Kommunes inddeling af by- og landdistrikter). Aalborg Kommune er rent geografisk en af landets største kommuner (Danmarks Statistik, 2018), hvorfor der i

denne kommune kan findes, hvad der både kan betegnes som by- og landdistrikter. Vigtigheden af at tage højde for geografiens og lokalområdets betydning inden for ungdomsforskning er særdeles velbegrundet i international (Farrugia, 2014; Farrugia & Wood, 2017) og dansk forskning (Pedersen & Gram, 2018; Sørensen & Pless, 2017). Herunder er det særligt relevant at påpege, hvordan der inden for visse dele af ungdomssociologien er blevet argumenteret for, at teoriudviklingen inden for feltet privilegerer urbane modernitetstænkning og samtidigt negligerer rurale områder. Danmark er dog – modsat eksempelvis USA – et relativt lille land, hvor urbane områder som oftest vil være inden for en relativ kort rækkevidde. Alle landdistrikter i kommunen er således stadig inden for relativ kort afstand af Aalborg by (< 30 km.), og Aalborg er samtidigt let tilgængeligt med eksempelvis offentlig transport. Det til trods har alle landdistriktsskoler i kommunen, modsat byskoler, den særlige karakteristik, at stort set alle eleverne på skolerne samtidigt også er bosat i dette skoledistrikt (Aalborg Kommune, 2020). Dette er således et særligt træk ved skolerne i landdistrikterne.

I forlængelse af geografisk placering, har flere studier påpeget, hvordan socioøkonomiske forhold stadig har stor indvirkning på rammerne for ungdomslivet (Coffey & Farrugia, 2014; Gill & Scharff, 2013; Johansson, 2017; Woodman & Wyn, 2015). Samtidigt er den stigende psykiske mistrivsel blandt unge fra mere ressourcestærke hjem en helt central del af den nye udsathed, som afhandlingen søger at afdække (Görllich et al., 2019). Henholdsvis én byskole og én landskole er lokaliseret i et skoledistrikt karakteriseret ved et gennemsnitligt højt socioøkonomisk niveau målt på uddannelseslængde og indkomst. Det modsatte er tilfældet for de to andre skoler. I tråd med afhandlingens inspiration fra intersektionelle perspektiver (jf. kapitel 3) har jeg på den måde anvendt skoledistrikternes socioøkonomiske sammensætning til at indfange klasse-mæssige forskelle i ungdomslivet, hvilke også kan have stor indvirkning på normer og forventninger til, hvordan køn kan 'gøres' på de enkelte skoler (Morris, 2012). De to skoler lokaliseret i ressourcestærke områder ligger også i den høje ende, hvad angår gennemsnitskarakterer i folkeskolens afgangseksaminer i perioden 2012-2019. De resterende skoler ligger i den lavere ende (Børne- og Undervisningsministeriet, 2020). Det samme billede bliver også bekræftet ift. 8. klassernes resultater inden for nationale tests i dansk/læsning og matematik (Aalborg Kommune, 2020). Hvor studier såsom Låftman et al. (2013) and Pomerrantz & Raby (2017) studerede præstationskultur og præstationskrav i enten højtpræsterende skoler eller blandt højtpræsterende elever, har det været essentielt for min afhandling at indfange et bredt udsnit af fagligt præsterende elever. Det skal i den forbindelse nævnes, hvordan især de socioøkonomiske karakteriseringer af et skoledistrikt nærmere er en form proxy for klasse, idet elever ikke nødvendigvis går i skole i det skoledistrikt, hvor de er bosiddende.

Slutteligt ift. udvælgelsen af cases, er det også væsentligt at forklare, hvordan der ikke er stor variation skolerne imellem, når det handler om skolernes gennemsnitlige trivselsmålinger (fordelt på fire trivselskategorier: 'social trivsel', 'faglig trivsel', 'ro og orden' og 'støtte og inspiration') (Aalborg Kommune, 2020). Dette billede blev også

bekræftet i Aalborg Kommunes Ungeprofilundersøgelse blandt udskolings elever (fortrolige rapporter). Skolerne er derfor særdeles forskellige på en lang række parametre, men de er samtidigt relativt ens, når det handler om elevernes gennemsnitlige trivsel. På den måde drager jeg også inspiration fra casestudier, der arbejder med en 'causal-tracing' tilgang (Blatter & Haverland, 2012). Altså en tilgang der søger at afdække, hvordan kombinationer af en række forskellige faktorer og betingelser kan føre til bestemte udfald. At skolerne er væsentligt forskellige på parametre såsom områdets socioøkonomiske sammensætning, geografisk placering og præstationsniveau, men samtidigt er ens på skolernes gennemsnitlige trivselsmålinger, kan tyde på, at disse parametre ikke spiller ind på elevernes trivsel. Omvendt kan det også betyde, at det er forskellige aspekter ved de unges hverdage, der er udslagsgivende for trivslen på de forskellige skoler – altså at de unge trives og mistrives af forskellige årsager. Det er eksempelvis svært at fastslå ud fra de overordnede opgørelser, om en udskolingselev oplever søvnproblemer pga. præstationspres eller pga. afsavn i kraft af forældrenes økonomi. På den måde vil jeg i denne afhandling argumentere for, at de udvalgte skolars store adspredelse på visse parametre samt deres lighed ift. trivselmønstre understøtter en causal-tracing-inspireret tilgang, hvor der kan kastes lys over de forskellige kombinationer af betingelser, der kan påvirke unges mentale sundhed og trivsel (Blatter & Haverland, 2012). Op netop ved at vælge cases med så stor variation forventes det, at de forskellige kombinationer af betingelser og faktorer vil træde tydeligst frem imellem og på tværs af cases.

#### **4.2.2. MØDET MED FELTET – PRÆSTUDIER OG KORTVARRIG ETNOGRAFI**

I de indledende møder med feltet har jeg foretaget en række skridt med henblik på at møde feltet tidligt i forskningsprocessen samt at skabe et gunstigt grundlag for den videre dataindsamling. Disse præliminære empiriske skridt drejer sig helt konkret om præstudier og kortvarige etnografiske ophold på de udvalgte skoler.

##### **Præstudier**

Hvor pilotstudier i udgangspunktet som oftest er en nedskalleret udgave af hovedprojektet, samt potentielle modificeringer af hovedprojektet efterfølgende (Smith, 2019), har min indledende tilgang til feltet hentet inspiration fra Richard Swedbergs (2012) idé om præstudier. Swedberg skelner mellem 'context of discovery' og 'context of justification', hvoraf den sidstnævnte betegner viften af gængse og anerkendte videnskabelige metoder til at understøtte forskerens fund, konklusioner, idéer etc. Præstudier foretages i context of discovery, som er den langt mere åbne og frie del af forskningsprocessen, hvor problemstillingerne bliver til, og teoretiseringen af forskningsområdet bør startes (context of discovery er vel og mærket en fase, som Swedberg argumenterer for, at mange forskere springer over i deres undersøgelser) (Swedberg, 2012, 2016). Det præliminære empiriske arbejde i denne afhandling har derfor ikke

været foretaget alene med henblik på at 'teste' (og eventuelt revidere) en nedskalleret udgave af den endelige undersøgelse. Det præliminære arbejde skal snarere forstås som en mere kreativ proces, hvor der skabes rum for nye opdagelser i tråd med, at det teoretiserende arbejde kunne påbegyndes tidligt uden at være afskåret fra mit empiriske forskningsområde. Af samme årsag argumenterer Swedberg også for, at forskeren bør være åben overfor forskelligartede input, som kan understøtte denne første del af processen. Det præliminære arbejde er derfor også et ønske om at understøtte den kreative opdagelsesproces, hvor en række forskellige teoretiske aspekter var i spil på samme tid, samt et væld af empiriske indtryk blev gjort (Abbott, 2004; Mills, 2000; Swedberg, 2012, 2016). Kreative processer kan opstå i adskillige sammenhænge og kan samtidigt sjældent forudsiges eller sættes på formel (Antoft et al., 2007). Af samme årsag har mit præliminære arbejde ikke fyldt en nøje planlagt opskrift, men snarere været særdeles åben for nye indtryk, ny teoretisering og 'sociologisk fantasi' (Mills, 2000).

Som mit første præstudie har jeg relativt tidligt i processen foretaget fire semistrukturerede præinterview med to 8. klasseelever og to 9. klasseelever (henholdsvis én dreng og én pige på hvert klassetrin). Interviewguiden til præinterviewene bar præg af en fleksibel og åben tilgang til udskolingselevens egne vurderinger af de elementer ved deres hverdage, som de oplevede henholdsvis positivt og negativt styrende for deres trivsel og mentale sundhed. Interviewene var overvejende eksplorative i den forstand, at hvert tema bestod af åbne spørgsmål, hvorefter informantens svar agerede springbræt til opfølgende og uddybende spørgsmål. Samtidigt blev der valgt en overvejende ikke-direktiv interview tilgang. I stedet var informantens egne vurderinger, holdninger og oplevelser styrende for retningen i interviewet (Brinkmann, 2012; Kvale & Brinkmann, 2009). Det vil med andre ord sige, at min tilgang til denne del af præstudierne var en indledende afdækning af, hvad der er på spil i feltet. Samtidigt var tematikkerne for interviewene dog på ingen måde ateoretisk funderede. De indledende teoretiske tanker for projektet har i høj grad informeret tematikkerne, dog hverken på en hypotetisk eller deduktiv måde. Disse teoretiske tanker (i samspil med tidligere forskning) har snarere dannet grundlag for udvalgte områder at være undersøgende *overfor*. Udover at præinterviewene er inspireret af den førnævnte adaptive tilgang, kan de også siges at være influerede af en hermeneutisk tænkning. Hvor interviewguidens tematikker bygger på litteratur om emnet samt indledende teoretiske tanker, havde præinterviewene også til hensigt af udvide min forståelse af fænomenerne i samspil med informanterne (Gilje, 2017; Kristiansen, 2017).

Afslutningsvis gav præinterviewene også et bedre grundlag for tidligt i processen at opnå en bedre forståelse for de unges referencerammer samt et afsæt til at gå på opdagelse i feltet ift. andre aspekter ved de unges tilværelser. Som eksempler på disse nye opdagelser kan nævnes bestemte betydningsfulde influencere eller kulturelle referencer, som jeg efterfølgende havde mulighed for at gøre mig bekendt med. Samtidigt gav disse præstudier også en bedre forståelse for bestemte former for sproglige vendinger og slang, som jeg havde mulighed for at opnå en bedre forståelse for brugen

af. Ligeledes understregede interviewene eksempelvis også en række nuancer ift. deres brug af sociale medier samt vigtigheden af at skelne mellem de forskellige sociale medier ift. funktionalitet og kultur, når unge interviewes. Slutteligt stod det også klart efter præinterviewene, hvor betydningsfuld en referenceramme skolen stadig er for de unge – også selvom sociale medier har udvidet unges rækkevidde. Dette fund understøttede i høj grad min argumentation for at bruge skolen som afsæt til at undersøge ungdomslivet blandt udskolingselever.

### **Kortvarige etnografiske ophold**

Som det måske mere omfattende arbejde ift. at 'åbne' feltet op, har jeg foretaget 'kortvarigt etnografisk arbejde' (eng. 'short-term ethnography') (Pink & Morgan, 2013) i den første uge, hvor jeg besøgte hver skole. Dette præliminære arbejde havde flere selvstændige formål, herunder at stifte bekendtskab med feltet, generere empirisk materiale til mine analyser samt at skabe gunstige omstændigheder for de efterfølgende interview med udskolingseleverne. I relation til det førstnævnte, blev kortvarigt etnografisk arbejde anvendt som en metode til at blive nedsunket (eng. 'immersed') i feltet, stifte bekendtskab med udskolingseleverne og gøre mine egne indtryk af den enkelte skole. For at få en fornemmelse af livet på skolerne *in situ* med andre ord (Hastrup, 2020). Når jeg henviser til, at jeg under arbejdet med denne afhandling har foretaget kortvarige etnografiske studier, angiver dette ikke en nedskalering af det mere traditionelle, langvarige etnografiske studie, ej heller en 'quick and dirty' udgave af denne. Ifølge Pink & Morgan (2013), som jeg har hentet min inspiration fra til min tilgang, bør kortvarige etnografiske studier forstås som en særskilt kategori inden for etnografiske tilgange med særegne funktioner og formål. Hvor den konventionel langvarige etnografi oftest bliver karakteriseret som en venten på 'at noget sker' og bruge det lange ophold på at 'lære' feltet på egen krop, så var mine kortvarige etnografiske ophold på skolerne mere baseret på at sætte mig selv i 'action' fra starten og forstå min overordnede problemstilling på tværs af feltet fremfor at blive 'en del' af den enkelte skole. Kortvarig etnografi skal derfor ikke forstås som en fortyndet eller begrænset udgave af de mere konventionelle tilgange til etnografi med snarere "as part of wider project ecologies whereby ethnography takes on particular temporal and spatial characteristics as well as specific qualities" (Pink & Morgan, 2013, p. 359).

For at foretage kortvarigt etnografisk arbejde kræver det samtidigt også en mere teorifokuseret tilgang fra starten af sammenlignet med det mere klassiske etnografiske arbejde (Pink & Morgan, 2013). Med inspiration fra Layders (1998, 2013) og Blumers (1954) beskrivelser af henholdsvis orienterende og sensibiliserende begreber, blev mine inddragne teoretiske perspektiver brugt til at skabe en observationsguide, der fokuserede mine observationer på bestemte elementer under mine skolebesøg. Min observationsguide havde derfor især fokus på præstationsbetonede elementer (såsom fremlæggelser, diktater, tests mf.), kønnede praksisser, normer og sanktioner, mobiltelefoners/sociale mediers roller i klasserne samt følelsesmæssige forekomster og stemning (f.eks. glæde, ængstelighed, tristhed, morskab mf.). Derudover havde jeg

også flere mere åbne elementer i min observationsguide såsom skolens fysiske udformning, hierarkier, konflikter, brud på uskrevne regler og tonen i timerne og frikvartererne. Ved at følge denne tilgang var min forhåbning, at feltet blev tilgået med en vis grad af fokusering fra starten af, men også at feltet blev mobilt og emergerende i den forstand, at tingene ikke er givet på forhånd, men opstår og konstrueres ift. de aspekter, der viste sig relevante at medtage videre i forskningsprocessen (Tjørnhøj-Thomsen & Whyte, 2015). Derfor har den etnografiskinspirerede del af mit empiriske arbejde også været fokuseret omkring forventninger og handlinger, der udspiller sig i skolen som institution og som socialt felt. Dog ikke på samme induktive vis, som det ofte er tilfældet ved længerevarende etnografiske ophold i feltet (Katz, 2019). Det kortvarige etnografiske studie bliver derfor også mere intenst og skarpt rettet, idet mine teoretiske samtalepartnere blev brugt mere aktivt til at iagttage og indgå i dialog med bestemte tematikker i feltet. Dette er igen en modsætning til det mere langvarige etnografiske studie, hvor den teoretiske dialog oftest er mindre intens under opholdet i feltet og oftere forekommer mod slutningen af studiet (Pink & Morgan, 2013).

Helt konkret blev mine observationer overvejende foretaget i løbet af timerne, selvom det også på forskellige tidspunkter lykkedes mig at komme i samtale med de unge i løbet af frikvarteret og i tidsrummet lige efter skoletiden. Mit første møde med eleverne foregik i en skoletime, hvor jeg fik de første minutter til at præsentere mig selv og min undersøgelse. Under disse præsentationer lagde jeg især vægt på, hvordan jeg var ungdomsforsker, og derfor var interesseret i deres holdninger, perspektiver og oplevelser. Jeg forsøgte også altid at understrege tydeligt, at jeg ikke var lærer, og at jeg ikke havde interesse i lærerne for på den måde at distancere mig fra lærerne og deres tilhørende autoritet, læringsmæssige forhold til eleverne mv. I løbet af timerne foregik mine observationer primært fra bagerst i klasserne for ikke at forstyrre undervisningen. Til overraskelse for især nogle af lærerne forløb min tilstedeværelse som observerende overvejende uddramatisk. Der var dog stor forskel på, hvor meget jeg kom i kontakt med eleverne i løbet af timerne (hvilket også afhang af, hvordan undervisningen var tilrettelagt til den pågældende time). De yngste udskolings elever var generelt mere nysgerrige og tog oftere selv kontakt til mig, end det var tilfældet for de ældste elever. Særligt oplevede jeg, hvordan mindre pauser i timerne og gruppearbejde var gode anledninger til at tale med eleverne omkring ting såsom skolen, sociale medier, deres og mine interesser, konkrete oplevelser mv. Jeg oplevede især, hvordan disse tidspunkter var der, hvor jeg fik den bedste uformelle kontakt til eleverne sammenlignet med frikvartererne. Af samme årsag brugte jeg ofte disse rum til at rekruttere informanter. Det var dog også på disse tidspunkter, hvor jeg oplevede et par elever 'teste' min autoritet ved for eksempel at gøre mig opmærksom på, at en af eleverne ikke havde indleveret sin mobiltelefon, som man ellers bør jf. den pågældende skoles mobilpolitik. Samme elever virkede overrasket over, at jeg ikke reagerede synderligt på dette.

I løbet af mine feltstudier gjorde jeg mig også nogle klare erfaringer med, hvad der lykkedes mindre godt. I en matematiktime under mit første skolebesøg skulle klassen

arbejde selv med nogle opgaver omkring procentregning. Her forsøgte jeg at gå rundt, ligesom læreren selv, for at hjælpe dem, der havde brug for hjælp til opgaverne. Min umiddelbare tanke var, at denne tilgang kunne bidrage til at komme i samtale med eleverne, men jeg oplevede hurtigt, hvordan dette gjorde, at jeg blev associeret med en hjælpelærer/vikar, hvilket ikke var min hensigt. Af samme årsag sagde jeg også nej til eksempelvis at være gårdvagt eller deltage mere aktivt i timerne som hjælpelærer. Måske vigtigere var, at jeg også erfarede, hvordan min første interaktion med klasserne var helt afgørende for, hvordan mit forhold til eleverne blev efterfølgende. En uges feltarbejde er kort tid til at danne relationer, og jeg oplevede stor forskel på, hvor 'tæt' på klasserne, som jeg fik lov til at komme. I langt de fleste klasser fungerede min introduktion godt, og jeg mærkede relativt hurtigt, hvordan jeg blev associeret med 'noget andet' end lærerne. Feltroller er generelt noget, der er til forhandling og som bliver tildelt af personer i feltet (Hastrup, 2020), og på alle skolerne oplevede jeg også adskillige episoder, hvor jeg blev italesat som "ham professoren" eller "professor Søren", hvilket (udover både at være faktisk forkert og flatterende) også indikerer, at jeg blev betragtet som havende en anden feltrolle end eksempelvis lærerne. På den måde blev "ham professoren" ofte italesat som den feltrolle, jeg havde fået tildelt af eleverne. Dog oplevede jeg også, at jeg i visse klasser primært blev opfattet som observatør, hvilket bl.a. vanskeliggjorde uformelle samtaler og rekrutteringen af informanter. Dette blev særligt tydeligt i de få klasser, hvor jeg ikke kom 'ordentligt' ind på klassen i første omgang og derfor aldrig fik opbygget en reel kontakt til eleverne. Eksempelvis oplevede jeg også i en klasse, som jeg ikke var kommet godt ind på, at jeg blev fuldkomment ignoreret af en gruppe drenge, som jeg forsøgte at komme i tale med og rekruttere til et interview. Heldigvis var dette tilfældet i et fåtal af klasserne. I de fleste tilfælde oplevede jeg, at eleverne – særligt de yngste udskolings elever – var meget nysgerrige på min undersøgelse, og i nogle tilfælde nærmest rekrutterede sig selv til interview. Jeg oplevede dog, at min kontakt til eleverne foregik absolut mest gnidningsfrit under mindre, korte interaktioner i løbet af timerne modsat i frikvartererne. I firkvarterne blev jeg lettere opfattet som forstyrrende eller 'underlig', når jeg forsøgte at komme i kontakt med dem. Modsat feltstudier på skoler såsom Vertekyte (2019), hvor det lykkedes for forskeren at blive en integreret del af frikvartermiljøerne også, oplevede jeg, hvordan det kortvarige ophold på skolen ikke var tilstrækkeligt til at opnå samme form for integration og accept af eleverne. På den måde oplevede jeg også klare begrænsninger ved kortvarige etnografiske studier (Pink & Morgan, 2013).

For at mit feltarbejde også kunne generere selvstændigt empirisk materiale til mine analyser, har jeg efterstræbt etnografiske studiers tradition for skabe 'tykke beskrivelser' (eng. 'thick descriptions') af mine oplevelser og erfaringer i feltet (Emerson et al., 1995; Flick, 2006; Hammersley, 2008; Hammersley & Atkinson, 2007). Helt konkret skrev jeg kortere noter ned i min notesbog i løbet af dagen i en sådan grad, at jeg samme aften udførligt kunne renskrive mine oplevelser. I enkelte tilfælde skrev jeg også kortere noter i min telefon til samme formål. På denne måde blev feltnoterne,



hvornår muligt, udførlige beskrivelser af, hvem der gør hvad og hvordan, samt udførlige beskriver af konteksten hvori dette udspillede sig. Derudover har jeg i min notestagning været fokuseret på også at indfange stemningen, mine egne indtryk, måder ting bliver sagt på og så vidt muligt gengive de præcise ordvalg i situationen. Samtidigt er 'jeg' også tydeligt til stede i mine feltnoter og beskrivelser. Beskrivelserne bliver derfor et produkt af skiftende situerede positioner, oplevelser og erfaringer mellem mig som forsker, udskolingseleverne og forskellige kontekster på skolerne (Nielsen, 2018). Udover feltnoternes funktion ift. de efterfølgende interview (udfoldes nedenfor), blev feltnoterne særligt brugt som selvstændigt empirisk materiale til analyserne i afhandlingens artikel "'It's just performance all the time': Early Adolescents' Accounts of High School-Related Performance Demands and Well-being" (Krogh, 2022c). Dette skyldes, at denne artikel har et særligt fokus på skolekonteksten. Men på trods af at jeg har bestræbt mig på at tilvejebringe tykke beskrivelser fra mine oplevelser i feltet, kommer de tykke beskrivelser dog ikke til udtryk i samme grad i min formidling af resultaterne, som eksempelvis Geertz (2008) argumenterer for, at man bør gøre som forsker. Hvor mine tykke beskrivelser derimod særligt kom til sin ret var ved, at de bidrog til et empirisk forkundskab til skolernes særegenheder ift. miljøer, stemninger, klasselokalet, samtalerne i frikvartererne, konkrete oplevelser mv., som jeg aktivt kunne anvende i de efterfølgende interviewsituationer. På den måde var dele af mine interviewguides (udfoldes senere) også unikke for hvert interview, idet jeg havde mulighed for at spørge ind til bestemte oplevelser, erfaringer og observationer, som jeg havde gjort mig i løbet af den første uge på skolerne. Af de oplevelser, som jeg bad eleverne om at forklare, kan der eksempelvis nævnes en episode, der første gang optrådte i mine feltnoter således:

En dreng siger "Skriv 'RB'". En anden dreng spørger, hvad det betyder. "Send røvbilleder" svarer den første dreng. Det virker lidt som, at denne dreng lige har fået Snapchat, og de andre skal lære ham, hvordan man bruger det. Lige nu snapper de med en pige fra klassen, der sidder 5 meter væk. Drengene forklarer også, hvordan man starter samtaler med nye venner med at skrive "alder", "by" og "billede" (Feltnoter).

Denne episode blev senere brugt som afsæt til at spørge ind til disse elevers praksisser og oplevelser ift. udvidelse af netværker igennem sociale medier (det viste sig, at dette eksempel blot var sagt i sjov) samt oplevelser, normer og praksisser ift. deling af billeder. Af andre eksempler kan også nævnes observationer ift. grupperinger i klassen, lokalmiljøet, mobilpolitikker, stemninger i klasserne og situationer hvor eleverne fik standpunktsskarakterer eller karakterer for skriftlige opgaver. Fælles for alle disse eksempler er, at de bevidner om, hvordan mine kortvarige etnografiske ophold også blev brugt aktivt ift. at opkvalificere de efterfølgende interview.

Derudover blev feltnoterne også anvendt i mere spørgetekniske henseende. Som et eksempel kan nævnes, hvordan jeg ugen forinden interviewene havde observeret grupper i en specifik klasse holde oplæg om hvert sig årti fra 1960'erne til 1990'erne. Under interviewene med eleverne fra denne klasse brugte jeg dette som springbræt til

at indlede mine spørgsmål omkring, hvad der er særligt og unikt ved at være unge i dag, hvis de skulle holde dét oplæg – og at dette svar naturligvis ikke krævede kilder eller forarbejde, fordi de jo vidste det bedst selv. Som dette eksempel illustrerer, var der flere situationer, hvor jeg allerede på forhånd havde planlagt at stille bestemte spørgsmål (i dette tilfælde om hvad der er karakteristisk ved at være ung i dag), men hvor jeg anvendte mine egne observationer til at omformulere spørgsmålet på en sådan måde, at det blev tilpasset den konkrete gruppe af unge, som jeg talte med. Foruden at jeg igennem mit feltarbejde forsøgte at skabe mere tryghed omkring mig som person i interviewsituationerne, bidrog feltarbejdet derfor også rent spørgeteknisk til, at jeg kunne omformulere mine spørgsmål på den sådan måde, at de fremkom mindre 'generiske' men i stedet tættere på de enkelte udskolingselevers egne hverdagsoplevelser.

Slutteligt skal det også nævnes, hvordan mit kortvarige etnografiske arbejde blev brugt til at rekruttere informanter til de efterfølgende interview (Kawulich, 2005). Hvor min tilgang til udvælgelsen af skolerne beror på maksimum variation, var min tilgang til udvælgelsen af informanter en afvejning mellem et ønske om at rekruttere en informantgruppe på hver skole, som var relativt retvisende på den generelle elevgruppe (i tråd med tanker om stikprøve/population), og en bejlighedstilgang (eng. 'convenience approach') (Levitt et al., 2018) (f.eks. opportune situationer til at rekruttere). Fremfor at lade lærerne eller andre ansatte rekruttere informanterne, gav denne tilgang en højere grad af kontrol over rekrutteringsprocessen, da jeg selv kunne tage den indledende kontakt til de udskolingselever, som jeg påtænkte at rekruttere til interviewene og selv kunne tale med de unge omkring undersøgelsens formål, interviewemner, interviewsituationen, anonymisering mv. (beskrivelser af informeret samtykke uddybes senere). I mine rekrutteringssamtaler med de unge lagde jeg især vægt på, hvordan mit formål var at høre deres perspektiver, at der ikke findes rigtige og forkerte svar, anonymitet, samt hvordan mit formål med undersøgelsen var at hjælpe 'voksne' (f.eks. lærere og pædagoger) med at blive bedre til at fremme trivsel blandt unge i fremtiden.

Rekrutteringen af informanter til fokusgrupperne blev foretaget på samme vis som ved de individuelle interview, dog med den forskel at jeg oftere havde de unge på enehånd, når jeg rekrutterede til individuelle interview. Omvendt rekrutterede jeg oftere til fokusgruppeinterview, når jeg talte med en mindre gruppe af unge, som allerede i forvejen havde givet mig et klart indtryk af at have en tæt relation (udfoldes i det efterfølgende afsnit). I enkelte tilfælde rekrutterede jeg også til fokusgruppeinterview ved efterfølgende at spørge den unge, hvorvidt han eller hun havde lyst til at tage 2-3 venner/veninder med til interviewet. Kun i to situationer måtte jeg grundet udefrakommende omstændigheder rekruttere til interview ved at spørge åbent ud i klassen, om nogen havde lyst til at deltage. Grundet afhandlingens fokusområde havde jeg som de eneste eksklusionskriterier for rekrutteringen valgt at afgrænse mig fra særligt udsatte unge (f.eks. unge med meget alvorlige psykiske lidelser), unge der kunne betegnes som mere traditionelt udsatte unge (om end det ikke kan vides med

sikkerhed), og unge der på det pågældende tidspunkt gennemlevede en særlig traumatiserende oplevelse (f.eks. nært dødsfald). Disse eksklusionskriterier blev altid vendt med klasselærerne forinden mit første møde med klasserne. I samme ombæring gjorde jeg det også klart, at min hensigt ikke nødvendigvis var at finde de elever, der repræsenterer skolen bedst muligt, eller de højest præsterende elever i klassen.

På den måde har jeg også taget et bevidst valg om ikke udelukkende at rekruttere unge, der på forskellig vis enten oplever eller har oplevet psykisk mistrivsel eller lidelser. Dette er en tilgang, der står i kontrast til de metodiske tilgange i forbindelse med en række andre undersøgelser, der har beskæftiget sig med, hvordan betingelserne for det samtidige ungdomsliv forårsager mistrivsel (Dilling & Petersen, 2021; Issakainen & Hänninen, 2016; Petersen, 2016; Sørensen et al., 2017 (delvist)), herunder eksempelvis også betingelserne for det samtidige ungdomsliv i relation til køn (Bornäs & Sandell, 2016; Danielsson & Johansson, 2005; Landstedt & Gådin, 2012; Strömbäck et al., 2014; Wiklund et al., 2010) og i visse tilfælde også sociale medier (Calancie et al., 2017; Radovic et al., 2017). Jeg vil på ingen måde underkende de ovennævnte tilgange til at studere betingelserne for samtidens ungdomsliv. Et solidt argument for at fokusere på unge, der oplever eller har oplevet psykisk mistrivsel og lidelse er, at ungdomslivets betingelser potentielt vil træde tydeligst frem i disse sammenhænge (Blatter & Haverland, 2012). Der er således en særdeles valid pointe i at studere disse unge. Jeg vil heller ikke modargumentere, at studier af unges lidelser er brugbare redskaber til at forstå, hvordan ungdomslivet potentielt kan forårsage psykisk lidelse. Men hvad jeg tillader mig at stille mig kritisk overfor er, i hvor høj grad disse studier kan anvendes til entydigt at foretage bredere generationelle karakteriseringer, der skal forestille at beskrive ungdomslivets betingelser for de fleste unge som én samlet gruppe. Ud fra et kritisk realistisk argument (Fletcher, 2017; Sayer, 2000), vil jeg argumentere for, at vi som forskere vil blive bedre i stand til at forstå de generative mekanismer i ungdomslivet, der kan forårsage bestemte former for mistrivsel ved ikke kun at indhente beretninger fra de unge, som har 'slået sig' på ungdomslivets betingelser. På samme vis er der også en klassisk kvantitativ pointe i, at det er vanskeligt at udtale sig om grupper, der mistrives, hvis ikke vi har grupper, der ikke mistrives som reference (Angrist & Pischke, 2009; Wooldridge, 2015). Jeg har forsøgt at undersøge et bredt udsnit af unge fra fire særdeles forskelligartede områder rent socioøkonomisk og geografisk, og jeg har ligeledes anvendt et relativt repræsentativt sample af udskolings elever i mine kvantitative analyser. At jeg rent metodisk har efterstræbt at inkludere pluralitet og intersektionalitet i de 'ungestemmer', der optræder i min afhandling, er gjort ud fra en formodning om, at denne tilgang vil sætte mig bedre i stand til at belyse, hvorfor visse grupper af unge 'slår sig' på betingelserne for det samtidige ungdomsliv, og andre ikke gør. Og lige så vigtigt, på hvilke måder unge 'slår sig'.

### 4.2.3. FOKUSGRUPPE- OG INDIVIDUELLE INTERVIEW

Som den anden og tredje fase i min kvalitative tilgang til hvert skolebesøg har jeg foretaget henholdsvis fokusgruppeinterview og dybdegående individuelle interview. Mit udgangspunkt forinden mine skolebesøg var, at jeg ville foretage fire fokusgruppe- og seks individuelle interview på hver skole – men med mulighed for at tilpasse og omorganisere undervejs, skulle det blive nødvendigt i relation til mæthedspunkter, praktiske forhold, erfaringer fra interviewene mv. (Levitt et al., 2018). Fokusgruppeinterviewene skulle foretages i henholdsvis en 7. klasse og en 9. klasse med en pige og en drengegruppe på hvert klassetrin (fire interview i alt). Dette var også tilfældet på hver skole på nær en enkelt, hvor der af praktiske/pragmatiske årsager blev foretaget seks (to planlagt individuelle interview i en 8. klasse blev konverteret til fokusgrupper i stedet). Derudover var min oprindelige plan at foretage seks individuelle interview på hver skole, henholdsvis med én dreng og én pige på hvert klassetrin i udskolingen. Undervejs i skolebesøgene blev jeg dog hurtigt opmærksom på, hvordan der kan opstå praktiske udfordringer ift. interview såsom sygdomsramte informanter og rekrutteringsudfordringer. På to af skolerne fik jeg derfor indsamlet fem i stedet for seks individuelle interview. Sammenlagt blev der foretaget 18 fokusgruppeinterview og 20 individuelle interview med i alt 80 udskolings elever, ligeligt fordelt mellem drenge og piger (ca. 29 timers interviewmateriale i alt; interval 25-78 minutter). Se Tabel 2 for et samlet overblik over interviewmaterialet fordelt på de fire inkluderede skoler.

*Tabel 2: Overblik over interviewmaterialet fordelt på de fire inkluderede skoler*

	Skole 1	Skole 2	Skole 3	Skole 4
Skolekarakteristika	Land/Høj SES	Land/Lav SES	By/Høj SES	By/Lav SES
Informanter (N)	19	22	21	18
Alder (gennemsnit)	14.10	14.00	14.16	13.94
Piger/drenge	10/9	12/10	11/10	9/9
Fokusgrupper (N)	4	4	6	4
Fokusgrupper ( $\bar{h}$ )	59.03	47.24	52.57	53.26
Individuelle interview (N)	6	5	4	5
Individuelle interview ( $\bar{h}$ )	38.55	38.84	38.42	37.99

Note. Land/By = geografisk placering; SES = socioøkonomisk status; N = antal;  $\bar{h}$  = gennemsnitstid i minutter.

Jeg vil efterfølgende gå mere i dybden med disse to typer af interview enkeltvist. Jeg vil dog først starte med at præsentere en række bestemte elementer ved min tilgang til at foretage interviewene, som gennemgående har gjort sig gældende for begge typer af interview, som jeg har foretaget. Senere i dette kapitel vil jeg også udfolde bestemte etiske overvejelser, som jeg har gjort mig i forbindelse med dataindsamlingen (såsom overvejelser ift. informeret samtykke). Jeg vil dog også i dette afsnit berøre en række etiske overvejelser og valg, der knytter sig særligt an til interviewsituationerne og de forhold, der her har gjort sig gældende i relation til konteksten, aldersgruppen, tema-tikkerne og magtforhold i interviewsituationen (Alminde, 2020; Petersen, 2020).

Det første gennemgående punkt for afhandlingens fokusgruppe- og individuelle interview omhandler interviewenes begyndelse og afslutning, hvortil jeg altid fulgte samme faste skabelon. Jeg indledte interviewene med at understrege overfor de unge, at jeg var interesseret i deres forklaringer, deres oplevelser og deres tilværelser (Warming, 2020), velvidende om at unge dog kan være skeptiske overfor påstande som disse samt påstande om, at alle meninger er lige værdsatte i interviewsituationer (Krueger & Casey, 2000). Hernæst gentog jeg de væsentligste elementer fra det informerede samtykke (særligt anonymitet, afrapportering og formålet med undersøgelsen) (udfoldes senere), imens jeg samtidigt lagde vægt på, at det altid var tilladt at sige ting som ”det vil jeg ikke tale om” eller ”lad os snakke om noget andet”. Ligeledes indledte jeg også fokusgrupperne med at opfordre de unge til ikke at tale med de andre klassekammerater, venner og bekendte om, hvad de andre deltagere i grupperne havde sagt. På den måde fulgte min begyndelse på interviewene altid denne briefing (Kvale & Brinkmann, 2009). Efter mikrofonen var slukket og interviewene var overstået, afsluttede jeg altid med en mere løs og uformel samtale om, hvad de unge syntes om at deltage i interviewene samt mere ’small talk-lignende’ samtaler. Dette blev gjort for at få en føling med deres stemning inden, at de blev fulgt tilbage i klasserne og samtidig for at sikre, at ingen var negativt følelsesmæssigt påvirkede af at have deltaget i interviewet (O’Reilly & Dogra, 2017). På den måde har jeg efter bedste evne forsøgt at tilrette mine interview efter, at deltagelse ingen negative personlige konsekvenser kunne få for mine interviewpersoner (Kvale & Brinkmann, 2009). Heldigvis var den generelle tilbagemelding fra eleverne overvejende positiv, og langt de fleste tilkendegav, at det havde været sjovt at deltage.

I relation til informanternes ve og vel var jeg ligeledes opmærksom på ikke at ’bore’ for dybt i emner af mere sensitiv karakter. Særligt idet jeg ikke har fulgt de unge i længere tid, men kun opholder mig i deres tilværelse i en meget begrænset periode. Af samme årsag var de mere ’tunge’ emner ofte placeret midt i interviewene for på den måde at starte og afslutte interviewene med de mere muntre, ’lette’ og positivt ladet spørgsmål (såsom hvad de glædede sig til, når folkeskolen var afsluttet). Derudover har interviewene også været kortere og med færre spørgsmål, end det normalt vis er tilfældet med interviews med voksne, da tidligere forskning har påpeget, at deltagelse i interview hurtigere kan blive trættende for deltagere i denne aldersgruppe (Tisdall et al., 2009).

Under interviewene var jeg særdeles opmærksom på at stille alderssvarende spørgsmål til de unge (Krueger & Casey, 2000; Kvale & Brinkmann, 2009) – altså holde spørgsmål og samtaler simple og ukomplicerede samt altid være beredt på løbende at kunne omformulere og revidere min interviewtekniske tilgang (Tisdall et al., 2009). Ligeledes gjorde jeg ofte brug af opsummerende spørgsmål for at sikre mig, at jeg havde forstået de unges perspektiver, holdninger, følelser mv. rigtigt (såsom ”har jeg forstået det rigtigt at...?”) (O’Reilly & Dogra, 2017). På disse måder har jeg bestræbt mig på at undgå at udøve former for symbolsk vold overfor de unge ved at stille

spørgsmål, som forstærker de asymmetriske magtforhold, der i forvejen kan være på spil i en interviewsituation med unge.

Under interviewene gjorde jeg også brug af at bringe mig selv og mine egne oplevelser og erfaringer i spil. Også i langt højere grad, end jeg ville gøre, havde det været voksne, jeg interviewede. Jeg oplevede allerede tidligt i mine feltstudier, hvordan jeg fik mere respons fra de unge, når jeg bragte mine egne oplevelser fra min folkeskoletid ind i mine spørgsmål. Jeg oplevede, hvordan dette gjorde mig mere 'menneskelig', nærværende og relaterbar i en vis forstand og samtidigt løsrev mig en smule fra den mere distancerede forskertype. Særligt som afsæt til de mere personlige spørgsmål under alle interviewene brugte jeg ved flere lejligheder mine egne erfaringer. At inddrage mine egne erfaringer havde også den funktion, at jeg lettere kunne tale med de unge om ændrede omstændigheder imellem deres og min generation. Eksempelvis forklarede jeg, hvordan jeg havde meget lidt kendskab til unge på andre skoler under min folkeskoletid. Dette stod i kontrast til de unges oplevelser der – særligt i kraft af sociale medier – ofte kendte til udskolings elever på adskillige skoler i de omkringliggende lokalområder. Ligeledes blev mine egne erfaringer med sociale medier (ofte til stor morskab for de unge) brugt til at stille skarpt på, hvordan deres praksisser var forskellige fra mine. På den måde oplevede jeg, at det rent interviewteknisk var meget fordelagtigt, at jeg bragte mig selv i spil under både fokusgruppe- og de individuelle interview.

I forlængelse af overvejelser omkring at bringe sig selv i spil under interview, var jeg heller ikke synderligt tilbageholdende ift. at udvise empati eller holdninger i forbindelse med de unges udsagn (Kvale & Brinkmann, 2009; O'Reilly & Dogra, 2017). I særdeleshed ift. de mere sensitive emner. Jeg tilkendegav derfor ved flere lejligheder, at jeg eksempelvis godt kunne forstå, at en oplevelse kunne være svær/hård, at jeg godt kunne forstå uretfærdigheden i en given situation, eller at jeg også selv ville være blevet påvirket, havde jeg oplevet det samme. Jeg vurderede det særligt relevant ift. interview med unge og emnerne taget i betragtning, at jeg ikke fremstod for distance-ret eller uinvesteret, og derfor tog jeg tidligt en beslutning om, at jeg ikke ville være for tilbageholdende med at vise accept og empati. På den måde valgte jeg at bringe mig selv i spil på flere plan under alle interviewene – følelses- såvel som erfaringsmæssigt.

Empati kan være et godt rebskab til at skabe et trygt og fortroligt rum for de unge, men ved at udvise for meget empati i interviewsituationen risikerer forskeren at trænge for dybt ind i den unges tilværelse eller simulere en for venskabelig relation (eller genoplive smertefulde erindringer) (Kvale & Brinkmann, 2009). Det samme kan siges at være tilfældet ved det etnografiske arbejde. Kortvarige etnografiske ophold fordrer dog ikke på samme vis nære relationer som længerevarende ophold i feltet. Stadigvæk har det dog været relevant at opretholde en vis klarhed omkring min forskerrolle i interviewene og i de uformelle samtaler på gangene, i frikvartererne og i løbet af timerne således, at eleverne ikke foranledigedes til at tro, at relationerne var

af en anden karakter end forskning. På den måde har jeg forsøgt at finde en gylden middelvej mellem en vis professionel distance og empatisk nærhed i interviewsituation (og i feltstudierne) (Kristiansen, 2012).

Af det mere praktiske ift. interviewene, skal det afslutningsvist nævnes, hvordan alle interview blev foretaget i lukkede og rolige omgivelser på skolerne. Især blev mødelokaler anvendt til formålet, men i enkelte tilfælde også tomme klasselokaler, lukkede pauseområder og ledige kontorer. Jeg måtte være pragmatisk ift. tilgængelige lokaler på den enkelte skole, men jeg forsøgte altid at sikre mig, at der ikke blev anvendt lokaler, som udskolingseleverne kunne risikere at forbinde med noget negativt, såsom skolelederens kontor eller lokaler, der også bliver brugt til 'skæld ud' (O'Reilly & Dogra, 2017). Til alle interviewene havde jeg desuden anrettet med snacks og drikke for yderligere at bidrage til god og tryk stemning under interviewene (Krueger & Casey, 2000).

### **Fokusgruppeinterview**

Det første interview, der blev foretaget på hver skole, var fokusgruppeinterview med undtagelse af få tilfælde, hvor interviewene af praktiske årsager blev placeret senere (f.eks. grundet sygdom og planlægningen ift. skoleaktiviteter). Fokusgruppeinterview blev valgt ud fra en formodning om, at denne interviewform ville generere store mængder af koncentreret information omkring bestemt emner, hvoraf fokuset især var på, hvordan normer, fortolkninger og meninger skabes, opretholdes og genskabes i sociale interaktioner (Bloksgaard & Andersen, 2012; Flick, 2006; Krueger & Casey, 2000).

Fokusgrupperne var sammensat ud fra en devise om homogenitet, og på baggrund af anbefalinger fra tidligere forskning med børn og unge bestod de af mindre grupper (typisk 3-4 personer) (Bloksgaard & Andersen, 2012) af allerede eksisterende venskaber (Demant & Järvinen, 2006), hvor drenge og piger samtidigt blev opdelt i hver sine grupper (Krueger & Casey, 2000). Fokusgrupperne blev heller ikke foretaget på tværs af klassetrin, idet (for stor) intern aldersforskel i fokusgrupper kan være uhenigtsmæssigt for diskussionerne, når der interviewes yngre unge (Krueger & Casey, 2000). Valget af homogene gruppesammensætninger blev truffet på baggrund af både interviewmæssige og etiske hensyn. Af de mere interviewmæssige hensyn vurderede jeg, at homogene grupper ville skabe mere tryghed omkring interviewsituationerne, hvilket forhåbentligt ville medføre, at de unge var bedre i stand til at åbne op omkring de til tider sensitive emner. Jeg havde derfor en formodning om, at intime grupper bestående af venner/veninder fra den samme klasse vil bidrage til en tryk og 'sikker' stemning. Sammenholdt med de individuelle interview havde de homogene fokusgrupper også den fordel, at de unge ved flere lejligheder virkede en anelse mere tilbøjelige til at dele deres oplevelser med mig, hvilket understøtter mine indledende tanker om at skabe trykke interviewsituationer ved at danne homogene og tætte grupper.

Dog kan denne homogene gruppesammensætning også have medført, at ungeperspektivet i høj grad blev fremsat mere samstemmigt og under mindre diskussion (Belzile & Öberg, 2012; Halkier, 2016). Havde grupperne eksempelvis både haft drenge og piger i samme gruppe, ville diskussionerne givetvis havde taget sig anderledes ud, og der ville muligvis i højere grad være grobund for mere uenighed og interaktion mellem forskellige perspektiver. Mindre uenighed og diskussion kan således være en svaghed forbundet med meget homogene fokusgrupper. På trods af at der stadig blev diskuteret og fremsat modsatrettede perspektiver under gruppeinterviewene, var det oftere tilfældet, at de unge var relativt enige med hinanden og samtidigt 'byggede videre' på hinandens forklaringer. Graden af dette var dog også meget emnespecifikt. Det hørte således sjældenhederne til, at en fokusgruppe var enig om alle emnerne, der blev talt om i interviewene. For at forsøge at opveje for den til tider fraværene interne diskussion i grupperne, valgte jeg også som moderator til tider selv at udfordre de unges perspektiver (Krueger & Casey, 2000). Det blev gjort særdeles forsigtigt og med gruppemiljøet for øje. Jeg brugte således stemningen i rummet, den konkrete situation og det konkrete emne til at vurdere, hvorvidt det i situationen var meningsgivende at forsøge at udfordre de unges perspektiver en smule for på den måde at kunne igangsætte yderligere diskussion (Halkier, 2016). Der var således forskel fra gruppe til gruppe, i hvor høj grad jeg valgte at udfordre deres perspektiver.

Modsat de senere individuelle interview var interviewguiden for fokusgrupperne også mere målrettet mod at skabe diskussioner samt at undersøge, hvordan der dannes meninger om fænomenerne i sociale interaktioner de unge imellem. Inden for ungdomsforskningen er forskellige former for virkemidler (såsom billeder og tekst) særdeles udbredte til at stimulere samtaler og frembringe associationer, idet unge informanter kan have visse begrænsninger forbundet med at italesætte erfaringer, følelser og holdninger (Bruselius-Jensen & Danielsen, 2018; Nielsen & Larsen, 2018; Staunæs & Kofoed, 2014). Samtidigt har hjælpemidler en række fordele i forbindelse med fokusgruppeinterview, idet de kan stimulere samtale/diskussioner og gøre det lettere at sætte konkrete ord på meninger og holdninger (Bloksgaard & Andersen, 2012). Interviewguiden for fokusgrupperne var opdelt i en række tematikker, der berørte emnerne *ungdomslivet i dag*, *præstationskrav*, *trivsel*, *sociale medier* og *køn*. Som virkemidler under fokusgruppeinterviewene valgte jeg at anvende emnerelevante avisoverskrifter til at igangsætte diskussionerne såsom "Stop tsunamien af psykisk mistrivsel blandt børn og unge" og "Sociale medier stresser unge". Hernæst bad jeg de unge vurdere, hvad de tænkte, når de hørte den pågældende overskrift, og om de var enige eller uenige samt hvorfor. Jeg anvendte disse overskrifter til efterfølgende at stille opfølgende spørgsmål til deres egne, mere personlige holdninger og oplevelser med det tema, som overskrifterne hørte under. Eksempelvis blev de indledende spørgsmål til overskriften "Skolens præstationskultur får børn til at gå ned" fulgt op med først afdækkende spørgsmål (f.eks. "hvad tror I, at de mener, når de siger præstationskultur?") og dernæst mere personlige spørgsmål til gruppen (f.eks. "kan I mærke, at der er en præstationskultur? Og hvor?"). Jeg var i denne sammenhæng også særlig op-



mærksom på, at budskaber fra medier kan have en vis autoritet, hvorfor de unge muligvis følte sig ledt til at bekræfte disse overskrifter fremfor at modsige dem. Af samme årsag blev min præsentation af overskrifterne altid indledt med en forklaring, at det jo er 'voksne', der har skrevet disse overskrifter, men at jeg derimod var interesseret i at høre deres mening. På den måde forsøgte jeg at fjerne autoriteten fra medierne inden, at jeg præsenterede overskrifterne, hvilket at dømme ud fra interviewene i høj grad lykkedes. Der var således ingen interview, hvor de unge unuanceret og uden indvendinger blot bekræftede overskrifternes udsagn.

Slutteligt skal det nævnes, hvordan gruppesammensætningen til fokusgruppeinterviewene ikke kun blev foretaget på baggrund af metodiske og analytiske overvejelser, men også af etiske årsager. Ved at lade grupperne bestå af venner, vurderede jeg, at risikoen blev mindsket for, at der kunne blive sagt noget under disse interview, der ville indvirke negativt på det sociale liv i klassen (f.eks. skabe 'skyts' til mobning eller klassekonflikter). Valget har på den måde også været et spørgsmål om 'beneficence' – altså at mindske risikoen for skadelige virkninger ved deltagelse i interviewene (Alminde, 2020). Ved at lade grupperne bestå af unge, der alle opfattede sig selv som gode venner vurderede jeg, at jeg på den måde ville mindske risikoen for, at min undersøgelse ville 'forstyrre' det sociale liv og orden i klassen. Den meget homogene gruppesammensætning var på den måde også et valg af hensyn til interviewpersonernes ve og vel.

### Dybdegående individuelle interview

Som den sidste fase af min kvalitative tilgang blev der mod afslutningen af hvert skolebesøg foretaget individuelle interview. I relation til mine forskellige kvalitative faser i afhandlingen kan det derfor siges, at fokuset igen blev skiftet. Hvor mine kortvarige etnografiske ophold og fokusgruppeinterview havde fokus på henholdsvis skole-/klassekonteksten og sociale interaktioner i mindre grupper, var fokuset her i stedet rettet mod at forstå individuelle erfaringer, oplevelser, holdninger mv. (Kvale & Brinkmann, 2009; Tanggaard, 2009). Dette fokusskifte havde betydelige konsekvenser for, hvordan de individuelle interview blev tilrettelagt og udført sammenlignet med fokusgrupperne.

Interviewguiden for de individuelle interview var opdelt i en række semistrukturerede tematikker, der berørte emnerne *ungdomslivet i dag, skolelivet, normer og forventninger til præstationer, den digitale verden, gråzoner og fremtiden*. Spørgsmålene inden for hver af disse tematikker var designet efter en tragtmodel, således at hvert emne blev indledt med åbne spørgsmål (såsom "hvad kan du godt lide ved at gå i skole?") efterfulgt af gradvist mere specifikke spørgsmål inden for hvert tema (såsom "har du selv haft oplevelser, hvor du blev ked af det eller presset over alt det, som du skulle nå og klare?"). Ved netop at anvende en sådan tragtmodel til hvert tema, hvor de indledende spørgsmål var åbne, opstod der indledningsvist et rum for nye indtryk, fund og perspektiver, der kunne følges i samtalen. Ved samtidigt at lade spørgsmålene

blive gradvist mere lukkede omkring afhandlingens fokusområder, blev der samtidigt sørget for, at disse emner blev berørt i tilstrækkelig grad under interviewene.

Interviewguiden for fokusgrupperne og de individuelle interview havde derfor mange ligheder ift. de overordnede tematikker, dog var formuleringerne af spørgsmål væsentligt forskellige. Spørgsmålsformuleringerne under de individuelle interview var langt mere centreret omkring at afdække individuelle oplevelser, følelser og holdninger. Ligeledes gjorde jeg også rent interviewteknisk brug af nogle andre greb end under fokusgrupperne for netop at gøre dette muligt. Eksempelvis gjorde jeg i højere grad brug af 'memory sampling' (Nielsen & Larsen, 2018; Piwek & Joinson, 2016) under de individuelle interview. Dette gjorde jeg eksempelvis ved at spørge "hvad var det sidste billede, som du lagde ud på Instagram?" eller "hvornår havde i sidst nationale test i klassen?". På den måde blev memory sampling anvendt som et værktøj til at gøre interviewspørgsmålene mere konkrete i de individuelle interview fremfor de til tider lidt mere åbne og abstrakte diskussionsspørgsmål i fokusgrupperne. Ligeledes gjorde jeg eksempelvis også i højere grad brug af at kontekstualisere og konkretisere mine spørgsmål fra starten af under de individuelle interview (O'Reilly & Dogra, 2017). Hvor jeg eksempelvis brugte avisoverskriften "Sociale medier stresser unge" til at indlede diskussionerne omkring de negative sider ved sociale medier under fokusgrupperne, formulerede jeg disse spørgsmål noget mere konkret under de individuelle interview ved eksempelvis at spørge "er der noget, som du synes, er skidt ved Snapchat?" eller "har du haft nogle dårlige oplevelser med Discord?". På den måde vidner disse eksempler på, hvordan jeg har taget særlige skridt for at gøre spørgsmålene mere håndgribelige og konkrete under de individuelle interview samtidig med, at de blev mere målrettet den enkelte informants egne oplevelser, følelser og holdninger.

Særligt i kraft af den semistrukturerede interviewtilgang var jeg opmærksom på de svar, 'ledetråde' og nonverbale udtryk, som de unge gav undervejs, for på den måde at kunne tilrette mine opfølgende spørgsmål på en sådan måde, at de blev tilpasset den konkrete interviewsituation og samtidigt have en åbenhed for de andre retninger, som et interview kan tage undervejs (Kvale & Brinkmann, 2009). Dette blev særligt relevant i de situationer, hvor svarene på de indledende åbne spørgsmål ledte interviewet i en væsentligt anden retning, end det var tiltænkt med de efterfølgende mere lukkede spørgsmål til hvert tema. Ligeledes blev det særligt relevant at tilpasse interviewenes 'retning' i de situationer, hvor spørgsmålene i interviewguiden ikke ræsonnerede med de oplevelser, som udskolingsleverne havde. Eksempelvis var et tema i interviewguiden designet til at være undersøgende overfor de unges oplevelser (heraf særligt de negative) med præstationer. Men som eksemplificeret med følgende citat, så var det bestemt ikke alle unge, der oplevede et præstationspres i skolen:

Matthew (8. klasse, dreng): Hvis nu jeg vil få en dårlig karakter, så vil jeg sige "det var træls, gør det bedre næste gang".

Interviewer: Så det er ikke fordi, du føler, at det gør meget for, hvordan du har det?

Matthew (8. klasse, dreng): Slet ikke.

I en situation som denne var jeg særligt opmærksom på at flytte fokuset og være mere undersøgende overfor, hvad denne udskolingselev i stedet oplevede som værende de positive og negative sider af dagligdagen. Som dette eksempel illustrerer, opstod der situationer under de individuelle interview, som krævede en vis form for omskiftelighed undervejs for på den måde at kunne tilpasse spørgsmålene undervejs og være åben overfor nye input (Kvale & Brinkmann, 2009; O'Reilly & Dogra, 2017). Modsat fokusgrupperne, hvor de unge i højere grad kunne diskutere internt, hvis de ikke oplevede, at spørgsmålene ræsonnerede med deres hverdage (eksempelvis ved at diskutere, hvorfor en overskrift var forkert i deres øjne), blev omskiftelighed og afsøgning af nye veje derfor oftere et særligt væsentligt element under de individuelle interview.

Slutteligt skal der igen nævnes mine konkrete overvejelser ift. hvordan unge generelt kan være en mere sårbar og påvirkelig gruppe end voksne (Cieslik, 2003), og hvordan der i mødet med de unge typisk vil opstå et asymmetrisk magtforhold grundet aldersforskellen (Creswell, 2013; Kvale & Brinkmann, 2009). Særligt i relation til de individuelle interview var jeg meget opmærksom på, hvordan dette potentielt kunne komme til udtryk i højere grad under de individuelle interview sammenlignet med fokusgruppeinterview bestående af en vennegruppe. Derfor var min tilgang som interviewer i de individuelle interview også noget anderledes end min tilgang til at være moderator. Hvor jeg under fokusgrupperne lejlighedsvist ville udfordre de unges perspektiver, gjorde dette sig ikke gældende under de individuelle interview. Ligeledes var jeg også mere opmærksom på at tilgå de unges forklaringer, oplevelser og perspektiver på en anerkendende, venlig og accepterende måde for kontinuerligt at sende de unge signaler om, at deres udsagn var værdsatte, valide og kærdkomne for mig og min undersøgelse (Petersen, 2020). På den måde blev særlige etiske situationelle hensyn i interviewsituationerne endnu mere fremtrædende i de individuelle interview, idet jeg havde de unge på enehånd og derfor stod uden for 'beskyttelse' af deres vennegrupper.

### **Kort bemærkning om Covid-19-pandemien**

Jeg vil her også knytte en kort bemærkning til Covid-19-pandemien, idet afhandlingen er udarbejdet i denne ekstraordinære periode. Selvom det ikke har været afhandlingens formål at belyse udskolingselevs trivsel som følge af pandemien, har jeg ikke kunne komme udenom det faktum, at pandemien på forskellig vis har haft en indvirkning på processen med denne afhandling. Ikke mindst ift. det praktiske ved at foretage kvalitativ forskning men også under interviewene. Corona blev italesat under flere interview som en trivselsmæssig udfordring i de unges hverdage. Når udskolingseleverne italesatte pandemien, så blev det dog oftere karakteriseret som noget, der *havde* haft en negativ indvirkning tidligere (særligt under nedlukningen), men ikke nødvendigvis var en stor problemstilling på nuværende tidspunkt. Heldigvis kunne jeg også

tilrettelægge mine skolebesøg i en periode, hvor skolernes daglige drift var tæt på 'normalen' (september-november 2020) og havde været det siden sommerferien (dog med eksempelvis mere zoneinddelte skoler ift. klassetrin og fysisk afgrænsning mellem lærergrupper i pauserne). Af samme årsag blev Covid-19 også italesat væsentligt mindre af de unge, end jeg havde frygtet. Det betyder dog ikke, at pandemiens konsekvenser helt er udeblevet fra mit datamateriale eller ikke havde indvirkning på de praktiske hensyn, som jeg måtte tage i forbindelse med bl.a. interviewsituationerne. Heldigvis var den overordnede tendens, som sagt, at Covid-19-pandemien generelt blev nævnt ganske lidt under mine interview, hvilket særligt skyldes, at jeg formåede at indsamle mit data i en periode med relativt normale hverdage på skolerne. Afslutningsvist vil jeg også her tilføje, at det kvantitative datamateriale er indsamlet før pandemien, så Covid-19 har ingen indvirkning haft på de kvantitative analyser.

#### 4.2.4. KODNING AF KVALITATIVE DATA

Alt kvalitativt empirisk datamateriale (transskriptioner og feltnoter) blev kodet samlet vha. NVivo 12. Indledningsvist blev alt datamateriale systematiseret i NVivo ved at autokode informanternes alias som separate cases, hvorefter en række baggrundsoplysninger (køn, alder, klassetrin, interviewtype og skolekarakteristika) blev sammenkoblet og tilknyttet den konkrete case for på den måde senere hen at kunne bruge baggrundsoplysningerne og analysekoder i samspil til at identificere forskellige og ligheder mellem forskellige grupper af udskolingslever, forskellige interviewtyper mv. Ligeledes er feltnoterne blevet tilknyttet baggrundsoplysninger om, hvilke skoler og årgange, som noterne relaterer sig til. Denne indledningsvise systematisering af det kvalitative datamateriale blev gjort for at understøtte mine førnævnte teoretiske overvejelser ift. en inter-kategorisk tilgang til intersektionalitet (Christensen & Jensen, 2012; McCall, 2005). Denne systematisering gjorde det således muligt at filtrere og organisere mine analytiske koder efterfølgende, idet jeg eksempelvis kunne sammenligne, hvad 9. klassepiger fra ressourcestærke områder har sagt om et bestemt emne med, hvad 9. klassepiger fra mindre ressourcestærke områder sagde om det samme emne. På den måde har min indledende systematisering og organisering gjort det muligt at afsøge inter-kategoriske forklaringer i empirien – både ift. forskelle og ligheder.

Systematikken for selve kodearbejdet har overvejende været inspireret af Layder (2013) og min dertilhørende adaptive tilgange til brugen af teoretiske perspektiver. Hvor feltarbejdet og interviewene var semistrukturerede og præget af åbenhed, var det indledende kodningsarbejde bundet op på de teoretiske indledende orienterende begreber. Inspireret af en kritisk realistisk fremgangsmåde, beskriver Layder, hvordan dette første skridt i en adaptive forskningsproces tages for at undersøge de orienterende begrebers potentialer for at forklare og forstå det empiriske materiale. Det første skridt i min kodning har derfor været 'lukket' og særdeles struktureret (modsat f.eks.

open-coding og grounded theory) i den forstand, at den har haft til hensigt at afprøve bestemte teoretiske perspektiver og begrebers eksplanatoriske muligheder. Det vil med andre ord sige, at jeg i min indledende kodning har afsøgt forklaringer af mekanismer i mit empiriske materiale med udgangspunkt i mine på det tidspunkt teoretiske samtalepartnere.

Hvor man i en klassisk deduktiv eller hypotesedrevet forskningsproces lidt karikeret sagt ville stoppe efter dette første skridt, vendes blikket i den adaptive forskningsproces nu mod at kode de hændelser, samtaler, tematikker, følelser mv. som de indledende orienterende begreber har været begrænsede i at forklare. Disse koder vil således i første omgang overvejende bære præg af en mere åben og deskriptiv karakter, idet de på sin vis kan forstås som foreløbigt 'uforklarede'. Det er netop i det uforklarede, hvor vi finder mysterier og overraskelser i data, som kan driver vores konceptuelle forståelser videre end vores umiddelbare teoretiske forståelser (Layder, 1998, 2013). I min tilgang til det uforklarede, har jeg også særligt ladet mig inspirere af Ahmeds (2010, 2017) beskrivelser af, hvordan bestemte situationer, hændelser, samtaler mf. 'kræver' et svar. I arbejdet med at konceptualisere og forstå den sociale verden, er det for Ahmed væsentligt, at forskeren indledningsvist formår at beskrive og afdække situationer, som kræver et svar. Dette gælder eksempelvis situationer, hvor man ikke føler sig hjemme i verden, hvor man oplever bestemte 'vægge', der blokerer ens fremdrift, eller hvor man oplever at blive dirigeret på bestemte måder.

For at illustrere denne pointe i mine egne analyser, kan jeg eksempelvis nævne, hvordan jeg i afhandlingens Artikel 1 fandt et stærkt konkurrencepræget skolemiljø på skoler i ressourcestærke områder. Hertil havde jeg flere perspektiver, der belyser de mekanismer, som konkurrence rummer ift. oplevelser af præstationspres, stress, depression mf. (f.eks. Petersen, 2016; Rosa, 2014). Hvorfor jeg ikke fandt et lignende konkurrencepræget skolemiljø på skoler i mindre ressourcestærke områder, 'krævede' dog et svar. For at ankomme til dette svar var det beskrivende arbejde helt essentielt for, hvordan jeg ankom til mine analytiske svar på disse fund, nemlig at forskellige kønnede og klassemæssige normer til præstationer, samt muligheder for alternative positioneringer i klassemiljøet, ikke på samme måde skaber et konkurrencepræget skolemiljø (Krogh, 2022c). Særligt i kraft af at jeg efterfølgende inddragede min førnævnte inter-kategoriske tilgang til intersektionalitet (Christensen & Jensen, 2012; McCall, 2005), ankom jeg også til andre forklaringer af, hvad der prægede udskolingselevs oplevelser af trivsel/mistrivsel på skoler i ressourcetsvage områder. Ligeledes var det også under denne proces, at jeg eksempelvis forkastede flere teoretiske perspektiver, som jeg indledningsvist havde påtænkt at inddrage analytisk i kraft af deres forklaringsmuligheder. Som eksempel herpå kan det nævnes, at jeg tidligere i processen havde inddraget Luc Boltanski og Eve Chiapello (2005) perspektiv på, hvorfor individer i dag oplever et pres for at opretholde et konstant og alsidigt aktivitetsniveau (i relation til kapitalismens nye ånd som et modsvar på tidligere tiders kapitalisme kritik). Her valgte jeg dog i stedet primært at forfølge Rosas (2014, 2020) beskrivelser af acceleration, selvoptimering og konkurrence, da jeg vurderede, at disse havde et

bedre forklaringspotentiale ift. at trække tråde mellem de unges oplevelser og bredere strukturelle betingelser i det samtidige samfund.

Som disse eksempler illustrerer, består de efterfølgende trin i en adaptiv forskningsproces ifølge Layder (2013) i, at de oprindelige begreber elaboreres og rekonstrueres med udgangspunkt det empiriske materiale og/eller at nye begreber og forklaringer emergerer. I denne proces er fremgangsmåden mindre struktureret end i det indledende skridt, idet nye begreber og teoretiske perspektiver (også konkurrerende perspektiver) kan opstå, imens de indledende orienterende begreber kan udgå eller rekonstrueres. Processen er derfor adaptiv i den forstand at "the researcher is not limited by or constrained to accept any concepts or strategies if they are not up to the explanatory task that they are meant to perform" (p. 155). På den måde kan man sige, at jeg ikke har været ubetinget 'tro' mod bestemte teoretiske traditioner, men i stedet har haft en åben og fleksibel omgang med et væld af teoretiske perspektiver for kritisk at kunne afsøge forskellige forklaringsmuligheder af mit empiriske materiale. Layder er dog blevet kritiseret for, at hans adaptive fremgangsbåde er mindre konkret beskrevet (modsat f.eks. en hypotetisk deduktiv forskningsstrategi), hvorfor man som forsker ikke får præsenteret klare anvisninger for, hvordan en adaptiv forskningsproces ser ud (Jacobsen, 2007). Min åbne og fleksible tilgang til både forskningsprocessen samt brugen af teoretiske begreber kan derfor vel sagtens have resulteret i en mindre stringent og mindre 'tro' fremgangsmåde, end hvis jeg eksempelvis havde arbejdet stringent deduktiv og troligt havde forfulgt ét særligt teoretisk begrebsapparat. Jeg vurderede dog, at netop en åben og fleksibel (og muligvis til tider lidt atypisk) tilgang til mit empiriske og teoretiske arbejde vil kunne tilvejebringe mere nuancerede og fyldestgørende forklaringer, end enkelte perspektiver og teoretiske traditioner kunne egenhændigt (Abbott, 2004; Alvesson & Sandberg, 2014) uden samtidigt at forcere teoretiske forståelser på mit empiriske data eller forcere data til at passe bestemte teoretiske konceptualiseringer (Layder, 2013). Der er derfor foretaget en særlig afvejning af, hvad der vindes og tabes ved at lade sig inspirere af en adaptiv forskningstilgang.

### 4.3. ETISKE OVERVEJELSER

Jeg har indtil videre allerede fremlagt en række etiske overvejelser og valg i forbindelse med udarbejdelsen af denne afhandling. Jeg vil i det følgende udfolde de etiske problematikker, som jeg endnu ikke har præsenteret. Dette gælder særligt spørgsmål omkring samtykke og etiske overvejelser i forbindelse med studier af sociale medier.

Af de mere praktiske etiske (og juridiske) valg skal nævnes mine tilgange til det af lov krævet informerede samtykke, der skal være indhentet i sådanne undersøgelser som denne (Datatilsynet, 2019) (oplysninger om undersøgelsens formål, anonymise-

ring, interviewsituationerne, håndtering af data samt mulighederne for tilbagetrækning af samtykke). Dette kræver særlige etiske overvejelser, når det handler om unge. Her var jeg især opmærksom på tre delelementer, nemlig at eleverne var indforstået med samtykket, elevernes begrundelse for samtykket samt modenhedsvurderinger i relation til forældre/værgeinddragelse (O'Reilly & Dogra, 2017). Jeg har allerede kort berørt spørgsmål omkring samtykke, men jeg har ikke uddybet det yderligere. Under min rekruttering af informanter indhentede jeg i første omgang mundtligt informeret samtykke til deltagelse i undersøgelsen fra udskolingseleverne. I relation til samtykke i rekrutteringssamtaler informerede jeg de unge om undersøgelsens formål, interviewemner (heraf også særligt de 'tungere' emner), interviewsituationen, lydoptagelser, anonymisering og samt afrapporteringen. Under mine rekrutteringer af informanter forsøgte jeg at fremhæve disse væsentligste elementer for det mundtlige informerede samtykke præcist og i et forståeligt sprog ift. aldersgruppen (O'Reilly & Dogra, 2017). Under mine skolebesøg oplevede jeg, at én udskolingselev afslog og en anden fortrød samtykket efterfølgende. I begge disse situationer var jeg særligt opmærksom på at understrege min forståelse og accept af deres beslutninger.

Samtidigt skal det også nævnes, hvordan jeg også var opmærksom på de unges begrundelse for at samtykke, særligt i relation til at undgå at forcere uhensigtsmæssige former for samtykke såsom et overinformeret samtykke eller samtykke givet under gruppepres (O'Reilly & Dogra, 2017; Staksrud, 2019). Jeg oplevede dog i nogle tilfælde den form for samtykke, som Staksrud (2019) har betegnet som 'the "get out of math class" consent'. I disse tilfælde var det tydeligt, at dele af motivationen for at deltage i et interview var at slippe for bestemte timer eller fag. Om end dette ikke er den ideelle begrundelse for at deltage i et interview, vurderede jeg det ikke nødvendigt at afvise udskolingselever, som gav udtryk for, at de gerne ville slippe for en undervisningstime. Modsat oplevede jeg også visse elever (og deres lærere), som nødigt ville undvære bestemte timer (f.eks. samfundsfag som eleverne typisk kun har få timer hver uge). For at imødekomme dette var jeg derfor meget fleksibel ift. de tidspunkter, hvor jeg interviewede eleverne – for at tilgodese eleverne selv, deres lærere og dagligdagene på skolerne.

Det sidste opmærksomhedspunkt i relation til samtykke omhandler de unges alder, modenhedsvurderinger og forældre/værgeinddragelse. Jeg besluttede, at alle forældre/værger til de inkluderede i undersøgelsen skulle give et skriftlig informeret samtykke, ligesom samtlige forældre/værger med børn i udskolingen på de inkluderede skoler fik besked via AULA om formålet med mine tilstedeværelse på skolen i de to uger, hvor jeg opholdt mig på stedet. I forskningsmæssige sammenhænge er det i udgangspunkt en modenhedsvurdering, om individer selv kan give samtykke, eller om samtykket skal gå igennem en forælder/værge. Som tommelfingerregel anvendes 15 år ofte som grænsen (Datatilsynet, 2019), men jeg valgte af etiske årsager altid at indhente skriftligt informeret samtykke fra de unges forældre/værger, da jeg vurderede, at disse personer bør være inkluderet i beslutningen herom, særligt idet interviewene foregik i løbet af deres børns skoledag og de til tider sensitive emner, som

kunne opstå under interviewene. Det informerede samtykke til forældre/værger indeholdt samme lovpligtige information som informationerne givet til de unge selv. Under min formulering af det skriftlige samtykke var jeg især opmærksom på, at forældre/værger har forskellige forudsætninger for at læse og forstå indholdet. Af samme årsag var samtykket formidlet i et efter min overbevisning simpelt og letforståeligt sprog efter sparring fra relevante personer i Skoleforvaltningen. I den skriftlige samtykkeerklæring var der samtidigt angivet mine kontaktoplysninger i tilfælde af, at forældrene ville trække deres samtykke tilbage eller havde opfølgende spørgsmål (sidstnævnte gjorde en forælder brug af).

Idet der er tale om unge og det faktum, at stort set alt information mellem skole og forældre/værge foregår elektronisk i dag, oplevede jeg dog, hvordan det til tider krævede en særlig indsats at indsamle de underskrevne samtykkeerklæringer, som eleverne havde fået udleveret. Af samme årsag blev to informerede samtykke af forældre/værge givet telefonisk til mig forinden interviewene startede. Rent juridisk skal informerede samtykker til forskning ikke gives skriftligt, men kan også gives mundtligt og digitalt (Datatilsynet, 2019), og forældrene/værgerne havde heldigvis læst mine udlevede samtykkeerklæringer og var indforstået med, hvad de samtykkede til. At eleverne i nogle tilfælde skulle påminde om at huske den seddel, som jeg havde udleveret til dem, havde heldigvis den positive afledte effekt, at jeg havde en meget valid og troværdig undskyldning for at gå ind i klasserne i løbet af pauserne og tale med eleverne. I relation til samtykke skal det slutteligt nævnes, hvordan samtykke til denne type af forskningsbrug også er blevet indhentet af de forskere, som oprindeligt har indsamlet afhandlingens kvantitative surveydatamateriale (Statens Institut for Folkesundhed). Denne del har jeg ikke personligt selv været involveret i. Jeg har derimod underskrevet en databehandleraftale, hvor jeg bl.a. forpligter mig på at overholde de vilkår for data, som det oprindelige samtykke til deltagelse i undersøgelsen er blevet givet under.

Slutteligt skal også nævnes det etiske fokuspunkt, som omhandlede forskningen i og med digitale medier, da denne forskning på mange måder har udfordret etiske spørgsmål omkring forskningspraksisser. Dette har også været tilfældet for mit arbejde. Der hersker inden for dette område diskussioner af adskillige facetter ved den digitale verden og vores digitale liv (Christensen et al., 2018), som jeg ikke kan udfolde fyldestgørende her. Jeg vil her primært fokusere på de overvejelser, som jeg har gjort mig ift. udskolingselevernes digitale privatsfærer. Den digitale verden rejser nemlig spørgsmålet om de dele af individets digitale liv og interaktioner, som kan tilgås offentligt og uden personens kendskab (f.eks. offentlige Instagram-profiler, Facebook-kommentarer mf.) på samme måde, som når fysiske offentlige rum studeres (f.eks. det offentlige byrum). En problemstilling der særligt er kendt inden for virtuel etnografi (Larsen, 2018). Ligeledes er der også eksempler fra forskning i børn og unges mediebrug, hvor forskeren har fået adgang til de unges digitale liv ved eksempelvis at blive 'venner' med dem på Snapchat og Facebook (Johansen & Larsen, 2020).



Jeg har dog – efter megen overvejelse – i min undersøgelse valgt ikke at inddrage de dele af de unges digitale liv i min forskning, som jeg frit tilgængeligt kunne få adgang til igennem deres mere offentlige profiler såsom på Instagram. Ej heller er jeg blevet 'venner' med nogen af de unge på sociale medier. Dette valg har jeg begrundet af flere årsager. For det første ønskede jeg at give de unge kontrol over, i hvor høj grad de gav mig tilladelse til at få et indblik i deres liv – herunder også deres digitale liv. For det andet er min undersøgelse ikke af virtuel etnografisk karakter i den forstand, at den sigter mod at 'føle' og opleve deres digitale praksisser på egen krop. Ift. de sociale medier er afhandlingens formål i langt højere grad at forstå, hvordan de unges oplevelser med medierne påvirker deres selvoplevede trivsel og mentale sundhed, hvilket jeg vurderede gøres mest hensigtsmæssigt igennem interview. For det tredje vurderede jeg, at det er væsentligt at skelne mellem, hvad der praktisk set kunne lade sig gøre, og hvad man bør gøre – særligt når det handler om børn og unge. Disse udskolingselever har f.eks. givetvis ikke haft for øje, at deres digitale selvfrestillinger potentielt kunne blive anvendt i forskningsøjemed, da de uploadede indholdet, hvorfor jeg også har afstået fra at analysere dette materiale aktivt i min forskning. Under visse interview er jeg dog blevet vist indhold fra de unges sociale medieplatforme – altså hvor de unge selv har inviteret mig ind til at bevidne platformenes indhold. Dette skete dog primært med henblik for at forklare mig om funktioner ved platformene, som jeg ikke kendte til (f.eks. at det er muligt at foretage opkald vha. Snapchat eller Snapchat-kortet, hvor det er muligt rent geografisk at se, hvor ens venner sidst har været online). Jeg er eksempelvis ikke blevet præsenteret for billeder, som jeg så senere hen har inddraget analytisk i mine artikler. Når jeg i mine artikler henviser til indholdet af digitale platforme, beror dette udelukkende på de unges egne beskrivelser og ikke mine egne, personlige vurderinger af indholdet. Som beskrevet under mine præstudier har jeg dog selv afsøgt medierne i nogen grad ift. at give mig en forkundskab for bestemte referencerammer såsom influencere, memes, virale videoer mf. Igen, ikke på en sådan måde, at jeg mere analytisk har arbejdet med materialet, som man eksempelvis kender det fra de mere visuelle traditioner inden for sociologien.

# KAPITEL 5. AFHANDLINGENS ARTIKLER

Afhandlingen består af fire artikler. Nedenfor ses en referenceliste over de artikler, som afhandlingen består af, samt hvor de er udgivet (hvis muligt):

- Artikel 1.** Krogh, Søren Christian (2022): “It’s Just Performance all the Time”: Early Adolescents’ Accounts of School-Related Performance Demands and Well-being. *Scandinavian Journal of Educational Research* (E-pub ahead of print, 04.01.2022)  
<https://doi.org/10.1080/00313831.2021.2021446>.
- Artikel 2.** Krogh, Søren Christian (2022): “You Can’t Do Anything Right”: Early Adolescents’ Accounts of Experienced Achievement Demands on Social Media. *YOUNG* (resubmitted after minor revisions).
- Artikel 3.** Krogh, Søren Christian (2022): The Beautiful and the Fit Reap the Spoils: Body Image as a Condition for the Positive Effects of Electronic Media Communication on Well-being Among Early Adolescents. *YOUNG*, 30(1), 97-115. (E-pub ahead of print, 25.04.2021).  
<https://doi.org/10.1177/11033088211009128>
- Artikel 4.** Krogh, Søren Christian & Ole Jacob Madsen (2022): Dissecting the Achievement Generation: How Different Groups of Early Adolescents Experience and Navigate Contemporary Achievement Demands. *Journal of Youth Studies* (in review).

## 5.1. OPSUMMERING AF ARTIKLERNES VÆSENTLIGSTE FUND

Jeg vil i det følgende give en kort opsummering af artiklernes væsentligste fund. Jeg gennemgår artiklerne enkeltvist for så efterfølgende at kunne diskutere dem i samspil og i relation til afhandlingens overordnede problemstillinger i det efterfølgende kapitel.

### 5.1.1. ARTIKEL 1

I artiklen “‘It’s Just Performance all the Time’: Early Adolescents’ Accounts of School-Related Performance Demands and Well-being” (Krogh, 2022c) har jeg valgt at dykke ned i skolen som præstationsarena. Som tidligere forklaret skyldes dette, at skolen har en helt særlig rolle ift. præstationsimperativet, da det i høj grad er igennem uddannelse, at forestillinger og forhåbninger om ’det gode liv’ skal realiseres. I artiklen anvender jeg det kvalitative datamateriale, som blev beskrevet i det forrige kapitel. Modsat de to andre kvalitativt orienterede artikler i afhandlingen, bliver feltnoter også anvendt mere direkte som empirisk grundlag.

I artiklen konkluderer jeg, hvordan høje skolemæssige præstationsforventninger er særligt udtalte blandt de ældste udskolingselever, i særdeleshed blandt pigerne. Disse præstationsforventninger blev særligt italesat ift. uddannelses betydning for deres fremtidsudsigter samt familiære forventninger ift. forældre og ældre søskende. Samtidigt var det præstationsbetonede forventningspres ofte stærkt forbundet med oplevelser af selvkritik, negative selvevalueringer og følelser af utilstrækkelighed, hvilket udskolingseleverne ofte italesatte som værende styrende for deres trivsel i hverdagen.

Artiklen påviser også en række kønnede, klasse-, og skolemæssige aspekter ved elevernes oplevelser af skolemæssigt præstationspres. I relation til køn oplevede pigerne på skolerne i de ressourcestærke områder meget få alternativer til at være højtpræsterende elever. På disse skoler blev manglende faglighed blandt piger oftere italesat som personlige fejl. Modsat havde pigerne på skolerne i mindre ressourcestærke områder flere alternative positioner til rådighed. Drengene på alle skolerne havde modsat meget ens mulige positioner til rådighed. Dog med den forskel, at et højt fagligt niveau medførte en højere risiko for at miste status i det maskuline hierarki for drengene på skolerne i ressourcetsvage områder. Det samme var ikke tilfældet i samme grad for drengene på skolerne i ressourcestærke områder.

Slutteligt konkluderer jeg også i artiklen, at fagligt højtpræsterende og skolemæssigt ambitiøse og arbejdsomme elever på skolerne i de ressourcestærke områder oftere vil have en tendens til også at opleve andre dele af deres hverdage som værende præstationsbetonede (fritidslivet, det sociale liv, og særligt for pigerne, sociale medier). På skolerne i de ressourcetsvage områder var der en klar tendens til, at disse elever primært opfattede skolen som præstationsbetonet, men ikke andre dele af deres tilværelser.

### 5.1.2. ARTIKEL 2

I artiklen “‘You Can’t Do Anything Right’: Early Adolescents’ Accounts of Experienced Achievement Demands on Social Media” (Krogh, 2022b) anvender jeg samme

fremgangsmåde som i den første artikel, men hvor fokus er på de dele af sociale medier, som udskolingseleverne oplever som værende præstationsbetonede, samt hvordan de navigerer i disse forventninger. I samme ombæring forsøger jeg også sammenholde disse dele af sociale medier med de dele, som de unge oplever som værende positivt styrende for deres trivsel og mentale sundhed for på den måde at bidrage til en mere nuanceret forståelse af de positive og negative sider af de unges oplevelser med sociale medier.

I artiklen konkluderer jeg, at præstationskrav ift. sociale medier synes særligt forbundne med de 'offentlige' dele af sociale medier såsom Instagram-profilen, Snapchat 'stories' til hele vennelisten, og – særligt for de yngste udskolingselever – mængden af online forbindelser (venner) og digital 'trafik' (beskeder, 'snaps' mv.). Det større publikum ved de offentlige dele af sociale medier samt mediernes kvantificerbare anerkendelsesvalutaer syntes samtidigt at skabe en kultur af idealiserede og positive selvfremstillinger. Netop denne kultur blev primært karakteriseret som årsagen til selvkritik, mindreværd, stress og ængstelighed blandt de unge. Dette blev kun forstærket af de spillover effekter, som de unge oplever mellem deres digitale og fysiske hverdagsliv. Af samme årsag afveg en større andel af de unge fra selv at producere materiale til deres offentlige profiler. Modsat de offentlige sfærer, blev de private sfærer ved medierne (der hvor kun selekterede grupper af nære venner har adgang) overvejende beskrevet som positive grundet deres evne til at understøtte nære relationer, koordinering af fritidsaktiviteter, underholdning mf.

I artiklen introducerer jeg også begrebet 'digitale tribunaler', som dækker over de steder uden for de unges egne profiler, hvor de unge bliver fremstillet og vurderet – men som de unge vel og mærke ikke betegner som 'digital mobning'. Dette gælder eksempelvis sladdergrupper og popularitetsafstemninger. Disse steder var stærkt forbundet med præstationskrav.

Artiklen diskuterer særligt sammenhænge mellem køn, præstationer og smag/afsmag. Generelt set oplevede pigerne, særligt dem fra ressourcerstærke områder, i højere grad et pres for at skulle arbejde på deres selvfremstilling og deres tilstedeværelse på de offentlige dele af sociale medier. Samtidigt synes de negative effekter af netop de positive og idealiserede selvfremstillinger at være mere omsiggribende blandt pigerne, hvorimod drengene i højere grad italesatte elementer såsom eskalering af konflikter og et grimt sprog som de negative side ved sociale medier. Generelt var der også i højere grad forventninger til, at pigernes selvfremstillinger involverer solobleder, hvor de gerne skulle fremstå tiltrækkende, søde og imødekommende. Dette synes kun at forstærke selvkritikken ved manglende anerkendelse (likes og kommentarer) samt frygten for at lave 'fejl' online. Modsat forventedes det oftere, at drengenes selvfremstillinger skulle omhandle deres sociale liv, interesser og aktiviteter. Sluteligt var for seksuelle fremstillinger af piger samt for personcentrerede og selvoptagede fremstillinger af drenge oftere forbundet med lavklassekultur og blev samtidigt ofte mødt med afsmag.

### 5.1.3. ARTIKEL 3

Formålet med afhandlingens tredje artikel – ”The Beautiful and the Fit Reap the Spoils: Body Image as a Condition for the Positive Effects of Electronic Media Communication on Well-being Among Early Adolescents” (Krogh, 2022a) – er at undersøge sammenhængen mellem intensiteten af elektronisk mediekommunikation (fx tekstbeskeder, Facebook, Instagram, Snapchat, Facetime mf.) og velbefindende (well-being). Ydermere var artiklens formål at nuancere det omdiskuterede emne; effekten af sociale medier på unges mentale sundhed ved at anvende et mål for intensiteten af elektronisk mediekommunikation fremfor skærmtid eller tid brugt på sociale medier. Som tidligere forskning har påvist, hersker der stor variation i, hvordan unge anvender sociale medier. Hertil har tidligere forskning bl.a. påvist, hvordan effekterne af sociale medier varierer alt efter, hvordan medierne anvendes. Hvor et aktivt forbrug af sociale medier, hvor der interageres med venner, familie mv., kan have positive effekter på samme vis som offline-interaktion, så kan et mere passivt forbrug af sociale medier medføre negative konsekvenser for unges oplevelse af trivsel, livstilfredshed mv.

Ved at anvende OLS regression og den danske HBSC-undersøgelse fra 2018 (Health Behaviour in School-aged Children), hvor 1843 elever fra henholdsvis 7. og 9.-klasse indgik (alderen 12 til 17 år), fandt jeg en positiv sammenhæng mellem intensiteten af elektronisk mediekommunikation og velbefindende. Det vil med andre ord sige, at jo mere unge kommunikerer aktivt med deres venner og bekendte over sociale medier og andre elektroniske kommunikationsformer, desto højere grad af velbefindende oplever de. Ved at anvende en moderationsanalyse, fandt jeg dog også, hvordan denne positive effekt er betinget af kropstilfredshed. De unge, der vurderer deres egen krop som værende enten for tynd eller for tyk, vil ikke i gennemsnit opleve de samme positive effekter af at kommunikere på sociale medier. De positive effekter fra kommunikation er derfor betinget af kropsoptagelse. Jeg fandt desuden en relativt stor diskrepans mellem vurderet vægt og faktisk vægt. Det kom særligt til udtryk ved, at normalvægtige piger i højere grad vurderede egen krop som ”for tyk” og normalvægtige drenge som ”for tynd”.

Disse resultater kan forstås i lyset af flere aspekter ved sociale medier. For det første har især yngre unge en klar tendens til at favorisere højvisuelle sociale medier (såsom Snapchat og Instagram) fremfor de mere tekstbaserede. Dette kan derfor medføre en intensivering af det visuelle og det kropslige. For det andet er sociale medier ikke én størrelse. Forskellige medieplatforme har særegne kulturer, indretninger og funktioner i de unges liv. Dog er især Instagram forbundet med et overvæld af positiv selvfremsstilling, hvorfor kropstilfredshed kan påvirke effekterne af ens brug af disse medier. For det tredje har flere undersøgelser påpeget, hvordan det visuelle udtryk på sociale medier er domineret af en overvejende heteronormativ fremstilling af køn. Fundene i denne artikel indikerer derfor vigtigheden af at undersøge betingelserne for unges

brug af sociale medier, når det handler om at skabe nuancer i diskussionerne om mediernes effekt på unges mentale sundhed. Hertil har moderationsanalyser klare fordele.

#### 5.1.4. ARTIKEL 4

I afhandlingens fjerde og sidste artikel, "Dissecting the Achievement Generation: How Different Groups of Early Adolescents Experience and Navigate Contemporary Achievement Demands" (Krogh & Madsen, 2022), foretager vi en kritisk læsning af præstationsimperativets udbredelse og betydning for ungdomslivet i dag. Dette gør vi særligt vha. en intersektionel inspireret tilgang. Hvor de tre foregående artikler har fokus på et særligt område at ungdomslivet (skole og sociale medier), forsøger vi i denne artikel at trække tråde mellem de forskellige kontekster, som de unge befinder sig, såsom skolen, fritidsaktiviteter, det sociale liv og sociale medier.

I artiklen dokumenterer vi en lang række af tilfælde, hvor de unge oplever krav om selvoptimering, personlig udvikling, selvkontrol og en generel høj barre for normalitet. Vi dokumenterer også, hvordan dette relaterer sig til stort set alle dele af ungdomslivet, herunder i skolen, i fritidsaktiviteter, i deres sociale liv og på sociale medier (dog næsten udelukkende for pigerne). De unge italesatte ofte disse krav som værende negativt styrende for deres daglige trivsel, idet kravene ledte til følelser af stress, utilstrækkelighed, tristhed og ængstelighed i hverdagen.

Disse fund blev dog i langt højere grad fundet blandt unge i mere ressourcestærke områder og til dels oftere blandt pigerne. Det var samtidigt i disse miljøer, hvor de unge oftere italesatte konkurrence, et højt tempo i hverdagen og generelt høje personlige forventninger. Ud fra et kønsmæssigt perspektiv fandt vi, hvordan andre maskuliniteter og femininiteter syntes mulige blandt unge fra mindre ressourcestærke områder. Eksempelvis oplevede de hårdtarbejdende og ambitiøse piger i skolekonteksten ikke på samme måde et behov for at præstere på sociale medier på den måde, som deres pendant på skoler i ressourcestærke områder gjorde. Samtidigt var der eksempelvis også blandt unge i mindre ressourcestærke områder en højere maskulin status i at modsige de krav, som blev præsenteret ovenfor. Udover dette mere generelle billede, fandt vi også væsentlige forskelle mellem klassekulturer i de enkelte skoleklasser. Disse fund viser, at selvom der ses klare tendenser ift. sammenhængene mellem køn og klasse, når det handler om præstationsimperativet, så kan der opstå lokale kulturer i mindre miljøer, som modsiger sig disse tendenser. Eksempelvis at der på en skole i et mindre ressourcestærkt område var en stærkt konkurrencepræget kultur drengene imellem ift. skolepræstationer.

Væsentligt for artiklen er det også, at vi dokumenterer og diskuterer de forskellige elementer ved de unges hverdag, som kan true deres trivsel og velbefindende. Særligt

væsentligt er det, hvordan disse elementer relaterer sig til køn, klasse og den konkrete kontekst/sted, hvori de unge befinder sig. De unge på skoler i mindre ressourcestærke områder italesatte i langt højere grad følelser af uretfærdighed, mindre tiltro til egne evner som værende determinerende for deres fremtid, magtesløshed og et system, der var imod dem (særligt i skolekontekster og blandt drengene). I forlængelse heraf diskuterer vi vigtigheden af ikke at tilgå unge som én samlet, homogen gruppe, der alle er lige påvirkede af de samme samtidige præstationskrav. Vi opfordrer samtidigt til, at fremtidigt forskning i hvordan bredere samfundsmæssige udviklingstendenser påvirker unge, altid tager højde for, hvordan unges liv er intersektionelt struktureret, og hvordan bredere imperativer påvirker og former unges liv forskelligt.

## KAPITEL 6. DISKUSSION

Jeg har igennem denne afhandling forsøgt at besvare problemstillingen: hvordan sammenvirker og betinger præstationer, køn og sociale medier hverdagslivet blandt ikke-traditionelt udsatte udskolings elever, og hvordan påvirker dette udskolings elevers oplevelser af trivsel og mental sundhed? Jeg har tilgået denne opgave igennem fire forskningsspørgsmål med dertilhørende videnskabelige artikler, som adresserede disse forskningsspørgsmål. Med udgangspunkt i fundene fra disse fire artikler, vil jeg i det følgende diskutere afhandlingens væsentligste fund i relation trivselsmønstre blandt ikke-traditionelt udsatte udskolings elever. Jeg vil tilgå denne opgave ved at vende tilbage til en af de væsentligste pointer fra mine indledende kapitler, nemlig at en forståelse af præstationer, køn og sociale medier i samspil er helt essentiel for at opveje for flere af de kritikpointer, som hvert perspektiv har modtaget individuelt i relation til forklaringer af nye former for udsathed i ungelivet.

Diskussionen består af fire dele. Jeg vil indlede denne diskussion med at diskutere præstationsimperativet. I denne del vil jeg særligt fokusere på de muligheder og begrænsninger, som dette perspektiv rummer ift. at forstå og forklare mistrivsel blandt unge. Herefter vil jeg gå videre med at diskutere mine fund mere konkret ift. køn. Til dette vil jeg fokusere på unge pigers udsathed i det samtidige samfund samt de socialt differentierede måder, hvorpå unges trivsel og mentale sundhed trues mere generelt. I den tredje del vil jeg diskutere de skyggesider ved sociale medier, som denne afhandling identificerer, og hvordan disse relaterer sig til den tidligere forsknings særdeles forskelligartede fund, når det handler om sociale mediers effekt på unges mentale sundhed. I samme ombæring vil jeg også diskutere, hvordan tiden brugt på sociale medier er en problematisk tilgang til at forstå sociale mediers betydning for ungelivet. Mod slutningen af denne diskussion vil jeg forsøge at give mine bud på de implikationer for praksis, som denne afhandling kan have.

### 6.1. PRÆSTATIONSIMPERATIVET OG NY UDSATHED BLANDT UNGE

Som mine fund viser, så rummer præstationsimperativet et stort potentiale i at forklare og forstå, hvorfor en større gruppe af udskolings elever lider under et pres for kontinuerligt at skulle udmærke sig som de bedste, dygtigste, flotteste, mest socialt attraktive og vellidte i adskillige facetter af deres tilværelse. Samtidigt oplever mange udskolings elever også, at perfektion, personlig succes og ufejlbarlighed er blevet gjort målestok for, om de klarer sig i samfundet eller ej. Fundene viser derfor på flere måder, hvordan præstationsimperativet synes særdeles brugbart til at forstå og forklare risici for mistrivsel blandt unge, der ikke oplever problemer med fattigdom, afsavn,



kriminalitet mf. Dog viser afhandlingens fund også, at der bør udvises varsomhed overfor derved at udlede, at præstationsimperativet gør sig lige gældende og er lige udslagsgivende ift. trivsel og mental sundhed for alle unge. Jeg vil i denne del af diskussion diskutere disse fund i relation til begreberne kolonisering og konkurrence samt alternative positioneringer, da disse repræsenterer et af afhandlingens væsentlige bidrag til forskningen i at forstå, hvordan og hvorfor præstationsimperativet opstår blandt udskolingselever, hvordan præstationsimperativet betinger de unges hverdagsliv, og hvorfor de negative effekter synes at ramme unge på forskellig vis. Jeg vil bruge dette som afsæt til at diskutere de farer, der kan være forbundet med at foretage brede, generationelle betragtninger såsom 'præstationsgenerationen' (Madsen, 2018).

### 6.1.1. KONKURRENCE OG KOLONISERING

Som gennemgående temaer for denne afhandling, har begreberne konkurrence og kolonisering stået helt centralt, ligesom begreberne også gør det i udvalgte dele af mine teoretiske samtalepartnere. Hos Petersen (Petersen, 2016) har konkurrence, som vi eksempelvis kender den fra sportens verden, brudt ud af sin indhegning og sætter sine spor i alle sfærer af hverdagslivet. Både hos Rosa (2014) og Petersen (Petersen, 2016) er konkurrence ligeledes det, som presser individet til en øget selvmonitorering og selvoptimering for på den måde at forbedre sin konkurrenceevne og tilegne sig anerkendelse for sine præstationer og udmærkelser. Mine fund viser på forskellige måder, hvordan de unge som oplever at befinde sig i konkurrenceprægede kontekster, også vil opleve et øget pres for at skulle præstere og optimere deres præstationsevner på forskellig vis sammenlignet med andre unge – hvad end konkurrencen opleves som en mere direkte konkurrence med andre eller som en konkurrence med sig selv. Præstationspresset kan på den måde siges at forøges af kontekster, hvori konkurrencemæssige forhold er indlejrede og dominerende. Et konkurrencepræget miljø i skolekonteksten forårsager, at de unge dagligt evaluerer deres præstationer mod slutningen af dagen, bebrejder sig selv for ikke at have været lige aktiv og tilstedeværende i samtlige timer eller påtager sig ekstraarbejde, der ligger udover skolens formelle krav om lektier, afleveringer mv. (Krogh, 2022c). Samtidigt synes en konkurrencepræget skolekontekst at blive forstærket i de tilfælde, hvor eleverne også oplever klassefællesskabet som mindre 'trygt' og rummeligt (Krogh & Madsen, 2022). Oplevelser af sociale medier som konkurrenceprægede kontekster skaber yderligere et pres for kontinuerligt at skulle passe og opdatere sine sociale medieprofiler for ikke at miste følgere, forbindelser og status (Krogh, 2022b). Som Reckwitz (2019) argumenterer for, så intensiveres de konkurrencemæssige forhold på sociale medier af den massive overproduktion af nyt materiale, som kontinuerlig sker på medierne. Samtidigt kan konkurrenceprægede kontekster også opstå i fritidslivet og i sociale sammenhænge, hvor de unge oplever et pres for at skulle forfølge særlige præstationsbetonede krav for at passe ind såsom at være blandt de bedste til en bestemt sportsgren eller være i besiddelse af den rigtige tøjstil (Krogh & Madsen, 2022). Samtidigt repræsenterer disse

fund også på mange måder det, som Rosa (2014) betegner som 'dynamisk stabilisering', nemlig følelsen af kontinuerligt at skulle præstere for at bevare sin position i et accelererende og omskifteligt hverdagstempo. På den måde synes konkurrence i hverdagslivet at afkræve, at de unge præsterer om og om igen for ikke at sakke bagud, miste deres status og blive overhalet af andre, hvilket ofte opleves som drænende, stressende og belastende for deres trivsel. Blandt de unge kan dette også resultere i en form for fremmedgørelse (Rosa, 2014), hvor udskolingseleverne eksempelvis bliver pressede til at uploade billeder på sociale medier, tage styringen under gruppearbejde i skolen eller deltage i træning eller sociale arrangementer, selvom de egentligt ikke har lyst (Krogh, 2022c; Krogh & Madsen, 2022). Afhandlingens fund bidrager på den måde med en væsentlig forklaring af, hvordan konkurrence accelerer de præstationskrav, som unge oplever, samt hvordan dette helt konkret tager sig ud og opleves blandt unge. Oplevelser af konkurrence er på den måde helt centrale for at forstå og forklare de kontekster/steder, hvori præstationspresset intensiveres blandt udskolingselever, samt hvorfor de unge oplever et pres for kontinuerligt at skulle præstere om og om igen.

Mine fund viser dog også, hvordan der er stor forskel på, hvor konkurrencepræget udskolingseleverne oplever deres hverdage, og dette bringer mig videre til det næste centrale begreb, som har vist sig helt essentielt til at forstå og forklare, hvordan præstationsimperativet betinger hverdagslivet blandt de unge, nemlig kolonisering. Idéen om kolonisering står som et helt centralt begreb i de samtidsmæssige teorier, som jeg har orienteret mig efter i mit analytiske arbejde, og kolonisering er således også et argument for, at vi ikke kan undslippe krav om selvforvaltning, selvmonitorering og selvoptimering i alle facetter af vores liv (Petersen, 2016; Reckwitz, 2019; Rosa, 2014). De er så at sige alle steder. Ligeledes har tidligere empirisk forskning også identificeret, hvordan præstationsimperativets krav har spredt sig udover adskillige facetter af ungdomslivet. Fundene i afhandlingens artikler viser også på mange måder, hvordan præstationsimperativet *kan* opstå i stort set alle facetter af ungdomslivet. Skolekonteksten kan blive overvejende forbundet med et sted, hvor man først og fremmest skal præstere (Krogh, 2022c) og sociale medier kan afkræve præstationer i form af idealiserede selvfremstillinger (ofte meget kønsstereotype), et stort netværk og bedømmelse fra et bredere publikum. Den kvantificerbar anerkendelse i form af 'likes', følgere og venner gør evalueringerne af præstationerne målbare og direkte sammenlignelige med andre, hvilket synes at forstærke konkurrencen på flere platforme (Krogh, 2022b), ligesom kropsopfattelse kan have stor betydning for, om unge også oplever de samme positive effekter af deres online-kommunikation med venner og bekendte (Krogh, 2022a). Ligeledes viser afhandlingens fund også, hvordan fritidslivet og sociale sammenhænge kan blive særdeles præstationsbetonede, samt hvordan flere unge oplever en vis instrumentel sammenkobling mellem præstationer i de forskellige facetter af ungdomslivet. Det vil med andre ord sige, at flere unge ikke tilgår præstationer som isolerede størrelser i de forskellige dele af deres tilværelser, men nærmere som et netværk af præstationer, hvori præstationer ét sted er nødvendige for at kunne præstere andre steder. Som en 9. klassedreng eksempelvis forklarede det ift.

sammenhængene mellem træning/fysiks attraktivitet og fremtidige jobmuligheder: ”der er ingen, der vil have en grim læge” (Krogh & Madsen, 2022). Af samme årsag kan en manglede præstation ét sted også opleves som havende konsekvenser for andre dele af de unges liv. I tråd med tidligere forskning viser fundene på den måde, hvordan krav om præstationer, selvmonitorering og selvforvaltning findes i adskillige dele af ungdomslivet og samtidigt synes forbundne i den forstand, at præstationer i en arena kobles til præstationer i andre.

Mine fund bidrager særligt til litteraturen om præstationsimperativet ved de adskillige indikationer på, at unge i mere ressourcestærke områder i højere grad oplever at færdes i konkurrenceprægede og præstationsbetonede miljøer. Fundene indikerer på den måde, at disse unges hverdagsliv er mere koloniserede af præstationsimperativet. Dette er således en del af forklaringen på, hvorfor visse grupper af unge – herunder særligt piger i ressourcestærke områder – vil opleve ganske få steder i deres hverdage, hvor de kan slippe for præstationspresset og lade batterierne op. Som mine fund viser, er det netop det faktum, som gør, at de oplever et accelereret hverdagstempo, stress og udbrændthed, samt at frygten for at blive ’afsløret’ som ikke-præsterende i alle dele af tilværelsen kan føre til ængstelighed (Krogh, 2022b, 2022c; Krogh & Madsen, 2022). Kendetegnende for en række bidrag til at forstå præstationsimperativets betydning for den negative udvikling i unges trivsel er det også, at præstationskrav bliver så omfattende, uundgåelige og spredt udover alle dele af ungdomslivet (Madsen, 2018), hvilket har gjort alle unge potentielt udsatte (Petersen, 2019). Afhandlingens fund både bekræfter og modsiger sig disse udlægninger, idet bestemte grupper af unge i højere grad kan undsige sig præstationsimperativet i flere dele af deres hverdagsliv – også øjensynligt uden at det sker på bekostning af deres sociale status, trivsel, inklusion i fællesskabet mv. (Krogh, 2022c; Krogh & Madsen, 2022). Samtidigt er det ikke alle dele af ungdomslivet, der opleves lige konkurrencepræget for alle. ”Det er i hvert fald ikke en konkurrence, vi er en del af”, som en 9. klassesdreng forklarede det om skolekonteksten (Krogh & Madsen, 2022). Et vigtigt bidrag til den eksisterende litteratur er, at afhandlingen nuancerer – og til tider udfordrer – koloniseringspræmissen i præstationsimperativet teoretisk såvel som empirisk. Til dette har jeg i afhandlingens analyser særligt gjort brug af begrebet ’alternative positioneringer’ til præstationsimperativet, hvilket jeg vil diskutere i det efterfølgende afsnit.

### 6.1.2. ALTERNATIVE POSITIONERINGER

Som mine fund viser, er alternative positioneringer væsentlige at have i betragtning, når vi vil forstå, hvordan præstationsimperativet skaber betingelser for ungdomslivet. Fundene viser ligeledes, at mulighederne for alternative positioneringer ift. præstationsimperativet formes af kønnede normer, praksisser og forhandlinger, der opstår i de forskellige konkrete kontekster, hvori de unge befinder sig. Fundene bevidner således om vigtigheden af, hvordan vi i bredere perspektiver på strukturelle forklaringer af

mental sundhed ikke må overse betydningen af de konkrete kontekster, hvori individer befinder sig (McLeod, 2012).

Som analyserne i afhandlingen viser, er et blik for social differentiering i form af køn og køn i samspil med andre sociale kategorier væsentligt at holde sig for øje ift. kolonisering og konkurrenceprægede kontekster/steder, da disse perspektiver bidrager med forståelser af, hvordan og hvorfor koloniseringen begrænses og konkurrence udebliver i visse sammenhænge og i visse kontekster, samt hvilke positioner der synes mulige og umulige for bestemte individer (Connell, 2005; West & Zimmerman, 1987). Eksempelvis mødes præstationskrav i skolen og maskuline forestillinger blandt unge i mindre ressourcestærke områder på en sådan måde, at nogle drenge vil opleve et tab af maskulin status ved at imødekomme disse krav (Krogh, 2022c). Ligeledes kan drenge i mere ressourcestærke områder opleve selvcentrerede og idealiserede selvfremsstillinger på sociale medier som tegn på lavere klasse maskuliniteter, hvilket også kan afholde drenge fra at bidrage med idealiserede og positive selvfremsstillinger på sociale medier (Krogh, 2022b). Samtidigt virker den ikke-præsterende femininitet som en umulig positionering blandt udskolings elever i ressourcestærke områder, hvorimod feminin status og anerkendelse i højere grad kan opnå på anden vis blandt piger i mindre ressourcestærke områder (Krogh, 2022c; Krogh & Madsen, 2022). På den måde er tilgængeligheden af alternative positioneringer, samt den sociale status som disse alternative maskuline og feminine positioneringer rummer (Connell, 2005), med til at afgrænse og definere udbredelsen af præstationsimperativet blandt udskolings elever.

At koloniseringen formes af kønnede normer og praksisser i den konkrete kontekst og i samspil med andre sociale kategorier er en analytiske pointe, som samtidtsdiagnoser ikke altid giver plads til i deres karakteriseringer, da koloniseringspræmissen er en så central del af forklaringerne. Eksempelvis forholder Reckwitz (2019) sig overvejende til klasse ved at beskrive, hvordan arbejderklassen blot praktiserer en anden form for singularitet end middel- og øvre middelklassen. Det bliver så at sige ikke et spørgsmål om, hvorvidt medlemmerne af arbejderklassen oplever alternative positioner til singularitetskravet. Afhandlingens resultater viser, at der bør udvises varsomhed overfor indledningsvist at antage hele koloniseringspræmissen (herunder også den medfølgende konkurrence) i studier af unge, da koloniseringens udbredelse i høj grad også struktureres og begrænses af køn, klasse og konteksten/stedet, som undersøges. Der bør i stedet udvises nysgerrighed og åbenhed overfor, hvordan og i hvor høj grad den enkelte unge vil opleve sin tilværelse som værende koloniseret af et bestemt bredt og generationelt imperativ, da en sådan tilgang rummer en stor forklaringskraft ift., hvorfor visse grupper af unge særligt synes at lide under præstationspresset. For kolonisering og konkurrence som analytiske begreber kan det derfor siges, at begreberne rummer et stort forklaringspotentiale til at forstå, hvorfor visse unge vil opleve et krydspres for at præstere i mange facetter af deres hverdagsliv samt udmærke sig som de bedste, klogeste, smukkeste og mest socialt vellidte – hvad end det handler om at opnå

konkurrencemæssige fordele i uddannelsessystemet, få flest 'likes' og følgere på sociale medier eller være ombejlet og efterspurgt i sociale sammenhænge (Krogh, 2022b, 2022c; Krogh & Madsen, 2022). Ligeledes kan begreberne også bruges til at forklare, hvordan præstationskrav kan blive en altoverskyggende trussel mod visse unges trivsel og mentale sundhed – unge der vel og mærke ikke nødvendigvis slås med problematikker såsom fattigdom, afsavn og turbulente opvækstforhold. Koloniseringspræmissen har dog også vist sig at have forklaringsmæssige begrænsninger, hvis der ikke også tages højde for de kønnede alternative positioneringer, som de unge har til rådighed, samt hvor 'attraktive' disse positioneringer opleves i den kontekst eller det sted, som de unge befinder sig i.

Som en afsluttende bemærkning ift. konkurrence- og præstationsprægede kontekster samt kønnede alternativer, er det også her væsentligt at pointere, hvordan jeg også finder en række eksempler på kontekstspecifikke forskelle, der i varierende grad modsiges sig disse generelle betragtninger, som jeg her har jeg diskuteret. Af samme årsag er det også et vigtigt bidrag fra afhandlingen, at præstationsimperativets indflydelse (eller mangel på samme) også formes af de helt små interaktioner, kulturer og praksisser, der eksisterer i den enkelte skoleklasse eller den enkelte vennegruppe. Når jeg eksempelvis diskuterer den højere status forbundet med at være en mere udadreagerende og forstyrrende dreng på mindre ressourcestærke skoler, så fandt jeg også især én skoleklasse, hvor det stik modsatte var tilfældet, idet drengene i klassen oplevede en stor intern konkurrence om at opnå de bedst mulige karakterer i skolen. Dette havde den konsekvens, at pigerne i denne klasse følte sig mere sat ud på sidelinjen i skolekonteksten end andre piger på samme skole og derfor i højere grad investerede deres tid og energi uden for skolekonteksten, hvori de på anden vis kunne finde status og anerkendelse. Ligeledes finder jeg generelt meget få alternativer til ikke at være en præsterende pige på skoler i mere ressourcestærke områder på nær i én klasse, hvor kriterierne for popularitet og social accept hovedsageligt var centreret omkring tøj, udseende, rigdom og antallet af følgere på sociale medier, og hvor høje skolemæssige præstationer synes at have den modsatte effekt (Krogh & Madsen, 2022). Disse fund understreger, hvordan konkurrence, kolonisering og alternative positioneringer også formes og segmentarisk differentieres af eksempelvis den enkelte skoleklasses særegenheder (Rasborg, 2017), hvilket giver en ekstra dimension at tage højde for, når vi vil forstå de potentialer for mistrivsel, som det samtidige ungdomsliv rummer. Ikke kun skolen, men også den enkelte skoleklasse kan derfor også blive et sted, som indlejres med særlige retningsanvisninger for, hvordan køn kan gøres, samt hvad der giver status, popularitet og anerkendelse (Connell, 2005; Morris, 2012). Dette er således også en væsentlig pointe fra afhandlingen, som der sjældent inkluderes i udlægningerne af præstationsimperativets indvirkning på unge. Af samme årsag vil der givetvis også være en række tilfælde, hvori mine mere generelle betragtninger omkring sammenhængene mellem konkurrence, kolonisering og alternative positioneringer 'rammer' forbi skiven, netop fordi der i specifikke kontekster og specifikke steder kan versere en kultur, der modsiger sig de analytiske pointer, som jeg ellers finder frem til i afhandlingen.

### 6.1.3. EN PRÆSTATIONSGENERATION?

Som blandt andre Madsen (Madsen, 2018) har argumenteret for, udspringer de brede generationelle betragtninger om 'præstationsgenerationen' ofte fra generelle (og til tider abstrakte) samtidsmæssige perspektiver og dertilhørende sociale patologier. For Madsen er en af årsagerne til dette, at disse perspektiver har stor intellektuel appel og tilpasningsevne i at forklare alle facetter af unges (og voksnes) tilværelser. Under udarbejdelsen af denne afhandling har jeg også i høj grad selv orienteret mig efter forskellige samtidsmæssige perspektiver og udforsket deres eksplanatoriske muligheder og begrænsninger. Som et væsentligt bidrag til forskningen i unges trivsel illustrerer denne afhandling også de potentielle farer, der kan være forbundet ved en sådan tilgang, hvilke jeg i dette afsnit vil diskutere.

Til denne opgave vil jeg anvende en central problemstilling fra machine learningsmodeller og andre prædiktionsmodeller til at illustrere min pointe, nemlig spørgsmål omkring prædiktionspræcision og tilpasning af modeller. Centralt for denne problemstilling er forholdet mellem, hvad vi forventer (prædikerer) at se i vores empiri i kraft af vores analytiske perspektiver, og så hvad empirien faktisk viser os. Heraf opstår problematikkerne med 'falske positive' og 'falske negative' (Alpaydin, 2014; Hastie et al., 2017). Samtidsmæssige perspektiver kan siges at prædiktere hele samfundet som værende 'positivt' (f.eks. at det samtidige menneske ikke kan undslippe præstationsimperativet). En risiko ved at anvende samtidsmæssige karakteriseringer til at foretage brede, generationelle betragtninger om unge er, at der forekommer falske positive, idet vi karakteriserer grupper af unge som pressede af – eller lidende under – samtidens præstationskrav om personlig succes, singularitet, perfektionering af selvet m.fl., hvor dette nødvendigvis ikke er tilfældet. Disse falske positive illustrerer de farer, der kan være forbundet ved at applicere bredere samfundsmæssige karakteriseringer direkte i ungdomskontekster, særligt når disse karakteriseringer ikke nødvendigvis er skabt med ungdomslivet for øje. Og måske lige så vigtigt, så kan der også opstå problematikker ift. falske negative, idet vi potentielt overser de mange andre elementer ved unges hverdage, der også kan forårsage mistrivsel, fordi vores analytiske blik er begrundet ved teoretiske udlægninger af samtidige individualiserings- og selvrealiseringsidealer. Som fundene i denne afhandling indikerer, er farerne for falske negative ved præstationsimperativet mest til stede ift. visse trivselsproblematikker, der synes særligt udtalte blandt unge i mindre ressourcestærke områder.

Jeg rejser som sådan ikke en ny problemstilling ift. samtidsmæssige diagnoser (og mere abstrakt samfundsteori). Eksempelvis har Charles W. Mills (2000) kritiseret denne teoretiske tradition for at være et billede på "begrebsfetichisme" samt at foregå på et uhensigtsmæssigt højt abstraktionsniveau. Men modsat Mills – der i stedet foreslår en mere 'middle range' tilgang – så er min hensigt ikke at advokere for, at ungeforskningen afholder sig fra at anvende bredere og mere abstrakt samfundsteori til at belyse konkrete og kontekstbestemte problemstillinger blandt unge. Jeg har tværtimod beskrevet deres nytte på en lang række måder i denne afhandling. Hvad jeg her vil tilføje

til diskussionerne om præstationsimperativet er, at de negative cases (altså unge der ikke lider under præstationsimperativet) er lige så væsentlige for at drive vores forståelse af bredere tendenser i ungdomslivet videre. Det er nemlig især igennem de negative cases, at vi udfordrer de teoretiske perspektiver og de eksisterende antagelser i feltet fremfor blot at verificere dem (Alvesson & Sandberg, 2014; Flyvbjerg, 2004). Fundene i denne afhandling rummer adskillige negative cases, ligesom fundene på mange måder lægger sig i tråd med Skeggs' (2004) argument om, at der bør tages højde for, hvordan bredere samfundsmæssige imperativer struktureres af køn, klasse, ressourcer, positionering mf. Afhjulpet af en metodisk fremgangsmåde hvor jeg ikke udelukkende har rekrutteret unge, der enten lider eller har lidt af psykiske lidelser, udfordrer denne afhandling også på flere måder udlægningerne af samtidens unge som værende en præstationsgeneration. Afhandlingen bidrager således til den eksisterende forskningslitteratur med en række fund, der på flere måder indikerer, at vi særligt må forstå præstationsimperativet som en problemstilling, der er opstået blandt middel- og øvre middelklasse unge, hvorimod unge fra mindre ressourcestærke områder i højere grad oplever andre potentielle trusler mod deres trivsel og mentale sundhed. Fund der på mange måder også kan forstås som en del af forklaringen på, hvorfor flere unge end tidligere fra ressourcestærke hjem oplever trivselsmæssige udfordringer og psykiske lidelser (Görlich et al., 2019). Præstationsimperativet er så at sige en problematik, der rammer denne gruppe særligt hårdt.

## **6.2. KØN OG SOCIALT DIFFERENTIEREDE TRUSLER MOD UNGES TRIVSEL**

Jeg vil i denne del af diskussionen gå mere specifikt i dybden med de kønnede og socialt differentierede trusler mod unges trivsel, som denne afhandling finder. Jeg vil indlede dette afsnit med at bygge videre på diskussionerne fra det forrige, idet mine fund på flere måder viser, hvorfor unge piger særligt synes at lide under samtidige krav om perfektionisme, selvstyring, præstationer og personlig succes. Mine fund viser dog også et mere nuanceret billede af, hvordan kønnede betingelser i ungdomslivet påvirker unges trivsel og mentale sundhed. I anden del af dette afsnit vil jeg derfor diskutere afhandlingens bidrag ift. at forstå og forklare differentierede potentialer for mistrivsel samt betydningen af de kontekster/steder i ungdomslivet, som der undersøges.

### **6.2.1. UNGE PIGERS UDSATHED**

Jeg indledte denne afhandling med at dokumentere, hvordan den nye udsathed i ungdomslivet har ramt unge piger hårdest, samt hvordan dele af den tidligere forskning

på området har forklaret dette ved dominerende feminine forventninger om perfektionisme, selvstyrring, præstationer og personlig succes. Afhandlingens fund finder adskillige indikationer, der på mange måder bekræfter disse udlægninger. Præstationskrav i skolen blev oftere italesat blandt pigerne, som værende forbundet med selvkritik, stress og tristhed på samtlige af de inkluderede skoler (Krogh, 2022c). De præstationsbetonede dele ved sociale medier synes også på flere måder at 'kræve' mere af pigerne (Krogh, 2022b), ligesom der også blev fundet flere eksempler på, at pigerne oftere oplever adskillige præstationsarenaer i deres hverdage (Krogh & Madsen, 2022). "Det er faktisk hele tiden, næsten... men det er værst i skolen", som en 9. klassepige forklarede det (Krogh, 2022c). Samtidigt havde en større andel af piger også en negativ opfattelse af egen krop sammenlignet med drengene, hvorfor en større andel af pigerne heller ikke oplever de samme positive sider ved interaktioner med venner og bekendte igennem sociale medier (Krogh, 2022a). Disse fund lægger sig dermed i tråd med Gill & Scharffs (2013) beskrivelser af, at nyere strømninger inden for individualiseringstendenser afkræver en højere grad af selvforvaltning og selvoptimering blandt unge piger. I forlængelse heraf gør McRobbie (2009) også opmærksom på, at unge pigers oplevelse af præstationskrav ift. uddannelse, skønhed mf. genetablerer ulige kønnede magtforhold i samfundet. Mine fund illustrerer på flere måder, at pigerne oftere oplever høje krav ift. uddannelsesområdet, karakterer og fremtidige uddannelsesmuligheder, skønhed og udseende (særligt på sociale medier) og i sociale sammenhænge (Krogh, 2022b, 2022c; Krogh & Madsen, 2022).

Afhandlingen bidrager også med en række forklaringer af, hvorfor og hvordan dette gør sig gældende blandt danske udskolings elever. Fundene viser således, at der især på skoler i mere ressourcestærke områder er meget få alternativer til ikke at være en højtpresterende pige. På den måde kan der argumenteres for, hvordan den ikke-præsterende pige opleves som en umulig feminin position at inddrage i disse områder, hvorimod den ikke-præsterende dreng forekommer markant mere tilgængelig (West & Zimmerman, 1987). Pigerne i disse områder oplever således ikke, at de har muligheder for at forhandle sig til andre feminiteter end den præsterende feminitet. Samtidigt oplever pigerne i disse områder også oftere, at skolen bliver et konkurrencepræget miljø:

Evelyn (9. klassepige): Vi sammenligner os med hinanden. Specielt os piger. Hold da op, hvor vi sammenligner os.

Ella (9. klassepige): Det er som en stor konkurrence.

Som en konsekvens heraf fører manglende skolemæssige præstationer også i højere grad til følelser af utilstrækkelighed, tristhed og stress blandt pigerne (Krogh, 2022c). Ligeledes oplever især piger fra mere ressourcestærke områder også i mindre grad, at de kan være selektive omkring de steder, hvor de skal præstere – de føler med andre ord, at de skal præstere alle steder (Krogh & Madsen, 2022). Slutteligt, sammenlignet med drengene oplever pigerne også i højere grad, at deres selvfrestillinger bliver



mere personcentrerede og mere centreret omkring (ofte meget kønsstereotyp) udseende. Pigerne oplever også på flere måder strengere regler for, hvordan de kan 'gøre' deres køn på meningsfulde måder i de mere offentlige dele af sociale medier, ligesom de også oftere italesætter sociale sanktioner (f.eks. sladder og negative kommentarer i skolen) ved ikke at præstere online eller præstere på de forkerte måder. Selvom især pigerne dog også italesætter og lovpriser andres (særligt influencers) praksisser online, hvor der forsøges at gøre op med (perfektheds)kulturen på sociale medier ved eksempelvis at uploade mindre flatterende billeder, så oplever pigerne i langt mindre grad selv, at de kan deltage i lignende praksisser og 'forhandlinger' om de kønnede normer på sociale medier (Krogh & Madsen, 2022). Af samme årsager oplever pigerne også sociale medier som markant mere regulerede, hvad angår kønnede normer og forventninger.

Afhandlingens fund indikerer yderligere, at de mere offentlige dele er sociale medier opleves som værende mere 'personlige' blandt pigerne. Både drenge og piger italesætter ligeledes, hvordan pigerne tager det mere personligt, hvis de oplever nederlag, negativ feedback, manglende 'likes' mv. på sociale medier. På den måde bidrager mine fund med en forklaring af, hvorfor oplevelser på sociale medier i højere grad fører til selvkritik, utilstrækkelighed og ængstelighed blandt piger. Dette kan ligeledes være en af årsagerne til, at præstationsimperativet i højere grad koloniserer sociale medier blandt pigerne end blandt drengene. Blandt udskolings eleverne i afhandlingen er der adskillige eksempler på både piger og drenge, som oplever, at skolen, fritidslivet og sociale sammenhænge bliver præstationsbetonede på én og samme tid. Herunder også adskillige tilfælde med mange ligheder ift. hvordan drenge og piger italesætter vigtigheden af hårdt arbejde, selvdisciplin og selvoptimering i flere facetter af deres liv (Krogh & Madsen, 2022). Men det er stort set kun pigerne blandt disse unge, hvor sociale medier er endnu en præstationsarena i rækken af mange. Et vigtigt bidrag til diskussionerne omkring unge pigers udsathed i det samtidige samfund er derfor, at sociale medier i højere grad bliver *endnu* en præstationsarena for pigerne, hvorimod det i langt mindre grad er det præstationsbetonede, som drengene oplever som værende de negative ved sociale medier (Krogh, 2022b). Dette faktum synes særligt at ramme de piger hårdt, der i forvejen oplever, at adskillige andre dele af deres tilværelser er præstationsbetonede.

På den måde viser afhandlingens resultater adskillige indikationer, der bekræfter billedet af en stærk sammenhæng mellem pigers udsathed i det samtidige samfund og dominerende feminine forventninger om perfektionisme, selvstyrring, præstationer og personlig succes – herunder mest fremtrædende blandt middel- og øvre middelklasse piger i ressourcestærke områder. Her er det dog også væsentligt at notere, at præstationsimperativet også afkræver, at drenge praktiserer selvmonitorering, lydighed og arbejdsomhed i flere dele af deres tilværelse såsom i skolekonteksten og til træning/fitness, hvilket er et vigtigt bidrag til de forskningsmæssige diskussioner om de fremstormende, ambitiøse piger og tilbagestående og umotiverede drenge. For Illouz

(2008) bliver traditionelt set mere feminint konnoterede egenskaber såsom selvmonitorering, lydighed og arbejdsomhed nemlig vigtige for mænd at tilegne sig for kunne begå sig i det samtidige samfund. For Illouz er dette samtidigt en del af forklaringen på, hvordan middel- og øvre middelklasse mænd kan bevare en gunstig position i samfundet, og hvorfor arbejderklasse mænd bliver holdt tilbage. Middel- og øvre middelklasse mænd formår nemlig i højere grad at tilegne sig de traditionelt set mere feminint konnoterede egenskaber, som efterspørges i de samtidige samfund. Denne pointe viser sig vel sagtens tydeligst i afhandlingens fund ved den måde, hvorpå de larmende, uroskabende og ikke-præsterende drenge har en markant lavere social status på skoler i mere ressourcestærke områder – altså de drenge der ikke i samme grad indordner sig efter krav om disse egenskaber (Krogh, 2022c). Af de andre unge blev disse drenge beskrevet som eksempelvis ”irriterende typer” eller som ”uden for fællesskabet i skolen”, som en gruppe 9. klassepiger forklarede det.

På den måde finder afhandlingen indikationer på, at præstationsimperativet også kan kræve, at maskulinitet gøres på særlige måder, hvoraf visse elementer traditionelt set har været feminint konnoterede egenskaber. I særdeleshed ift. udlæggningerne af de tilbagestående og umotiverede drenge er dette et vigtigt bidrag, da det viser, at den sociale status af maskuliniteter er meget bestemt af den kontekst, som undersøges. Hvorfor præstationsimperativet dog stadig ikke synes at have de samme negative konsekvenser for drengene kan skyldes, at præstationskravene opleves som markant vanskeligere at undslippe for piger (særligt i mere ressourcestærke områder), hvorimod drengene af flere årsager kan finde alternativer, samt måder hvorpå de kan holde det præstationsbetonede ude af visse dele af deres hverdagsliv, så hele hverdagslivet ikke bliver koloniseret i samme grad.

### **6.2.2. DIFFERENTIEREDE POTENTIALER FOR MISTRIVSEL OG BETYDNINGEN AF KONTEKSTEN/STEDET**

I forlængelse af diskussionerne omkring præstationsimperativet og især unge pigers udsathed, viser afhandlingens fund særligt to elementer, som der bør tages højde for, når vi vil forstå trusler mod unges trivsel, nemlig oplevelser af marginalisering og de kontekster/steder, hvori de unge befinder sig. Hvor jeg indtil videre har diskuteret, hvordan høje og til tider urealistiske præstationskrav og -idealer synes særligt udbredte blandt unge fra mere ressourcestærke områder, så er et lige så vigtigt bidrag af denne afhandling, hvordan unge i mindre ressourcestærke områder i højere grad oplever andre potentielle risici for mistrivsel. Herunder også særligt hvordan disse formes af kønnede praksisser og forhandlinger i de forskellige kontekster og steder, hvori denne gruppe af unge færdes.

Med flere ligheder til Paul Willis' (1978) berømte værk *Learning to Labour*, synes modkultur – særligt inden for skolekontekster – at skabe status blandt drengene i mindre ressourcestærke områder på en væsentligt anden måde end i mere ressourcestærke områder. Dette viser på mange måder, at 'stedet' og kulturen i den konkrete ungekontekst er særdeles dominerende for retningslinjerne for, hvordan køn kan 'gøres', som Morris (2012) argumenterer for. Disse fund lægger sig i tråd med tidligere forskning udlægninger af, hvordan præstationer (særligt i skolen) kan være forbundet med et tab af maskulin status: "vi har et motto: alt over 02 er spildt arbejde" som en 9. klasse-dreng forklarede det. På den måde kan der tales om, at den ikke-præsterende maskulinitet har en højere social status på skoler i mindre ressourcestærke områder. Dog kan der være en sammenhæng mellem at indordne sig efter denne modkultur og følelser af uretfærdighed, vrede, afmagt og et 'system' der er imod dem blandt drengene (Krogh, 2022c; Krogh & Madsen, 2022). Følelser som muligvis let kan overses blandt drenge, når præstationsimperativet anvendes som analytisk perspektiv. Der kan på den måde argumenteres for, at visse grupper af drenge følelser af uretfærdighed, vrede, afmagt og et 'system', der er imod dem, særligt kommer udtryk igennem deres handlinger i skolekonteksten (Krogh, 2022c). Dette er et godt eksempel på, hvordan trivselsmæssige problemstillinger kan have en tendens til at komme til udtryk igennem handlinger blandt drenge (Danielsson & Johansson, 2005; Robertson, 2007). Som fundene i denne afhandling viser, er truslerne mod disse drenge trivsel mindre relaterede til idealer om succes, perfektion og præstationer på den måde, som det oftere er tilfældet blandt mere ressourcestærke unge. I stedet synes disse oplevelser i højere grad at have paralleller til problemstillinger, der oftere forbindes med marginaliserede unge (Coffey & Farrugia, 2014; Hartas, 2016; Hollingworth, 2015; White & Wyn, 1998). Særligt ift. oplevelser af uretfærdighed i skolesystemet:

Jack (9. klassedreng): Hvis nu man tager ti timer. Så er man måske med i ni af dem, og så er der en af timerne, hvor man bare fjoller rundt. Så ser de (lærerne) måske mere på den (time), hvor du bare fjoller rundt end på de ni andre. Hvis man får dårlige karakterer, der ikke helt passer til, hvad man faktisk har præsteret, så tænker man "hvorfor fanden skal jeg så gøre det alligevel? Det er der da ikke nogen grund til".

Julian (9. klassedreng): Der er også nogle lærere, der lidt giver karakterer ud fra det personlige (red. hvem de bedst kan lide).

Jack (9. klassedreng): Ja. Og der er også nogen, som giver den på baggrund af (præstationen) i de tre sidste timer.

Ligeledes viser mine fund, at der i mindre ressourcestærke områder synes klare alternativer til de dominerende forestillinger om succesfulde femininitet, der karakteriserer de mere ressourcestærke områder (Krogh, 2022c; Krogh & Madsen, 2022). Særligt blandt piger i mindre ressourcestærke områder blev der fundet en række indikationer på en opdeling mellem, hvem der prioriterer det skolemæssige, og hvem der i højere

grad prioriterer andre facetter af tilværelsen. Samtidigt blev der fundet en række indikationer på, hvordan denne opdeling skaber forskellige og meget adskilte 'pige-grupper' med meget lidt indbyrdes kontakt til hinanden. Eksempelvis blev de grupper af piger, som ikke prioriterede det skolemæssige, ofte italesat som værende en 'klike' af de andre piger, ligesom 'klikkerne' oplevede, at lærerne bedre kunne lide de andre piger (Krogh, 2022b, 2022c; Krogh & Madsen, 2022). Hvor pigerne i disse 'klikker' oplever flere muligheder for at skabe social status og anerkendelse uden for skolekonteksten (f.eks. på sociale medier og i sociale sammenhænge), så er deres position i skolekonteksten mere udsat:

Becky (9. klassepige): Læreren sagde, at vi ikke lavede noget i matematiktimerne. Da der kom en vikar, så sagde læreren til vikaren ”du skal holde øje med dem der” (pigerne i interviewet).

Victoria (9. klassepige): Som om vi er de eneste, der ikke laver noget. Der er ingen fra klassen, der laver noget.

Melanie (9. klassepige): Vi diskuterer ikke på den måde med læreren, slet ikke. Men når der virkelig har været behov for det, så gør vi det. Fordi det er ikke fair.

Ligesom hos drengene blev der her fundet bestemte feminine positioner, hvis risici for mistrivsel i højere grad er forbundet med oplevelser af marginalisering. Et eksempel på en sådan femininitet er en mere 'hård pige' femininitet, som tidligere forskning også har identificeret blandt etniske minoritetspiger og blandt mindre ressourcestærke unge mere generelt (Eriksen, 2019; Landstedt & Gådin, 2012). Selvom jeg i afhandlingen har haft fokus på ikke-traditionelt udsatte unge, er parallellerne til marginalisering væsentlige, idet de muligvis forklarer, hvorfor præstationsimperativet på mange måder har vundet forskelligt indpas blandt udskolingselever, og samtidigt formes kraftigt af socialt differentierede forestillinger om køn (Skeggs, 2004). Marginaliseringsforskningen kredser nemlig om, at disse unge vil opleve et tab af agens og egenrådighed grundet ulige strukturelle mulighedsbetingelser. Oplevelser af tab af agens og egenrådighed blev således særligt fundet blandt bestemte maskuliniteter og femininiteter, der i langt højere grad opstår og synes mulige blandt mindre ressourcestærke unge. Som tidligere beskrevet beror præstationsimperativet på en udvikling i individualisering, der gradvist er blevet tiltagende præstationsbetonet, hvor begreber såsom selvansvarlighed, selvforvaltning og selvmonitorering ofte optræder i disse udlægninger – teoretisk såvel som i empiriske ungdomsstudier. Men som afhandlingens fund viser, så er der flere indikationer på, at en højere andel af unge i mindre ressourcestærke områder stiller spørgsmålstegn ved, i hvor høj grad deres egne præstationer, formåen, kunnen, viljestyrke mv. er determinerende for, hvad de kan opnå – særligt ift. uddannelse og fremtidige jobmuligheder (Krogh, 2022c; Krogh & Madsen, 2022). På den måde kan der argumenteres for, at visse unge ikke oplever de følelser af egenrådighed, selvansvarliggørelse og selvforvaltning, som er grundpræmisserne for præstationsimperativet i første omgang. Præstationsimperativet kræver med andre ord en

høj grad af agens og følelse af egenrådighed. Ved at undersøge differentierede kønnede praksisser, forhandlinger og normer blandt udskolings elever er et væsentligt bidrag fra denne afhandling også, at fundene heraf indikerer, hvordan præstationsimpe-  
rativet som en generationel betragtning om det samtidige ungdomsliv lider under, hvad White & Wyn (1998) har betegnet som 'sammenblandingsproblemer' (eng. problems of conflation). Nemlig at agens og egenrådighed overvurderes blandt visse grupper af unge, når der ikke tages højde for sociale differentieringer. På den måde viser mine fund, hvordan truslerne mod unges trivsel er en kompleks og forskelligartede størrelse. Ligesom White & Wyn vil jeg derfor også argumentere for, at der bør udvises varsomhed med at tilgå unge som én samlet, homogen gruppe.

### 6.3. SOCIALE MEDIER PÅ GODT OG ONDT

I tråd med tidligere forskning på området finder fundene i denne afhandling adskillige indikationer på, at sociale medier på forskellig vis kan understøtte unges sociale liv. Sociale medier er således nyttige redskaber til at være i kontakt med nære og perifere relationer, finde støtte og intimitet, kordinere fritidsaktiviteter, finde nye venner og underholdning. Hertil viser afhandlingens fund også, at disse positive sider ved sociale medier italesættes blandt samtlige grupper af udskolings elever i afhandlingen, og samtidigt synes de markant mindre kønnede end de negative sider ved medierne (Krogh, 2022b). Ligeledes viser fundene også, at der er en positiv sammenhæng mellem mængden af elektronisk kommunikation med nære og perifere venner og unges velbefindende (Krogh, 2022a). Fund der på mange indikerer, at sociale medier rummer en række positive potentialer for unges trivsel – særligt i relation til hvad Hogan (2010) betegner som situationelle aktiviteter i form af direkte kommunikation/interaktion vha. medierne (f.eks. chats, beskeder, snaps mf.). Mine fund indikerer dog også, at især visse dele af sociale medier kan blive præstationsbetonede for de unge, ligesom dele af medierne er yderst regulerede, hvad angår kønnede praksisser og normer. Jeg vil i det følgende diskutere, hvordan denne afhandling bidrager til udviklingen i vores forståelse af de trusler mod unges trivsel, som sociale medier rummer – herunder særligt med udgangspunkt i køn og præstationer. Mod slutningen af dette afsnit vil jeg også diskutere, hvordan tiden brugt på sociale medier er et uhensigtsmæssigt udgangspunkt for at forstå de positive og negative sider ved medierne.

#### 6.3.1. SOCIALE MEDIER SOM KØNNEDE PRÆSTATIONSARENAER

Ved at undersøge sociale medier ud fra et præstationsorienteret perspektiv bidrager afhandlingens fund på flere måder til en forståelse af de forskellige skyggesider, som sociale medier rummer. Hvor direkte kommunikation/interaktion med venner og bekendte har en positiv effekt på trivsel, så er denne sammenhæng betinget af, hvorvidt

udskolings elever vurderer sig selv som for tykke/tynde eller ej. Effekterne af den direkte interaktion af så at sige betinget af kropstilfredshed (Krogh, 2022a). På den måde bidrager fundene med et nyt aspekt til diskussionerne omkring de positive sider ved sociale medier. At de sociale medier, som unge foretrækker, er overvejende visuelle kan have den betydning, at tilfredshed med eget udseende får en udslagsgivende betydning for den oplevelse de unge har, når de anvender medierne til at være i kontakt med venner og bekendte herigennem. Fundene indikerer på den måde, at når medierne forstås som værende redskaber til at understøtte unges sociale liv, er effekten af disse redskaber betinget af andre facetter ved de unges tilværelser. Ligeledes viser mine fund også, hvordan et andet aspekt ved den direkte kommunikation/interaktion vha. medierne kan blive særdeles præstationsbetonet, nemlig den betydning for status og anerkendelse som et stort netværk og en høj mængde af online trafik kan repræsentere – herunder især blandt de yngste udskolings elever. At skulle netværksudvide og sørge for at opretholde ens eksisterende kontakter blev af flere unge betegnet som stressende, drænende og som havende en negativ betydning for deres søvn (Krogh, 2022b). Selvom den tidligere forskning ofte kredser om, hvordan de positive sider ved sociale medier hænger sammen med mediernes evne til at være kommunikative redskaber i unges relationer, så identificerer mine fund særligt to (præstationsbetonede) måder, hvorpå disse positive sider kan problematiseres i relation til unges trivsel og mentale sundhed, samt hvordan de positive sider forfordeler visse unge fremfor andre. På den måde bidrager afhandlingen med to dimensioner til de forskningsmæssige diskussioner om mediernes positive egenskaber ift. at understøtte unges sociale liv ved at identificere måder, hvorpå det præstationsmæssige ved medierne skaber barrierer for visse grupper af unge ift. at opleve de positive sider, som medierne rummer.

Dog synes de mest gængse og omsiggribende negative sider ved sociale medier at være forbundne med det, som Hogan (2010) karakteriserer som personlige kurrateringer/selvfremsstillinger – altså de dele af sociale medier, hvor de unge præsenterer sig selv igennem billeder, videoer, tekst mf. Det er samtidigt her i de mere offentlige dele af sociale medier, hvor de unges potentielle ’publikum’ er størst og består af en bred vifte af forskellige relationer (f.eks. Instagram eller Snapchat-stories til hele vennelisten). Gennemgående for afhandlingens fund er det, at (perfektheds)kulturen omkring idealiserede og positive selvfremsstillinger oftest blev fremhævet som den mest negative side ved medier i relation de unges daglige trivsel og velbefindende. ”Du ser alle de her andre mennesker, hvor perfekte deres liv ser ud, og så begynder du at tænke: ’det er sådan mit liv bør være’”, som en 9. klasser pige forklarede det (Krogh, 2022b). Disse fund placerer sig i forlængelse af den tidligere forskning, som beskriver en kultur af idealiserede og positive selvfremsstillinger på sociale medier, samt kobler dette til problematikker såsom kropsutilfredshed, mindreværd, misundelse og FoMo. Fundene i denne afhandling bidrager også med en del af forklaringen på, hvorfor dette sker, og hvilke praksisser de unge anvender i denne proces. Særligt i kraft af et præstationsmæssigt fokus viser disse fund også, hvordan bredere samfundsmæssige tendenser udkrystalliseres i digitale sfærer (Wajcman, 2019). Og måske endnu vigtigere, hvordan mediernes kan forstærke krav om selvmonitorering og selvoptimering grundet de

muligheder for selvovervågning og selvforvaltning, som medierne giver de unge. Som Krüger (2019) har argumenteret for, så rummer det digitale en række værktøjer for selvovervågning, der højner krav om selvmonitorering, selvforvaltning og selvoptimering. Afhandlingens fund indikerer på forskellige måder, at dette også lægger et pres på de unge i deres kurrateringer/selvfremsstillinger på sociale medier, herunder særligt blandt pigerne. Det er således særdeles tids- og energikrævende at skulle præsentere idealiserede versioner af sig selv på sociale medier. Ligeledes skaber den kvantificerbar anerkendelsesvaluta på flere af medierne også et mere kvantificerbart selv (Lupton, 2016), idet de unge kan vurdere og eventuelt modificere deres selvpræsentationer på en sådan måde, at deres præstationer opnår den højest mulige anerkendelse (Krogh, 2022b). Når teoretiseringerne af præstationsimperativet kredser om højnede krav om selvmonitorering, selvforvaltning og selvoptimering, viser mine fund, hvordan disse krav kan blive forstærket af de muligheder for selvovervågning, som medierne tilbyder. I de mere gængse tilfælde kommer dette ofte til udtryk ved, at de unge tager adskillige billeder for at finde det rigtige at uploade, diskuterer valg af billede med nære relationer og sletning af billeder efterfølgende, hvis de ikke opnår en passende mængde 'likes'. I de mere vidtgående tilfælde kan de unge eksempelvis indstille deres profiler som 'virksomhedsprofiler' således, at de har flere muligheder for at se deres 'view-like ratio', og så anvende disse data til at optimere deres fremtidige selvfremsstillinger (Krogh, 2022b; Krogh & Madsen, 2022). Her er det dog vigtigt at understrege, hvordan disse beskrivelser omhandler de dele af sociale medier, som de unge beskriver som de 'offentlige' del (f.eks. Instagramprofilen).

I forlængelse af de forrige diskussioner om kolonisering og kønnede trusler mod unges trivsel, og hvordan sociale medier særligt opleves som præstationsbetonede blandt pigerne, så bidrager afhandlingens fund med yderligere forklaringer af, hvordan køn praktiseres og ikke mindst reguleres på sociale medier. I tråd med den tidligere forskning på området viser mine fund, hvordan sociale medier på mange måder opleves som et mere snævert rum for pigerne at skulle navigere i samtidigt med, at pigerne også oftere oplever sociale sanktioner ved ikke at efterleve kønnede normer og forventninger på platformene. Samtidigt viser fundene, at flere piger oplever at skulle balancere mellem at være tiltrækkende uden samtidigt at blive opfattet som for seksuelle, billige, skamfulde eller i besiddelse af en manglende selvrespekt. Dette kan hænge sammen med den lavere klassestatus, som kan tilskrives den type af feminin seksualitet, der ikke er respektabel i middelklassekulturen (Skeggs, 1997). Især blandt pigerne i mere ressourcerstærke områder skaber dette et pres, da de både kan opleve sociale sanktioner ved at deltage aktivt med selvfremsstilling og ved ikke at deltage i disse praksisser (Krogh, 2022b; Krogh & Madsen, 2022). "Du kan ikke gøre noget rigtigt", som en 9. klassepige forklarede det. I forlængelse heraf bidrager afhandlingen også med viden om, hvordan og hvorfor piger kan anvende sociale mediers funktionaliteter til at skabe rum, hvor de ikke skal efterleve en balance mellem at være tiltrækkende uden at være seksuel, og hvor de samtidigt ikke risikerer sociale sanktioner ved at 'træde' ved siden af. Her kan eksempelvis nævnes fænomenet 'shit posts', hvor trivielle og ikke-flatterende billeder fra hverdagen uploades til en lille, lukket og intim

gruppe af nære relationer (Krogh, 2022b). At anvende mediernes funktioner til at styre det publikum, som har adgang til de forskellige dele af deres liv (Bollmer, 2018; Hollenbaugh, 2019; Yau & Reich, 2019), blev af stort set alle unge beskrevet som feminin praksis. Som afhandlingens fund indikerer, så opstår disse praksisser særligt blandt piger, idet sociale medier oftere opleves som værende præstationsbetonede blandt piger, ligesom de også oftere oplever sociale sanktioner ved deres mediebrug. Af samme årsag beskrev langt flere af piger også følelser af stress, tristhed og ængstelighed (særligt ift. at lave fejl online) som følge af deres oplevelser med især de mere offentlige dele af sociale medier. Praksisser såsom 'shit posts' kan derved forstås som en måde, hvorpå pigerne skaber 'åndehuller' i deres digitale liv.

Jeg indledte også denne afhandling med at forklare, hvordan den tidligere forskning har haft mindre fokus på, hvordan kønnede præsentationer på sociale medier tager sig ud blandt drengene, samt hvordan fremstillinger af mandekroppe bliver opfattet. Som mine fund viser, er kroppen markant mindre i fokus blandt drengene, end det er tilfældet blandt pigerne, idet drengene i langt højere grad afholder sig fra aktivt at bidrage med selvfremstillinger på eksempelvis Instagram, og når de gør det, involverer de mest anerkendte og 'sikreste' selvpræsentationer af oftere markeringer af sociale begivenheder, demonstrering af nye mestrede færdigheder (f.eks. inden for sport) eller materielle ting såsom erhvervelse af et nyt tastatur eller nye sko (Krogh, 2022b). Hvor disse forventninger også kan siges at være særdeles kønnede og på flere måder i overensstemmelse med mere populærmaskuline forestillinger blandt teenagedrenge som værende aktive, atletiske og social kompetente (Parker, 1996; Warrington & Younger, 2011), så er de i mange af tilfældene kropslige på en markant anderledes måde end de dominerende forestillinger om, hvordan pigerne oplever, at de bør præsentere sig selv på sociale medier. Af samme årsag synes dominerende forventninger til feminine selvfremstillinger på sociale medier også i højere grad at være personcentrerede og særligt omhandle fysisk attraktivitet, hvilket på mange måder også højner risikoen for, at piger oplever følelser af utilstrækkelighed, tristhed og ængstelighed ved brugen af sociale medier (Krogh, 2022b; Krogh & Madsen, 2022). Udover at drengene oplever færre forventninger til at 'gå op' i sociale medier, så viser mine fund også en yderligere grund til, at drenge kan afholde sig fra at bidrage med selvfremstillinger på de mere offentlige dele af sociale medier, nemlig at de ikke ønsker at blive opfattet som en 'føleren dreng' (Krogh, 2022b). 'Føleren' refererer i dette tilfælde til de drenge, som 'føler' sig selv for meget. I de unges beskrivelser skyldes dette, at 'føleren drenge' ofte optræder i selvoptagede, selvglade og selvcentrerede billeder. Samtidigt repræsenterer de også en form for lavere klassemaskulinitet ved eksempelvis at vise håndtegn og fremstår seriøse og 'hårde' (Jensen, 2010). "De bruger lidt mere tid på gaden, end vi gør", som en 9. klassesdreng forklarede det. På den måde kan der argumenteres for, at 'føleren drenge' repræsenterer en form for maskulinitet, som kan siges at modtage den samme lavere klassemæssige kønnede klassificering, som de piger, der bliver opfattet som værende for seksuelle (Skeggs, 1997). At 'føleren drenge' blev opfattet som en maskulin praksis blandt drenge fra lavere klasser, kan være en af årsagerne til, at mange drenge ikke oplevede samme pres for selv at skulle bidrage



med selvfremsstillinger på sociale medier. At drenge der 'går op' i deres sociale medier risikerer at blive opfattet som praktiserende en form for lavklassemaskulinitet (Connell, 2005) er et væsentligt bidrag af denne afhandling til vores forståelse af, hvorfor sociale medier synes mere præstationsbetonede og krævende blandt pigerne, og hvorfor en stor del af drengene ikke oplever samme forventningspres ift. selv at skulle bidrage med selvfremsstillinger på sociale medier. Det skal i den forbindelse dog også nævnes, at drenge ikke kun oplever positive sider ved sociale medier. Disse er dog i langt mindre grad præstationsbetonede i samme forstand som blandt pigerne. Drengenes negative oplevelser med sociale medier handler i højere grad om, at medier kan starte og optrappe konflikter, rumme et grimt sprogbrug og skabe misforståelser (Krogh, 2022b).

### 6.3.2. DIGITALE TRIBUNALER

Som et yderligere væsentligt fund ift. sammenhængene mellem præstationsimperativet og sociale medier, har jeg også introduceret begrebet 'digitale tribunaler' som en fællesbetegnelse for de steder, hvor de unge bliver præsenteret samt vurderet og bedømt af andre, men som samtidigt er uden for deres egne, personlige profiler (f.eks. deres Instagram-profiler). Dette begreb dækker eksempelvis over lokale 'sladdergrupper', offentlige afstemninger om hvor kendt man er i lokalsamfundet og praksisser såsom 'smash or pass', hvor andre skal vurdere, hvorvidt man er tiltrækkende eller ej og efterfølgende dele sin vurdering med hele ens vennegruppe på den pågældende platform (ofte Snapchat) (Krogh, 2022b). Fælles for disse digitale tribunaler er det, at de unge føler sig vurderede og bedømt på samme vis, som ved deres egne profiler, dog med markant mindre kontrol over, hvordan de bliver fremstillet (Bollmer, 2018). Begrebet digitale tribunaler er væsentligt, idet disse praksisser ikke nødvendigvis bliver betragtet som digital mobning af de unge, men snarere en del af onlinekulturen. Ligeledes kan digitale tribunaler ikke nødvendigvis betegnes igennem opdelingen mellem personlige kurrateringer/selvfremsstillinger og situationelle aktiviteter/interaktioner, som Hogan (2010) beskriver, da der hverken er tale om chats, beskeder mv. eller personlig selvfremsstilling. Af samme årsag oplevede jeg et behov for at introducere et nyt begreb, der kunne indfange disse praksisser blandt unge. Ved at gøre dette, har jeg forsøgt at bidrage til forskningsområdet med en begrebsliggørelse af særlige præstationsbetonede praksisser, som unge ofte oplever som værende negativt styrende for deres trivsel, men som samtidigt er af en anden karakter end idealiserede og positive selvfremsstillinger på egne sociale medieprofiler eller ens evne til at præstere et stort digitalt netværk. At disse bliver præstationsbetonede skyldes igen især det konkurrencemæssige aspekt, som de digitale tribunaler rummer (jf. de tidligere diskussioner). Eksempelvis kæmper man direkte imod andre om at blive vurderet som 'kendt' i lokalsamfundet i visse online grupper. Ligeledes er det også et vist konkurrenceelement i 'smash or pass', da man kan sammenligne sin bedømmelse med alle andre,

som også indgår (Krogh, 2022b). På den måde har mit fokus på præstationsimperativet også bidraget med en begrebsliggørelse af en række særlige praksisser, der på flere måder falder uden for andre karakteriseringer af de negative sider ved sociale medier såsom digital mobning (se f.eks. Sabella et al., 2013) og overvældet af positive selv-fremstillinger, men som stadig er væsentlige for at forstå ift., hvordan unges praksisser omkring sociale medier rummer potentialer for mistrivsel.

### 6.3.3. TID BRUGT PÅ SOCIALE MEDIER

Et vigtigt bidrag af denne afhandling er, at fundene både kvalitativt og kvantitativt viser, hvordan tid brugt på sociale medier er et problematisk mål at anvende, når vi ønsker at forstå, hvordan sociale medier påvirker unge. Den tidligere kvantitative forskning i unges tid brugt på sociale medier finder kontinuerligt divergerende resultater. Ligeledes kan det også være vanskeligt at bestemme kausaliteten mellem tid brugt på sociale medier og trivsel. Af samme årsag valgte jeg et andet mål (intensiteten af elektronisk medie kommunikation) til at undersøge ét aspekt af, hvad tiden brugt på sociale medier kan bruges til, nemlig at være i kontakt med venner og bekendte (Krogh, 2022a). Dette viste sig at have en positiv sammenhæng med de unges trivsel. Samtidigt viste analysen også en lav korrelation mellem de unges selvvaluerede tid brugt på sociale medier og intensiteten af deres elektroniske medie kommunikation, hvilket understøtter min pointe om, at tiden brugt på sociale medier ikke informerer os om, hvordan medierne anvendes. Kvalitativt viser afhandlingen også de adskillige og komplekse måder, hvorpå unge anvender sociale medier til alt fra koordinering af fritidsaktiviteter og kontakt med nære relationer til køb/salg af varer og selvfremsstillinger (Krogh, 2022b).

Som jeg indledte denne afhandling med at forklare, så finder den tidligere forskning i sociale mediers effekt på unges trivsel og mentale sundhed kontinuerligt positive såvel som negative effekter, ligesom flere af de samme forklaringer til grund for både positive og negative effekter. Som et væsentligt bidrag af denne afhandling er det, at fundene sætter spørgsmålstejn ved, hvorvidt tiden brugt på sociale medier er en indikator, som vi bør arbejde videre med for at udbygge vores forståelse af de positive og negative sider ved medierne. Herunder også om forskning bør forsøge at isolere effekter af tiden brugt på sociale medier, som det ofte sker i den især kvantitative forskning. Kvalitativt såvel som kvantitativt indikerer fundene fra denne afhandling, hvordan unges oplevelser med sociale medier formes af kropstilfredshed, den konkrete platform der anvendes, skolemiljøet, sociale hierarkier, kønnede forventninger og praksisser samt spillover effekter mellem deres fysiske og digitale liv (Krogh, 2022b, 2022a). Ligeledes viser fundene, hvordan sociale medier også bør forstås i relation til, hvordan bredere samfundsmæssige tendenser udkrystalliseres i digitale sfærer, hvilket understøtter mit argument om de problematikker, der kan være forbundet med at for-

søge at isolere effekterne af tiden brugt på sociale medier. Netop at bredere samfundsmæssige tendenser udkrystalliseres i digitale sfærer har være et af mine bærerne argumenter for at undersøge en interaktionseffekt mellem kropsopfattelse og intensiteten af de unges kommunikation igennem sociale medier (Krogh, 2022a), ligesom det også har været mit bærende argument for at fokusere på køn og præstationer i min udforskning af de skyggesider, som sociale medier rummer. Hvor Reckwitz (2019) eksempelvis karakteriserer sociale medier som steder, hvor individer forventes at udstille og kuratere deres singulære livsstile, oplevelser, bedrifter mv., så viser fundene i denne afhandling mange indikationer på, at dette også er tilfældet for visse medier, herunder særligt Instagram og Snapchat stories til alle ens venner og bekendte (Krogh, 2022b). Men polerede og idealiserede offentlige selvfremstillinger er også let tilgængelige for os som forskere. Det er så at sige kun ganske få 'klik' væk i et virtuelt etnografisk studie (Larsen, 2018). Modsat er de yderst trivielle og mindre flatterende selvfremstillinger, der sker i mindre grupper på Snapchat markant vanskeligere at få adgang til. Teoretiske perspektiver, på hvordan sociale medier kan forstås i relation til bredere samfundsmæssige udviklinger, har store potentialer til at forstå visse dele af sociale medier. Men de indfanger nødvendigvis ikke alle de forskellige og komplekse måder, hvorpå unge kan tilbringe deres tid i den digitale verden.

På den måde indikerer fundene i denne afhandling, at tiden brugt i den digitale verden er et lige så uklart og unuanceret mål, som tiden brugt i den fysiske verden, når vi vil forstå, hvordan sociale medier påvirker unges trivsel og mentale sundhed. Ligesom tid brugt i den fysiske verden ikke informerer os om, hvorvidt tiden bliver brugt på at tilbringe tid med venner, være på arbejde eller børste tænder, så informerer tiden brugt i den digitale verden os ikke om, hvorvidt tiden anvendes til at være i kontakt med nære relationer, følge med i influencers liv, videredele krænkende materiale, 'scrolle' igennem andres selvfremstillinger på Instagram eller koordinering af fodboldkampen i den kommende weekend.

## 6.4. IMPLIKATIONER FOR PRAKSIS

Jeg vil afrunde denne diskussion med at diskutere udvalgte implikationer af denne afhandling, som jeg vurderer, er særligt relevante for praksis. Da projektet har været organiseret som et erhvervsph.d.-projekt i regi Skoleforvaltningen i Aalborg Kommune, vil jeg her tage udgangspunkt i, hvordan afhandlingens resultater er relevante i et forebyggelsesøjemed for personer i og omkring skoler (lærere, trivselspersoner, SSP-medarbejdere, konsulenter der arbejder med kommunale indsatser mf.). Til denne opgave vil jeg tage udgangspunkt i hver af afhandlingens tre fokusområder enkeltvis, selvom de følgende implikationer givetvis vil overlappe hinanden en smule i mere eller mindre grad.

I relation til præstationsimperativet har jeg under udarbejdelsen af denne afhandling skrevet bogen *Præstationskultur* (2021) med Anders Petersen, hvori vi argumenterer for, at skoler og andre uddannelsesinstitutioner bør arbejde med, hvad vi kalder 'præstationsfrigørelse'. Vi argumenterer ikke imod, at børn og unge præsterer, bliver dygtigere og udvikler sig. Det handler ikke om eksempelvis at fjerne præstationer i skolen. Hvad vi advarer imod, er en tendens til, at præstationer kommer til at følge særlige logikker og derfor bliver sat på faste og låste formler – i fritiden, på sociale medier, i det sociale liv og ikke mindst i uddannelsesmæssige kontekster. Vi argumenterer for, at der kan være noget frigørende i præstationer, hvis disse faste og låste formler nedbrydes, og rammerne samtidigt udvides for, hvordan præstationer for børn og unge 'kan se ud'. På den måde understøttes nysgerrighed og resonans samtidigt med, at den overvejende instrumentelle tilgang til undervisning, som flere elever oplever, mindskes. Præstationsfrigørelse er også et socialt orienteret begreb, idet formålet ikke er at flytte den enkelte skoleelev, så eleven bedre kan begå sig i en præstationskultur. Det handler nærmere om at nedbryde de fastlåste og stringente formler, som mange unge oplever skal skulle præstere under.

Et større metastudie fandt, at indsatser, der har til hensigt at fremme trivsel blandt børn og unge, er mest effektive, når de tilpasses de enkelte skoler og lokalområders særegenheder (Niclasen et al., 2016). I bogen argumenterer vi også for – som det ligeledes er gjort klart i afhandlingens fund – at skoler er væsentligt forskellige, og man derfor bør være særligt opmærksom på, at der arbejdes med præstationsfrigørelse på den enkelte skole på en sådan måde, at indsatsen tilpasses den enkelte skole og de enkelte skoleklasser. Som jeg løbende har argumenteret for i denne afhandling, så begrundes dette i en varsomhed overfor at tilgå unge som én samlet, homogen gruppe, hvor der samtidigt ikke udvises sensitivitet overfor de lokale kulturer i de forskellige kontekster/steder, som unge befinder sig i samt sociale differentieringer i ungdomslivet.

Ligeledes viser fundene i afhandlingen også, hvordan et trygt og inkluderende klassefællesskab er et vigtigt værn mod mistrivsel. Det er også særdeles veldokumenteret, at det sociale har stort betydning for vores daglige trivsel og mentale sundhed (Thoits, 2011). De elever, som oplevede et trygt og rummeligt klassefællesskab, hvor de ikke skulle navigere efter fastlåste og stringente normer, oplevede også oftere flere positive sider ved deres hverdage. Det samme gjaldt eksempelvis også i trygge venskaber og i de intime og mindre 'flatterende' dele af sociale medier. Der er flere måder, hvorpå et trygt og rummeligt klassefællesskab kan understøttes i praksis. Særligt i relation til køn kan der med fordel arbejdes med, hvad blandt andre Tekla Canger (2018) har betegnet som 'kønsbevidst pædagogik'. Modsat tanker om kønsneutralitet, handler kønsbevidsthed mere om, at lærere og andre relevante fagpersoner bliver gjort opmærksomme på, hvordan kønnede forventninger, normer, stereotyper mv. former hverdagslivet for unge, samt hvorledes disse også påvirker deres egen praksis og omgang med eleverne. Mine fund viser på forskellige måder, hvordan køn strukturerer de unges oplevelser i skolen, på sociale medier mv. Af samme årsag er det væsentligt, at der i praksis opnås bevidsthed om køns betydning for de unge. Netop i kraft af mere

kønsbevidsthed i og omkring skolen synliggøres og legaliseres mangfoldighed og varierende kønnede praksisser og identiteter, hvilket kan være medvirkende til at afhjælpe de til tider fastlåste og regulerede kønnede retningslinjer, som unge kan opleve at skulle navigere efter. I forlængelse heraf vil jeg i tråd med anbefalinger fra blandt andre Sex & Samfund (2020) ligeledes argumentere for fordelene i, at der implementeres en bredere og mere holistisk tilgang til seksualundervisning (undervisningen i faget Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab), som understøtter et positivt syn på krop, køn og mangfoldighed blandt de unge – særligt idet en sådan tilgang er væsentlig for at skabe og opretholde et trygt og inkluderende klassefællesskab. Som mine fund viser, vil et trygt og rummeligt fællesskab også ofte have positive afledte effekter, der spredt sig langt udover skolekonteksten.

Samtidigt kan der også med fordel skabes rum i løbet af skoletiden, hvor børn og unge kan italesætte de forventninger og normer, som de møder online – herunder også ift. køn. Selvom børn og unge er drevne i at anvende medierne i deres hverdage, så er der stadig flere dele ved medierne (såsom digitalt adfærdsdesign og betydningen af medieret interaktion), som de kan have vanskeligheder ved at forstå. Som det blandt andet anbefales af Dansk Center for Undervisningsmiljø (2021) og Børns Vilkår (2019), så bør der skabes rum, hvor elever kan tale om disse problemstillinger på en ikke-skandaliserende og anerkendende måde. Ingen lærere eller andre praktikere kan forventes at vide alt om sociale medier og de unges liv mere generelt. Ligeledes viser undersøgelser også, at unge kan opleve barrierer ift. at tale med lærere og andre voksne om problemstillinger på sociale medier – herunder blandt andet fordi de unge oplever at voksne skandaliserer og problematiserer deres oplevelser på medierne eller ikke oplever, at de voksne i deres liv har interesse for deres digitale liv (Børns Vilkår, 2019; Dansk Center for Undervisningsmiljø, 2021). Der er derfor også et behov for, at der arbejdes mere aktivt for at skabe rum, hvor børn og unge kan italesætte oplevelser på sociale medier under trygge og sikre rammer.

## KAPITEL 7. KONKLUSION

Denne afhandling har haft til formål at bidrage med viden til at forstå de nye mønstre i udsathed, der er vokset frem blandt danske udskolings elever. Der er et klart behov for mere viden om, hvorfor markant flere unge end tidligere oplever mistrivsel og psykisk lidelse, da vi hverken kan forklare denne negative udvikling med stigninger i særlige livsbegivenheder såsom nære dødsfald og traumatiserende oplevelser eller ved forhold, der karakteriserer traditionelt udsatte grupper af unge såsom fattigdom, misbrug og kriminalitet. Jeg har tilgået denne opgave ved at besvare problemformuleringen: hvordan sammenvirker og betinger præstationer, køn og sociale medier hverdagslivet blandt ikke-traditionelt udsatte udskolings elever, og hvordan påvirker dette udskolings elevers oplevelser af trivsel og mental sundhed?

I afhandlingen konkluderes det, at mange udskolings elever oplever et pres for at skulle navigere efter og præstere under dominerende forestillinger om succes, attraktivitet og perfektion i flere facetter af deres liv. Høje og til tider urealistiske præstationskrav i skolen opstår som følge af uddannelses rolle ift. indfrielse af idealiserede forestillinger om de unges fremtidige liv. Under dette pres bliver fritidslivet også særdeles instrumentelt og mindre forbundet med morskab og socialisering. Ikke mindst skaber en dominerende kultur om idealiserede og positive selvforestillinger (særligt på Instagram), mediernes visuelle natur, offentlige bedømmelse samt krav om et stort socialt netværk en umådelig høj barre for, hvad der kræves af unge for at være en del af fællesskabet på sociale medier. Under dette pres risikerer unge at opleve følelser af stress, tristhed og ængstelse. Presset accelereres og udvides yderligere af konkurrencemæssige forhold i ungdomslivet, hvortil især konkurrencen for opmærksomhed og anerkendelse bliver intensiveret af de enorme mængder af nyt indhold, som kontinuerligt skabes og deles på sociale medier.

Afhandlingen bidrager ligeledes med væsentlige fund til forskningen i præstationers betydning blandt unge ved at konkludere, at præstationskrav samt forestillinger om succes, attraktivitet og perfektion er særligt udtalte blandt middel- og øvre middelklasse unge. Disse unge oplever i højere grad, at de konstant færdes i konkurrenceprægede miljøer, og samtidigt har præstationskrav en tendens til at sprede sig over flere dele af deres liv på samme tid. Lige så vigtigt konkluderes det også, at unge fra mindre ressourcestærke områder i mindre grad oplever, at flere dele af deres tilværelser bliver præstationsbetonede. Disse unge lider ikke i samme grad under præstationsimperativet. Dog er disse unges trivsel oftere truet af oplevelser, der mere karakteriserer marginaliserede unge såsom følelser af uretfærdighed, afmagt og et 'system', der er imod dem – særligt blandt drengene. Samtidigt konkluderes det også, at præstationsimperativets indvirkning på ungdomslivet struktureres af de kønnede praksisser og mulige positioneringer, som de unge oplever at have til rådighed i de kontekster, hvori de færdes. I afhandlingen konkluderes det derfor, at vi skal udvise varsom-

hed med brede, generationelle betragtninger om det 21. århundredes ungdomspatologier, da trusselsbilledet mod unges trivsel og mentale sundhed er en kompleks og forskelligartet størrelse. Præstationsimperativet er et uundværligt perspektiv, når det handler om at forstå de potentialer for mistrivsel, som samtidige unge står overfor – specielt unge piger. Men det er bestemt ikke al mistrivsel ikke-traditionelt udsatte unge, der forsages af høje og urealistiske præstationskrav i alle facetter af ungdomslivet.

I afhandlingen konkluderes det også, at forventninger til præstationer, selvforvaltning og selvoptimering bliver forstærket af de dominerende feminine forestillinger om succes og ufejlbarlighed inden for skolekonteksten, i fritidslivet, i sociale sammenhænge og på sociale medier, der særligt hersker blandt middel- og øvre middelklasse unge. Dette skaber et pres, hvori den ikke-præsterende pige bliver en nærmest umulig positionering at indtage, hvorfor præstationsimperativets skyggesider er en særligt overhængende trussel mod disse pigers trivsel og mentale sundhed. Hvor fundene viser, at både piger og drenge (særligt i ressourcestærke områder) kan lide under præstationskrav i hverdagen, så opleves disse oftere og mere omsiggribende blandt pigerne. Afhandlingens konklusioner bidrager således med en række væsentlige nuancer ift. de forskningsmæssige debatter om en ny gruppe af udsatte unge – herunder særligt unge piger – der lider under præstationskrav om succes, attraktivitet og perfektion.

Det konkluderes også, at sociale medier rummer mange positive facetter, der kan understøtte unges sociale liv på forskellig vis. Dog har de positive sider ved medierne en tendens til at tilgodese visse grupper af udskolingselever fremfor andre. Dette gælder særligt de udskolingselever, som er tilfredse med deres kroppe. Ligeledes intensiverer sociale mediers visuelle natur også på flere måder kroppens betydning, når unge interagerer på sociale medier. Hertil oplever især pigerne, at krop og udseende kommer i fokus, når det handler om selvfrestillinger og interaktion på sociale medier, hvilket forstærker risikoen for, at pigerne oplever mindreværd, ængstelighed og utilstrækkelighed. Drengene oplever i højere grad forventninger om at skulle præsentere sig selv som aktive, atletiske og social kompetente. Dog oplever drengene generelt et langt mindre pres for selv at skulle bidrage med selvfrestillinger på sociale medier og sjældent sociale konsekvenser ved at undlade at deltage i denne del af sociale medier. I denne afhandling konkluderes det derfor, at sociale medier rummer markant flere præstationsbetonede arenaer for unge piger, ligesom pigerne oftere oplever at sociale medier som værende mere snævre rum at skulle navigere i samt flere sociale sanktioner ved at 'træde' ved siden af. Ved at fokusere på præstationer og køn i relation til unges oplevelser på sociale medier, bidrager denne afhandling med konklusioner, der viderebygger vores forståelse af de mekanismer ved sociale medier, der kan forårsage mistrivsel blandt unge.

Afhandlingen rummer også en række begrænsninger, der er relevante at adressere i relation til den fremtidige forskning i udskolingselevs trivsel og mentale sundhed. For det første adresseres kategorier såsom etnicitet og seksualitet ikke ift. køn og køns

betydning for unges trivsel. Set fra et intersektionelt perspektiv rummer afhandlingen derfor visse begrænsninger ift. nuancer af køns betydning (Christensen & Jensen, 2012; McCall, 2005), ligesom afhandlingen heller ikke adresserer, hvordan eksempelvis etnicitet får betydning ift. præstationsimperativet eller unges oplevelser med sociale medier. Ligeledes er afhandlingen også begrænset i den forstand, at det kvalitative datamateriale er indsamlet i én kommune, hvortil samtlige af de inkluderede skoler var lokaliseret enten i Aalborg eller inden for relativ kort afstand af Aalborg (< 30 km.). Selvom der ikke findes indikationer på, at unge i Aalborg Kommune er diametralt forskellige fra unge i resten af landet rent trivselsmæssigt, så er afhandlingens kvalitative dele stadig geografisk begrænsede, idet unge fra de mest rurale dele af Danmark ikke er inkluderet. Dette kan være problematisk, da dele af teoriudviklingen inden for ungdomsforskningen er blevet kritiseret for at negligere mere rurale områder (Farrugia, 2014; Farrugia & Wood, 2017). I den fremtidige forskning i nye mønstre i udsathed blandt unge – herunder også i relation til præstationsimperativet, køn og sociale medier – er der behov for mere viden om, hvordan disse mønstre relaterer sig til andre relevante faktorer såsom etnicitet, seksualitet og rurale/urbane områder.

Hernæst kan der også argumenteres for, at mine præstationsorienterede perspektiver på unges trivsel kan have forårsaget, at jeg ikke har gået tilstrækkeligt i dybden med de trivselsproblematikker, som særligt præger unge i mindre ressourcestærke områder. Dette skyldes, at jeg ved afhandlingens begyndelse har afskåret mit fokus fra gruppen af marginaliserede unge på 'kanten' af samfundet (altså traditionelt udsatte unge). Som mine fund viser, synes særlige trivselsproblematikker blandt visse grupper af unge at være nærmere beslægtede med marginaliseringsproblematikker end beskrivelserne af 'præstationsgenerationen'. En begrænsning ved denne afhandling er således, at disse problematikker ikke udfoldes og analyseres i samme grad som de problemstillinger, der knytter sig an til præstationsimperativet. Herunder heller ikke, hvordan disse problematikker relaterer sig til køn og køn i samspil med andre sociale kategorier. Der kan derfor også argumenteres for, hvordan mine perspektiver på præstationsimperativet rummer en form for 'middelklasse bias', når det handler om at forstå trivselsmæssige udfordringer. Det anbefales derfor, at den fremtidige forskning i unges trivsel belyser og nuancerer de trivselsmæssige udfordringer i ungdomslivet, som ikke relaterer sig til oplevelser af pres for at udmærke sig som den bedste, dygtige, mest vellidte og mest sociale, men som stadig rammer unge i gruppen af ikke-traditionelt udsatte unge. Det er vigtigt, der i den sammenhæng udviser en sensitivitet overfor, hvordan unges tilværelser påvirkes af ulige mulighedsstrukturer ift. køn og køn i samspil med andre sociale kategorier, samt de farer der kan være forbundet ved at anskue unge som én samlet, homogen gruppe igennem individualiseringsperspektiver. Truslerne mod unges trivsel kan således tage sig væsentligt forskelligt ud alt efter, om man er en ung dreng i et ressourcесvagt landdistriktsområde eller en ung pige i et velstående byområde.

Slutteligt viser mine fund også – kvalitativt såvel som kvantitativt – hvordan tiden brugt på sociale medier er et utilstrækkeligt mål for at indfange den kompleksitet, som



medierne rummer. Af samme årsag bør den fremtidige forskning udvise varsomhed med at karakterisere medierne som én samlet størrelse, ligesom der bør udvises varsomhed med ensidige karakteriseringer af medierne og deres effekt på unges trivsel. Teoretiske perspektiver på sociale medier er væsentlige for at forstå de positive og negative sider, som medierne rummer, men det er væsentligt, at den fremtidige forskning holder sig for øje, at disse ofte indfanger ét aspekt ved medierne, og hvad medierne *kan* bruges til blandt unge. For at vi kan videreudvikle vores forståelse af de positive og negative sider, som sociale medier rummer, er det helt essentielt, at den fremtidige forskning omfavner kompleksiteten i medierne i sine analyser fremfor at forfalde til entydige og unuancerede karakteriseringer af mediernes effekt på unges trivsel og mentale sundhed. Hvis kompleksiteten ved medierne ikke omfavnes, vil der være en fare for, at det brogede billede af mediernes effekt på unge reproduceres, uden at vi bliver klogere på, hvordan og på hvilke måder medierne både rummer positive og negative sider ift. unges trivsel. I forlængelse heraf skal det også nævnes, hvordan der findes en række problemstillinger i relation til sociale medier, som jeg ikke har berørt eller kun overfladisk berørt i afhandlingen såsom digitale krænkelse, digital mobning, radikaliserende/ekstremistiske grupper mf. Problemstillinger med digitale sexkrænkelser (særligt videregivelse af billeder) blev diskuteret i begrænset omfang under interviewene med de unge, men dette spor blev ikke forfulgt og udfoldet. Der er således en række problemstillinger ved sociale medier – også mindre gængse og mere yderliggående – som jeg i denne afhandling har afgrænset mig fra, men som er væsentlige for at forstå hele billedet af de trusler mod unges trivsel, som medierne rummer.

Opsummerende for hele afhandlingen kan det siges, at afhandlingen bidrager med væsentlige forklaringer af, hvorfor og hvordan mistrivsel opstår blandt unge, som ikke slås med de problemstillinger, der karakteriserer traditionelt udsatte grupper af unge såsom fattigdom, misbrug og kriminalitet. På samme tid viser afhandlingen også, hvordan truslerne mod unges trivsel er en kompleks og forskelligartet størrelse, som både formes af bredere samfundsmæssige tendenser om præstationer og personlig succes, men samtidig af kønnede forventninger og praksisser, der opstår og differentierer sig i alle de kontekster og steder, hvori ungdomslivet udspiller sig – herunder også i den komplekse digitale verden.

# REFERENCER

- Aalborg Kommune. (2020). *Bilag: Kvalitetsrapport 2020*.
- Abbott, A. (2004). *Methods of Discovery. Heuristics for the Social Sciences*. Norton & co.
- Ahmed, S. (2010). *The Promise of Happiness*. Duke University Press.
- Ahmed, S. (2017). *Living a Feminist Life*. Duke University Press.
- Alminde, S. (2020). At passe på børnene imellem alle de voksne. In K. E. Petersen & L. Ladefoged (Eds.), *Forskning med børn og unge. Etik og etiske dilemmaer*. Hans Reitzels Forlag.
- Alpaydin, E. (2014). *Introduction to Machine Learning*. The MIT Press.
- Alvesson, M., & Sandberg, J. (2014). Problematization meets mystery creation: Generating new ideas and findings through assumption-challenging research. *Critical Management Research: Reflections from the Field*, 23–40. <https://doi.org/10.4135/9781446288610.n2>
- Anastassiou, A. (2017). Sexting and young people: A review of the qualitative literature. *Qualitative Report*, 22(8), 2231–2239.
- Angrist, J. D., & Pischke, J.-S. (2009). *Mostly Harmless Econometrics* (1st ed.). Princeton University Press.
- Antoft, R., Jacobsen, M. H., & Kupferberg, F. (2007). Kreativitet i kvalitativ sociologi. In R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen, & S. Kristiansen (Eds.), *Håndværk og Horisonter - Tradition og nytænkning i kvalitative metode*. Syddansk Universitetsforlag.
- Antoft, R., & Salomonsen, H. H. (2007). Det kvalitative casestudium - introduktion til en forskningsstrategi. In R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen, & S. Kristiansen (Eds.), *Håndværk og Horisonter - Tradition og nytænkning i kvalitative metode*. Syddansk Universitetsforlag.
- Appel, H., Gerlach, A. L., & Crusius, J. (2016). The interplay between Facebook use, social comparison, envy, and depression. *Current Opinion in Psychology*, 9, 44–49. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2015.10.006>

- Arffmann, M., Petersen, M. L., Bak, P. L., Svendsen, K. K., & Obel, C. (2016). *Ungprofi lundersøgelsen 2015*.
- Bakken, A. (2021). *Ungdata 2021. Nasjonale resultater*.
- Banjanin, N., Banjanin, N., Dimitrijevic, I., & Pantic, I. (2015). Relationship between internet use and depression: Focus on physiological mood oscillations, social networking and online addictive behavior. *Computers in Human Behavior*, 43, 308–312. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.11.013>
- Banks, J., & Smyth, E. (2015). ‘Your whole life depends on it’: academic stress and high-stakes testing in Ireland. *Journal of Youth Studies*, 18(5), 598–616. <https://doi.org/10.1080/13676261.2014.992317>
- Batchelor, S., Fraser, A., Whittaker, L., Li, L., Batchelor, S., Fraser, A., Whittaker, L., Li, L., & Batchelor, S. (2020). Precarious leisure : ( re ) imagining youth , transitions and temporality. *Journal of Youth Studies*, 0(0), 1–16. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1710483>
- Bech, P., Rasmussen, N. A., Olsen, L. R., Noerholm, V., & Abildgaard, W. (2001). The sensitivity and specificity of the Major Depression Inventory, using the Present State Examination as the index of diagnostic validity. *Journal of Affective Disorders*, 66(2–3), 159–164. [https://doi.org/10.1016/S0165-0327\(00\)00309-8](https://doi.org/10.1016/S0165-0327(00)00309-8)
- Beck, U. (2002). *Risikosamfundet - på vej mod en ny modernitet*. Hans Reitzels Forlag.
- Becker, H. S. (1998). *Tricks of the trade : how to think about your research while you're doing it*. University of Chicago Press.
- Beer, D. (2017). The social power of algorithms. *Information Communication and Society*, 20(1), 1–13. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2016.1216147>
- Belzile, J. A., & Öberg, G. (2012). Where to begin? Grappling with how to use participant interaction in focus group design. *Qualitative Research*, 12(4), 459–472. <https://doi.org/10.1177/1468794111433089>
- Best, P., Manktelow, R., & Taylor, B. (2014). Online communication, social media and adolescent wellbeing: A systematic narrative review. *Children and Youth Services Review*, 41, 27–36. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.03.001>
- Blatter, J., & Haverland, M. (2012). *Designing Case Studies*. Palgrave Macmillan.

- Bloksgaard, L., & Andersen, P. T. (2012). *Fokusgruppeinterviewet - Når gruppedynamikker er redskabet* (M. H. Jacobsen & S. Q. Jensen, Eds.). Hans Reitzels Forlag.
- Blumer, H. (1954). What is Wrong with Social Theory? *American Sociological Review*, 19(1), 3–10.
- Bollmer, G. D. (2018). *Theorizing Digital Cultures*. SAGE Publications Ltd.
- Boltanski, L., & Chiapello, È. (2005). *The New Spirit of Capitalism*. Verso.
- Bornäs, H., & Sandell, K. (2016). Taking It Out on the Body? A Phenomenological Study of Young Adults' Gendered Experiences of Depression and Antidepressant Use. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 24(4), 251–266. <https://doi.org/10.1080/08038740.2017.1292313>
- Børne- og Undervisningsministeriet. (2020). *Karakterer i grundskolen*.
- Børne- og Undervisningsministeriet. (2022). *Elevtal for de gymnasiale uddannelser*. <https://uddannelsesstatistik.dk/Pages/Reports/1892.aspx>
- Børns Vilkår. (2019). *Digital dannelse i børnehøjde del 3: Skolebørns liv med digitale medier hjemme og i skolen*.
- Bottorff, J. L., Oliffe, J. L., Robinson, C. A., & Carey, J. (2011). Gender relations and health research: A review of current practices. *International Journal for Equity in Health*, 10, 1–8. <https://doi.org/10.1186/1475-9276-10-60>
- Bourdieu, P., & Wacquant, L. J. D. (1996). *Refleksiv sociologi - mål og midler* (1st ed.). Hans Reitzels Forlag.
- Bradford, S., & Hey, V. (2007). Successful subjectivities? the successification of class, ethnic and gender positions. *Journal of Education Policy*, 22(6), 595–614. <https://doi.org/10.1080/02680930701625205>
- Brinkmann, S. (2012). *Qualitative Inquiry in Everyday Life - Working with Everyday Life Materials*. SAGE Publications Ltd.
- Bruselius-Jensen, M., & Danielsen, D. (2018). At se og høre ungdomslivet - Selvfremstilling, rytmer og brud i ungeproducerede biografiske dokumentarer. In M. Pless & N. U. Sørensen (Eds.), *Ungeperspektiver - Tænkning og tilgange i ungdomsforskningen*. Aalborg Universitetsforlag.

- Bucher, T. (2017). The algorithmic imaginary: exploring the ordinary affects of Facebook algorithms. *Information Communication and Society*, 20(1), 30–44. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2016.1154086>
- Budgeon, S. (2013). The Contradictions of Successful Femininity: Third-Wave Feminism, Postfeminism and “New” Femininities. In R. Gill & C. Scharff (Eds.), *New Femininities - Postfeminism, Neoliberalism and Subjectivity*. Palgrave Macmillan.
- Buglass, S. L., Binder, J. F., Betts, L. R., & Underwood, J. D. M. (2016). When “friends” collide: Social heterogeneity and user vulnerability on social network sites. *Computers in Human Behavior*, 54, 62–72. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.07.039>
- Burkett, M. (2015). Sex(t) Talk: A Qualitative Analysis of Young Adults’ Negotiations of the Pleasures and Perils of Sexting. *Sexuality & Culture*, 19, 835–863. <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s12119-015-9295-0>
- Burnette, C. B., Kwitowski, M. A., & Mazzeo, S. E. (2017). “I don’t need people to tell me I’m pretty on social media:” A qualitative study of social media and body image in early adolescent girls. *Body Image*, 23(2017), 114–125. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2017.09.001>
- Cabanas, E., & Illouz, E. (2019). *Manufacturing Happy Citizens. How the Science and Industry of Happiness Control our Lives*. Polity Press.
- Calancie, O., Ewing, L., Narducci, L. D., Horgan, S., & Khalid-Khan, S. (2017). Exploring how social networking sites impact youth with anxiety: A qualitative study of facebook stressors among adolescents with an anxiety disorder diagnosis. *Cyberpsychology*, 11(4). <https://doi.org/10.5817/CP2017-4-2>
- Canger, T. (2018). *Kønsbevidst pædagogik*. Aarhus Universitetsforlag.
- Caplan, S. E. (2003). Preference for Online Social Interaction: A Theory of Problematic Internet Use and Psychosocial Well-Being. *Communication Research*, 30(6), 625–648. <https://doi.org/10.1177/0093650203257842>
- Castellacci, F., & Tveito, V. (2018). Internet use and well-being: A survey and a theoretical framework. *Research Policy*, 47(1), 308–325. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2017.11.007>

- Christensen, A.-D., & Jensen, S. Q. (2012). Doing Intersectional Analysis: Methodological Implications for Qualitative Research. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 20(2), 109–125. <https://doi.org/10.1080/08038740.2012.673505>
- Christensen, L. L., Larsen, M. C., & Wind, S. T. (2018). *Ethical challenges in digital research - a guide to discuss thical issues in digital research*.
- Cieslik, M. (2003). Introduction: Contemporary Youth Research: Issues, Controversies and Dilemmas. In B. Andy, M. Cieslik, & S. Miles (Eds.), *Researching Youth*. Palgrave Macmillan.
- Coffey, J., & Farrugia, D. (2014). Unpacking the black box: The problem of agency in the sociology of youth. *Journal of Youth Studies*, 17(4), 461–474. <https://doi.org/10.1080/13676261.2013.830707>
- Collishaw, S. (2015). Annual research review: Secular trends in child and adolescent mental health. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 56(3), 370–393. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12372>
- Connell, R. (1987). *Gender and Power. Society, the Person and Sexual Politics*. Stanford University Press.
- Connell, R. (2005). *Masculinities*. Polity Press.
- Cosma, A., Stevens, G., Martin, G., Duinhof, E. L., Walsh, S. D., Garcia-Moya, I., Költő, A., Gobina, I., Canale, N., Catunda, C., Inchley, J., & de Looze, M. (2020). Cross-National Time Trends in Adolescent Mental Well-Being From 2002 to 2018 and the Explanatory Role of Schoolwork Pressure. *Journal of Adolescent Health*, 66(6), S50–S58. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.02.010>
- Cossens, S., & Jackson, S. (2020). White, classed and gendered: pre-teen girls negotiate successful young womanhood. *Gender and Education*, 32(2), 211–226. <https://doi.org/10.1080/09540253.2018.1482411>
- Costello, E. J., & Maughan, B. (2015). Annual research review: Optimal outcomes of child and adolescent mental illness. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 56(3), 324–341. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12371>
- Côté, J. E. (2009). Youth-identity studies. History, controversies and future direction. In A. Furlong (Ed.), *Handbook of Youth and Young Adulthood: New Perspectives and Agendas*. Routledge.

- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry & Research Design - Choosing Among Five Approaches*. SAGE Publications Ltd.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2018). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage Publications, Inc.
- Curran, T., & Hill, A. P. (2019). Perfectionism is increasing over time: A meta-analysis of birth cohort differences from 1989 to 2016. *Psychological Bulletin*, 145(4), 410–429. <https://doi.org/10.1037/bul0000138>
- Dabrowski, V. (2021). ‘Neoliberal feminism’: Legitimising the gendered moral project of austerity. *Sociological Review*, 69(1), 90–106. <https://doi.org/10.1177/0038026120938289>
- Dahl, K. M., Henze-Pedersen, S., Østergaard, S. V., & Østergaard, J. (2018). *Unges opfattelse af køn, krop og seksualitet*.
- Danielsson, U., & Johansson, E. E. (2005). Beyond weeping and crying: A gender analysis of expressions of depression. *Scandinavian Journal of Primary Health Care*, 23(3), 171–177. <https://doi.org/10.1080/02813430510031315>
- Danmarks Statistik. (2018). *Statistikdokumentation for Arealregnskab 2018*.
- Dansk Center for Undervisningsmiljø. (2021). *Skolen, børnene og SoMe*.
- Datatilsynet. (2019). *Vejledning. Samtykke. September 2019*. Datatilsynet.
- Davis, K. (2012). Friendship 2.0: Adolescents’ experiences of belonging and self-disclosure online. *Journal of Adolescence*, 35(6), 1527–1536. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.02.013>
- De Goede, I. H. A., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2009). Developmental changes and gender differences in adolescents’ perceptions of friendships. *Journal of Adolescence*, 32(5), 1105–1123. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2009.03.002>
- de Vaus, D. (2001). *Research Design in Social Research* (1st ed.). SAGE Publications Ltd.
- Demant, J., & Järvinen, M. (2006). Constructing maturity through alcohol experience - Focus group interviews with teenagers. *Addiction Research and Theory*, 14(6), 589–602. <https://doi.org/10.1080/16066350600691683>

- Demant, J., Jørgensen, K. E., & Harder, S. K. (2018). *Unges kriminelle adfærd på nettet*.
- Dhir, A., Yossatorn, Y., Kaur, P., & Chen, S. (2018). Online social media fatigue and psychological wellbeing—A study of compulsive use, fear of missing out, fatigue, anxiety and depression. *International Journal of Information Management*, 40(December 2017), 141–152. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfo-mgt.2018.01.012>
- Dieckmann, M. H., Albek, E., Nielsen, J. R., & Straarup, R. (2018). “Jeg ville ønske, at jeg var mere glad” (Issue 2).
- Dieckmann, M. H., Nielsen, J. R., & Straarup, R. (2019). *Det gode fritidsliv er venner, tid og frihed* (Issue 1).
- Dilling, J., & Petersen, A. (2021). Embodying the culture of achievement: Culture between illness and perfection is a ‘thin line’ – obtaining the ideal female body as an act of achievement. *Culture and Psychology*. <https://doi.org/10.1177/1354067X211004085>
- Dogruel, L., Facciorusso, D., & Stark, B. (2020). ‘I’m still the master of the machine.’ Internet users’ awareness of algorithmic decision-making and their perception of its effect on their autonomy. *Information Communication and Society*, 0(0), 1–22. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2020.1863999>
- Drejer, C. M. (2014). *Kampen om eleven: Hvordan skoler skaber elever*. Forlaget UP - Unge Pædagoer.
- Due, P., Diderichsen, F., Meilstrup, C., Nordentoft, M., & Obel, C. (2014). *Børn og unges mentale helbred. Forekomst af psykiske symptomer og lidelser og mulige ofrebbyggelsesindsatser*. <https://doi.org/2014:1-184>
- Duschinsky, R. (2013). What does sexualisation mean? *Feminist Theory*, 14(3), 255–264. <https://doi.org/10.1177/1464700113499842>
- Eckersley, R. (2011). A new narrative of young people’s health and well-being. *Journal of Youth Studies*, 14(5), 627–638. <https://doi.org/10.1080/13676261.2011.565043>
- Einberg, E. L., Lidell, E., & Clausson, E. K. (2015). Awareness of demands and unfairness and the importance of connectedness and security: Teenage girls’ lived experiences of their everyday lives. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being*, 10, 1–12. <https://doi.org/10.3402/qhw.v10.27653>



- Ejrnæs, M. (2019). Ingen er dømt til den sociale arv. In A. Görlich, M. Pless, N. Katznelson, & L. Graversen (Eds.), *Ny udsathed i ungdomslivet - 11 forskere om den stigende mistrivsel blandt unge*. Hans Reitzels Forlag.
- Elhai, J. D., Levine, J. C., Alghraibeh, A. M., Alafnan, A. A., Aldraiweesh, A. A., & Hall, B. J. (2018). Fear of missing out: Testing relationships with negative affectivity, online social engagement, and problematic smartphone use. *Computers in Human Behavior*, 89(March), 289–298. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.08.020>
- Emerson, R. M., Fretz, R. I., & Shaw, L. L. (1995). *Writing Ethnografic Fieldnotes*. The University of Chicago Press.
- Eriksen, I. M. (2019). Tough femininities: ethnic minority girls' aggressive school opposition. *British Journal of Sociology of Education*, 40(8), 1090–1104. <https://doi.org/10.1080/01425692.2019.1646113>
- Eriksen, I. M. (2021). Duty, discipline and mental health problems: young people's pursuit of educational achievement and body ideals. *Journal of Youth Studies*, 0(0), 1–15. <https://doi.org/10.1080/13676261.2021.1925637>
- Faber, S. T., & Rolandsen, L. A. (2016). Er der behov for (nye) pædagogiske indsatser? In G. R. Hansen & S. B. Nielsen (Eds.), *Køn, seksualitet og mangfoldighed*.
- Fardouly, J., Diedrichs, P. C., Vartanian, L. R., & Halliwell, E. (2015). Social comparisons on social media: THE impact of Facebook on young women's body image concerns and mood. *Body Image*, 13, 38–45. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2014.12.002>
- Fardouly, J., Pinkus, R. T., & Vartanian, L. R. (2017). The impact of appearance comparisons made through social media, traditional media, and in person in women's everyday lives. *Body Image*, 20, 31–39. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2016.11.002>
- Fardouly, J., & Vartanian, L. R. (2016). Social Media and Body Image Concerns: Current Research and Future Directions. *Current Opinion in Psychology*, 9, 1–5. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2015.09.005>
- Farrugia, D. (2014). Towards a spatialised youth sociology: The rural and the urban in times of change. *Journal of Youth Studies*, 17(3), 293–307. <https://doi.org/10.1080/13676261.2013.830700>

- Farrugia, D., & Wood, B. E. (2017). Youth and Spatiality: Towards Interdisciplinarity in Youth Studies. *Young*, 25(3), 209–218. <https://doi.org/10.1177/1103308817712036>
- Field, A. (2017). *Discovering Statistics Using Ibm Spss Statistics*. SAGE Publications Ltd.
- Flachs, E. M., Eriksen, L., Koch, M. B., Ryd, J. T., Dibba, E., Skov-Ettrup, L., & Juel, K. (2015). *Sygdomsbyrden i Danmark*.
- Fletcher, A. J. (2017). Applying critical realism in qualitative research: methodology meets method. *International Journal of Social Research Methodology*, 20(2), 181–194. <https://doi.org/10.1080/13645579.2016.1144401>
- Flick, U. (2006). *An Introduction to Qualitative Research*. SAGE Publications Ltd.
- Flyvbjerg, B. (2004). Five Misunderstandings about Case-study Research. *Sociologisk Tidsskrift*, 12, 117–142.
- Folkeskoleloven. (2019). *Bekendtgørelse af lov om folkeskolen (LBK nr 823 af 15/08/2019)*.
- Folkhälsomyndigheten. (2018). *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18. Grundrapport*.
- Frost, R. L., & Rickwood, D. J. (2017). A systematic review of the mental health outcomes associated with Facebook use. *Computers in Human Behavior*, 76, 576–600. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.08.001>
- Furlong, A. (2013). *Youth Studies. An introduktion*. Routledge.
- Geertz, C. (2008). Thick Description: Toward an Interpretive Theory of Culture. In T. Oakes & P. L. Price (Eds.), *The Cultural Geography Reader*. Routledge.
- Giddens, A. (1996). *Modernitet og selvidentitet - Selvet og samfundet under sen-moderniteten*. Hans Reitzels Forlag.
- Gilje, N. (2017). Hermeneutik - teori og metode. In M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Eds.), *Kvalitativ analyse - Syv traditioner*. Hans Reitzels Forlag.
- Gill, R., & Scharff, C. (2013). Introduction. In *New Femininities - Postfeminism, Neoliberalism and Subjectivity*. Palgrave Macmillan.

- Gilliam, L. (2016). Nødvendighedens pædagogik: Optimeringskrav møder det gode fællesskab i velfærdssamfundets skole. *Tidsskriftet Antropologi*, 73.
- Giota, J., & Gustafsson, J. E. (2020). Perceived Academic Demands, Peer and Teacher Relationships, Stress, Anxiety and Mental Health: Changes from Grade 6 to 9 as a Function of Gender and Cognitive Ability. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 0(0), 1–16. <https://doi.org/10.1080/00313831.2020.1788144>
- Gordon, R. A. (2010). Drugs Don't Talk: Do medication and Biological Psychiatry Contribute to Silencing the Self? In D. C. Jack & A. Ali (Eds.), *Silencing the Self Across Cultures - Depression and Gender in the Social World*. Oxford University Press.
- Görlich, A., Pless, M., Katznelson, N., & Graversen, L. (2019). Indledning - 11 bud på ny udsathed blandt unge. In A. Görlich, M. Pless, N. Katznelson, & L. Graversen (Eds.), *Ny udsathed i ungdomslivet - 11 forskere om den stigende mistriksel blandt unge*. Hans Reitzels Forlag.
- Habermas, J. (1981). *Theory of Communicative Action, Vol. 2*. Beacon Press.
- Halkier, B. (2016). *Fokusgrupper*. Samfundslitteratur.
- Hammershøj, L. G. (2015). Diagnosis of the times vs description of society. *Current Sociology*, 63(2), 140–154. <https://doi.org/10.1177/0011392114556577>
- Hammersley, M. (2008). On Thick Description: Interpreting Clifford Geertz. In M. Hammersley (Ed.), *Questioning Qualitative Inquiry*. SAGE Publications, Ltd. <https://doi.org/10.4135/9780857024565>
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007). *Ethnography - Principles in practice*. Routledge.
- Handyside, S., & Ringrose, J. (2017). Snapchat memory and youth digital sexual cultures: mediated temporality, duration and affect. *Journal of Gender Studies*, 26(3), 347–360. <https://doi.org/10.1080/09589236.2017.1280384>
- Hansen, C. D. (2015). Den tidlige Frankfurterskoles kritik. Max Horkheimer og Theodor W. Adorno. In M. H. Jacobsen & A. Petersen (Eds.), *Kritik. Klassiske og kontemporære sociologiske perspektiver*. Hans Reitzels Forlag.
- Hansen, K. R., & Blom, J. N. (2017). 12-talspigerne i medierne: Rammesætning og stereotypificering af højtpresterende piger og kvinder i det danske uddannelsessystem. *MedieKultur: Journal of Media & Communication Research*, 33(63), 102–129.

- Hartas, D. (2016). Young people's educational aspirations: psychosocial factors and the home environment. *Journal of Youth Studies*, 19(9), 1145–1163. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1145634>
- Hastie, T., Tibshirani, R., & Friedman, J. (2017). *The Elements of Statistical Learning. Data Mining, Inference, and Prediction*. Springer.
- Hastrup, K. (2020). Feltarbejde. In S. Brinkmann & L. Tanggaard (Eds.), *Kvalitative metoder*. Hans Reitzels Forlag.
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis*. Guilford Publications.
- Hayes, A. F., & Rockwood, N. J. (2017). Regression-based statistical mediation and moderation analysis in clinical research: Observations, recommendations, and implementation. *Behaviour Research and Therapy*, 98, 39–57. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2016.11.001>
- Hjetland, G. J., Schønning, V., Hella, R. T., Veseth, M., & Skogen, J. C. (2021). How do Norwegian adolescents experience the role of social media in relation to mental health and well-being: a qualitative study. *BMC Psychology*, 9(1), 78. <https://doi.org/10.1186/s40359-021-00582-x>
- Hogan, B. (2010). The Presentation of Self in the Age of Social Media: Distinguishing Performances and Exhibitions Online. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 30(6), 377–386. <https://doi.org/10.1177/0270467610385893>
- Högberg, B. (2021). Educational stressors and secular trends in school stress and mental health problems in adolescents. *Social Science and Medicine*, 270(December 2020). <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.113616>
- Hollenbaugh, E. E. (2019). Privacy Management Among Social Media Natives: An Exploratory Study of Facebook and Snapchat. *Social Media and Society*, 5(3). <https://doi.org/10.1177/2056305119855144>
- Hollingworth, S. (2015). Performances of social class, race and gender through youth subculture: putting structure back in to youth subcultural studies. *Journal of Youth Studies*, 18(10), 1237–1256. <https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1039968>
- Honneth, A. (2004). Organized Self-Realization: Some Paradoxes of Individualization. *European Journal of Social Theory*, 7(4), 463–478. <https://doi.org/10.1177/1368431004046703>

- Hummelmose, M., Pedersen, R. V., Rudbeck, C., & Lindskov, J. M. (2017). *Præstationskultur i skolen*.
- Illeris, K., Katznelson, N., Nielsen, J. C., Simonsen, B., & Sørensen, N. U. (2009). *Ungdomsliv - mellem individualisering og standardisering*. Samfundslitteratur.
- Illouz, E. (2008). *Saving the Modern Soul. Therapy, Emotions, and The Culture of Self-help*. University of California Press.
- Issakainen, M., & Hänninen, V. (2016). Young people 's narratives of depression. *Journal of Youth Studies*, 19(2), 237–250.
- Jackson, C. A., & Luchner, A. F. (2018). Self-presentation mediates the relationship between Self-criticism and emotional response to Instagram feedback. *Personality and Individual Differences*, 133, 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.04.052>
- Jackson, M., Erikson, R., Goldthorpe, J. H., & Yaish, M. (2007). Primary and Secondary Effects in Class Differentials in Educational Attainment: The Transition to A-Level Courses in England and Wales. *Acta Sociologica*, 50(3), 211–229. <https://doi.org/10.1177/0001699307080926>
- Jacobsen, B. N. (2021). Regimes of recognition on algorithmic media. *New Media and Society*. <https://doi.org/10.1177/14614448211053555>
- Jacobsen, M. H. (2007). Adaptiv teori - den tredje vej til viden. In R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen, & S. Kristiansen (Eds.), *Håndværk og Horisonter - Tradition og nytænkning i kvalitative metode*. Syddansk Universitetsforlag.
- Jensen, C. G., Fransgaard, L., Krogh, S. C., Petersen, F. F., Justesten, S. L., & Zeuthen, C. (2017). *Åben og Rolig for Unge - Evalueringsrapport*.
- Jensen, S. Q. (2010). Masculinity at the margins – othering, marginality and resistance among young marginalized ethnic minority men. *Nordic Journal for Masculinity Studies*, 05(1), 6–26.
- Johansen, S. L., & Larsen, M. C. (2019). *Børn, unge og medier*. Samfundslitteratur.
- Johansen, S. L., & Larsen, M. C. (2020). *Undersøgelser af børn, unge og medier*. Samfundslitteratur.
- Johansson, T. (2017). Youth studies in transition: theoretical explorations. *International Review of Sociology*, 27(3), 510–524. <https://doi.org/10.1080/03906701.2016.1261499>

- Jønson, L. E., & Bechgaard, K. M. (2014). *Rige børn leger bedst på nettet* (Issue 9).
- Jønson, L. E., & Eistrup, A. (2015). *Stort medieforbrug kan skade unges trivsel* (Vol. 3, Issue 2 årgang).
- Jønson, L. E., & Holm, B. L. (2014). Et aktivt fritidsliv skaber større trivsel. In *Analysenotat fra Børnerådet* (Issue 8).
- Jørgensen, M. M., & Pedersen, A. F. (2004). Den bio-psyko-sociale sygdomsmodel. In E. Friis-Hasché, P. Elsass, & T. Nielsen (Eds.), *Klinisk Sundhedspsykologi*. Munksgaard.
- Juul, K. G., & Østergaard, S. D. (2016). *Ung i en præstationskultur. Jagten på kontrol, tryghed og frikvarter*.
- Kanai, A. (2019). Between the perfect and the problematic: everyday femininities, popular feminism, and the negotiation of intersectionality. *Cultural Studies*, 2386. <https://doi.org/10.1080/09502386.2018.1559869>
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59–68. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>
- Karlson, K. B., & Jæger, M. M. (2011). Kassen, kulturen og kontakterne. *Dansk Sociologi*, 22(3), 61–80.
- Katz, J. (2019). On Becoming an Ethnographer. *Journal of Contemporary Ethnography*, 48(1), 16–50. <https://doi.org/10.1177/0891241618777801>
- Katznelson, N., Pless, M., Görlich, A., Graversen, L., & Bank, S. N. (2021). Ny ud-sathed: nuancer i forståelser af psykisk mistrivsel. *Nordic Journal for Youth Research*, 2(2), 83–103. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-8162-2021-02-01>
- Kawulich, B. B. (2005). Participant observation as a data collection method. *Forum Qualitative Sozialforschung*, 6(2). <https://doi.org/10.17169/fqs-6.2.466>
- Keles, B., McCrae, N., & Grealish, A. (2019). A systematic review: the influence of social media on depression, anxiety and psychological distress in adolescents. *International Journal of Adolescence and Youth*, 00(00), 1–15. <https://doi.org/10.1080/02673843.2019.1590851>
- Kitchin, R. (2017). Thinking critically about and researching algorithms. *Information Communication and Society*, 20(1), 14–29. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2016.1154087>

- KL. (2018). *Der er god grund til at interessere sig for udsatte børn og unges skolegang!*
- Kofoed, J., & Larsen, M. C. (2016). A snap of intimacy: Photo-sharing practices among young people on social media. *First Mondat*, 21(11). <https://doi.org/10.5210/fm.v21i11.6905>
- Korsgaard, S. (2020). *Pres og stress - Krop, køn og digital adfærd*.
- Koutamanis, M., Vossen, H. G. M., & Valkenburg, P. M. (2015). Adolescents' comments in social media: Why do adolescents receive negative feedback and who is most at risk? *Computers in Human Behavior*, 53, 486–494. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.07.016>
- Kristiansen, S. (2012). Etik og feltarbejde - udfordringer og dilemmaer i sociologisk praksis. In R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen, & S. Kristiansen (Eds.), *Håndværk og Horisonter - Tradition og nytænkning i kvalitative metode*. Syd-dansk Universitetsforlag.
- Kristiansen, S. (2017). Fortolkning, forforståelse og den hermeneutiske cirkel. In M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Eds.), *Kvalitativ analyse - Syv traditioner*. Hans Reitzels Forlag.
- Krogh, S. C. (2017). *Uddannelse og Ulighed – Et kvantitativt studie af sammenhænge mellem eksamenskarakterer, mental sundhed og social baggrund*. Aalborg Universitet.
- Krogh, S. C. (2022a). The Beautiful and the Fit Reap the Spoils: Body Image as a Condition for the Positive Effects of Electronic Media Communication on Well-being Among Early Adolescents. *Young*, 30(1), 97–115. <https://doi.org/10.1177/11033088211009128>
- Krogh, S. C. (2022b). “You can’t do anything right”: Early Adolescents’ Accounts of Experienced Achievement Demands on Social Media [Manuscript submitted for publication].
- Krogh, S. C. (2022c). “It’s Just Performance all the Time”: Early Adolescents’ Accounts of School-Related Performance Demands and Well-Being. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/00313831.2021.2021446>
- Krogh, S. C., & Madsen, O. J. (2022). *Dissecting the Achievement Generation: How Different Groups of Early Adolescents Experience and Navigate Contemporary Achievement Demands* [Manuscript submitted for publication].

- Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2000). *Focus Groups - A Practical Guide for Applied Research*. SAGE Publications Ltd.
- Krüger, S. (2019). The authoritarian dimension in digital self-tracking. Containment, commodification, subjugation. In V. King, B. Gerisch, & H. Rosa (Eds.), *Lost in Perfection. Impacts of Optimisation on Culture and Psyche*. Routledge.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview - Introduktion til et håndværk*. Hans Reitzels Forlag.
- Læbo, K. (2018, February 16). Den danske præstationskultur er sygelig. *Jyllandsposten*.
- Låftman, S. B., Almquist, Y. B., & Östberg, V. (2013). Students' accounts of school-performance stress: A qualitative analysis of a high-achieving setting in Stockholm, Sweden. *Journal of Youth Studies*, 16(7), 932–949. <https://doi.org/10.1080/13676261.2013.780126>
- Låftman, S. B., & Modin, B. (2012). School-performance indicators and subjective health complaints: Are there gender differences? *Sociology of Health and Illness*, 34(4), 608–625. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9566.2011.01395.x>
- Laitinen, A., & Särkelä, A. (2019). Four conceptions of social pathology. *European Journal of Social Theory*, 22(1), 80–102. <https://doi.org/10.1177/1368431018769593>
- Landersø, R., & Andersen, S. H. (2021). *Unges tilknytning til arbejdsmarkedet*.
- Landstedt, E., Asplund, K., & Gillander Gådin, K. (2009). Understanding adolescent mental health: The influence of social processes, doing gender and gendered power relations. *Sociology of Health and Illness*, 31(7), 962–978. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9566.2009.01170.x>
- Landstedt, E., & Gådin, K. G. (2012). Seventeen and stressed - Do gender and class matter? *Health Sociology Review*, 21(1), 82–98. <https://doi.org/10.5172/hesr.2012.21.1.82>
- Larsen, M. C. (2018). Internetetnografi. In M. H. Jacobsen & H. L. Jensen (Eds.), *Etnografier*. Hans Reitzels Forlag.
- Layder, D. (1998). *Sociological Practice - Linking Theory and Social Research*. SAGE Publications Ltd.
- Layder, D. (2013). *Doing excellent small-scale research*. SAGE Publications Ltd.



- Lehman, B. (2020). Good Grades and a Bad Reputation: Gender, Academics, and Relational Aggression. *Youth and Society*, 52(3), 490–509. <https://doi.org/10.1177/0044118X18760646>
- Levitt, H. M., Bamberg, M., Creswell, J. W., Frost, D. M., Suárez-orozco, C., Appelbaum, M., Cooper, H., Kline, R., Mayo-Wilson, E., Nezu, A., & Rao, S. (2018). Reporting Standards for Qualitative Research in Psychology: The APA Publications and Communications Board Task Force Report. *American Psychologist*, 1(2), 26–46.
- Lindberg, S., Jønson, L. E., Eistrup, A., & Bechgaard, K. M. (2015). *Unge handler på digital mobning* (Issue 2).
- Liu, Q. Q., Zhou, Z. K., Yang, X. J., Niu, G. F., Tian, Y., & Fan, C. Y. (2017). Upward social comparison on social network sites and depressive symptoms: A moderated mediation model of self-esteem and optimism. *Personality and Individual Differences*, 113, 223–228. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.03.037>
- Lolle, H. L. (2017). Multilevel analyse. In M. A. Hussain & J. T. Lauridsen (Eds.), *Videregående kvantitative metoder*. Samfundslitteratur.
- Lund, R. L. (2018). From the dark end of the street to the bright side of the road: Automated redistricting of areas using physical barriers as dividers of social space. *Methodological Innovations*, 11(3). <https://doi.org/10.1177/2059799118814386>
- Lupton, D. (2016). *The Quantified Self*. Polity Press.
- Lykke, N. (2008). *Kønforskning - En guide til feministisk teori, metodologi and skrift*. Samfundslitteratur.
- MacIsaac, S., Kelly, J., & Gray, S. (2018). ‘She has like 4000 followers!’: the celebrification of self within school social networks. *Journal of Youth Studies*, 21(6), 816–835. <https://doi.org/10.1080/13676261.2017.1420764>
- Madsen, O. J. (2018). *Generasjon prestasjon - Hva er det som feiler oss?* Universitetsforlaget.
- Madsen, U. A. (2013). I selvbiografiens skygge. In C. Hutter, N. Katznelson, N. U. Sørensen, & T. M. Juul (Eds.), *Unges motivation og læring*. Hans Reitzels Forlag.
- Marengo, D., Longobardi, C., Fabris, M. A., & Settanni, M. (2018). Highly-visual social media and internalizing symptoms in adolescence: The mediating role of

- body image concerns. *Computers in Human Behavior*, 82, 63–69. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.01.003>
- Mårtensson, B. D. (2015). *Konkurrencestatens pædagogik. En kritik og et alternativ*. Århus Universitetsforlag.
- Marwick, A. E., & Boyd, D. (2011). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New Media and Society*, 13(1), 114–133. <https://doi.org/10.1177/1461444810365313>
- Masciantonio, A., Bourguignon, D., Bouchat, P., Balty, M., & Rimé, B. (2021). Don't put all social network sites in one basket: Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, and their relations with well-being during the COVID-19 pandemic. *PLoS ONE*, 16(3 March), 1–14. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0248384>
- McCall, L. (2005). The Complexity of Intersectionality. *Signs*, 30(3), 1771–1800.
- McIntosh, J., & Munk, M. D. (2007). Scholastic ability vs family background in educational success: Evidence from Danish sample survey data. *Journal of Population Economics*, 20(1), 101–120. <https://doi.org/10.1007/s00148-006-0061-3>
- McLeod, J. D. (2012). The Meanings of Stress: Expanding the Stress Process Model. *Society and Mental Health*, 2(3), 172–186. <https://doi.org/10.1177/2156869312452877>
- McRobbie, A. (2009). *The Aftermath of Feminism: Gender, Culture and Social Change*. SAGE.
- Mills, C. W. (2000). *The Sociological Imagination*. Oxford University Press.
- Montgomery, K. (2015). Children's media culture in a big data world. *Journal of Children and Media*, 9(2), 266–271. <https://doi.org/10.1080/17482798.2015.1021197>
- Mørch, S., Pultz, S., & Stroeback, P. (2018). Strategic self-management: the new youth challenge. *Journal of Youth Studies*, 21(4), 424–440. <https://doi.org/10.1080/13676261.2017.1385747>
- Morris, E. W. (2012). *Learning the Hard Way : Masculinity, Place, and the Gender Gap in Education*. Rutgers University Press,. <https://doi.org/10.36019/9780813553702>
- Muller, W., & Karle, W. (1993). Social Selection in Educational Systems in Europe. *European Sociological Review*, 9(1), 1–23.

- Munk, M. D., & Baklanov, N. (2014). *Unequal Access to Universities in a Country with High Social Equality : A Multinomial Latent Transition Analysis of Horizontal and Vertical Stratification*. 15.
- Nayak, A., & Kehily, M. J. (2008). *Gender, Youth and Culture. Young Masculinities and Feminities*. Palgrave Macmillan.
- Niclasen, J., Lund, L., & Obel, C. (2016). *Indsatser der fremmer mental sundhed hos børn og unge*.
- Nielsen, J. R., Bertelsen, E. W., & Straarup, R. (2018). *Pres på ungdomslivet* (Issue 1).
- Nielsen, L. Y., & Larsen, M. C. (2018). Metodiske tilgange til digital ungdomsforskning. In M. Pless & N. U. Sørensen (Eds.), *Ungeperspektiver - Tænkning og tilgange i ungdomsforskningen*. Aalborg Universitetsforlag.
- Nielsen, M. L. (2018). Forskerpositioneringer i etnografisk ungdomsforskning. In M. Pless & N. U. Sørensen (Eds.), *Ungeperspektiver - Tænkning og tilgange i ungdomsforskningen*. Aalborg Universitetsforlag.
- Noemi, K., Görlich, A., & Christensen, L. (2019). Handlestrategier blandt udsatte unge på kanten af det danske samfund. *Dansk Sociologi*, 1(30).
- Núñez-Regueiro, F., & Núñez-Regueiro, S. (2021). Identifying Salient Stressors of Adolescence: A Systematic Review and Content Analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 50(12), 2533–2556. <https://doi.org/10.1007/s10964-021-01492-2>
- Nylandsted, L. R. (2016). *Generation præstation. Slip presset*. Dansk Psykologi Forlag.
- Oh, H. J., Ozkaya, E., & Larose, R. (2014). How does online social networking enhance life satisfaction? the relationships among online supportive interaction, affect, perceived social support, sense of community, and life satisfaction. *Computers in Human Behavior*, 30, 69–78. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.07.053>
- Olejnik, S., & Algina, J. (2003). Generalized Eta and Omega Squared Statistics: Measures of Effect Size for Some Common Research Designs. *Psychological Methods*, 8(4), 434–447. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.8.4.434>
- O'Neill, B., Livingstone, S., & McLaughlin, S. (2011). *Final recommendations for policy, methodology and research*.

- O'Reilly, M. (2020). Social media and adolescent mental health: the good, the bad and the ugly. *Journal of Mental Health*, 29(2), 200–206. <https://doi.org/10.1080/09638237.2020.1714007>
- O'Reilly, M., & Dogra, N. (2017). *Interviewing children and young people for research*. SAGE.
- Ottosen, M. H., Andreasen, A. G., Dahl, K. M., Hestbæk, A.-D., Lausten, M., & Rayce, S. L. B. (2018). *Børn og Unge i Danmark - Velfærd og trivsel 2018*.
- Parker, A. (1996). The Construction of Masculinity within Boys' Physical Education. *Gender & Education*, 8(2), 141–158.
- Pedersen, H. D., & Gram, M. (2018). 'The brainy ones are leaving': the subtlety of (un)cool places through the eyes of rural youth. *Journal of Youth Studies*, 21(5), 620–635. <https://doi.org/10.1080/13676261.2017.1406071>
- Peter, J., & Valkenburg, P. M. (2006). Research note: Individual differences in perceptions of internet communication. *European Journal of Communication*, 21(2), 213–226. <https://doi.org/10.1177/0267323105064046>
- Petersen, A. (2005). Depression - selvets utrilstrækkelighedspatologi. In R. Willig & M. Østergaard (Eds.), *Sociale patologier*. Hans Reitzels Forlag.
- Petersen, A. (2013). Sociale patologier. In M. H. Jacobsen, E. Laursen, & J. B. Olsen (Eds.), *Social psykologi. En grundbog til et fag*. Hans Reitzels Forlag.
- Petersen, A. (2016). *Præstationssamfundet* (1st ed.). Hans Reitzels Forlag.
- Petersen, A. (2019). Alle er potentielt udsatte. In A. Görlich, M. Pless, N. Katznelson, & L. Graversen (Eds.), *Ny udsathed i ungdomslivet - 11 forskere om den stigende mistrivsel blandt unge*. Hans Reitzels Forlag.
- Petersen, A., & Krogh, S. C. (2021). *Præstationskultur*. Aarhus Universitetsforlag.
- Petersen, K. E. (2020). Etik i dybdegående forskningsinterview samme med unge. In K. E. Petersen & L. Ladefoged (Eds.), *Forskning med børn og unge. Etik og etiske dilemmaer*. Hans Reitzels Forlag.
- Pink, S., & Morgan, J. (2013). Short-term ethnography: Intense routes to knowing. *Symbolic Interaction*, 36(3), 351–361. <https://doi.org/10.1002/symb.66>

- Pless, M., & Sørensen, N. U. (2018). Unges perspektiver i ungdomsforskningen. Tænkninger og tilgange. In M. Pless & N. U. Sørensen (Eds.), *Ungeperspektiver - Tænkning og tilgange i ungdomsforskningen*. Aalborg Universitetsforlag.
- Pless, M., Sørensen, N. U., Nielsen, M. L., & Katznelson, N. (2015). Perspektiver på brydninger i ungdomslivet. In N. U. Sørensen & M. Pless (Eds.), *Brydninger i ungdomslivet*. Aalborg Universitetsforlag.
- Pomerrantz, S., & Raby, R. (2017). *Smart Girls. Success, School, and the Myth of Post-Feminism*. University of California Press.
- Radovic, A., Gmelin, T., Stein, B. D., & Miller, E. (2017). Depressed adolescents' positive and negative use of social media. *Journal of Adolescence*, 55, 5–15. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.12.002>
- Rambøll. (2020). *Coronakrisen set fra et ungeperspektiv*.
- Rasborg, K. (2013). Ulrich Beck. In H. Andersen & L. B. Kaspersen (Eds.), *Klassisk og moderne samfundsteori*. Hans Reitzels Forlag.
- Rasborg, K. (2017). From class society to the individualized society? A critical reassessment of individualization and class. *Irish Journal of Sociology*, 25(3), 229–249. <https://doi.org/10.1177/0791603517706668>
- Rasmussen, M., Kierkegaard, L., Rosenwein, S. V., Holstein, B. E., Damsgaard, M. T., & Due, P. (2018). *Skolebørnsundersøgelsen 2018*.
- Rasmussen, M., Pedersen, T. P., & Due, P. (2015). *Skolebørnsundersøgelsen 2014*.
- Reckwitz, A. (2019). *Singulariteternes samfund - Om modernitetens strukturændringer*. Hans Reitzels Forlag.
- Reidy, D. E., Smith-Darden, J. P., Vivolo-Kantor, A. M., Malone, C. A., & Kernsmith, P. D. (2018). Masculine discrepancy stress and psychosocial maladjustment: Implications for behavioral and mental health of adolescent boys. *Psychology of Men and Masculinity*, 19(4), 560–569. <https://doi.org/10.1037/men0000132>
- Renold, E. (2004). “Other” boys: Negotiating non-hegemonic masculinities in the primary school. *Gender and Education*, 16(2), 247–265. <https://doi.org/10.1080/09540250310001690609>
- Richards, D., Caldwell, P. H. Y., & Go, H. (2015). Impact of social media on the health of children and young people. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 51(12), 1152–1157. <https://doi.org/10.1111/jpc.13023>

- Ringrose, J. (2007). Successful girls? Complicating post-feminist, neoliberal discourses of educational achievement and gender equality. *Gender and Education*, 19(4), 471–489. <https://doi.org/10.1080/09540250701442666>
- Ringrose, J., & Harvey, L. (2015). Boobs, back-off, six packs and bits: Mediated body parts, gendered reward, and sexual shame in teens' sexting images. *Continuum*, 29(2), 205–217. <https://doi.org/10.1080/10304312.2015.1022952>
- Ringrose, J., Harvey, L., Gill, R., & Livingstone, S. (2013). Teen girls, sexual double standards and “sexting”: Gendered value in digital image exchange. *Feminist Theory*, 14(3), 305–323. <https://doi.org/10.1177/1464700113499853>
- Ritzer, G., & Jurgenson, N. (2010). Production, Consumption, Prosumption: The nature of capitalism in the age of the digital “prosumer.” *Journal of Consumer Culture*, 10(1), 13–36. <https://doi.org/10.1177/1469540509354673>
- Robertson, S. (2007). *Understanding Men and Health - Masculinities, Identity and Well-being*. McGraw-Hill Education.
- Rosa, H. (2014). *Fremmedgørelse og acceleration*. Hans Reitzels Forlag.
- Rosa, H. (2020). *Det ukontrollerbare*. Eksistensen.
- Rose, N. (2019). En epidemi af psykiske problemer kalder på nye forståelser af vores tid. In A. Görlich, M. Pless, N. Katznelson, & L. Graversen (Eds.), *Ny udsathed i ungdomslivet - 11 forskere om den stigende mistrivsel blandt unge*. Hans Reitzels Forlag.
- Ruckel, L., & Hill, M. (2017). Look @ Me 2.0: Self-Sexualization in Facebook Photographs, Body Surveillance and Body Image. *Sexuality and Culture*, 21(1), 15–35. <https://doi.org/10.1007/s12119-016-9376-8>
- Sabella, R. A., Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2013). Cyberbullying myths and realities. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2703–2711. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.06.040>
- Sapiro, B., & Ward, A. (2020). Marginalized Youth, Mental Health, and Connection with Others: A Review of the Literature. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 37(4), 343–357. <https://doi.org/10.1007/s10560-019-00628-5>
- Savage, M., & Egerton, M. (1997). Social Mobility, Individual Ability and the Inheritance of Class Inequality. *Sociology*, 31(4), 645–672. <https://doi.org/10.1177/0038038597031004002>

- Sayer, A. (2000). *Realism and Social Science*. SAGE Publications Ltd.  
<https://doi.org/10.4135/9781446218730>
- Scherger, S., & Savage, M. (2010). Cultural transmission, educational attainment and social mobility. *The Sociological Review*, 58(3), 406–428.  
<https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2010.01927.x>
- Sex & Samfund. (2020). *Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab. Inspiration til undervisning fra 0.-9. klasse*.
- Sjøberg, J. (2019, December 4). Folkeskolens brug af tests og prøver fremmer en præstationskultur, der gør børn usikre. *Politiken*.
- Skeggs, B. (1997). Ambivalent Femininities. In B. Skeggs (Ed.), *Formations of Class and Gender. Becoming Respectable*. SAGE Publications Inc.
- Skeggs, B. (2004). *Class, Self, Culture*. Routledge.  
<https://doi.org/10.4324/9781315016177>
- Smahel, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Straksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., & Hasebrink, U. (2020). *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj010fo>
- Smith, C. A. (2019). The Uses of Pilot Studies in Sociology: a Processual Understanding of Preliminary Research. *American Sociologist*, 50(4), 589–607.  
<https://doi.org/10.1007/s12108-019-09419-y>
- Social- og Indenrigsministeriet. (2020). *Udviklingstendenser i forhold til børn og unge med psykiatriske diagnoser*.
- Sørensen, N. U., & Pless, M. (2017). Living on the Periphery of Youth: Young People's Narratives of Youth Life in Rural Areas. *Young*, 25(4\_suppl), 1S-17S.  
<https://doi.org/10.1177/1103308816669260>
- Sørensen, N. U., Pless, M., Katznelson, N., & Nielsen, M. L. (2017). Picture Perfect. Præstationsorienteringer blandt unge i forskellige ungdomslivskontekster. *Tidskrift for Ungdomsforskning*, 17(2), 27–48.
- Staksrud, E. (2019). Top ten types of informed consent your supervisor never told you about. *Journal of Children and Media*, 13(4), 490–493.  
<https://doi.org/10.1080/17482798.2019.1669298>
- Statsministeriet. (2019). *Politisk forståelse mellem Socialdemokratiet, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten: Retfærdig retning for Danmark*.

- Staunæs, D., & Kofoed, J. (2014). Visuel metode som affektivt “wunderkammer.” In L. Tanggaard, F. Thuesen, & K. Vitus (Eds.), *Konflikt i kvalitative studier*. Hans Reitzels Forlag.
- Stentiford, L., Koutsouris, G., & Allan, A. (2021). Girls, mental health and academic achievement: a qualitative systematic review. *Educational Review*, 00(00), 1–31. <https://doi.org/10.1080/00131911.2021.2007052>
- Strömbäck, M., Formark, B., Wiklund, M., & Malmgren-Olsson, E. B. (2014). The Corporeality of Living Stressful Femininity: A Gender–Theoretical Analysis of Young Swedish Women’s Stress Experiences. *Young*, 22(3), 271–289. <https://doi.org/10.1177/0973174114533464>
- Suls, J., & Rothman, A. (2004). Evolution of the Biopsychosocial Model: Prospects and Challenges for Health Psychology. *Health Psychology*, 23(2), 119–125. <https://doi.org/10.1037/0278-6133.23.2.119>
- Swedberg, R. (2012). Theorizing in sociology and social science: Turning to the context of discovery. *Theory and Society*, 41(1), 1–40. <https://doi.org/10.1007/s11186-011-9161-5>
- Swedberg, R. (2016). Before theory comes theorizing or how to make social science more interesting. *British Journal of Sociology*, 67(1), 5–22. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12184>
- Tanggaard, L. (2009). The research interview as a dialogical context for the production of social life and personal narratives. *Qualitative Inquiry*, 15(9), 1498–1515. <https://doi.org/10.1177/1077800409343063>
- Tassy, A. (2016). *IT-anvendelse i befolkningen 2016*.
- Thoits, P. A. (2011). Mechanisms Linking Social Ties and Support to Physical and Mental Health. *Journal of Health and Social Behavior*, 52(2), 145–161. <https://doi.org/10.1177/0022146510395592>
- Tifferet, S., & Vilnai-Yavetz, I. (2014). Gender differences in Facebook self-presentation: An international randomized study. *Computers in Human Behavior*, 35, 388–399. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.03.016>
- Tiggemann, M., Slater, A., Bury, B., Hawkins, K., & Firth, B. (2013). Disclaimer labels on fashion magazine advertisements: Effects on social comparison and body dissatisfaction. *Body Image*, 10(1), 45–53. <https://doi.org/10.1016/j.bodyim.2012.08.001>



- Tisdall, E. K., Davis, J. M., & Gallagher, M. (2009). *Researching with Children and Young People: Research Design, Methods and Analysis*. SAGE Publications Ltd.
- Tjørnhøj-Thomsen, T., & Whyte, S. R. (2015). Fleterarbejde og deltagende observation. In S. Vallgård & L. Koch (Eds.), *Forskningsmetoder i folkesundhedsvidenskab*. Munksgaard.
- Toft, L. Ve. (2018). *Børns diagnoser og skoletyper*.
- Trondman, M. (2013). Opbruddet i lærerautoriteten. In C. Hutter, N. Katznelson, N. U. Sørensen, & T. M. Juul (Eds.), *Unges motivation og læring*. Hans Reitzels Forlag.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet. (2022). *Ansøgere og optagne fordelt på køn, alder og adgangsgrundlag*. <https://ufm.dk/uddannelse/statistik-og-analyser/sogning-og-optag-pa-videregaende-uddannelser/grundtal-om-sogning-og-optag/ansogere-og-optagne-fordelt-pa-kon-alder-og-adgangsgrundlag/ansogere-og-optagne-fordelt-pa-kon-alder-og-adgangsgrundlag>
- Ussher, J. M. (2011). *The Madness of Women - Myth and Experience*. Routledge.
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2007). Preadolescents' and adolescents' online communication and their closeness to friends. *Developmental Psychology*, 43(2), 267–277. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.43.2.267>
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *Journal of Adolescent Health*, 48(2), 121–127. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2010.08.020>
- Vantieghem, W., Vermeersch, H., & Van Houtte, M. (2014). Transcending the gender dichotomy in educational gender gap research: The association between gender identity and academic self-efficacy. *Contemporary Educational Psychology*, 39(4), 369–378. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2014.10.001>
- Vertelyte, M. (2019). *Not So Ordinary Friendship. An Ethnography of Student Friendships in A Racially Diverse Danish Classroom*. Aalborg Universitetsforlag. Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Ph.D.-Serien.
- Vogt, K. C. (2018). Svartmaling av gutter. *Norsk Sosiologisk Tidsskrift*, 2(02), 177–193. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2018-01-06>

- Wajcman, J. (2019). "Fitter, happier, more productive": Optimising time with technology. In V. King, B. Gerisch, & H. Rosa (Eds.), *Lost in Perfection. Impacts of Optimisation on Culture and Psyche*. Routledge.
- Warming, H. (2019). Tillid til systemet. In A. Görlich, M. Pless, N. Katznelson, & L. Graversen (Eds.), *Ny udsathed i ungdomslivet - 11 forskere om den stigende mistrivsel blandt unge*. Hans Reitzels Forlag.
- Warming, H. (2020). Inddragelse af børns og unges perspektiver i forskningen. In K. E. Petersen & L. Ladefoged (Eds.), *Forskning med børn og unge. Etik og etiske dilemmaer*. Hans Reitzels Forlag.
- Warrington, M., & Younger, M. (2011). "Life is a tightrope": Reflections on peer group inclusion and exclusion amongst adolescent girls and boys. *Gender and Education*, 23(2), 153–168. <https://doi.org/10.1080/09540251003674121>
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing Gender. *Gender & Society*, 1(2), 125–151. <https://doi.org/10.1177/0891243287001002002>
- Wheaton, B. (1999). The nature of stressors. In A. V. Horwitz & T. L. Schied (Eds.), *A handbook for the study of mental health*. Cambridge University Press.
- White, R., & Wyn, J. (1998). Youth agency and social context. *Journal of Sociology*, 34(3), 314–327. <https://doi.org/10.1177/144078339803400307>
- WHO. (2018). *Mental health: strengthening our response*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>
- Wiklund, M., & Bengs, C. (2012). Working hard to create a visible self: social constructions of (in)visibility in relation to girls' stress. In G.-M. Frånberg, C. Hällgren, & E. Dunkels (Eds.), *Invisible girl*. Umeå University.
- Wiklund, M., Bengs, C., Malmgren-Olsson, E. B., & Öhman, A. (2010). Young women facing multiple and intersecting stressors of modernity, gender orders and youth. *Social Science and Medicine*, 71(9), 1567–1575. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2010.08.004>
- Wilhsson, M., Svedberg, P., Carlsson, I. M., Högdin, S., & Nygren, J. M. (2017). Handling Demands of Success Among Girls and Boys in Primary School: A Conceptual Model. *Journal of School Nursing*, 33(4), 316–325. <https://doi.org/10.1177/1059840516654743>

- Willig, R. (2005). Selvrealiseringsoptioner - vor tids fordring om anerkendelse. In R. Willig & M. Østergaard (Eds.), *Sociale patologier*. Hans Reitzels Forlag.
- Willig, R. (2013). *Kritikkens u-vending*. Hans Reitzels Forlag.
- Willig, R., & Østergaard, M. (2005). Introduktion. In R. Willig & M. Østergaard (Eds.), *Sociale patologier*. Hans Reitzels Forlag.
- Willis, P. (1978). *Learning to Labour - How Working Class Kids Get Working Class Jobs*. Ashgate Publishing Group.
- Willson, M. (2019). Raising the ideal child? Algorithms, quantification and prediction. *Media, Culture and Society*, 41(5), 620–636. <https://doi.org/10.1177/0163443718798901>
- Wood, M. A., Bukowski, W. M., & Lis, E. (2016). The Digital Self: How Social Media Serves as a Setting that Shapes Youth’s Emotional Experiences. *Adolescent Research Review*, 1(2), 163–173. <https://doi.org/10.1007/s40894-015-0014-8>
- Woodman, D., & Wyn, J. (2015). Class, gender and generation matter: using the concept of social generation to study inequality and social change. *Journal of Youth Studies*, 18(10), 1402–1410. <https://doi.org/10.1080/13676261.2015.1048206>
- Woods, H. C., & Scott, H. (2016). #Sleepyteens: Social media use in adolescence is associated with poor sleep quality, anxiety, depression and low self-esteem. *Journal of Adolescence*, 51, 41–49. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.05.008>
- Wooldridge, J. (2015). *Introductory Econometrics - A Modern Approach*. Cengage Learning, Inc.
- Yau, J. C., & Reich, S. M. (2019). “It’s Just a Lot of Work”: Adolescents’ Self-Presentation Norms and Practices on Facebook and Instagram. *Journal of Research on Adolescence*, 29(1), 196–209. <https://doi.org/10.1111/jora.12376>
- Zajc, M. (2015). The Social Media Dispositive and Monetization of User-Generated Content. *Information Society*, 31(1), 61–67. <https://doi.org/10.1080/01972243.2015.977636>



## RESUMÉ

Denne afhandling belyser, hvordan præstationer, køn og sociale medier i samspil skaber betingelser for hverdagslivet blandt danske udskolingselever, samt hvordan disse betingelser påvirker deres oplevelser af trivsel og mental sundhed. Afhandlingen viser, hvordan mange udskolingselever oplever at skulle navigere efter dominerende forestillinger om succes, attraktivitet og perfektion i flere facetter af deres liv, herunder også de mere offentlige dele af sociale medier, som alle i deres netværk har adgang til. Dette kan resultere i følelser af stress, tristhed, utilstrækkelighed og ængstelighed. Præstationspresset er særligt forstærket af konkurrenceprægede miljøer, som mange unge fra mere ressourcestærke områder oplever at færdes i, særligt blandt pigerne. Unge fra mindre ressourcestærke områder oplever i højere grad at have flere alternativer til præstationspresset, men deres trivsel trues derimod oftere af oplevelser, der nærmere karakteriserer marginaliserede unge såsom følelser af uretfærdighed, afmagt og ikke 'system', der er imod dem.